

DE ONDERWIJSVISITATIE **Geschiedenis**

Een evaluatie van de kwaliteit van de opleidingen in
het domein Geschiedenis aan de Vlaamse universiteiten

www.vluhr.be

Brussel - september 2012

vluhr

DE ONDERWIJSVISITATIE **Geschiedenis**

Een evaluatie van de kwaliteit van de opleidingen in het domein Geschiedenis
aan de Vlaamse universiteiten

www.vluhr.be Brussel - september 2012

vluhr

**DE ONDERWIJSVISITATIE
GESCHIEDENIS**

Ravensteingalerij 27, bus 3 & 6
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
info@vluhr.be

Exemplaren van dit rapport kunnen tegen betaling verkregen worden
op het VLUHR-secretariaat.

Het rapport is ook elektronisch beschikbaar op
www.vluhr.be > kwaliteitszorg > rapporten

Wettelijk depot: D/2012/12.784/9

VOORWOORD VAN HET BESTUURSCOMITÉ KWALITEITSZORG

Voor u ligt het rapport van de visitatiecommissie Geschiedenis. Deze visitatiecommissie brengt met dit rapport verslag uit over haar evaluatie van de academische opleidingen in de Geschiedenis in Vlaanderen. Daarbij geeft zij toelichting bij de oordelen en aanbevelingen die resulteren uit het kwaliteitsonderzoek dat zij heeft verricht bij de bezochte opleidingen. Dit initiatief kadert in de opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR) betreffende de externe kwaliteitszorg in het Vlaamse hoger onderwijs.

Het visitatierapport is in de eerste plaats bedoeld voor de betrokken opleidingen. Daarnaast wil het rapport aan de maatschappij objectieve informatie verschaffen over de kwaliteit van de geëvalueerde opleidingen. Daarom is het visitatierapport ook op de webstek van de VLUHR publiek gemaakt.

Dit visitatierapport geeft een momentopname weer van de opleidingen in de geschiedenis en vertegenwoordigt daarmee slechts één fase in het proces van blijvende zorg voor onderwijskwaliteit. Immers, al na korte tijd kunnen de opleidingen gewijzigd zijn, al dan niet als reactie op de oordelen en aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Graag dank ik namens het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor de bestede tijd alsook voor de deskundigheid waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd. De visitatie was ook enkel mogelijk dankzij de inzet van velen die binnen de opleidingen betrokken waren. Ook hen willen wij daarvoor onze erkentelijkheid betuigen.

Hopelijk ervaren elk van de opleidingen dit rapport als een kritische weerspiegeling van hun inspanningen en als een bijkomende stimulans om de kwaliteit van het onderwijs in hun opleiding te verbeteren.

Nik Heerens

Ondervoorzitter Bestuurscomité Kwaliteitszorg

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN DE VISITATIECOMMISSIE GESCHIEDENIS

De visitatiecommissie voor de opleidingen geschiedenis aan de Vlaamse universiteiten heeft haar werk verricht in het kader van het systeem van (externe) kwaliteitszorg voor het universitair onderwijs in Vlaanderen en Nederland. Dat is een belangrijke en eervolle taak. Eenvoudig is zo'n opdracht echter niet omdat het welslagen afhankelijk is van evenwichtige verhoudingen in vele opzichten. Evenwicht tussen het (zeer) strakke reglementair vastgestelde kader enerzijds en de noodzaak van een open blik en zelfstandig oordeel anderzijds. Evenwicht in de samenstelling van de commissie. Evenwicht tussen aan de ene kant de noodzaak van het scheppen van vertrouwen in de commissie bij de opleidingen en aan de andere kant de even noodzakelijke kritische zin van de commissie die ook als bedreigend kan worden ervaren. Evenwicht tussen de aandacht voor interne en externe factoren, die de gang van zaken bij de opleidingen bepalen. Evenwicht tussen inhoud en vorm. Evenwicht tussen stimuleren en waarschuwen. Het resultaat van dit balanceren op parallelle evenwichtsbalken ligt thans voor u.

Het toeval wilde dat de uitkomst van het, eveneens zorgvuldig gereglementeerde, proces van selectie der leden een commissie opleverde waarvan de vakinhoudelijke specialisten allen uit Nederland afkomstig zijn. Dat droeg een zeker risico in zich van een wedstrijd Vlaanderen-Nederland (de nieuwe variant van België-Nederland?) in zich, maar gelukkig bleek het eerder een voordeel omdat de leden van de commissie over een aangenaam evenwicht tussen een zekere afstand en een voldoende vertrouwdheid met de Vlaamse situatie bleken te beschikken. Bovendien vormden de uit Vlaanderen afkomstige onderwijskundige specialisten (in het bijzonder deskundig in kwaliteitszorg) en de beide studenten (respectievelijk uit Gent en Leuven) een zeer waardevol en onmisbaar complement met grote kennis van de interne subtiliteiten. Zo kon de commissie harmonieus en eensgezind haar werk doen. Ik dank alle collegae voor de wijze waarop zij hun werk voor de commissie (in enkele gevallen in moeilijke persoonlijke omstandigheden) met overgave, precisie en genuanceerdheid hebben verricht.

Om tot een bevredigend resultaat te komen was tevens de steun en medewerking van vele zijden noodzakelijk. In de eerste plaats komt grote waardering en dank toe aan de secretaris die vanwege de VLIR aan van de

commissie was toegewezen. Wat de commissie zonder Jasper Stockmans (en mogelijk diens voor de commissie onzichtbare collegae op het bureau van de VLIR) had ontmoet, is een raadsel. Met vaste en kennelijk ervaren hand stuurde hij de commissie zachtmoedig door het protocol en wees hij de weg hoe binnen dat stramien de commissie toch alle mogelijkheden had te zeggen wat zij wilde zeggen. Ook de vele betrokkenen (staf, studenten en alumni) van de opleidingen, die de zelfevaluatie-rapporten schreven en met wie de commissie zo intensief en in prettige atmosfeer kon spreken, komt dank toe voor hun (dikwijls heel openhartige) bijdragen aan het tot stand komen van het commissierapport. Hetzelfde geldt voor hen die voor en achter de schermen op facultair en centraal universitair niveau actief waren.

Zo ligt hier een in vele opzichten collectief resultaat voor u, waarin de commissie haar bevindingen zo goed en genuanceerd mogelijk heeft geformuleerd. De commissie hoopt en verwacht dat dit rapport de rol kan spelen waarvoor het is opgemaakt: bijdragen aan de verdere bloei van de opleidingen geschiedenis aan de Vlaamse universiteiten. Het was voor mij, met mijn hang naar evenwicht en harmonie zonder verlies van kwaliteit en scherpte in analyse, een groot genoegen dit proces als voorzitter te begeleiden.

Hans Blom

Voorwoord van het bestuurscomité kwaliteitszorg	3
Voorwoord van de voorzitter van de visitatiecommissie	5

DEEL 1 ALGEMEEN DEEL

hoofdstuk I De onderwijsvisitatie Geschiedenis	11
hoofdstuk II Het referentiekader van de visitatiecommissie Geschiedenis	19
hoofdstuk III De opleidingen in vergelijkend perspectief	35
hoofdstuk IV Algemene beschouwingen	61
hoofdstuk V Tabel met scores, onderwerpen en facetten	73

DEEL 2 OPLEIDINGSRAPPORTEN

Universiteit Gent: Bachelor Geschiedenis, Master Geschiedenis	81
Universiteit Antwerpen: Bachelor Geschiedenis, Master Geschiedenis	115
Vrije Universiteit Brussel: Bachelor Geschiedenis, Master Geschiedenis	149
Vrije Universiteit Brussel in samenwerking met KU Leuven, UGent en UA: Master na Master Archivistiek: Erfgoed- en Hedendaags Documentbeheer	181
Katholieke Universiteit Leuven – KULAK: Bachelor Geschiedenis, Bachelor Geschiedenis (KULAK): Master Geschiedenis, Master Geschiedenis van de Oudheid	213
Katholieke Universiteit Leuven: Master na Master Medieval and Renaissance Studies	255

BIJLAGEN

Bijlage 1 Personalialia van de leden van de commissie	287
Bijlage 2 Doelstellingen en programma's van de gevisitieerde opleidingen	292
Bijlage 3 De bezoekschema's	320

DEEL 1

Algemeen deel

HOOFDSTUK I

De onderwijsvisitatie Geschiedenis

1 INLEIDING

In dit rapport brengt de visitatiecommissie Geschiedenis verslag uit van haar bevindingen over de Vlaamse opleidingen in het domein Geschiedenis, die zij in het najaar 2011, in opdracht van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) heeft bezocht.

Dit initiatief kadert in de werkzaamheden van de VLIR op het vlak van de externe kwaliteitszorg, waarmee de Vlaamse universiteiten gevolg geven aan de decretale verplichtingen terzake.

2 DE BETROKKEN OPLEIDING

Ingevolge haar opdracht heeft de visitatiecommissie in het najaar van 2011 de volgende opleidingen bezocht:

- Universiteit Gent: Bachelor Geschiedenis, Master Geschiedenis.
- Universiteit Antwerpen: Bachelor Geschiedenis, Master Geschiedenis.
- Vrije Universiteit Brussel: Bachelor Geschiedenis, Master Geschiedenis.
- Vrije Universiteit Brussel (ism KU Leuven, UA en UGent): Master na Master Archivistiek: Erfgoed- en Hedendaags Documentbeheer.
- Katholieke Universiteit Leuven: Bachelor Geschiedenis, Bachelor Geschiedenis (KULAK), Master Geschiedenis, Master Geschiedenis van de Oudheid.
- Katholieke Universiteit Leuven: Master na Master Medieval and Renaissance Studies.

3 DE VISITATIECOMMISSIE

3.1 Samenstelling

De samenstelling van de visitatiecommissie Geschiedenis werd op 26 augustus 2011 en 3 oktober 2011 (toevoeging studentlid) bekrachtigd door de Erkeningscommissie Hoger Onderwijs. De visitatiecommissie werd vervolgens door de VLIR ingesteld bij besluit van 3 oktober 2011.

De commissie had de volgende samenstelling:

- Voorzitter
 - **Prof. dr. Hans Blom**, Emeritus Hoogleraar Universiteit van Amsterdam; Nederlandse geschiedenis sedert de Middeleeuwen.

Tot leden van de commissie worden benoemd:

- Vakdeskundige leden
 - **Prof. dr. Luuk de Ligt**, hoogleraar Universiteit Leiden; oude geschiedenis.
 - **Prof. dr. Dick de Boer**, emeritus hoogleraar Rijksuniversiteit Groningen; middeleeuwse geschiedenis.
 - **Prof. dr. Marjolein 't Hart**, universitair hoofddocent Universiteit van Amsterdam; vroegmoderne geschiedenis; sociale en economische geschiedenis.
 - **Prof. dr. em. Eric Ketelaar**, Universiteit van Amsterdam Emeritus hoogleraar Archiefwetenschap Universiteit van Amsterdam (als vakdeskundige specifiek voor de Archivistiek-opleiding).
- Onderwijskundig lid
 - **Dr. Kim Waeytens**, kwaliteitscoördinator KHLeuven.
- Student-leden
 - **Dhr. Joeri Deryckere**, Master Geschiedenis, UGent.
 - **Mevr. Marie Heyvaert**, Master Geschiedenis, KU Leuven.

Dhr. Jasper Stockmans, stafmedewerker van de Cel Kwaliteitszorg van de Vlaamse Interuniversitaire raad (VLIR), trad op als projectbegeleider voor de visitatie.

Voor een kort curriculum vitae van de commissieleden wordt verwezen naar Bijlage 1.

3.2 Taakomschrijving

De opdracht aan de visitatiecommissie, die in het instellingsbesluit is omschreven, luidde als volgt:

- a** op basis van de door de faculteiten aan te leveren informatie en door middel van ter plaatse te voeren gesprekken, zich een oordeel te vormen over de kwaliteit van de opleidingen (inclusief de kwaliteit van de afgestudeerden) en over de kwaliteit van het onderwijsproces (inclusief de kwaliteit van de onderwijsorganisatie), mede gelet op de eisen/verwachtingen die voortvloeien uit de facultaire taak iedere student voor te bereiden op de zelfstandige beoefening van de wetenschap of de beroepsmatige toepassing van wetenschappelijke kennis;
- b** het formuleren van aanbevelingen om te komen tot kwaliteitsverbetering;
- c** het beoordelen of de kwaliteit van de opleidingen voldoet aan de beoordelingscriteria van het accreditiekader en het geven van een integraal oordeel over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie.

3.3 Werkwijze

3.3.1 Voorbereiding

Ter voorbereiding van de visitatie werd aan de opleidingen gevraagd een uitgebreid zelfevaluatierapport op te stellen. De Cel Kwaliteitszorg van de VLIR heeft hiervoor een visitatieprotocol¹ ter beschikking gesteld, waarin de verwachtingen t.o.v. de inhoud van het zelfevaluatierapport uitgebreid beschreven zijn. Het zelfevaluatierapport volgt het accreditiekader. Naast feitelijke beschrijvingen per onderwerp en per facet van het accreditiekader wordt aan de opleidingen ook gevraagd hun toekomstperspectieven kenbaar te maken en een kritische sterkte-zwakke analyse op te nemen in het zelfevaluatierapport. Daarnaast wordt een aantal verplichte bijlagen opgenomen, zoals een beschrijving van het programma, studenten- en personeelstabellen, cursusbeschrijvingen, examenvragen, enz. De commissie ontvangt het zelfevaluatierapport een aantal maanden voor de eigenlijke bezoeken, waardoor zij voldoende gelegenheid krijgt deze documenten zorgvuldig te bestuderen en het eigenlijke bezoek grondig voor te bereiden.

1 Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR/VLHORA. Brussel, september 2008. (www.vlir.be)

De commissieleden worden bovendien verzocht een tweetal masterproeven te selecteren uit een lijst van recente masterproeven. De geselecteerde masterproeven worden eveneens een aantal weken voor het eigenlijke bezoek door de Cel Kwaliteitszorg aan de commissieleden bezorgd. Elk commissielid heeft bijgevolg minstens twee masterproeven grondig gelezen vooraleer het bezoek aan de opleidingen plaatsvindt.

De visitatiecommissie hield haar installatievergadering op 31 augustus 2011. Op dat moment hadden de commissieleden het visitatieprotocol en de zelfevaluatierapporten reeds een aantal maanden in hun bezit. Tijdens deze vergadering werden de commissieleden verder ingelicht over het visitatieproces en hebben zij zich concreet voorbereid op de af te leggen bezoeken. Verder heeft de commissie op deze vergadering een referentiekader geformuleerd (zie hoofdstuk II). Daarnaast werd het programma van de bezoeken opgesteld (zie bijlage 2) en werd een eerste bespreking gehouden van de zelfevaluatierapporten.

3.3.2 Bezoek aan de instellingen

De tweede bron van informatie wordt gevormd door de gesprekken die de commissie tijdens haar bezoeken aan de organiserende instellingen heeft gevoerd met alle geledingen die zijn betrokken bij het onderwijs. Ook wordt aan de opleidingen gevraagd – als een derde bron van informatie – om een veelheid aan documenten ter inzage te leggen ten behoeve van de commissie. Tijdens de bezoeken is voldoende tijd uitgetrokken om de commissie de gelegenheid te geven deze documenten grondig te bestuderen. De documenten die ter inzage van de commissie worden gelegd zijn: het leermateriaal (cursussen, handboeken, syllabi), verslagen van de belangrijke beleidsvormende of beleidsopvolgende organen (faculteitsraad, opleidingscommissies, departementsraden), documenten die betrekking hebben op de interne kwaliteitszorg (enquêteformulieren, niet-persoonsgebonden evaluatie van het onderwijs), documenten aangaande de procedures van curriculumherzieningen, c.q. de omvorming naar de bachelor-master (bama)structuur, voorbeelden van informatieverstrekking aan kandidaat-studenten, etc. Bovendien worden nog enkele tientallen masterproeven ter inzage gelegd.

Het programma voorziet – naast gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de studenten, de assistenten, de docenten en de facultaire en opleidingsgebonden beleidsmedewerkers – steeds in een bezoek aan de faciliteiten (inclusief bibliotheek, practicalokalen, computerfaciliteiten),

een gesprek met de afgestudeerden van de opleidingen en een spreekuur waarop de commissie bijkomend leden van de opleidingen kan uitnodigen of waarop individuen op een vertrouwelijke wijze door de commissie kunnen worden gehoord.

De gesprekken zijn verhelderend geweest en waren een goede aanvulling bij de lectuur van de zelfevaluatierapporten. Aan het einde van elk bezoek werden, na intern beraad van de visitatiecommissie, de voorlopige bevindingen mondeling aan de gevisiteerde opleidingen medegedeeld aan de hand van een presentatie door de voorzitter.

3.3.3 Rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces heeft de commissie haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen in voorliggend rapport vastgelegd. Bovendien heeft zij, overeenkomstig de bepalingen voor de visitaties in het kader van de NVAO accreditatie van de opleidingen, een beoordeling voldoende/onvoldoende toegekend aan de zes onderwerpen van het accreditatiekader, en een beoordeling excellent/goed/voldoende/onvoldoende toegekend aan de samenstellende en onderliggende facetten van elk onderwerp.

De opleidingsverantwoordelijken werden hierbij in de gelegenheid gesteld om op het concept deelrapport te reageren. De commissie heeft deze reacties voor zover zij zich er in kon vinden in het rapport verwerkt.

4 KORTE TERUGBLIK OP DE VISITATIE

De commissie heeft de haar toegekende opdracht met veel belangstelling uitgevoerd. De visitatie heeft de leden van de commissie niet alleen de kans geboden om het academisch onderwijs in de Geschiedenis in Vlaanderen van naderbij te bekijken, maar het was voor haar tevens een unieke gelegenheid om onder vakgenoten te reflecteren en te debatteren over de aard, de kwaliteit en de toekomst van dit onderwijs.

De visitatie Geschiedenis is uitgevoerd volgens het VLIR-VLHORA-visitatieprotocol dat is afgestemd op de accreditatievereisten. Het visitatierapport zal ook worden gehanteerd voor de accreditatieaanvraag van de betreffende opleidingen.

De commissie is er zich van bewust dat de visitatie ook voor de opleidingen op een scharniermoment plaatsvond. De Bologna-verklaring die in 1999 werd ondertekend vormde de aanzet tot een fundamentele hervorming van het hoger onderwijs in Vlaanderen. Het juridisch kader hiervoor wordt gevormd door het Decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, kortweg het Structuurdecreet genoemd. Op basis van dit decreet werden de bacheloropleidingen in Vlaanderen gradueel geïmplementeerd vanaf het academiejaar 2004–2005. De masteropleidingen werden gradueel ingevoerd vanaf 2007–2008.

Ondanks de hervorming die op het moment van de visitatie in volle gang was, is de commissie van oordeel dat deze visitatie uitermate relevant en leerrijk is: door de vroegere situatie met de merites en tekorten in de opleidingen te beschrijven, kunnen de opleidingen hun plan met betrekking tot de opleidingen in de nieuwe bachelor-masterstructuur waar nodig nog bijsturen.

De commissie heeft tijdens de discussies steeds getracht om, vanuit een kritische ingesteldheid, op een constructieve wijze bij te dragen tot de toekomstige hervormingen. Ze heeft bij haar beoordeling de eigenheid van de universiteiten en de opleidingen in acht genomen en de oordelen en suggesties steeds gesitueerd binnen de context van deze opleidingen.

Met het voorliggend rapport hoopt de commissie dan ook een bijdrage te leveren tot de verdere positieve ontwikkeling van het onderwijs in de Geschiedenis in Vlaanderen. De commissie wenst met het rapport in de eerste plaats een discussie op gang te brengen binnen de betrokken faculteiten met de bedoeling na te gaan op welke punten verbetering nodig is en in welke mate dit binnen de gegeven randvoorwaarden te verwezenlijken is. Verder hoopt de visitatiecommissie dat voorliggend rapport in zijn geheel ook aan de buitenwereld nuttige informatie verschaft en een goed inzicht geeft in de eigenheid en de kwaliteit van de gevisiteerde opleidingen.

Tot slot dankt de visitatiecommissie de decanen, bestuurders, medewerkers, studenten en afgestudeerden van de betrokken opleidingen die door hun inspanningen tijdens de voorbereiding en de open dialoog tijdens de bezoeken hebben bijgedragen aan het welslagen van deze visitatie.

5 OPZET EN INDELING VAN HET RAPPORT

Het voorliggend rapport bestaat uit twee delen. In het eerste deel van het rapport beschrijft de visitatiecommissie in hoofdstuk II het referentiekader, van waaruit zij de gevisiteerde opleiding heeft beoordeeld, en plaatst de visitatiecommissie haar bevindingen in een vergelijkend perspectief over de instellingen heen. In hoofdstuk III worden de toegekende scores in tabelvorm samengevat.

In het tweede deel van het rapport brengt de commissie verslag uit over de opleidingen die zij heeft gevisiteerd. De aanbevelingen die de commissie doet, worden in deze deelrapporten achteraan opgenomen.

HOOFDSTUK II

Het referentiekader van de visitatiecommissie Geschiedenis

1 INLEIDING

Voor het beoordelen van het onderwijs gaat de visitatiecommissie uit van een referentiekader ten aanzien van geformuleerde doelstellingen, omschreven eindtermen en vastgestelde kwaliteitseisen waaraan naar haar oordeel de gevisiteerde opleidingen dienen te voldoen. Het referentiekader is een maatstaf die de commissie in staat stelt een expliciete, systematische en transparante beoordeling van de opleidingen uit te voeren.

Het referentiekader beschrijft in algemene termen de domeinspecifieke eisen waaraan de te visiteren opleidingen moeten voldoen. Het gaat om de academische opleidingen 'Geschiedenis' en 'Archivistiek'. De eisen zijn vastgelegd in deel I (Doelstellingen en eindtermen). Daarnaast dient er ook voldoende inzicht te zijn in de algemeen onderwijskundige uitgangspunten en onderwijsorganisatorische eisen. Daarvoor baseert de commissie zich op de onderwijskundige en onderwijsorganisatorische richtlijnen van de VLIR. Ze zijn weergegeven in deel II (Onderwijskundige en onderwijsorganisatorische richtlijnen).

Bij het opstellen van het referentiekader heeft de commissie een aantal bronnen geraadpleegd. Uitgegaan is van het referentiekader voor de vorige Vlaamse visitatie in 2003. Bovendien is het referentiekader uit het visitatierapport voor de opleidingen Geschiedenis in Nederland (QANU) mede in beschouwing genomen. Ook werden de doelstellingen en eindtermen die

de opleidingen in de zelfevaluatie rapporten voor hun eigen onderwijs hebben geformuleerd, evenals het Vlaamse Structuurdecreet (2003) en het toetsingskader van het Nederlands-Vlaams Accreditatie Orgaan (NVAO), in overweging genomen.

Het referentiekader werd vóór het bezoek, maar na het inleveren van de zelfevaluaties, voorgelegd aan de opleidingen. Tijdens het bezoek van de visitatiecommissie wordt de mogelijkheid geboden om het referentiekader met de opleiding te bediscussieren.

2 DOELSTELLINGEN EN EINDTERMEN

2.1 Algemene minimale doelstellingen (Dublin Descriptoren)

Voor de omschrijving van de algemene (ook te interpreteren als minimale) doelstellingen van een academische bacheloropleiding en een academische masteropleiding, baseert de commissie zich op de ook in het Structuurdecreet ingeschreven vijf Dublin Descriptoren. Het gaat om de categorieën: (1) kennis en inzicht, (2) toepassen van kennis en inzicht, (3) oordeelsvorming, (4) communicatie en (5) leervaardigheden. In onderstaande tabel zijn deze nader omschreven:

	Kwalificatie bacheloropleiding	Kwalificatie masteropleiding
A. Kennis en inzicht	Heeft aantoonbare kennis en inzicht van/ in een vakgebied, waarbij wordt voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet (secundair) onderwijs en waarbij dit wordt overtroffen; functioneert doorgaans op een niveau waarop met ondersteuning van specifieke leermiddelen, enige aspecten voorkomen waarvoor kennis van de laatste ontwikkelingen in het vakgebied vereist is.	Heeft aantoonbare kennis en inzicht, die gebaseerd zijn op het verworven niveau van de bachelor en die deze overtreffen of verdiepen, evenals aantoonbare kennis en inzicht die een basis of een kans bieden om een originele bijdrage te leveren aan het ontwikkelen en/of toepassen van ideeën, vaak in onderzoeksverband.

B. Toepassing kennis en inzicht	Is in staat om zijn/haar kennis en inzicht op verantwoorde wijze in de beroepsuitoefening toe te passen, en beschikt verder over competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties en voor het oplossen van problemen in een breed georiënteerd vakgebied.	Is in staat om kennis en inzicht en probleemoplossende vermogens toe te passen in nieuwe of onbekende omstandigheden binnen een brede multidisciplinaire context die gerelateerd is aan het vakgebied; is in staat om kennis te integreren en met complexe materie om te gaan.
C. Oordeelsvorming	Is in staat om relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren (meestal op het vakgebied) met het doel een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van cultureel, sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten.	Is in staat om oordelen te formuleren op grond van onvolledige of beperkte informatie en daarbij rekening te houden met culturele, sociaal-maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden, die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis en oordelen.
D. Communicatie	Is in staat om informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek bestaande uit specialisten en niet-specialisten.	Is in staat om conclusies, evenals de kennis, motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, duidelijk en ondubbelzinnig over te brengen op een publiek van specialisten en niet-specialisten.
E. Leervaardigheden	Bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie, die een hoog niveau van autonomie veronderstelt, aan te gaan.	Bezit de leervaardigheden om zich verder zelfstandig te ontplooiën en een vervolgstudie aan te gaan met een grotendeels zelfgestuurd of autonoom karakter.

Voor de master-na-master-opleidingen worden deze descriptoren mutatis mutandis overgenomen.

2.2 Domeinspecifieke eisen

a. Vooraf

In dit referentiekader expliciteert de visitatiecommissie de domeinspecifieke eisen voor de volgende Vlaamse opleidingen:

- KU Leuven: Bachelor Geschiedenis, Master Geschiedenis, Master Geschiedenis van de Oudheid, Master-na-master Medieval and Renaissance Studies.
- KULAK: Bachelor Geschiedenis.
- UGent: Bachelor Geschiedenis, Master Geschiedenis.
- UA: Bachelor Geschiedenis, Master Geschiedenis.
- VUB: Bachelor Geschiedenis, Master Geschiedenis, Master-na-master Archivistiek: erfgoed- en hedendaags documentbeheer (interuniversitair).

b. Doelstellingen en aard van de opleidingen

De bachelor- en masteropleidingen die in de visitatie Geschiedenis worden beoordeeld, hebben als doel studenten op te leiden tot een breed geïntereerd (bachelor), dan wel een meer verdiepend-specialiserend (master) wetenschappelijk niveau in het gebied van de geschiedbeoefening. Daarnaast bereiden ze studenten voor op een loopbaan, waarbij de kennis en vaardigheden, die binnen de studie verworven zijn, in praktijk kunnen worden gebracht. De opleiding is dus niet gericht op één bepaalde beroepsactiviteit, maar wil wel afgestudeerden afleveren die een belangrijke maatschappelijke rol kunnen spelen in de samenleving. Dit betekent dat de maatschappelijke relevantie en het wetenschappelijk niveau dienen te zijn gegarandeerd. Actuele ontwikkelingen binnen het vakgebied, ook in het internationale perspectief, dienen voldoende aandacht in de opleiding te krijgen.

De commissie verwacht van de bachelor- en masteropleidingen dat zij:

- 1 Kennis en inzicht bieden in het vakgebied Geschiedenis. Dat wil zeggen het aanleren van kennis en inzicht betreffende de wereldgeschiedenis en de Europese geschiedenis in het bijzonder.
- 2 De student zodanig vormen dat hij zich zowel mondeling als schriftelijk goed op academisch niveau kan uitdrukken.
- 3 De student vertrouwd maken met de waarde van de wetenschappelijke benadering, waar inzicht in theorie en methodologie en een optiek van relativiteit van interpretaties een wezenlijk onderdeel van uitmaken.

- 4 Een kader bieden waarbinnen de student probleemgericht leert omgaan met de verworven theorie en kennis, en het verworven inzicht op een wetenschappelijke manier leert toe te passen op verschillende soorten historische bronnen en literatuur.
- 5 Een evenwicht bieden tussen breedte en diepte van kennis en inzicht, waarbij het accent verschuift van breedte in de bachelor naar diepte in de master.

Om deze doelstellingen te bereiken verwacht de commissie dat de opleidingen:

- 6 Het belang van een internationaal perspectief (zowel naar vorm als naar inhoud) onderkennen.
- 7 Stage als een adequaat middel erkennen.
- 8 Afgesloten worden met een proeve van zelfstandig onderzoek in overeenstemming met het niveau van de opleidingen.

c. Domeinspecifieke eisen Bachelor Geschiedenis

De bacheloropleiding heeft als doel de student op te leiden, enerzijds zodanig dat de nodige voorbereiding en kwalificatie met betrekking tot het aanvatten van een masteropleiding gegarandeerd is, anderzijds zodanig dat voldoende kennis en inzicht verworven is om een loopbaan te kunnen starten. Studenten die een bachelor hebben afgerond in een van de opleidingen dienen, in verbijzondering van de algemene kenmerken, te beschikken over de onderstaande domeinspecifieke kennis, vaardigheden en attitudes.

- Kennis van en inzicht in historische epochen van de oudheid tot en met het heden en in de voornaamste ontwikkelingen in de geschiedwetenschap en historiografie;
 - Kennis van en inzicht in de eigentijdse ontwikkelingen vanuit een historisch perspectief;
 - Kennis van theoretische en wetenschapsfilosofische achtergronden van geschiedkundig onderzoek;
 - Besef van historische contexten;
 - Elementaire kennis van interdisciplinaire werkwijzen;
 - Kennis van de voornaamste primaire bronnen.
-
- Vaardigheid om wetenschappelijke teksten te analyseren en daarover schriftelijk en mondeling te rapporteren;
 - Vaardigheid om op efficiënte wijze secundaire literatuur te verzamelen, te selecteren en te organiseren en hiermee zelfstandig te kunnen werken;

- Vaardigheid om een werkstuk te schrijven volgens de eisen van de wetenschappelijke discipline;
- Vaardigheid om historische vraagstukken in hun historiografische context te plaatsen;
- Vaardigheid om zich een oordeel te vormen over historische processen en hun doorwerking in de eigen tijd; mede gebaseerd op het afwegen van relevante sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische aspecten;
- Vaardigheid om op verantwoorde wijze stelling te nemen in een wetenschappelijk-historisch debat;
- Vaardigheid om de historische kennis en historische vaardigheden toe te passen in niet-(strikt-)historische beroepen;
- Vaardigheid om zich zelfstandig te oriënteren op voor historici relevante beroepssectoren.

Uit de opleiding blijkt dat de eindkwalificaties afgestemd zijn op de eisen van de arbeidsmarkt. De bacheloropleidingen binnen het domein Geschiedenis zijn vanuit beroepsperspectief overwegend generalistische opleidingen, die hun waarde op de arbeidsmarkt ontleen aan de academische vorming en vaardigheden die boven omschreven zijn.

Opleidingen kunnen naar de aard van het object van studie en de eigen invalshoek keuzes maken en accenten leggen. De bacheloropleiding wordt afgesloten met een bachelorproef of een vergelijkbare opdracht.

d. Domeinspecifieke eisen Master Geschiedenis

Voor de masteropleiding geldt dat de student zodanig wordt opgeleid dat hij zelfstandig wetenschappelijk onderzoek kan uitvoeren en zich daarmee kan kwalificeren voor een doctoraatstraject. Dit niveau dient te blijken uit een zelfstandig te schrijven masterproef. De masteropleiding bouwt, wat kennis en vaardigheden betreft, voort op de bacheloropleiding. Studenten, die een master hebben afgerond dienen, in verbijzondering van de algemene eisen, te beschikken over de onderstaande domeinspecifieke kennis, vaardigheden en attitudes.

- Kennis van en het vermogen tot actieve deelname aan de wetenschappelijke activiteiten van de discipline, in het bijzonder op het gebied van de gevolgde specialisatie;
- Grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste theorieën en kernbegrippen;

- Kennis van de complexiteit en diversiteit van het verleden en het vermogen om deze kennis bij de beoordeling van eigen en ander onderzoek toe te passen;
- Inzicht in de belangrijkste historische ontwikkelingen in het bestudeerde tijdvak;
- Een gedegen kennis van een specialisme binnen het vakgebied.

- Vaardigheid om ten behoeve van de bestudering van een specifieke vraagstelling zowel de relevante vakliteratuur als het relevante primaire bronnenmateriaal te vinden, te verwerken en kritisch te beoordelen, mede op basis van een globale kennis van de belangrijkste historiografische debatten op het vakgebied;
- Vaardigheid om zelfstandig problemen op het terrein van het vakgebied te signaleren, het bestudeerde bronnenmateriaal en de geraadpleegde literatuur voor de oplossing van een zelfgeformuleerde probleemstelling aan te wenden en op gestructureerde en wetenschappelijk verantwoorde wijze verslag te doen van de uit het onderzoek voortvloeiende bevindingen en de daaraan ten grondslag liggende argumenten;
- Vaardigheid om een zelfstandige bijdrage te leveren aan historisch-wetenschappelijke debatten;
- Vaardigheid om voor een breder publiek resultaten van eigen onderzoek te presenteren.

- Vaardigheid en bereidheid om bij de oordeelsvorming over en analyse van complexe vraagstukken op het eigen vakgebied rekening te houden met sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische aspecten;
- Bewustzijn van de beperkingen die door het vaak fragmentarische bronnenmateriaal worden gesteld maar ook van de door dit materiaal geboden mogelijkheden.

In de masteropleiding specialiseert de student zich in één of meerdere domeinen. Het programma biedt ruimte voor grondige bestudering van methodologie en theorie en voor de samenstellende of ondersteunende disciplines. In multidisciplinaire opleidingen wordt ruim aandacht besteed aan de integratie van de verschillende disciplines. In het programma van de masteropleiding is voldoende ruimte aanwezig voor de ontwikkeling van de specifieke onderzoeksvaardigheden. In de masteropleiding wordt aandacht geschonken aan de maatschappelijke inbedding van het vakgebied. Uit de wijze van presentatie van de masteropleiding blijkt dat de

opleiding zich er rekenschap van geeft welke andere masteropleidingen er op het eigen en verwante gebieden bestaan en wat de plaats van de aangeboden masteropleiding daarbinnen is.

Afgestudeerden beschikken over voldoende van de genoemde vaardigheden om beroepen of functies te kunnen vervullen, waarvoor een wetenschappelijke masteropleiding, vereist of dienstig is. Hieronder worden in het bijzonder beroepen verstaan, waarin duurzame kennisontwikkeling, -verwerving of -verwerking, bereidheid om nieuw en/of onontgonnen terrein te betreden en het dragen van verantwoordelijkheid essentieel zijn.

Opleidingen kunnen naar de aard van het object en naar de aard van de eigen invalshoek keuzes maken en accenten leggen. De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef.

e. Domeinspecifieke eisen Master Geschiedenis van de Oudheid

Na het afsluiten van de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid dient de afgestudeerde, naast de hierboven aangegeven domeinspecifieke eisen met betrekking tot de Master Geschiedenis:

- Kennis te hebben van en ervaring te hebben opgedaan met de interdisciplinaire benaderingen die gangbaar zijn in de oude geschiedenis.
- Een basale kennis te hebben verworven van één of meer brontalen die nodig zijn om primaire, textuele bronnen uit het bestudeerde tijdvak te interpreteren, en deze kennis in de praktijk te hebben toegepast.
- Te beschikken over de specifieke hulpwetenschappelijke vaardigheden die nodig zijn om primaire bronnen op te sporen, te interpreteren en te analyseren.

f. Domeinspecifieke eisen Master-na-master Medieval and Renaissance Studies

Na het afsluiten van een master-na-masteropleiding Medieval and Renaissance Studies dient de afgestudeerde, ter uitbreiding en verdieping van de als eindtermen gestelde eisen voor de Master Geschiedenis of enige andere master die toegang geeft tot de Master-na-master:

- Kennis te hebben van en ervaring te hebben opgedaan met de interdisciplinaire benaderingen die gangbaar zijn in de mediëvistiek en/of in de studie van de periode van de renaissance.
- Kennis te hebben verworven van één of meer brontalen die nodig zijn om primaire, textuele bronnen uit het bestudeerde tijdvak te interpreteren, en deze kennis in de praktijk te hebben toegepast.

- Te beschikken over de specifieke hulpwetenschappelijke vaardigheden die nodig zijn om primaire, ongeëditteerde bronnen op te sporen, te interpreteren en te analyseren.

g. Domeinspecifieke eisen Master-na-master Archivistiek

Na het afsluiten van een master-na-masteropleiding Archivistiek: erfgoed en hedendaags documentbeheer, dient de afgestudeerde, ter uitbreiding en verdieping van de als eindtermen gestelde eisen voor de master Geschiedenis of enige andere master die toegang geeft tot de master-na-master, te beschikken over een gedegen kennis en inzicht in de archiefwetenschappelijke theorie en methodologie en over de vaardigheid deze toe te passen als archivaris of documentbeheerder (op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar) of als archiefwetenschappelijk vorser.

3 ONDERWIJSKUNDIGE EN ONDERWIJSORGANISATORISCHE RICHTLIJNEN

De visitatiecommissie stelt verder onderstaande richtlijnen met betrekking tot onderwijskundige en onderwijsorganisatorische aspecten voorop als nastrevenswaardige doelen, waarop de opleidingen gericht dienen te zijn:

3.1 Doelstellingen en eindtermen

- De doelstellingen en eindtermen van de opleiding zijn mede gebaseerd op de wettelijke regelingen, de ontwikkelingen in het wetenschaps- en vakgebied, het werkveld voor de afgestudeerden, de kennis omtrent leren en onderwijzen en relevante maatschappelijke ontwikkelingen.
- De keuzes die daarbij door de opleiding zijn gemaakt zijn helder en expliciet vastgelegd.
- De doelstellingen en eindtermen zijn helder en concreet. De eindtermen zijn beschreven aan de hand van bij de student waarneembare en toetsbare leerresultaten.
- In de doelstellingen en eindtermen komt de wetenschappelijke/professionele oriëntatie van de opleiding concreet tot uitdrukking.
- De doelstellingen en eindtermen zijn richtinggevend voor het onderwijsaanbod.
- Doelstellingen en eindtermen zijn zowel geformuleerd op het niveau van de opleiding als op het niveau van de opleidingsonderdelen.
- Elk opleidingsonderdeel – ook de stage – draagt op een eigen wijze bij aan de doelstellingen van de opleiding als geheel.

3.2 Programma

Aansluiting programma op academische en professionele eisen

De opleiding stelt zich garant voor de wetenschappelijke, maatschappelijke en beroepsvoorbereidende relevantie van het onderwijs, de doelmatigheid en doeltreffendheid van het opleidingsprogramma.

Dat betekent dat de opleiding:

- voldoet aan standaarden bepaald door de ontwikkelingen in het vak- en wetenschapsgebied en rekening houdt met verwachtingen die door het werkveld worden gesteld.
- op de hoogte is van de beschikbare wetenschappelijke kennis over leren en onderwijzen nodig voor het ontwerpen, uitvoeren en evalueren van het onderwijs.
- zo veel als mogelijk rekening houdt met relevante maatschappelijke ontwikkelingen.

Wetenschaps- en vakgebied

- De opleiding is op de hoogte van de (meest recente) theorievorming en van de ontwikkelingen in het vakgebied. Deze zijn terug te vinden in de inhoud en de opbouw van het onderwijsprogramma.

Werkveld

- De opleiding bouwt structurele contacten op met het werkveld.
- De kennis van en ervaring met het werkveld wordt daar waar mogelijk en zinvol vertaald naar het onderwijsaanbod, bv. via stages.
- De opleiding voert een actief alumnibeleid.

Wetenschappelijke kennis omtrent leren en onderwijzen

- De opleiding heeft een expliciete en wetenschappelijk gefundeerde visie op leren en onderwijzen.
- Die visie is mede uitgangspunt voor de inrichting van het programma.

Relevante maatschappelijke ontwikkelingen

- De opleiding is op de hoogte van het belang van de informatietechnologie op het vak- en wetenschapsgebied en houdt hiermee rekening in het onderwijsprogramma.
- De opleiding heeft een duidelijke en geëxpliciteerde visie op de internationalisering van de opleiding.
- De opleiding is op de hoogte van de maatschappelijke evoluties in het brede werkveld van de afgestudeerden.

Studeerbaarheid

- De programmaorganisatie van de opleiding dient de studeerbaarheid te bevorderen.
- Het programma dient door de gemiddelde student te kunnen worden afgerond in de ervoor gestelde tijd.

Studierendement/Studietijd

- De opleiding bewaakt systematisch de studietijd.
- De opleiding houdt cijfermatige gegevens bij aangaande studievoortgang en studieloopbaan.

Instroom/Toelatingsvoorwaarden

- De opleiding geeft duidelijk aan welk beginniveau van de studenten wordt vereist.

Aanwezigheid studiebevorderende/studiebelemmerende factoren

- Studiebelemmerende factoren worden in kaart gebracht. Een remediëring wordt uitgewerkt.
- Studiebevorderende maatregelen worden genomen, opgevolgd en bijgestuurd waar dit nodig blijkt.

Het onderwijsleerproces

- De visie op leren en onderwijzen is concreet vertaald naar door de opleiding noodzakelijk geachte werkvormen en didactiek.
- Het leerproces van de student staat centraal en is vertrekpunt voor de invulling en vormgeving van het onderwijsprogramma.
- Het leerproces wordt ondersteund door een adequate didactische uitrusting en door goed aansluitende onderwijs- en leermiddelen die in voldoende mate voor de studenten beschikbaar zijn.
- Er wordt gebruik gemaakt van aangepaste didactische werkvormen en een efficiënte begeleiding ervan met relevante technologieën (bv. elektronisch leerplatform).
- De invulling van de werkvormen is stimulerend en activerend.

Beoordeling en toetsing

- De visie op leren en onderwijzen is concreet vertaald naar de vorm en inhoud van de evaluatie.
- Er wordt gestreefd naar een zo gunstig mogelijke planning van de evaluatieactiviteiten tijdens de examenperiodes.
- De exameneisen en -vormen zijn vooraf aan de studenten duidelijk bekend gemaakt.

- De beoordeling vindt plaats op basis van vooraf vastgelegde beoordelingscriteria.
- De opleiding voorziet in feedback over de toetsresultaten aan de studenten.

Kwaliteitseisen mbt. de bachelorproef (of een andere vergelijkbare invulling van het sluitstuk van de bacheloropleiding)

- De bachelorproef is een individuele² proeve van bekwaamheid en vormt het sluitstuk van de opleiding.
- De opleiding is zo ingericht dat de student zich op een adequate manier kan voorbereiden op het volbrengen van de bachelorproef, bijvoorbeeld door de mogelijke organisatie van stages.
- De beoordelingscriteria zijn helder en expliciet vastgelegd en bekendgemaakt.

Kwaliteitseisen mbt. de masterproef

- De masterproef is een individuele³ proeve van bekwaamheid en vormt het sluitstuk van de opleiding.
- De opleiding is zo ingericht dat de student zich op een adequate manier kan voorbereiden op het volbrengen van de masterproef, bijvoorbeeld door de mogelijke organisatie van stages.
- Met de masterproef tonen de studenten aan dat ze een onderzoeksprobleem op een creatieve en wetenschappelijk verantwoorde manier kunnen analyseren, aanpakken en uitvoeren, en de resultaten ervan helder kunnen rapporteren, schriftelijk en eventueel mondeling.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.
- De beoordelingscriteria zijn helder en expliciet vastgelegd en bekendgemaakt.

Internationalisering

- De opleiding heeft structurele contacten met andere (buitenlandse) instellingen voor hoger onderwijs.
- De opleiding moedigt internationalisering en mobiliteit aan zowel binnen als buiten Europa.

2 Dit sluit niet uit dat de bachelorproef in groep kan worden voorbereid. Een individuele beoordeling moet evenwel mogelijk zijn.

3 Dit sluit niet uit dat de masterproef in groep kan worden voorbereid. Een individuele beoordeling moet evenwel mogelijk zijn.

- Er worden initiatieven genomen om de internationale dimensie ook voor hen die niet naar het buitenland vertrekken in het onderwijs in te bouwen.
- De kwaliteit van het in het buitenland gevolgd onderwijs wordt opgevolgd.
- De curriculumstructuur en organisatorische randvoorwaarden van de opleiding houden in de mate van het mogelijke rekening met de mobiliteit van studenten.
- De opleiding bezint zich over de toenemende noodzaak van kennis van de Engelse taal in het (geven van) onderwijs en in de wetenschappelijke communicatie.

3.3 Inzet van Personeel

Kwaliteitseisen onderwijzende staf

- De kwaliteitseisen van de onderwijzende staf hebben vooral betrekking op:
 - de wetenschappelijke deskundigheid
 - de onderwijsdeskundigheid
 - de vertrouwdheid en, indien relevant, de ervaring met het werkveld
- Er wordt gestreefd naar een koppeling van onderzoek en onderwijs van de staf bij de toekenning van de onderwijsopdracht.
- Indien relevant wordt er gestreefd naar betrokkenheid bij het werkveld van de staf bij de toekenning van de onderwijsopdracht.
- De internationale gerichtheid van de opleiding veronderstelt van de staf de uitbouw van internationale contacten met een terugkoppeling naar het onderwijs en/of onderzoek door middel van participatie aan internationale netwerken en samenwerkingsverbanden.
- De staf van de academische opleidingen beschikt over een wetenschappelijk curriculum en neemt actief deel aan het wetenschappelijk onderzoek.
- De staf heeft voeling met de wetenschappelijke en maatschappelijke evoluties in het domein van het werkveld.

Personeelsbeleid (vanuit een onderwijsperspectief)

- De procedure aangaande aanwervingen en benoemingen van personeel is helder omschreven en voor iedereen raadpleegbaar.
- Selectie en bevordering van personeel gebeurt mede op basis van de onderwijskwaliteit van de betrokkenen.
- De opleiding heeft een geëxpliciteerd professionaliseringsbeleid.
- Het personeel is aanspreekbaar en bereikbaar.

- Er wordt gezorgd voor voldoende evenwicht tussen de omvang van het personeelsbestand en de specifieke kwaliteit die wordt vereist van het personeel in functie van de opleiding/afstudeerrichtingen.
- Er wordt een actieve politiek gevoerd inzake gelijke kansen beleid.

3.4 Voorzieningen/onderwijsorganisatie

Materiële voorzieningen/faciliteiten

- De staf kan beschikken over voldoende materiële voorzieningen (kwantiteit en kwaliteit) en over adequate accommodatie ter ondersteuning van het onderwijsproces.
- De studenten kunnen beschikken over voldoende middelen (kwantiteit en kwaliteit) en adequate accommodatie ter ondersteuning van het onderwijs- en leerproces.

Studie-informatie en -begeleiding

- Er wordt adequate informatie beschikbaar gesteld voor (potentiële) studenten.
- Het onderwijs- en examenreglement, inclusief de klachtenprocedure in het geval van betwisting, zijn vooraf bekend gemaakt.
- De opleiding voert een beleid gericht op het detecteren van veranderingen in de instroom.
- In het onderwijs zijn mogelijkheden ingebouwd om de deficiënties in voorkennis en vaardigheden weg te werken en/of hiervoor door te verwijzen naar andere instanties.
- De opleiding voorziet in een systeem van studie- en studentenbegeleiding en neemt gericht maatregelen om de resultaten en de studievoortgang van de studenten te bevorderen.

3.5 Interne kwaliteitszorg

- De opleiding beschikt over een duidelijk omschreven kwaliteitszorgsysteem met betrekking tot onderwijs.
- Het kwaliteitsbeleid en -systeem is zowel proactief als controlegericht.
- Er is duidelijk vastgelegd wie welke bevoegdheid heeft in het kader van het kwaliteitszorgsysteem.
- Er is een duidelijke structuur aanwezig ter ondersteuning van het kwaliteitszorgproces.
- De opleiding werkt zo veel mogelijk met streefnormen voor de beoordeling van de mate waarin de gewenste kwaliteit wordt gerealiseerd.
- De opleiding betreft medewerkers, studenten, alumni en vertegenwoordigers van het werkveld in haar kwaliteitszorgsysteem.

3.6 Resultaten

De opleiding waakt over de realisatie van haar doelstellingen en heeft oog voor haar onderwijsrendement. Daarbij kunnen de volgende elementen een rol spelen:

- Het eindniveau van de afgestudeerden (onder meer het niveau van de bachelor-/eind- of masterproef, het niveau van de stage en het niveau van de examens).
- De structurele contacten met het werkveld en de aandacht voor de behoeften van het werkveld.
- Een actief alumnibeleid.
- Het onderwijsrendement:
 - Studiebelemmerende factoren worden in kaart gebracht. Een remedie-ring wordt uitgewerkt.
 - Studiebevorderende maatregelen worden genomen, opgevolgd en bijge-stuurd waar dit nodig blijkt.
 - Cijfermatige gegevens worden bijgehouden door de opleiding en opge-volgd door het opleidingsbestuur.

HOOFDSTUK III

De opleidingen in vergelijkend perspectief

De geschiedenisopleidingen aan de Universiteit Antwerpen, de Katholieke Universiteit Leuven (en KULAK), de Vrije Universiteit Brussel en de Universiteit Gent.

WOORD VOORAF

De Universiteit Antwerpen (UA), de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven), de Vrije Universiteit Brussel (VUB) en de Universiteit Gent (UGent) bieden elk een bacheloropleiding en aansluitende masteropleiding in de geschiedenis aan. De KU Leuven verzorgt bovendien een opleiding Master Geschiedenis van de Oudheid. Wat het bachelorniveau betreft, verzorgt ook de KULAK een bachelor in de Geschiedenis, waarbij de studenten in kader van het derde bachelorjaar naar Leuven gaan. De beide master-na-masteropleidingen onttrekken zich naar hun aard vanzelfsprekend aan deze vergelijking.

Beziet men de bevindingen van de commissie met betrekking tot de bachelor- en masteropleidingen Geschiedenis in Vlaanderen in vergelijkend perspectief, dan vallen in de eerste plaats de overeenkomsten op, zowel in de karakteristieken van de opleidingen als in de scores op de diverse facetten. Zoals in de algemene inleiding van het rapport al is opgemerkt, trof de commissie in alle vier de universiteiten een hoogwaardige opleiding Geschiedenis waar door een academisch bekwame, toegewijde en ambitieuze staf kwalitatief op goed niveau sterk onderzoeksgericht universitair onderwijs in het vak wordt gegeven. De resultaten, afgemeten in

het bijzonder aan de bachelorpapers (of bachelorproeven) en de masterproeven, kunnen globaal gesproken de toets der (internationale) kritiek ruimschoots doorstaan. De opleidingen kampen ook alle met soortgelijke problemen die bovenal voortvloeien uit de (externe) omstandigheden, waaronder zij werken en die zij zelf maar in beperkte mate kunnen beïnvloeden. Ook daarover rapporteerde de commissie al in het algemeen deel van haar rapport.

Uiteraard zijn er tevens verschillen in de vormgeving van de programma's en de uitvoering daarvan, die elk van die opleidingen ook een eigen gezicht geven, maar die doen in de meeste gevallen geen afbreuk aan de gelijkwaardigheid in academisch of ander opzicht. De commissie heeft in de deelrapporten de diverse facetten relatief uitvoerig van commentaar voorzien en daar oordelen en suggesties tot verbetering per opleiding aan verbonden. Voor zo ver die oordelen ook uitdrukking in scores kregen (vrijwel steeds voldoende of goed) moesten daarin meestal diverse soms zeer uiteenlopende aspecten verdisconteerd worden, die ook niet altijd in dezelfde richting wezen. Daarbij hoeft een zelfde score voor verschillende opleidingen dus ook niet altijd op dezelfde grond tot stand te zijn gekomen. Er was steeds sprake van afwegingsprocessen, die zo genuanceerd en evenwichtig mogelijk zijn uitgevoerd.

Het is niet de bedoeling van dit vergelijkende hoofdstuk om dat alles nog eens tot in detail te herhalen. Voor een uitvoerige beschrijving van de bevindingen en de motivering der afzonderlijke scores, verwijst de commissie naar de deelrapporten. Bij de toekenning van de scores heeft de commissie gewerkt vanuit de overtuiging dat hier zo fair mogelijk moest worden te werk gegaan en dat tegen inflatie moest worden gewaakt. De Vlaamse opleidingen Geschiedenis kunnen zich in de meeste opzichten redelijk tot goed meten aan wat de betere Europese en Amerikaanse universiteiten laten zien, maar het zou niet van werkelijkheidszin getuigen de Vlaamse situatie in dat perspectief als voorbeeld te stellen. Dit alles dient bij het lezen van de hiernavolgende tekst in ogenschouw te worden genomen.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN VAN DE OPLEIDING

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de bachelor-masteropleidingen

Het niveau en de oriëntatie van de Vlaamse geschiedenisopleidingen worden overal als goed beoordeeld.

De commissie constateert dat in alle opleidingen het beheersen van algemene (wetenschappelijke) competenties duidelijk vervat zit in de formuleringen van de doelstellingen. De bacheloropleidingen zijn gericht op het beheersen van algemene (wetenschappelijke) competenties en op het bijbrengen van de vereiste basiskennis en van de nieuwste ontwikkelingen. De masteropleidingen bouwen hierop verder in de richting van een gevorderd (wetenschappelijk) niveau. Aan de UGent suggereert de commissie om waakzaam te blijven met betrekking tot de duidelijkheid van de formuleringen van de doelstellingen. Aan de VUB ziet de commissie nog mogelijkheden ter optimalisatie van de transparantie van de doelstellingen.

De commissie meent aan alle instellingen de door het Structuurdecreet vereiste competenties terug te zien in de doelstellingen. In deze context verdient de verbetersuggestie van het verhogen van de aanwezigheid van mondelinge vaardigheden in de doelstellingen van de VUB-opleidingen (zowel bachelor als master) de vermelding.

Ten slotte haalt de commissie aan dat zij waardering heeft voor de aanwezigheid van de internationale dimensie in de doelstellingen, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleidingen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De domeinspecifieke eisen van de Vlaamse geschiedenisopleidingen worden overal als goed beoordeeld.

Globaal gezien stelt de commissie met genoeg vast dat het academische aspect, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleidingen, op uitvoerige wijze aan bod komt in de domeinspecifieke eisen. In het kader van toekomstige verbeteringen suggereert zij echter om de professionele oriëntatie sterker in de doelstellingen aan de orde te stellen, uitdrukkelijk zonder beroepsopleidingen te willen vormen. In het algemeen deel van haar rapport heeft de commissie dit toegelicht. Daarbij past ook een pleidooi om de bacheloropleiding meer als een zelfstandig traject te

programmeren met oog voor directe doorstroming naar een beroepsveld of een andere opleiding. De verantwoordelijken van een aantal gevisiteerde opleidingen zien klaarblijkelijk juist in mindere mate een taak van deze aard voor universitaire opleidingen weggelegd. De commissie constateert dat hier sprake is van een moeilijk te overbruggen verschil van inzicht over wat maatschappelijk wenselijk is.

De commissie stelt voorts een interessante spreiding van ambities vast rond de periode oudheid over de instellingen heen. Aan de UA is er sprake van een profiel, waarbij de aandacht voor Geschiedenis van de Oudheid beperkt is en waarbij vooral ingegaan wordt op de daarop volgende periodes. De commissie heeft in meer algemene zin veel waardering voor het (recente) ontwerp van de Antwerpse opleidingen, die een relatief sterk eigen gezicht vertonen. Aan de KU Leuven constateert de commissie juist dat de grotere ambitie met betrekking tot Geschiedenis van de Oudheid een mooie, aanvullende profilering vormt. Uit de gesprekken met de studenten blijkt bovendien dat zij zich duidelijk bewust zijn van aan welke instelling zij zich best inschrijven, indien zij zich al dan niet op deze periode willen focussen.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

De relatie tussen de doelstellingen en de inhoud wordt voor alle de bachelor- en masteropleidingen als goed beoordeeld.

Globaal gezien acht de commissie alle bachelor- en masterprogramma's adequate concretisering van de eindkwalificaties. De commissie stelt dan ook vast dat de programma's de studenten de mogelijkheid bieden om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken. In de bacheloropleidingen is wel in het algemeen wenselijk dat de bachelorpaper (of de bachelorproef) duidelijker wordt geconcipieerd als een werkstuk waarin de verschillende competenties geïntegreerd worden toegepast. Dat geldt vooral voor de VUB, de UGent en voor de KU Leuven, waar de commissie (behoudens voor de optie oudheid van de bacheloropleiding aan de KU Leuven) in het bijzonder (ook in het licht van de doelstellingen) het gebruik van historische bronnen nadrukkelijker terug zou willen zien. Ook met betrekking tot de systematiek rond het bewaken van de link tussen doelstellingen en programma ziet de commissie (vooral voor de Gentse en voor de Leuvense opleidingen) nog mogelijkheden ter verdere verbetering.

De commissie meent dat in bepaalde gevallen de aandacht voor mondelinge vaardigheden verdere aandacht verdient. Aan de VUB (op het niveau van het programma) en de UA ziet de commissie hier geen problemen, maar de Gentse en Leuvense bachelor- en masteropleidingen, raadt de commissie aan om in het bijzonder op implementatieniveau toe te werken naar een grotere aandacht voor mondelinge vaardigheden.

De KU Leuven kenmerkt zich door een bijzondere ambitie met betrekking tot Geschiedenis van de Oudheid. De commissie heeft veel waardering voor de wijze waarop deze ambitie met betrekking tot profilering tot uiting komt in het programma. Wel suggereert zij hierin de breedte van de beoefening van Geschiedenis van de Oudheid als historische wetenschap verder uit te werken. De commissie meent dat met name de grote aandacht voor de brontalen in de afstudeerrichting Oudheid in de bachelorfase afbreuk doet aan het beoogde brede karakter van dit bachelorprogramma. In het kader van de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid ziet de commissie meer opportuniteiten om aandacht te schenken aan internationale inzichten en debatten in het vakgebied, waarbij ook het comparatieve perspectief aandacht verdient. Voor de masteropleiding Geschiedenis verdienen economische en politieke geschiedenis meer aandacht. Aan de KULAK kan de student kiezen voor een doorstroomoptie naar sociale wetenschappen. De commissie waardeert hier de focus op politieke wetenschappen.

De commissie heeft veel waardering voor het eigen karakter van het (recente, immers nog slechts ongeveer een decennium oude) programma van de opleiding Geschiedenis aan de Universiteit Antwerpen. In het bijzonder de masterproef, in de vorm van een publiceerbaar (en dus beknopt) wetenschappelijk artikel, dat de vrucht is van gericht historisch wetenschappelijk onderzoek, biedt een interessante variant in het spectrum. In dit Antwerpse profiel is de aandacht voor Geschiedenis van de Oudheid, contrair aan de Leuvense ambities, juist zeer beperkt. De nadruk ligt geheel op de daarop volgende periodes. De commissie acht dit in het licht van het Antwerpse profiel als geheel aanvaardbaar, al ziet zij nog zekere mogelijkheden door in sommige diachronische opleidingsonderdelen aan de periode vanaf de Middeleeuwen, de Geschiedenis van de Oudheid nog enige extra aandacht te geven. De commissie waardeert in de Antwerpse opleiding voorts dat men zich kan verdiepen in een tijdvak (middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd) waarbij met een 'kruisbestuiving' ook meteen voor een benadering kan worden gekozen (politieke, cultuur-, en sociaal-economische geschiedenis). Wel ziet de commissie meer mogelijk-

heden voor aandacht in het programma met betrekking tot niet-westerse geschiedenis dan thans wordt gerealiseerd.

Wat de masteropleiding van de VUB betreft, merkt de commissie op dat het discipline-overschrijdende element, dat sterk in de opzet van het programma (en dus in het Brusselse profiel) aanwezig is, in het daadwerkelijke onderwijs, in sterkere mate zichtbaar zou kunnen zijn. In het bijzonder bij de masterproeven zou sterker gestimuleerd kunnen worden om deze expliciet zo'n discipline-overschrijdend karakter te geven. In dit opzicht waardeert de commissie de keuze van de UGent-opleidingen om ruimte te voorzien voor discipline-overschrijdende opleidingsonderdelen, zowel in de bachelor- als in de masterfase.

De commissie betreurt ten slotte het feit dat met uitzondering van de KU Leuven de studentenmobiliteit duidelijk een pijnpunt blijft. De commissie staat positief ten opzichte van de stappen die aan de KU Leuven gezet zijn in het licht van de studentenmobiliteit, in het bijzonder indien deze vaststelling in vergelijkend perspectief wordt geplaatst. Aan de UGent ziet de commissie opportuniteiten om het aanwezige netwerk intensiever aan te spreken ten aanzien van internationalisation at home. Aan de UA constateert de commissie dat de internationale dimensie ook in de concrete uitvoering van het onderzoek van de studenten dikwijls beperkt blijft. Ook aan de VUB heeft de commissie een 'cultuur' gemist waarin studentenmobiliteit een belangrijke plaats inneemt. Tevens stelt zij hier vast dat de nogal rigide aanpak met betrekking tot de bachelorproef (of bachelorpaper) en de huidige 1-jarige duur van de masteropleiding het meest ontmoedigend werken met betrekking tot de internationale studentenmobiliteit.

Facet 2.2 Academische en professionele gerichtheid

De academische en professionele gerichtheid van de Vlaamse geschiedenisopleidingen wordt overal als voldoende beoordeeld.

De commissie is met betrekking tot alle opleidingen positief over de wijze waarop kennisontwikkeling vormgegeven wordt. Ook is zij zeer tevreden over de aandacht voor onderzoeksattituden en onderzoeksvaardigheden, en over de aansluiting van het programma bij recente ontwikkelingen in het wetenschapsgebied. De commissie is over de hele lijn positief over de academische gerichtheid van zowel de bachelor- als de masterprogramma's. Globaal gezien blijkt de academisch-wetenschappelijke gerichtheid

van zowel de bachelor- als de masteropleidingen als een rode draad door de Vlaams geschiedenisprogramma's te lopen.

De commissie oordeelt echter dat er grondig nagedacht zal moeten worden over het evenwicht tussen de professionele en de academische gerichtheid. Wat betreft de aansluiting van zowel de bachelor- als de masterprogramma's bij de actuele beroepspraktijk, is er overal zonder meer veel werk aan de winkel. Globaal gezien waardeert de commissie het feit dat er op masterniveau al specifieke trajecten voor archivalie en de lerarenopleidingen bestaan en dat er ook in publieksgeschiedenis ontwikkelingen terzake zijn, maar ze acht grotere inspanningen wenselijk. De commissie meent dat er een programmatorische vormgeving nagestreefd moet worden, waarbij ook voor alternatieve oriëntaties gekozen kan worden. De commissie haalt in haar algemene beschouwingen aan dat de wenselijke tweejarige duur van de masteropleidingen in dit opzicht ruimte zou bieden, maar ook als deze tweejarige Master er niet zou komen, is volgens de commissie een verdere opvolging aan de orde. Ook op bachelorniveau dient hier reeds aandacht aan geschonken te worden.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De samenhang van het programma wordt voor de bacheloropleiding aan UGent als voldoende beoordeeld en voor de overige bachelor- en masteropleidingen als goed.

De commissie heeft in alle instellingen coherente en consistente programma's vastgesteld. Een belangrijk pijnpunt dat in deze context echter, eveneens in alle instellingen, op de voorgrond treedt, is de grote hoeveelheid aan individuele trajecten (vooral op het bachelorniveau) die de samenhang van de op zich consistente normtrajecten bedreigen. De commissie is van mening dat het beleid met betrekking tot flexibilisering strakker ingevuld zou moeten worden.

Vooraf aan de Gentse bacheloropleiding stelt de commissie vast dat studenten vaak verloren lijken te lopen in een kluwen van individuele trajecten, dat door de uitgebreide keuzemogelijkheden nog minder overzichtelijk wordt. In de masteropleiding is deze keuzemogelijkheid beperkter, wat de onoverzichtelijkheid minder problematisch maakt. In deze opleiding mogen de keuzemogelijkheden zelfs uitgebreid worden. De commissie heeft begrepen dat er binnen de vaste trajecten (preferentiële minores, die door de opleidingsverantwoordelijken zijn uitgewerkt) vergelijkenderwijs geen

fundamentele problemen zijn. Bij keuzeopleidingsonderdelen uit andere minores komt, vooral in combinatie met individuele trajecten, echter veel meer puzzelwerk kijken. De commissie hoort van de studenten dat dit in vele gevallen leidt tot complicaties in het kader van samenhang van de individuele trajecten.

Om aan de bedreigingen van de (op zich samenhangende) normtrajecten tegemoet te komen, ziet de commissie een nood aan een grotere mate van individuele begeleiding en sturing en een nood aan meer uitgesproken waakzaamheid ten aanzien van de volgtijdelijkheid van de opleidingsonderdelen en multoleranties. Dit leunt aan bij een ander instellingoverschrijdend probleem, zijnde de toegang tot de masterproef. De commissie meent dat, ter garantie van de samenhang, de masterproef enkel toegankelijk mag zijn voor studenten die de bachelorpaper (of bachelorproef) afgerond hebben.

Facet 2.4 Studieomvang

De bachelor- en masteropleidingen geschiedenis voldoen allemaal aan de decretale eisen met betrekking tot de studieomvang, uitgedrukt in studiepunten.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt de studietijd voor alle geschiedenisopleidingen als voldoende.

De commissie concludeert uit de gesprekken met de studenten dat de studieprogramma's in hun geheel wel studeerbaar zijn, maar dat studietijdmetingen van de individuele onderdelen in grotere mate uitgevoerd moeten worden. De commissie stelt vast dat alle opleidingen pogingen doen om de diverse studieonderdelen zodanig te programmeren dat de daarbij begrote studietijd ook in overeenstemming is met de werkelijk te besteden en bestede studietijd. Naast overleg en direct contact met studenten wordt daarbij gebruik gemaakt van diverse methodes om studietijd te meten. In alle instellingen zijn zulke instrumenten beschikbaar. In de praktijk blijkt dit (nog) niet altijd soepel te lopen. De problemen nemen bij de verschillende opleidingen uiteenlopende vormen aan. Voor de details daarvan verwijst de commissie naar de deelrapporten. De achtergrond lijkt daarbij overal gelijkaardig. Het ligt enerzijds aan het feit dat het een heel moeilijke opgave is goede instrumenten te ontwikkelen om die werkelijke studietijd te meten en de noodzakelijke grote res-

pons c.q. medewerking van grote aantallen studenten te organiseren. De materie hier is taai, al was het maar omdat er nu eenmaal grote individuele verschillen kunnen optreden in de tijd die studenten voor bepaalde taken nodig hebben en in de eisen die docenten in de praktijk stellen. Anderzijds blijkt, aan de kant van de opleiders, dit aspect niet altijd op evenveel prioriteit te kunnen rekenen, waardoor een zeker gebrek aan systematische aandacht valt op te merken. Vandaar dat de commissie in algemene zin met enige nadruk aanbeveelt om in dit opzicht een meer systematische aanpak te volgen.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt de afstemming tussen vormgeving en inhoud voor de bacheloropleiding aan de VUB als voldoende en voor de overige geschiedenisopleidingen als goed.

De commissie is van mening dat de betrokken opleidingen op de goede weg zijn wat betreft het gebruik van werkvormen en leermiddelen. Zo heeft de commissie aan de UA (bachelor en master) een gezond evenwicht vastgesteld tussen hoorcolleges, discussiecolleges, zelfstandig werk, opdrachten en oefeningen, ondersteund door een gevarieerd aanbod van studiemateriaal. Wat de VUB betreft, meent de commissie dat het studiemateriaal een grotere mate van methodologische reflectie en toespitsing op recente wetenschappelijk ontwikkelingen verdient. Ook heeft de commissie aan de VUB, wat de leermiddelen betreft, een vrij schoolse aanpak vastgesteld, waarbij de studenten (te) vaak hapklare brokken (syllabi) voorgeschoteld krijgen. Ook een meer frequent gebruik van handboeken verdient de aandacht. Ten aanzien van de KU Leuven is de commissie tevreden, al ziet de commissie in deze context nog ruimte voor verbetering van de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid, in die zin dat meer tijd ingeruimd kan worden voor kennismaking met belangrijke debatten uit heden en verleden. Op dit moment vormen syllabi een belangrijk deel van het aangeboden lesmateriaal. In de toekomst zouden spraakmakende monografieën dan wel andere publicaties met een meer theoretisch-methodologische inslag een grotere rol in het onderwijs kunnen spelen. Ook over de UGent is de commissie globaal gezien tevreden.

Een vaststelling die in het kader van verschillende opleidingen een aantal keren terugkwam, betreft een nood aan meer aandacht voor mondelinge vaardigheden. Bij de bacheloropleiding van de KU Leuven merkt de commissie op dat een relatief sterk aandeel van hoorcolleges ten koste gaat

van de aandacht voor mondelinge vaardigheden. De commissie begrijpt echter dat de grote studentengroepen op bachelorniveau hierin een rol spelen. Zo ziet de commissie bij de bacheloropleiding aan de KULAK en de masteropleidingen aan de KU Leuven dat de kleinere groepen grote voordelen genereren in deze context. Toch meent de commissie dat er blijvend gereflecteerd moet worden over hoe dit aan de KU Leuven opgevangen dient te worden. Aan de VUB heeft de commissie, vooral voor de bacheloropleiding, een relatief overwicht vastgesteld van hoorcolleges. Ook aan de UGent kan de vormgeving van de opleidingen verder worden bijgestuurd in functie van een sterkere klemtoon op mondelinge vaardigheden.

Ten slotte stelt de commissie vast dat de toelevering van cursusmateriaal aan de meeste instellingen vlot gebeurt en tevredenheid genereert bij de studenten. Enkel aan de VUB heeft de commissie geconstateerd dat de aanlevering van het cursusmateriaal door de cursusdienst, zowel voor de bachelor als voor de master, chaotisch verloopt. De studenten wijzen op een duidelijk probleem van erg laattijdige voorziening van studiemateriaal. Ook wat de elektronische leeromgeving Pointcarré betreft, halen de VUB-studenten een zekere chaotische aanpak aan.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie evalueert de beoordeling en toetsing van de geschiedenisopleidingen aan de UGent en de UA als goed en van de geschiedenisopleidingen aan de VUB en de KU Leuven als voldoende.

Wat de evaluatievormen betreft, ziet de commissie aan de UA een mooie variatie. De commissie constateert dat de examens een gezond evenwicht tussen essayvragen, korte-antwoordvragen en oefeningen bevatten. Ook over de UGent en over de KU Leuven is de commissie in deze context tevreden. Aan de VUB meent de commissie dat in de evaluatie de verhouding tussen kennis en inzicht wel sterk naar kennis neigt. Ook acht zij de becijferingen in een aantal gevallen aan de hoge kant. De organisatie van de examens aan deze instelling kan voorts verbeterd worden (in het bijzonder door vroegtijdigere bekendmaking van de examenroosters).

Wat de transparantie van de evaluatie betreft, ziet de commissie in een aantal gevallen een nood aan strengere opvolging. Aan de KU Leuven is naar de mening van de commissie in het kader van de bachelorpaper (of bachelorproef) behoefte aan meer duidelijke communicatie over de betekenis van een heldere formulering van de onderzoeksvraag en het gebruik

van bronnen. De feedback op examens blijkt hier relatief sterk te variëren van docent tot docent, zowel voor de Bachelor als voor de Master. Ook aan de UA kan op dit laatste punt grotere consistentie worden betracht. Aan de UGent en de VUB blijken feedback en transparantie een belangrijke plaats in te nemen.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt de masterproef van de VUB als voldoende en van de overige instellingen als goed.

De commissie heeft vastgesteld dat alle betrokken masteropleidingen Geschiedenis een hoogwaardig niveau hebben, wat in het bijzonder ook blijkt uit de (ambities ten aanzien van de) masterproeven, waarin de opleiding als het ware culmineert en alle relevante vaardigheden worden gedemonstreerd. Gezien het grote belang van dit opleidingsonderdeel, koos de commissie er toch voor om de aanpak en opzet nauwgezet te bestuderen en daarover relatief uitvoerig te rapporteren om de opleidingsverantwoordelijken handvaten te bieden met het oog op verdere verbetering.

Er bestaat een sterke overeenkomst tussen de opleidingen in de oriëntatie op de wetenschappelijke verhandeling op basis van gericht bronnenonderzoek als vorm. Binnen dat kader treedt echter wel aanzienlijke variatie op in de omvang van de werkstukken. De opleiding aan de UA heeft in dit opzicht het duidelijkst een eigen karakteristiek door de strak volgehouden eis van een beknopt, in beginsel publiceerbaar, wetenschappelijk artikel voor de masterproef. De commissie heeft veel waardering voor deze heldere kwalitatieve profilering. Aan de andere opleidingen stelt de commissie vast dat de toelaatbare ondergrens van omvang vaak hoger ligt. In Gent (in het bijzonder bij de masterproeven op het terrein van de Middeleeuwse geschiedenis) en vooral aan de VUB, zijn de masterproeven vaak wel zeer omvangrijk. Aan de VUB blijkt de cultuur om die omvang een prestatie op zichzelf te zien onder studenten nog zo sterk, dat de commissie in overweging geeft een expliciete maximumomvang voor te schrijven en daar strak de hand aan te houden. Dit is juist ook van belang omdat in die hele omvangrijke masterproeven de aandacht voor de uitvoerige beschrijving van veel bronnenmateriaal een bedreiging kan gaan vormen voor het toch even wezenlijke analytische gehalte ervan. Dat is dan weer in strijd met de door de commissie zo gewaardeerde ambities van de opleiding aan de VUB zelf ten aanzien van interdisciplinariteit (met name met betrekking tot de (andere) sociale wetenschappen). Aan de KU Leuven verdient de interdis-

ciplinaire benadering bij de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid verdere uitwerking in het licht van de ontwikkelingen in het vakgebied.

De commissie bepleit daarnaast ook in de vorm van de masterproeven grotere variatie toe te staan en zelfs aan te moedigen, mede in het kader van trajecten die meer oriënteren op andere beroepsvelden dan het wetenschappelijk onderzoek, het leraarschap en het archiefwezen (dit uiteraard zonder het hoge wetenschappelijk gehalte aan te tasten). Zie hiervoor de meer uitgebreide uiteenzetting in het algemeen deel van het rapport.

In de begeleiding van de masterproeven constateert de commissie eveneens een zekere variatie in de verhouding tussen het noodzakelijke zelfstandig werken van de studenten in deze fase van de studie, de individuele begeleiding door de promotoren en groepsbegeleiding in diverse vormen van ateliers of seminaries rond bepaalde thema's. In het bijzonder aan de UA is daarvoor een kennelijk aansprekende vorm gevonden in de daar functionerende ateliers. Aan de KU Leuven kan de aanpak met seminaries bij de masterproef Geschiedenis van de Oudheid als een voorbeeld gelden. In alle instellingen bestaat uiteraard ook een zekere variatie in de individuele begeleiding door de docenten. Daar is op zich niet veel tegen, maar de commissie staat toch positief tegenover de pogingen hier tot (grotere) standaardisering over te gaan en deze preciezer op te volgen. Voor details verwijst de commissie naar de deelrapporten.

In de praktijk werken aan alle instellingen veel studenten voor hun masterproef verder op het terrein waarop zij ook al hun bachelorpaper (of bachelorproef) schreven, niet zelden terreinen waarop de docenten van de opleiding bij uitstek deskundig zijn op grond van hun eigen onderzoek. De commissie heeft hier op zich geen probleem mee, op voorwaarde dat dit niet als norm aangegeven wordt. De voordelen daarvan zijn evident en het is dan ook begrijpelijk dat vanuit de begeleiders wel wordt aangemoedigd dit zo te doen. Maar de commissie acht van belang dat dit wel heel duidelijk de keuze van de studenten zelf is en dat diegenen die voor hun masterproef nu juist liever een ander onderwerp kiezen, daartoe ruimschoots de gelegenheid krijgen en dat zij van zo'n keuze ook geen nadelen in de vorm van studievertraging ondervinden. De opleidingen zouden op dat punt alerter moeten zijn.

Tenslotte is van veel belang dat grote duidelijkheid bestaat over de (criteria van de) evaluatie van de masterproeven. Op sommige punten is in dit opzicht ruimte voor verbetering. Aan de UGent is bijvoorbeeld verdere uit-

werking en bredere bekendmaking van die criteria bij de studenten wenselijk. Wat de becijfering van de masterproeven betreft, acht de commissie die aan de VUB en bij de Geschiedenis van de Oudheid aan de KU Leuven aan de hoge kant.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'Toelatingsvoorwaarden' voor de Vlaamse bacheloropleidingen in de geschiedenis als goed en voor de Vlaamse masteropleidingen in de geschiedenis als voldoende.

De commissie constateert dat de verschillende bacheloropleidingen in vele gevallen te maken hebben met heterogene studentenpopulaties. De commissie meent dat met dit gegeven goed omgegaan wordt en merkt dat potentiële problemen die hieraan verbonden zijn, in de meeste gevallen beperkt blijven. Kennelijk heeft men de effecten van deze heterogene instroom in heel behoorlijke mate onder controle. De commissie beveelt aan met zorgvuldigheid op deze weg voort te gaan. Daarbij is wenselijk aan de strakke formulering van de ingangseisen per onderdeel van de opleiding zo krachtig mogelijk de hand te houden om cumulatie van problemen in de studievoortgang te voorkomen. Ook verder bestaan nog wel mogelijkheden om het proces te optimaliseren. Zo beveelt de commissie voor de bacheloropleiding van de UGent aan om waakzaam te zijn aangezien deze heterogeniteit een niet te onderschatten factor vormt voor de relatief lage slaagcijfers. Er is duidelijk toenemende behoefte aan individuele begeleiding. Ook aan de bacheloropleiding van de UA ziet de commissie dat niveauverschillen in de studentenpopulatie in bepaalde gevallen aanleiding geven tot studievertraging en dat studenten sterker gestuurd en meer individueel opgevolgd dienen te worden. Voor de wijze waarop dit pijnpunt van de heterogeniteit en de in dat verband wenselijke individuele studiebegeleiding opgevangen wordt aan de bacheloropleiding van de VUB (via geëigende begeleidingsactiviteiten en een zeer toereikend brugprogramma) heeft de commissie waardering.

Wat het masterniveau betreft, meent de commissie dat in deze context aan alle instellingen verdere opvolging aan de orde is. De commissie heeft namelijk geconstateerd dat studenten reeds toegelaten worden tot de masteropleiding indien zij hun bachelorproef (of bachelorpaper) nog niet afgewerkt hebben. De commissie stelde aan elke instelling hetzelfde fenomeen vast en is van mening dat op z'n minst de bachelorproef afgerond moet zijn alvorens men met de masterproef van start kan gaan. De

commissie maant de opleidingsverantwoordelijken dan ook aan om in dit opzicht strikte volgtijdelijkheidseisen te hanteren. Specifiek wat betreft de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid, ziet de commissie bovendien een noodzaak om de toelatingsvoorwaarden ten aanzien van de niet te onderschatten instroom van studenten uit andere bacheloropleidingen, die nu met slechts één klassieke taal op niveau B kunnen instromen en vervolgens alleen opleidingsonderdelen in deze taal kunnen opnemen, strakker op te volgen en dus gelijk te stellen aan die welke voor de 'eigen' geschiedenisstudenten gelden.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit personeel

De commissie beoordeelt het facet 'Kwaliteit van het personeel' aan alle Vlaamse geschiedenisopleidingen als goed.

De commissie is over de hele lijn positief over de deskundigheden binnen de verschillende personeelscategorieën aan de verschillende instellingen. Ook beleidsmatig wordt hier doorgaans goed mee omgegaan, al acht de commissie het voor de UA wel nodig om een duidelijker beleid te vormen in functie van geslacht en leeftijd. Ook wat onderwijsprofessionalisering betreft, staat de commissie waarderend tegenover het aanbod van cursussen. Aan de VUB en de KU Leuven verdient het bevorderen van de deelname verdere optimalisatie.

Ten slotte wil de commissie waakzaamheid aanraden met betrekking tot het statuut van de praktijkassistenten. Het veelvuldige gebruik van deze personeelscategorie heeft namelijk het mogelijke nadeel dat de band tussen onderzoek en onderwijs bedreigd wordt. Zie voor dit punt ook het algemeen deel van het rapport.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet 'Eisen professionele en academische gerichtheid' aan alle Vlaamse geschiedenisopleidingen als goed.

De commissie is zeer positief over het academisch gehalte van de staven aan alle opleidingen Geschiedenis. Zij heeft in elk van de universiteiten een groep docenten aangetroffen, die met hoge ambitie en prima resultaten in het (internationale) wetenschappelijk-historische onderzoek betrokken is,

en die eigen onderzoeksactiviteiten direct gebruikt in het onderwijs. Zo wordt aan alle instellingen, ieder in een eigen variant, ook de ambitie ten aanzien van hoogwaardig academisch onderwijs in sterke mate waargemaakt. Wat betreft de professionele gerichtheid geldt hetzelfde voor zo ver professioneel hier slaat op de deskundigheid als universitaire docent. Dat geldt echter in veel mindere mate of nauwelijks voor professionele gerichtheid in de zin van oriëntatie op de beroepsvelden waar voor de afgestudeerden (potentieel) kansen liggen. Voor zo ver zulke deskundigheid in het onderwijs wordt ingezet, gebeurt dat meestal door inzet van gastdocenten uit de beroepsvelden afkomstig. In het algemeen deel van dit rapport heeft de commissie uiteengezet waarom het wenselijk is dat zulke oriëntatie op beroepsvelden in de toekomst versterkt wordt. Dat kan overigens inderdaad ook heel adequaat geschieden op basis van nauwe samenwerking met die beroepsvelden. Hoe dan ook geeft in de waardering voor dit facet als geheel de sterke academische gerichtheid de doorslag.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

De commissie beoordeelt het facet 'Kwantiteit van het personeel' voor de masteropleiding aan de UGent en voor de masteropleidingen geschiedenis en geschiedenis van de oudheid aan de KU Leuven als voldoende; en voor de overige geschiedenisopleidingen als onvoldoende.

De commissie heeft vastgesteld dat alle Vlaamse geschiedenisopleidingen een enorme hoeveelheid werk moeten uitvoeren met een (in bepaalde gevallen te) klein personeelsaantal (zie ook *het algemeen deel van het rapport*). Weliswaar is op dit moment nog sprake van hoogwaardig presteren op alle fronten, maar de kwetsbaarheid voor de toekomst is (te) groot. Op grond daarvan komt de commissie dan ook voor alle bacheloropleidingen en voor twee masteropleidingen tot het oordeel 'onvoldoende'. Zij wil daarmee, geadresseerd aan de facultaire en universitaire verantwoordelijken, ook de urgentie uitdrukken om op korte termijn maatregelen te treffen. Indien dat niet gebeurt, vreest de commissie dat negatieve effecten zullen optreden ten aanzien van de kwaliteit van het onderwijs. Het gaat hier zoals gezegd om een algemeen probleem, al kan per instelling op enkele bijzonder aspecten worden gewezen (zie *daarvoor ook de deelrapporten*). Aan de UGent blijkt het belang van aandacht voor periodieke vernieuwing van de staf. De commissie waarschuwt dan ook voor de dreiging van een te beperkte spreiding van vakinhoudelijke deskundigheid in de toekomst. Vooral voor de bacheloropleiding stelt de commissie een duidelijke onevenwichtigheid vast tussen ambities en middelen. De werkdruk in de masterfase is even-

eens hoog, maar op dit moment nog aanvaardbaar. Aan de UA en de VUB is de commissie onder de indruk van het vele werk dat er verricht wordt door het zeer beperkte personeelsbestand. Maar de commissie stelt zich de vraag hoe lang deze boog zo gespannen kan blijven en heeft haar twijfels over de duurzaamheid van de onderwijskwaliteit, in de context van een dergelijke beperkte groep. De commissie beschouwt deze situatie, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding aan de UA, als niet houdbaar op termijn. Wat de situatie aan de VUB betreft, waardeert de commissie wel het feit dat oudere generaties, die in hoofdzaak mannelijk zijn, recent aangevuld zijn met nieuwe, jonge personeelsleden, onder wie ook vrouwen een toereikend aandeel vormen. Ook aan de KU Leuven bleek dat het aantal ZAP-leden te laag ligt om alle omvangrijke taken uit te voeren. Dit geldt in het bijzonder voor de bacheloropleiding geschiedenis en voor die van de KULAK. Een bijkomend risico voor de bachelor aan de KULAK, betreft het feit dat men aangewezen is op de inzet van de verplaatsende docenten uit Leuven. Wat de Leuvense masteropleidingen betreft, beschouwt de commissie de situatie in het licht van de lagere ZAP/student-ratio's wel als aanvaardbaar. Voor de Master Oudheid kan de genderverdeling echter evenwichtiger.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt de materiële voorzieningen voor alle bachelor- en masteropleidingen als goed.

De commissie is over de verschillende instellingen heen positief over de materiële voorzieningen. In een aantal gevallen bleken de grote studenten-aantallen echter een bedreiging te vormen inzake materiële voorzieningen, vooral aan de UGent en aan de UA. Het aantal beschikbare auditoria en de capaciteit aan de UGent blijken beperkt. Aan de UA blijken vooral in het eerste bachelorjaar de studentenaantallen vrij groot te zijn voor de lokalen die voorzien worden. Wat de computervoorzieningen en zelfstudiecentra betreft, stelt de commissie geen problemen vast. Vooral was de commissie aan de KULAK onder de indruk van de mooie computervoorzieningen en zelfstudiecentra.

De commissie ziet – vooral op termijn – wel voor alle instellingen een probleem met betrekking tot de bibliotheekvoorzieningen. De bibliotheek-

kredieten worden in toenemende mate opgeslorpt door de verplichting om onder andere abonnementen op tijdschriften voort te zetten. Ook de toenemende rol en betekenis van de digitalisering in het bibliotheekwezen, die uiteraard gevolgd moeten worden, doen een aanslag op de budgetten, waardoor de meer traditionele boekgerichte voorzieningen, die vooralsnog in de humane wetenschappen toch ook van veel betekenis zullen blijven, onder druk komen te staan. De commissie maakte hier ook in het algemeen deel van het rapport een opmerking over.

Bij de VUB signaleert de commissie dat de collectie in de Centrale Bibliotheek vergelijkenderwijs beperkt is. De overeengekomen toegankelijkheid van hoogwaardige naburige bibliotheken is volgens de commissie dan ook noodzakelijk, maar zij wijst er wel op dat deze op zich te waarden omstandigheid ook afhankelijkheid genereert. De commissie raadt aan om toe te werken naar een minimum van opleidingsgerichte bibliotheekvoorzieningen in eigen huis. Aan de UGent stelt de commissie vast dat men zich in een transitieperiode bevindt met betrekking tot bibliotheekvoorzieningen. In functie van de verschillende verhuisactiviteiten, dient er nog veel te gebeuren. Ook genereert de beperkte bestaffing in deze context een moeilijk te dragen belasting voor de vakgroep. De bibliotheekvoorzieningen van de UA acht de commissie toereikend. Aan de KU Leuven was de commissie onder de indruk van de mooie in het verleden opgebouwde bibliotheekvoorzieningen. In de afgelopen jaren is het bibliotheekbudget van de letterenbibliotheek aan de KU Leuven echter onder druk komen te staan. De commissie betreurt dit aangezien dit een bedreiging vormt ten aanzien van het handhaven van de kwaliteit van de mooie bibliotheek en de volledigheid van de collecties. Wat de KULAK betreft, ziet de commissie een noodzaak om toe te werken naar een grotere collectie in eigen huis en een betere regeling voor studenten van de KULAK om zonder bijkomende kosten te voorzien in de mogelijkheid tot ontlening aan de bibliotheek in Leuven.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt de studiebegeleiding voor de bacheloropleiding aan de UGent als voldoende, voor de bacheloropleiding aan de KULAK als excellent en voor de overige opleidingen als goed.

Zoals de commissie in het algemeen deel van het rapport opmerkt, is adequate studiebegeleiding in het licht van de problemen die de zeer heterogene instroom van studenten genereren, van het allergrootst belang.

De commissie constateert met waardering dat de verschillende begeleidingsvormen aan de verschillende instellingen in algemene zin toereikend zijn, maar zij acht waakzaamheid en verdere inspanningen wenselijk om, vooral voor de bacheloropleidingen, via meer geïndividualiseerde begeleiding, tegemoet te komen aan de nadelige gevolgen van het grote aantal individuele trajecten en de vastgestelde uitval.

Vooraf aan de UGent impliceert dit voor de bacheloropleiding een dringende noodzaak aan opvolging, in die zin dat een grotere mate van initiatief en systematiek in de trajectbegeleiding aangewezen is en dat meer aandacht besteed dient te worden aan de factoren die ten grondslag liggen aan de uitval en aan een meer vroegtijdige detectie van de noodzaak van heroriëntering. Aan de UA-opleidingen waardeert de commissie het feit dat de opleidingsverantwoordelijken zelf de nodige initiatieven nemen om de studenten individueel te volgen in het kader van feedbackmomenten. De opleidingen zijn in dit opzicht duidelijk een erg goede weg ingeslagen. Ten aanzien van de VUB heeft de commissie veel lof, vooral voor de wijze waarop de opleidingsverantwoordelijken tegemoet gekomen zijn aan de vraag naar een algemeen aanspreekpersoon voor eerstejaarsstudenten. Toch zal dit in de toekomst om blijvende aandacht vragen in het licht van de continuïteit van deze op zich mooie voorziening. Ook aan de KU Leuven blijkt het individuele karakter van de begeleiding een sterk punt te zijn. De wijze waarop de studiebegeleiding bij de bacheloropleiding aan de KULAK is vormgegeven, kan volgens de commissie een voorbeeldfunctie vervullen. Zij heeft namelijk vastgesteld dat de studenten van beide bachelorjaren steeds terecht kunnen bij een ATP-lid, die in het kader van een structurele begeleidingsfunctie steeds aanspreekbaar is voor de studenten. Vooral in combinatie met de kleinschaligheid van de opleiding, waarbij er ook goede contacten zijn tussen studenten en docenten, leidt dit tot uitstekende resultaten. Dit strookt met de tendens die de commissie meent te kunnen vaststellen, dat naarmate institutionele eenheid, waarin de studiebegeleiding is geconcentreerd, kleiner is, de resultaten daarvan een betere indruk maken. Vooral voor de grotere instellingen zou het een aansporing kunnen zijn eens nader te bezien of het creëren van kleinere eenheden met relatief homogene groepen studenten voor de studiebegeleiding niet winst zou kunnen opleveren.

Wat de masteropleidingen betreft – die over het algemeen kleinschaliger zijn dan de bacheloropleidingen en bovendien met zelfstandige studenten werken – is de commissie tevreden, al wijst zij voor alle instellingen op de wenselijkheid van een grotere mate van toespitsing van begeleidings-

activiteiten in het kader van de instap in het werkveld. Om af te sluiten spreekt de commissie haar grote waardering uit over de mogelijkheden die gecreëerd zijn voor werkstudenten aan de VUB, en wenst zij de opleidingen aan de andere instellingen aan te sporen om dit ook ter harte te nemen.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITZORG

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

De commissie beoordeelt de evaluatie van de resultaten voor de geschiedenisopleidingen aan de VUB en aan de UGent als voldoende en voor de geschiedenisopleidingen aan de UA en aan de KU Leuven als goed.

De commissie staat positief tegenover de aandacht die uitgaat naar interne kwaliteitszorg, al ziet zij in vele gevallen een noodzaak van verdere formalisering. Aan de UGent blijkt er vooral een (informeel) engagement te zijn om het kwaliteitsniveau te handhaven en zo mogelijk te verbeteren. De commissie kan zich hierin vinden, maar mede in het licht van de hoge (en verder stijgende) studentenaantallen acht zij verdere formalisering op het niveau van de opleidingen toch wenselijk. Aan de VUB zullen meer initiatieven noodzakelijk zijn, die enerzijds de deelname van de studenten bevorderen en die anderzijds aanvullend bij de onderwijs-e-valuaties de betrouwbaarheid van de resultaten bevorderen. De visitatiecommissie is van mening dat het geformaliseerde karakter van het systeem aan de UA de nodige garantie biedt in het kader van een duurzaam kwaliteitszorgbeleid. Ook aan de KU Leuven (en de KULAK) constateerde de commissie goede instrumenten om de interne kwaliteitszorg vorm te geven en wenst zij vooral haar waardering te onderlijnen met betrekking tot de hoge responsratio's die bereikt worden.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt de maatregelen tot verbetering voor alle Vlaamse geschiedenisopleidingen als goed.

De commissie heeft geconstateerd dat aan alle instellingen de uitkomsten van de evaluatie de basis vormen voor aantoonbare verbetermaatregelen. Aan de UA heerst er een hoge mate van enthousiasme en een duidelijke tendens tot vernieuwing. De visitatiecommissie stelt vast dat het belangrijkste streefdoel blijft om een aantal sterke punten te continueren en ze zo mogelijk nog te versterken. Aan de UGent blijken de resultaten van

evaluatieactiviteiten, ondanks de minder formele aanpak, toch aanleiding te geven tot de nodige verbetermaatregelen. Toch vraagt de visitatiecommissie aandacht voor verdere formalisering om de continuïteit van de kwaliteitsverbetering in grotere mate te kunnen garanderen. Aan de VUB stelt de visitatiecommissie vast dat de resultaten van de onderwijs-evaluaties in combinatie met het nauwe informele contact tussen studenten en personeel, de nodige input vormen voor de juiste verbetermaatregelen. Wat de KU Leuven betreft, voelt de commissie zich zelfs genoopt om erop te wijzen de vastgestelde grote mate van bereidheid tot verandering ook een keerzijde kan hebben. De visitatiecommissie heeft bij de studenten namelijk een zekere mate van ‘veranderingsmoetheid’ vastgesteld.

De commissie merkt in dit verband ten slotte op, dat zij met waardering heeft vernomen dat na en veelal ook naar aanleiding van het visitatiebezoek bij diverse instellingen al weer vernieuwingen in de opleidingen zijn aangebracht. De commissie heeft die vernieuwingen uiteraard niet in haar rapport kunnen verdisconteren, maar spreekt toch haar waardering hierover uit.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt de betrokkenheid van de medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld voor alle Vlaamse geschiedenisopleidingen als voldoende.

Wat de betrokkenheid van de verschillende geledingen van het personeel aan de Vlaamse geschiedenisopleidingen betreft, doet de commissie over de verschillende instellingen heen gelijkaardige vaststellingen. Zo blijkt dat de betrokkenheid binnen de muren van de instelling doorgaans vrij groot is. Aan de UGent en aan de UA acht de commissie echter nadere reflectie wenselijk om de studenten op meer gestructureerde wijze te betrekken bij de interne kwaliteitszorg. Aan de UGent meent de commissie dat dit nadere opvolging verdient in het licht van een sterker contact tussen de studentenvertegenwoordigers en hun achterban en in het licht van een grotere mate van sensibilisering om studenten warm te maken om een dergelijk engagement op te nemen. Aan de KU Leuven heeft de visitatiecommissie een sterkere betrokkenheid vastgesteld van de studenten, maar vindt zij dat dit voor de BAP-staf beter kan. Globaal gezien zit het volgens de commissie echter wel goed met de wijze waarop in de verschillende instellingen met alle interne betrokkenen gewerkt wordt aan een kwaliteitszorgcultuur. De commissie betreurt echter dat deze betrokken-

heid zich in mindere mate uitstrekt tot het beroepenveld en de alumni. De commissie is van mening dat de betrokkenheid van relevante geledingen buiten de muren van de instellingen en faculteiten nog in belangrijke mate vergroot kan worden. De commissie acht dat wenselijk, ook in het licht van haar overtuiging dat in de komende jaren gewerkt wordt aan meer oriëntatie op diverse beroepsvelden in het kader van de opleidingen.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde niveau als goed voor de geschiedenisopleidingen aan de UGent en de UA en voor de masteropleiding geschiedenis aan de KU Leuven en voor de overige Vlaamse geschiedenisopleidingen als voldoende.

De commissie is van mening dat de Vlaamse geschiedenisopleidingen erin slagen om hun doelstellingen te realiseren. In het kader van verdere verbetering heeft de commissie over de instellingen heen een gelijkaardig beeld vastgesteld. Om te beginnen constateert de commissie dat het grote aantal individuele trajecten een bedreiging kunnen vormen voor het niveau van de individuele student. Vooral aan de UGent, maar ook elders, ziet de commissie een (potentiële) bedreiging in deze context.

Wat bacheloropleidingen betreft, heeft de commissie zorgen met betrekking tot de finaliteit van de opleidingen. In de praktijk wordt de bacheloropleiding maar in geringe mate als een zelfstandige opleiding gepercipieerd, die wordt afgesloten met een bachelorproef (of bachelorpaper), waarin alle tijdens de opleiding verworven competenties samenkomen en waarin alle bereikte doelstellingen zichtbaar worden. Integendeel, de commissie heeft vastgesteld dat de bachelorproef (of bachelorpaper) juist veelal in de eerste plaats functioneert als een voorbereidend werkstuk voor de masterproef Geschiedenis. Dat lijkt in strijd met het feit dat Bachelor een zelfstandige graad in het wettelijk universitair stelsel is. Daarbij past de mogelijkheid met die graad de arbeidsmarkt te betreden. Ook zijn er Bachelors Geschiedenis die een andere masteropleiding willen volgen dan Geschiedenis. Alle reden dus om het zelfstandig karakter van de bacheloropleiding nauwkeurig(er) te bewaken. De tegenwerping van sommige opleiders dat de arbeidsmarkt voor een Bachelor geen kansen biedt, is voor het heden niet onjuist, maar een onvoldoende argument om de zelfstandigheid van

het bachelortraject te verwaarlozen. De commissie meent dat dit een instellingsoverschrijdend aandachtspunt is. Wat de bacheloropleiding(en) van de KU Leuven (en KULAK) betreft, ziet de commissie bovendien nog mogelijkheden om de bachelorpaper (of bachelorproef) verder uit te werken, in het geval van de afstudeerrichting Geschiedenis van de Oudheid op het punt van historische probleemstelling, in het geval van de latere perioden vooral op het punt van brongebruik. Met betrekking tot de VUB meent de commissie dat de volledige waaier aan tijdens de opleiding verworven competenties in grotere mate zichtbaar moeten zijn in de eindproducten van dit opleidingsonderdeel.

Wat de masteropleidingen betreft, heeft de commissie (ook al in het algemeen deel van het rapport) vastgesteld dat het academische niveau aan alle instellingen duidelijk zeer hoog is, maar dat door een mindere mate van beroepsoriëntatie in de opleidingen en door de beeldvorming in de samenleving, de stap naar de arbeidsmarkt zonder extra opleidingscomponenten moeilijk te zetten is. De commissie meent dat het daarom wenselijk is dat in het kader van de opleidingen meer aan de oriëntatie op diverse beroepsvelden wordt gedaan. Daartoe is nauwe(re) samenwerking met die beroepsvelden nodig en mogelijk. De commissie meent in deze context tevens dat er verder gereflecteerd zal moeten worden over het uitwerken van alternatieve vormen van de masterproef en stages die op een meer directe wijze gelinkt zijn met de relevante beroepsvelden, zonder dat het academische niveau daaronder leidt.

Specifiek met betrekking tot de VUB oordeelt de commissie dat de studenten in grotere mate gestimuleerd zouden kunnen worden om zich sterk te profileren door scherpere eigen analyses en interpretaties, waarbij een omslag wenselijk is ten opzichte van de kennelijke heersende cultuur gericht op zeer omvangrijke masterproeven, waarin de beschrijving van bronnen sterk domineert. Ook voor de masteropleiding Geschiedenis aan de KU Leuven, ziet de commissie nog mogelijkheden om problematiserende en analyserende aspecten verder te ontwikkelen, al meent zij dat er op het punt van bronneninterpretatie een goed niveau wordt bereikt. In het geval van de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid, die nadrukkelijk de stap heeft gemaakt van een in de filologische traditie wortelende opleiding met betrekking tot de klassieke Oudheid naar een eigen traject in het kader van een opleiding Geschiedenis, zijn in dit opzicht nog verbeteringen mogelijk.

Wat de internationaliseringsdoelstelling betreft, boekt de KU Leuven vergelijkenderwijs de beste resultaten. De commissie constateert dat er met betrekking tot deze doelstelling aan de andere instellingen nog veel werk aan de winkel is. Aan de UA, de UGent en (vooral aan) de VUB blijven deze realisaties eerder beperkt. Specifiek met betrekking tot de bacheloropleiding aan de KULAK heeft de commissie een knelpunt vastgesteld, dat nauw verbonden is met het feit dat enkel de eerste twee opleidingsfases aangeboden worden. De studenten geven namelijk aan dat in het derde bachelorjaar de stap naar de KU Leuven reeds als groot ervaren wordt, hetgeen ontmoedigend werkt met het oog op deelname aan uitwisselingsprojecten. Meer in het algemeen beveelt de commissie de docenten aan om hun, veelal uitstekende internationale contacten met vakgenoten elders, mede te gebruiken om gerichte opleidingsmodules voor uitwisselingsstudenten te ontwerpen en zo die uitwisseling te bevorderen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' voor de bacheloropleidingen aan de UGent, de VUB en de KU Leuven als voldoende en voor de overige Vlaamse geschiedenisopleidingen als goed.

De commissie is van mening dat de cijfers met betrekking tot onderwijsrendement, drop-out en studie-efficiëntie voor de masteropleidingen globaal gezien toereikend zijn, maar voor de bacheloropleidingen (vooral de eerste bachelorfase) verdere opvolging verdienen. Dit om het beeld met betrekking tot de oorzaken en tijdstippen van studie-uitval scherper te maken. De gevolgen van de flexibilisering van het onderwijs op de doorstroom en het rendement en op de inzichtelijkheid in de determinerende factoren, blijken namelijk niet gering. De commissie heeft vastgesteld dat de flexibilisering een niet te onderschatten studievertraging in de hand gewerkt heeft. Aan de UGent heeft de commissie een nogal 'berustende' houding vastgesteld. De commissie ziet een noodzaak aan grotere inspanningen met betrekking tot de analyse van de factoren die meespelen in het uitvalgedrag, opdat er een efficiënter beleid gevoerd kan worden. Ook aan de UA acht de commissie meer analyse wenselijk met betrekking tot de motivaties van studenten die de studie verlaten. In relatie tot de zeer heterogene studentenpopulatie aan de UA, acht de commissie de situatie echter adequaat. In deze context waardeert de commissie, wat de VUB betreft, de verhoogde omkadering van de eerstejaarsstudenten. Aan de VUB is recent een verhoogde omkadering van de eerstejaarsstudenten gerealiseerd. De commissie heeft zeer veel waardering voor de wijze waarop hier gericht

ingespeeld wordt op een aantal nieuwe mogelijkheden en problemen die zich in het kader van de flexibilisering manifesteren, door de aanwerving van een AAP-lid, met als belangrijke taak het terugdringen van de cijfers in het eerste bachelorjaar. De commissie spoort echter wel aan om de continuïteit van deze omkadering in de toekomst te blijven garanderen. De toekomst zal leren welke resultaten dit zal opleveren wat betreft het terugdringen van de lage slaagpercentages. Wat de bacheloropleidingen van de KU Leuven en de KULAK betreft, ziet de commissie eveneens een noodzaak tot verdere opvolging en tot meer aandacht voor analyse van factoren die meespelen in de cijfergegevens. Wanneer de cijfers van de bacheloropleiding Geschiedenis aan de KU Leuven en de cijfers van de bacheloropleiding Geschiedenis aan de KULAK uit elkaar gehaald worden, blijkt dat de situatie aan de KULAK gunstiger is, ook ten aanzien van de beperking van dropouts. Opnieuw blijkt hier de kleinschaligheid een gunstig effect te hebben. Onderzocht zou kunnen worden of vergelijkbare kleinschaligheid voor veel meer bachelorstudenten in alle opleidingen organiseerbaar is. Wat betreft de daarop volgende bachelorjaren, ziet de commissie aan alle instellingen een groot verschil in de positieve zin.

Wat de masteropleidingen betreft, die naar hun aard kleinschaliger zijn dan de bacheloropleidingen, is de commissie over alle instellingen heen tevreden over de cijfers, al meent zij dat (vooral wat de VUB betreft, maar ook aan andere instellingen), een meer systematische opvolging van de timing van de masterproef, nog betere resultaten kan opleveren. In deze context heeft de commissie vastgesteld dat een aanpak met ateliers, zoals dit vormgegeven werd aan de KU Leuven – masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid – en aan de masteropleiding Geschiedenis aan de UA, goed blijkt te werken. Los van deze opmerkingen juicht de commissie de reeds genomen initiatieven in dit opzicht alvast toe voor de verschillende instellingen en wenst zij deze aan te sporen om verder de ingeslagen weg te blijven volgen.

SLOTCONCLUSIE

De commissie stelt vast dat de bezochte opleidingen in kwaliteitsvol onderwijs voorzien en zij heeft haar waardering daarvoor graag verwoord. Daarnaast heeft zij, conform haar opdracht, op sommige punten ook kritisch-opbouwende opmerkingen gemaakt. Met het oog op de noodzaak van een continue kwaliteitszorg hoopt de commissie dat de opleidingen haar suggesties ter verbetering ter harte zullen nemen. De opmerkingen die de opleidingen dienaangaande hebben gemaakt in hun reacties op het conceptrapport sterken de commissie in haar opvatting dat die hoop niet vergeefs zal blijken.

HOOFDSTUK IV

Algemene beschouwingen

Alvorens over de afzonderlijke opleidingen in elk van de vier bezochte instellingen te rapporteren wil de commissie een aantal opmerkingen maken, die het niveau van die afzonderlijke instellingen overstijgen. Het gaat daarbij om waarnemingen van en beschouwingen over onderwerpen van meer algemene aard, die voor de afzonderlijke opleidingen dan wel instellingen wel van belang en betekenis zijn, maar die voor elk op (soort) gelijke wijze gelden. Voor een deel van die onderwerpen moet ook gezegd worden dat zij in ieder geval vanuit de opleidingen niet of maar in geringe mate kunnen worden beïnvloed. Vandaar dat de commissie deze voorafgaand aan de hoofdstukken per opleiding in dit algemene deel van het rapport aan de orde wil stellen.

Deze algemene beschouwingen moeten worden gelezen tegen de achtergrond van de vaststelling van de commissie dat alle opleidingen geschiedenis (zowel de bacheloropleidingen als de masteropleidingen) evenals de gevisiteerde afzonderlijke master(-na-master)opleidingen aan de Vlaamse universiteiten in algemene, overkoepelende zin de toets der kritiek (ruimschoots) kunnen doorstaan. De opleidingen worden als geheel gezien verzorgd door zowel in onderzoek als in onderwijs bekwame historici (en academici uit naburige wetenschappen), die betrokken onderwijs geven op goed niveau en dat ook in de resultaten weerspiegeld zien. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat de commissie naar aanleiding van de uitgebrachte zelfevaluaties en de bezoeken ter plaatse geen zorgen of suggesties voor de toekomst zou hebben. Juist op een aantal van die zorgen en suggesties wordt hieronder ingegaan.

Bij het formuleren van haar bevindingen heeft de commissie het door haar opgestelde referentiekader als uitgangspunt genomen. In dit verband wil zij opmerken dat bij ieder bezoek is vastgesteld dat dit referentiekader van de kant van de verschillende opleidingen onderschreven werd.

Onderbezetting van het ZAP (en bijkomende budgettaire knelpunten)

Een belangrijk punt van zorg van de commissie betreft de omvang van de staven, in het bijzonder het Zelfstandig Academisch Personeel (ZAP), die met de onderwijstaken zijn belast en die bovendien de eerste verantwoordelijkheid dragen voor het wetenschappelijk historisch onderzoek in de instelling. Niet alleen het onderwijs, maar ook het wetenschappelijk onderzoek vraagt (mede in combinatie met de soms aanzienlijke beheers- en bestuurstaken) een grote tijdsinvestering en zeer intensieve arbeid, niet alleen ten behoeve van de implementatie van onderzoeksprojecten, maar ook voor het verzorgen van aanvragen voor onderzoeksubsidies en voor de begeleiding van dat onderzoek. De omvang van die taak is groter naarmate men succesvoller is in het binnenhalen van onderzoeksgelden. Ook de bestuurlijke last op opleidingsniveau drukt vooral op die groep. In het licht van de omvang van deze combinatie van taken is – met voor iedere opleiding eigen bijzonderheden – de werkbelasting voor het ZAP overal bijzonder hoog, en wel in zodanige mate dat in een aantal gevallen nu reeds het uiterste van de staf gevergd wordt. Bij uitbreiding van taken (zoals een 2-jarige master), studententallen of onderzoeksprojecten bij een gelijkblijvend personeelsbestand, dan wel bij krimp door pensionering van stafleden, ligt daarom het gevaar van roefbouw op de loer. De commissie meent weliswaar dat deze kwalificatie ‘roefbouw’ momenteel nog niet van toepassing is, maar ziet wel een (ernstige) bedreiging voor de toekomst. Ook voor de huidige situatie heeft de commissie vastgesteld dat de hoge werklast ongunstige gevolgen heeft, zoals de beperkingen die ontstaan zijn ten aanzien van het voeren van een efficiënt en effectief beleid gericht op een evenwichtige leeftijdsopbouw van de academische staven en het creëren van voldoende kansen voor getalenteerde onderzoekers en docenten afkomstig uit uiteenlopende minderheidsgroepen.

Hoewel de taken thans overwegend met elan en succes worden vervuld, is eenvoudig te zien dat daarbij in eerste instantie het eigen onderzoek van het ZAP onder druk staat. Bijna als vanzelf dringen de onderwijstaken (anders gezegd de verantwoordelijkheid ten opzichte van de studenten), de bestuurlijke en organisatorische activiteiten en de inspanningen die worden verricht om onderzoeksvoorstellen voor subsidie voor te dragen, zich het meest op. Op termijn is dit ook voor het onderwijs zeer ongunstig. Het

onderwijs aan een universiteit dient immers in hoge mate te wortelen in het wetenschappelijke onderzoek van de onderwijsgevende staf. Als dat in de knel komt zal op den duur de kwaliteit van het onderwijs dalen.

In dit verband verbaast het de commissie dat op instellingsniveau niet of nauwelijks sprake is van afzonderlijke middelen om de activiteiten voor het binnenhalen van onderzoeksgeld te stimuleren, belonen of te faciliteren. Het zou de commissie heel redelijk voorkomen indien de instellingen leden van het ZAP met een goed idee voor onderzoek de mogelijkheid bieden (dat wil zeggen tijd beschikbaar stellen) voor de uitwerking daarvan tot een projectvoorstel of onderzoeksprogramma. Evenzo zou volstrekt logisch zijn dat bij een onderzoeksvorstel de begeleidingstaak mee begroot wordt en dus bij toewijzing van het onderzoeksgeld tijd beschikbaar komt voor die begeleiding. Een andere vorm van beloning zou kunnen zijn dat de instelling aan het binnenhalen van een onderzoekssubsidie een toewijzing van extra onderzoekstijd/geld verbindt.

Dit probleem van onderbezetting van het ZAP wordt bij de opleidingen zelf uiteraard onderkend en ervaren. Ook op facultair niveau is men zich over het algemeen van deze problematiek bewust. In de meeste instellingen bestaan ook berekeningen, die indicaties geven van het aantal extra stafleden waarop de opleidingen geschiedenis zouden kunnen rekenen indien het beschikbare budget voor het ZAP ongehinderd door historisch gegroeide verhoudingen zou mogen worden herverdeeld. De constatering dat men bij de toewijzing van middelen geen ijzer met handen kan breken, neemt echter niet weg dat er een ernstig probleem is. Een extra complicatie daarbij vormen de criteria bij de verdeling van middelen binnen de universiteiten. Deze zijn steeds nadelig voor de humane wetenschappen. Ook dat maakt het probleem van de onderbezetting lastig oplosbaar.

Om bij afwezigheid van de gewenste structurele maatregelen de last toch enigszins te verlichten zijn vooral twee typen 'oplossing' aan de orde. Ten eerste bieden de mandaten van de meeste leden van het BAP zekere mogelijkheden om hen in het onderwijs in te schakelen. De commissie juicht dat toe, meent dat dit over het algemeen ook in het belang van de verdere loopbanen van de betrokken personeelsleden is en moedigt de faculteiten en opleidingen aan van deze mogelijkheden ruim gebruik te blijven maken, zij het vanzelfsprekend zonder daarmee de uitvoering van de onderzoeksprojecten waarmee die personeelsleden belast zijn in gevaar te brengen. Daarmee is meteen duidelijk dat de mogelijkheden hier beperkt zijn en dat langs deze weg geen structurele oplossing mogelijk is.

Ten tweede zijn praktijkassistenten aangesteld. Hiermee zijn vanuit de optiek van het onderwijs in zekere zin meer structurele stappen gezet. Maar er zijn nog wel enkele ernstige bedenkingen aan te voeren. Omdat de mandaten van deze praktijkassistenten geen mogelijkheid voor eigen onderzoek bieden, dient in het licht van de noodzaak van de sterke band tussen onderwijs en onderzoek een duidelijke grens te worden gesteld aan het aandeel van deze praktijkassistenten in het onderwijs. Dat begrenst dus ook de oplossingspotentie van de invoering van deze personeelscategorie. Wenselijker dan sterke beperking van het aantal van deze aanstellingen is dat in dit mandaat juist wel onderzoek wordt opgenomen als een structureel element.

Dat zou ook een oplossing kunnen zijn voor een ernstig sociaal bezwaar tegen dit mandaat. In zijn huidige vorm lijkt het voor de betrokkenen een doodlopende weg, zonder perspectief op een behoorlijke loopbaan. Nog los van de vraag of het doenlijk is voor heel lange tijd zo'n zware onderwijslast op universitair niveau vol te houden, zal op den duur het ontbreken van eigen onderzoeksactiviteiten de kwaliteit van het onderwijs bedreigen. Het is dan ook niet onlogisch dat de praktijkassistenten in de huidige situatie meestal een aanstelling voor een beperkte tijd hebben. Maar in de universiteiten is er dan voor hen, juist vanwege dat ontbreken van onderzoek in hun werkzaamheden, geen verder perspectief. Daarmee heeft de huidige aanstellingsvorm een sociaal bedenkelijke kant.

Het ligt niet op de weg van de commissie een uitweg te zoeken voor dit probleem, dat niet op het niveau van de opleidingen zelf kan worden opgelost. Zoals al eerder gezegd, begrijpt de commissie ook wel dat men historisch gegroeide verhoudingen niet in een handomdraai kan veranderen. Maar dat neemt de verantwoordelijkheid van de universitaire en andere autoriteiten niet weg om adequate maatregelen te treffen om de afstand tussen werkelijke toedeling van staf en de redelijkerwijze voor de taken noodzakelijke staf aanzienlijk te verminderen. Dit is een probleem waarbij berusting geen optie dient te zijn.

Dat geldt eveneens voor een ander probleem waarop de commissie in alle instellingen stuitte. De omvang van de budgetten, die beschikbaar zijn voor het inhoudelijk op peil houden en aan de stand van onderzoek en techniek aanpassen van de voor onderwijs en onderzoek noodzakelijke bibliotheekvoorzieningen, baren de commissie grote zorgen. De geschiedenisstudie is bij uitstek een literatuurstudie en bovendien een dynamisch veld, waar zeer veel wordt gepubliceerd. Bij een tendens tot be-

vriëzing van bibliotheekbudgetten en van overheveling van middelen voor gedrukte boeken naar, op zich ook voor de humane wetenschappen zeer relevante, digitale publicaties, bestaat het gevaar dat techniek het gaat winnen van inhoud. Ook daarvan gaat een bedreiging uit voor de kwaliteit van onderwijs en onderzoek.

Beroepsoriëntatie en de tweejarige master

Bij alle accentverschillen in de opleidingsprogramma's en de praktijk van het onderwijs komen de vier opleidingen in enkele opzichten met elkaar overeen. Zij zijn alle sterk gericht op een masterproef in de vorm van een geschreven wetenschappelijke verhandeling van zo hoog mogelijk niveau. In de praktijk betekent dit dat de programma's worden afgesloten met een eenjarig masterprogramma dat wat zijn doelstellingen betreft sterk ten-deert naar een research master. Voor het handhaven van het niveau, waarop de Belgische historische wetenschappen terecht fier zijn, is echter ten minste voor de research-master-variant een uitbreiding tot een tweejarige master op korte termijn zeer wenselijk. De graad van bachelor is weliswaar op papier als een duidelijk gemarkeerd moment geprogrammeerd, maar in feite is die graad voor maar heel weinigen een eindpunt van de opleiding. De invoering van de ba-ma structuur lijkt vooral op een hergroepering van een vierjarige opleiding neer te zijn gekomen, waarbij de oude 2+2 structuur naar een nieuwe 3+1 structuur werd omgezet.

De gerichtheid op het masterdiploma correspondeert met de maatschappelijke werkelijkheid op de arbeidsmarkt, waar een graad van bachelor geschiedenis kennelijk niet als een adequaat toegangsbewijs wordt gepercipieerd. Sterker nog, zelfs de master geschiedenis blijkt voor maar weinigen (ook in de zelfperceptie) een adequate directe toegang tot die arbeidsmarkt te zijn. De praktijk van het stapelen van masters onderstreept dit. Weliswaar melden afgestudeerden op grote schaal dat zij in hun beroepspraktijk – ook als die buiten de specifieke beroepen voor historici ligt – veel profijt hebben van de in de opleiding geschiedenis verworven intellectuele, kritische, onderzoeksgelateerde en op helder schrijven gerichte vaardigheden. Niettemin blijkt het behalen van één of soms zelfs twee meer praktisch georiënteerde masters boven op de master geschiedenis als noodzakelijk te worden gezien voor een succesvolle entree op de arbeidsmarkt.

De graad van master geschiedenis kwalificeert kennelijk vooral voor een voortgezette loopbaan in het wetenschappelijk onderzoek en voor een zeer beperkt aantal meer specifieke voortgezette opleidingen waarin historici van oudsher werkzaam zijn (archivaris, leraar). Recent is een begin

gemaakt met trajecten gericht op publieksgeschiedenis. De commissie beschouwt dat als een toe te juichen eerste stap in de richting van de ontwikkeling van meer trajecten met een oriëntatie op ook andere beroepssectoren dan die waarin historici van oudsher veelvuldig werkzaam waren. Er zijn enkele redenen waarom dit een wenselijke ontwikkeling is. Het is volstrekt duidelijk dat maar een heel klein deel van de toekomstige masters in de geschiedenis een loopbaan als onderzoeker zal kunnen volgen. Het is bovendien zeer waarschijnlijk dat op den duur de praktijk van stapelen van masterdiploma's (al was het maar om financiële redenen) van overheidswege tegengegaan zal worden. Dat maakt het des te noodzakelijker om, zonder de opleidingen tot hogere beroepsopleidingen te maken (daar zijn aparte instellingen voor), in de programmering een oriëntatie op een grotere diversiteit aan beroepssectoren in te bouwen. Daaraan kan dan ook een grotere variatie in de vorm en inhoud van de afstudeerwerkstukken worden gekoppeld.

In dit verband is een eventuele invoering van een tweejarige master relevant. Tijdens de bezoeken van de commissie aan de diverse opleidingen geschiedenis is met de verschillende geledingen daarover ook uitvoerig gediscussieerd. Een tweejarige master was ten tijde van het opstellen van de zelfevaluaties ook een als realistisch beschouwde optie, die dan ook in de zelfevaluatierapporten herhaaldelijk aan de orde was gesteld. Ook tijdens de bezoeken was dit vooruitzicht nog aanwezig. Vandaar dat ook in de rapportage van de visitatiecommissie hiervan een duidelijke weerslag is aan te treffen in de vorm van suggesties voor de invulling van een extra masterjaar. Na de bezoeken heeft de Vlaamse regering echter beslist om de aanvragen tot verlenging van de masteropleidingen niet goed te keuren. De commissie heeft na de nodige overdenking niettemin besloten haar beschouwingen over de tweejarige master (ook in dit algemene deel) te handhaven. Het gaat immers steeds over belangwekkende vraagstukken, die ook als het niet tot een tweejarige master zou komen dringend om een oplossing vragen in de dan wel vigerende structuur en systematiek. De commissie heeft haar suggesties ook overwegend conditioneel geformuleerd. Tenslotte werd door de Vlaamse regering ook aangegeven dat samen met de universiteiten en hogescholen een kader uitgetekend dient te worden waaraan verlenging van de studieduur van opleidingen zal worden getoetst alvorens een verzoek daartoe zal worden gehonoreerd. Het tijdschema voorziet in indiening van en eventuele goedkeuring van verlengingsaanvragen in 2013. De commissie meent dat haar beschouwingen in dat perspectief relevant blijven.

De commissie ziet de invoering van een tweejarige master geschiedenis als een mooie kans het universitair onderwijs in de geschiedenis in Vlaanderen verder te versterken. Zij zou het echter betreuren wanneer het extra masterjaar uitsluitend zou worden aangewend ter versterking van de huidige kenmerken van de opleidingen, met een nog hoogwaardiger geschreven wetenschappelijke verhandeling als kernproduct. Voor een beperkte, voor onderzoek bijzonder getalenteerde, groep studenten is dat zeker wenselijk en zou de tweejarige masteropleiding expliciet de vorm van een research master kunnen krijgen. Overigens zou in zulke programma's, naast samenwerking binnen Vlaanderen, ook nadrukkelijk contact kunnen worden gezocht met research opleidingen (graduate schools, landelijke onderzoeksscholen) elders.

De commissie bepleit daarnaast een aantal trajecten te ontwikkelen, waarin met behoud van wetenschappelijk niveau, juist meer ruimte is voor oriëntatie op andere beroepen en beroepssectoren. In dat kader zou veel meer gebruikt gemaakt kunnen worden van stages. In de eindproducten zou ook veel ruimte moeten zijn voor alternatieve vormgeving van de in het kader van de opleidingen verrichte hoogwaardige historische onderzoeken. Zonder hier richtinggevend of uitputtend te willen zijn, wijst de commissie bij wijze van voorbeeld op een tentoonstellingsconcept of een televisiedocumentaire als mogelijke vormen van het eindproduct van de opleiding. Daarbij dient dan wel als vanzelfsprekende voorwaarde te gelden dat aan dergelijke eindproducten een serieus verantwoord historisch wetenschappelijk onderzoek vooraf gegaan is, waarvan de verantwoording ook in het eindproduct, dat dan de vorm van een dossier heeft, is opgenomen. In zo'n reeks varianten kunnen de bestaande opleidingen voor archivaliek, leraarschap en bibliotheekwezen als goed herkenbare studietrajecten worden ingevoegd. Zoals gezegd, zou de implementatie van een dergelijk model gepaard moeten gaan met een sterke verruiming van de mogelijkheden om via stages kennis te maken met de beroepspraktijk.

Maar ook voor diverse minder traditionele sectoren zijn zulke eigen trajecten denkbaar: nog heel dichtbij het vakgebied de rijkgeschakeerde erfgoedsector, voorts de diverse media (uitgeverijen, kranten, radio, televisie, de zogenoemde nieuwe media), de sector van de (semi-)overheid waarin veel behoefte is aan hooggeschoold personeel met kritische zin en vermogen om snel overzicht te verwerven en zich helder uit te drukken; evenzeer het bedrijfsleven, waarin aan dezelfde eigenschappen behoefte is. Met enige creativiteit moet zo een hele reeks mogelijkheden te ontwikkelen zijn, waarin de opleidingen in Vlaanderen heel goed zouden kunnen

samenwerken (zoals nu al geschiedde in de voorbereidende activiteiten voor de tweejarige master). Voor de ontwikkeling van zulke trajecten is bovendien intensief contact met die diverse beroepssectoren noodzakelijk. Bij dit alles ligt de suggestie voor de hand om bij de realisering van deze ambities in het bijzonder alumni van de opleidingen geschiedenis nauw te betrekken (al hoeft het uiteraard niet bij hen beperkt te blijven).

De commissie ziet voor zo'n 'waaiermodel' veel kansen en beveelt met kracht aan in de verdere programmering van die tweejarige master niet te blijven staan bij het huidige rapport. Voor zo ver de commissie bekend is, staan in het dossier voor de tweejarige master reeds mogelijkheden beschreven die gaan in de door haar bepleite richting. Maar er lijkt nog aanzienlijk meer mogelijk dan nu is afgesproken. Bij het doordenken en implementeren van een tweejarig masterprogramma met een sterkere oriëntatie op de arbeidsmarkt zou tevens gepoogd moeten worden om ook de bachelor geschiedenis als een volwaardig einddiploma te programmeren. In de Angelsaksische wereld is in de praktijk van de ba-ma structuur de bachelor voor verreweg de meeste studenten het eindstation naast de research master voor enkelen en beroepsgerichte opleidingen voor grotere aantallen. Het is eigenlijk merkwaardig dat na de invoering in continentaal Europa van die ba-ma structuur, toch evident ontleend aan die Angelsaksische wereld, juist de master zo centraal is komen te staan.

Voor alle trajecten in zo'n tweejarig 'waaiermodel' is naar het oordeel van de commissie grote aandacht voor internationalisering in alle opzichten noodzakelijk. In de huidige praktijk blijft deze achter bij wat wenselijk is. Ook in de zelfevaluaties wordt dat oordeel uitgesproken. Veelal wordt daarbij gewezen op de beperkingen in de huidige trajecten, waarin de voorbereiding voor de bachelor en masterproeven ruim gebruik van de mogelijkheden tot internationalisering in de weg zouden zitten. Het is de vraag of deze problematiek inderdaad in de huidige situatie onoplosbaar is, maar hoe dan ook zouden bij een herprogrammering gebaseerd op een driejarige bachelor gevolgd door een tweejarige master ruimere mogelijkheden voor internationale mobiliteit geboden kunnen worden.

De commissie beveelt daarbij aan de ontwikkeling van studieonderdelen in direct contact met collegae in het buitenland – die zich dan soepel in de studieprogramma's van de studenten kunnen voegen – aan de basis van zo'n impuls voor de internationalisering te laten liggen. Dat impliceert naast uitwisseling van studenten ook uitwisseling van docenten. Voorts zou in zulke 'herdenking' van de programma's punt van overweging kun-

nen zijn in welke gevallen onderwijs in een andere taal dan het Nederlands (meestal dan uiteraard Engels) gewenst zou zijn. Dat is een vraagstuk met vele aspecten. Zo heeft de commissie vastgesteld dat in vrijwel alle instellingen misverstanden lijken te bestaan over de mate waarin het decreet het geven van onderwijs in andere talen toestaat. De commissie beveelt daarbij aan vooral heel pragmatisch te werk te gaan en de feitelijke situatie beslissend te laten zijn, daarbij in aanmerking nemend dat wetenschap (en dus wetenschappelijk onderwijs) nu eenmaal een internationale aangelegenheid is.

Flexibilisering, studierendement en studiebegeleiding

Een derde onderwerp van meer algemene aard waaraan de commissie – kort – aandacht wil besteden is in feite een complex van verschijnselen die gezien kunnen worden als verbonden met het ‘flexibiliseringsdecreet’ van de Vlaamse overheid. De commissie heeft aarzeling zich op dit terrein te begeven, omdat het overheidsbeleid betreft. Dat is niet het terrein waarop de commissie zich oordelen behoort aan te matigen. De commissie beperkt zich dan ook tot het signaleren van enkele effecten van (de toepassing) van het decreet. Alles wijst er namelijk op dat er op het niveau van het dagelijks onderwijs direct voelbare effecten zijn, die de kwaliteit ervan beïnvloeden.

De flexibilisering beoogt, naar de commissie heeft begrepen, de toegang tot de universitaire studie zo ruim mogelijk te houden, de doorstroming te bevorderen en zo veel mogelijk rekening te houden met de bijzondere en individuele omstandigheden van de studenten. De uitwerking daarvan in de praktijk van het onderwijs is divers en wellicht niet steeds noodzakelijkerwijze conform de bedoelingen van het beleid. Volgens sommigen is er zelfs sprake van perverse effecten. De commissie stelt vast dat ook de opleidingen geschiedenis met problemen worden geconfronteerd, die ernstiger lijken naar mate de studentenaantallen groter zijn.

De commissie beveelt in algemene zin aan de mogelijkheden tot het stellen van ingangseisen en volgtijdelijkheid, die de bestaande regelgeving wel degelijk kent, ten volle uit te buiten. De faculteitsbesturen en de instellingsbesturen zouden de opleidingen in een dergelijke attitude ook behoren te steunen. De commissie is namelijk van mening dat striktere ingangseisen en strengere volgtijdelijkheidsvoorwaarden de opleidingsverantwoordelijken in grotere mate in staat kunnen stellen om de gunstige effecten van de flexibilisering te bevorderen en de ongunstige effecten tegen te houden.

De zeer verschillende achtergronden naar vooropleiding van de studenten dragen met name in de beginfase van de studie bij tot zeer heterogene groepen. In latere jaren wordt dat wel minder (althans dat zou zo moeten zijn) maar vergelijkbare problemen doen zich voor wanneer de soepelheid in de toelating tot afzonderlijke opleidingsonderdelen groot is. Kennelijk is de aanname dat zulke soepelheid studievertraging tegen gaat (omdat inhalen makkelijker zou zijn), maar in feite doet zich veelal het omgekeerde effect voor, namelijk cumulatie van onvoltooide studieonderdelen. Een voorbeeld hiervan betreft de toegang tot de masterproef, waarbij de commissie heeft geconstateerd dat het in vele gevallen, voor geschiedenisstudenten die de bachelorproef nog niet hebben afgerond, is toegestaan om al met het werk van de masterproef te beginnen. De commissie meent dat hier een strengere volgtijdelijkheid dient te gelden, waarbij alleszins de masterproef niet kan aangevat worden alvorens de bachelorproef volledig afgerond is.

Een ander effect betreft de grote onoverzichtelijkheid van de studentenpopulatie. De commissie meent dat het stellen van strengere ingangseisen en volgtijdelijkheidsvoorwaarden de effectiviteit van het onderwijs kan vergroten en per saldo de studenten vermoedelijk tot een grotere inspanning voor de studie kan motiveren. Hierbij gaat het voor de commissie om functionele, inhoudelijke volgtijdelijkheid, waarbij de verplichte sequentie wordt ingegeven door de didactische, inhoudelijke opbouw van het verwerven van kennis en vaardigheden. Het mogelijke bezwaar tegen volgtijdelijkheidsvoorwaarden, met het argument dat dit vertraging in de hand werkt, kan volgens de commissie worden gepareerd door de constatering dat functionele volgtijdelijkheid, mits goed begeleid, juist tot grotere inhoudelijke effectiviteit, en dus juist tot een beter rendement leidt. Veel van deze dikwijls heel concrete problemen kunnen en zullen beter worden besproken in de hoofdstukken per opleiding.

Alleszins noopt de geschetste situatie, waarin het verkrijgen van overzicht over de studentenpopulatie moeilijker is geworden, alle instellingen en opleidingen ook tot maatregelen op het gebied van de studiebegeleiding, die per geval verschillen vertonen, maar alle gemeen hebben dat (soms zeer omvangrijke) centrale voorzieningen zijn geschapen (facultair en/of instellingsbreed), die in samenspraak met de opleiders tot begeleiding van studenten, ook op individuele basis, moet leiden. De commissie is voorts van oordeel dat die begeleiding het meest effectief is wanneer het accent en het initiatief bij de opleidingen ligt. Maar het personeel van die opleidingen is in feite al zwaar belast. Het verdient daarom aanbeveling om, de

werkwijze steeds zo in te richten dat die centrale ondersteuning op het opleidingsniveau zo veel mogelijk tot beperking van de werktijd van het Academisch Personeel leidt zonder het primaat van dat opleidingsniveau te verlaten. De voorkeur zou wellicht verdienen om vanuit centraal op dat opleidingsniveau formatie ter beschikking te stellen, mogelijk ook als taak in een aanstelling in de academische staf.

Hoe dan ook lijkt het wenselijk – zeker in het eerste jaar – het initiatief bij studievertraging of studieproblemen niet uitsluitend bij de studenten te leggen, hoezeer zij ook de opleiding als zelfstandig academicus dienen af te ronden. De ervaring leert dat juist zij, die niet altijd uit eigen initiatief steun vragen, dit wel nodig hebben. Het is van belang dat in het eerste jaar studenten, die om welke reden dan ook niet in de opleiding thuis horen, deze studie ook staken en bij voorkeur met een goed advies hoe dan wel verder te gaan. Maar het is ook van belang daarbij niet diegenen te verliezen die met een steuntje in de rug wel degelijk succesvol kunnen zijn, maar toch verdwijnen als zij niet op het juiste moment die steun krijgen aangeboden.

HOOFDSTUK V

Tabel met scores, onderwerpen en facetten

In de hierna volgende tabel wordt het oordeel van de visitatiecommissie Geschiedenis over de 6 onderwerpen van het accreditatiekader en de onderliggende facetten weergegeven voor Vlaamse opleidingen in het domein Geschiedenis. Voor het toekennen van de scores heeft de commissie zich gebaseerd op de minimale decretale eisen die aan dergelijke opleidingen mogen worden gesteld, zoals beschreven in de Dublin Descriptoren en vertaald naar de Vlaamse situatie in het Structuurdecreet van het Hoger Onderwijs (2003) en het toetsingskader van de Nederlands-Vlaamse Accreditatie organisatie (2004). Bovendien heeft de commissie een referentiekader opgesteld, waarin o.a. de domeinspecifieke eisen worden geëxpliciteerd. Het referentiekader van de commissie is beschreven in Deel 1, hoofdstuk II van dit visitatierapport.

De commissie wil er nadrukkelijk op wijzen dat de toegekende score per onderwerp of per facet een samenvatting inhoudt van een groter aantal aandachtspunten en criteria. Achter elk facet zitten dus diverse (zeer goede, goede en minder goede) aandachtspunten die meespelen in de beoordeling. Bij het toekennen van de scores heeft de commissie een gewogen gemiddelde gemaakt van haar beoordeling van deze aandachtspunten.

Deze tabel is aldus onlosmakelijk verbonden met de argumentatie die in de deelrapporten wordt beschreven en elke interpretatie, louter op basis van een vergelijking van scores in de tabel gaat voorbij aan de opdracht van deze visitatie. De tabel heeft tot doel om een beter beeld te geven van de diversiteit in kwaliteit van de opleidingen.

Verklaring van de scores op de facetten (vierdelige schaal):

E	Excellent	'best practice', kan (internationaal) als voorbeeld dienen voor andere opleidingen.
G	Goed	de kwaliteit stijgt uit boven de basiskwaliteit.
V	Voldoende	voldoet aan de basiseisen.
O	Onvoldoende	voldoet niet aan de minimumeisen
NVT	Niet van toepassing	

Verklaring van de scores op de onderwerpen (binaire schaal):

- + Voldoende**
voldoet ten minste aan de minimumeisen voor basiskwaliteit; er is geen verdere schaalverdeling om verdere graden van excellentie aan te duiden.

- Onvoldoende**
voldoet niet aan de minimumeisen voor basiskwaliteit.

	UGent		UA		VUB		KUL		KULAK		KUL		VUB	
	Ba	Ma	Ba	Ma	Ba	Ma	Ba	Ma	Ba	Ma	Ma Oudh	Ma m-r	Ma Arch	
Onderwerp 1 Doelstellingen	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Facet 1.1 Niv.-oriënt.	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G
Facet 1.2 Domeinsp.eisen	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G
Onderwerp 2 Programma	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Facet 2.1 Rel.doelst.inh.	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	V	G
Facet 2.2 Prof.ac.gerichth.	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	G
Facet 2.3 Samenlh.progr.	V	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G
Facet 2.4 Studieomv.	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK
Facet 2.5 Studietijd	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	O
Facet 2.6 Vormg.-inh.	G	G	G	G	V	G	G	G	G	G	G	G	G	G
Facet 2.7 Beoord.-toetsing	G	G	G	G	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 2.8 Masterpr.	NVT	G	NVT	G	NVT	V	NVT	NVT	NVT	G	G	V	V	V
Facet 2.9 Toelatingsvoorw.	G	V	G	V	G	V	G	G	V	V	V	V	G	V

	UGent		UA		VUB		KUL	KULAK	KUL		VUB
	Ba	Ma	Ba	Ma	Ba	Ma	Ba	Ba	Ma	Ma	Ma
Onderwerp 3 Personeel	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Facet 3.1 Kwal.pers.	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G
Facet 3.2 Prof.-ac.gerichth.	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G
Facet 3.3 Kwant.personeel	O	V	O	O	O	O	O	O	V	V	V
Onderwerp 4 Voorzleningen	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Facet 4.1 Mat.voorz.	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G
Facet 4.2 Studiebegeleiding	V	G	G	G	G	G	E	G	G	G	G
Onderwerp 5 Interne KZ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Facet 5.1 Evaluatie result.	V	V	G	G	V	V	G	G	G	G	V
Facet 5.2 Maatr.verbetering	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G
Facet 5.3 Betrokkenheid	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Onderwerp 6 Resultaten	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Facet 6.1 Gerealis.niv.	G	G	G	G	V	V	V	V	V	V	G
Facet 6.2 Onderwijsrend.	V	G	G	G	V	V	G	V	G	G	G

DEEL 2

Opleidingsrapporten

UNIVERSITEIT GENT

Bachelor in de Geschiedenis

Master in de Geschiedenis

WOORD VOORAF

Dit rapport behandelt de opleidingen Geschiedenis aan de Universiteit Gent. De visitatiecommissie bezocht deze opleidingen op 5, 6 en 7 oktober 2011. Conform haar opdracht geeft de visitatiecommissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Anderzijds heeft de visitatiecommissie in het rapport, met het oog op de verbeterfunctie van kwaliteitszorg, punten aangegeven die volgens haar kunnen worden geoptimaliseerd en doet zij daarbij aanbevelingen om te komen tot kwaliteitsverbetering.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en bijbehorende beoordelingscriteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen in eerste instantie gebaseerd op de in het zelfevaluatie-rapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, het ondersteunend academisch, administratief en technisch personeel, de studenten en alumni en de verantwoordelijken voor interne kwaliteitszorg en studiebegeleiding. Er is door de commissie een bezoek gebracht aan faciliteiten, zoals de leslokalen, de computerinfrastructuur en de bibliotheek. Ten slotte zijn ook het voorgelegde studiemateriaal, bachelorproeven, masterproeven en examenvragen ingekeken.

Per facet geeft de commissie aan of de opleidingen hierop onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoren. De beoordeling 'onvoldoende' wijst er op dat het facet beneden de gestelde verwachting ligt en dat beleidsaandacht op dit punt nodig is. De beoordeling 'voldoende' houdt in dat het facet beantwoordt aan de basisstandaard of basisnorm voor dit facet. De beoordeling 'goed' houdt in dat het niveau van het facet uitstijgt boven de basiskwaliteit. De beoordeling 'excellent' houdt in dat voor het facet een niveau wordt gerealiseerd waardoor de beoordeelde opleiding zowel in Vlaanderen en in België als internationaal als een voorbeeld van goede praktijk kan functioneren. De commissie heeft in haar oordelen inzichtelijk proberen te maken hoe zij, rekening houdend met de bijbehorende criteria, tot een beoordeling per facet is gekomen, zodat duidelijk is waarop de beoordeling is gegrond. De oordelen zijn zo goed mogelijk onderbouwd met feiten en analyses en zijn mede gebaseerd op een vergelijking met internationaal gehanteerde normen in het betreffende domein. Op basis van de beoordelingen per facet geeft de commissie vervolgens een samenvattend oordeel op het niveau van de onderwerpen. Een positieve (+) onderwerpscore houdt in dat voldaan is aan de minimeisen voor basiskwaliteit. Een negatieve (-) onderwerpscore houdt in dat niet aan de minimeisen voor basiskwaliteit voldaan is. Ten slotte geeft de visitatiecommissie aan het eind van het rapport een eindoordeel over de basiskwaliteit van de opleidingen.

De aanbevelingen om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering, zijn opgenomen bij de respectieve facetten. Aan het eind van het rapport is ten behoeve van de opleiding een overzicht opgenomen van verbeter-suggesties.

INLEIDING

De Gentse geschiedenisopleidingen hebben enkele turbulente jaren achter de rug: de voorbereiding van en de overstap naar het ba-ma-systeem, de indiening van het verzoek tot inrichting van een tweejarige master, de eenmaking van de vakgroepen, de verhuis naar de nieuwe locatie, de oprichting van een opleidingsbibliotheek in afwachting van de creatie van de faculteitsbibliotheek, een stevige wisseling van personeel. De commissie heeft begrepen dat dit stuk voor stuk aangelegenheden waren die van de opleidingen heel veel aandacht en inzet hebben gevergd. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat ondertussen de aandacht voor het onderwijsgebeuren niet verloren gegaan is, maar dat de inspanningen daaromtrent werden opgevoerd met het oog op de onderwijsvisitatie. De opleidingsverantwoordelijken wijzen er verder op dat zij, net zoals dat het geval was in 1994–1995 en 2003–2004, deze visitatie van de Vlaamse opleidingen Geschiedenis dankbaar aangegrepen hebben om het eigen programma en de concrete onderwijspraktijk grondig door te lichten.

De oordelen van de visitatiecommissie hebben betrekking op de huidige 1-jarige master, alsook op alle verschillende specialisatie-opties ressorterend onder de Bachelor en de Master Geschiedenis, tenzij anders vermeld.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN VAN DE ACADEMISCHE BACHELOR- EN MASTEROPLEIDING

Beschrijving doelstellingen

In de bijlage van dit visitatierapport werden de doelstellingen van de bachelor- en de masteropleiding Geschiedenis aan de UGent opgenomen, zoals weergegeven in het zelfevaluatierapport.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Gebaseerd op het competentiemodel, ontwikkeld door de Universiteit Gent, formuleerden de opleidingsverantwoordelijken opleidingscompetenties voor de Bachelor, de Master en de geplande tweejarige master. In de bacheloropleiding ligt de nadruk op de brede vorming en op het zich eigen maken van methoden en technieken, redeneervaardigheden en een onderzoeksattitude. In de masteropleiding specialiseert de student zich in één periode en/of thema en voert de student hierover, onder de vorm van een masterproef, zelfstandig wetenschappelijk onderzoek uit. De commissie vindt deze algemene opzet ook terug in de doelstellingen en meent bovendien een grote mate van overeenstemming te zien met het referentiekader, geformuleerd door de commissie. Het competentiemodel is een uitwerking en interpretatie van artikel 58 van het Structuurdecreet, de Dublin-descriptoren en het European Qualification Framework for Lifelong Learning (EQF). De commissie beschouwt de doelstellingen als een adequate vertaling van het competentiemodel. De commissie suggereert om in het kader van toekomstige verbetering toe te werken naar een meer concrete formulering.

Los van deze suggesties, drukt de commissie haar waardering uit voor de doelstellingen van zowel de bachelor- als de masteropleiding, waarbij de bacheloropleiding gericht is op het beheersen van algemene (wetenschappelijke) competenties en op het bijbrengen van de vereiste basiskennis en van de nieuwste ontwikkelingen. De masteropleiding bouwt hierop verder in de richting van een gevorderd (wetenschappelijk) niveau. Ook de internationale dimensie zit op toereikende wijze vervat in de relevante competenties van zowel de Bachelor als de Master Geschiedenis.

Een slotopmerking van de commissie, betreft de bekendheid van de doelstellingen onder de verschillende geledingen van de opleidingen. In het kader van het verbeterperspectief suggereert de commissie om, zowel bij de staf als bij de studenten, de doelstellingen explicieter onder de aandacht te brengen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de domeinspecifieke eisen als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De opleidingsverantwoordelijken halen het verwerven van kennis van en inzicht in (1) historische feiten, processen en structuren, (2) methodes en technieken, (3) verklaringen en theoretische modellen, en (4) eigentijdse ontwikkelingen in een historisch perspectief aan, als centrale elementen in de domeinspecifieke doelstellingen van de betrokken opleidingen.

De commissie beschouwt met de betreffende formuleringen de afstemming van de doelstellingen op de eisen van (buitenlandse) vakgenoten en van de internationale wetenschapsbeoefening als gegarandeerd. De commissie stelt met genoegen vast dat het academische aspect, zowel voor de bachelor- als de masteropleiding, op uitvoerige wijze aan bod komt in de domeinspecifieke eisen. In het kader van toekomstige verbeteringen suggereert zij om de professionele oriëntatie sterker in de doelstellingen aan de orde te stellen. De commissie ziet namelijk nog mogelijkheden om de afstemming op de eisen van de relevante werkvelden een zwaarder gewicht te geven. Gezien het instellingsoverschrijdende karakter van deze opmerking rond professionele gerichtheid, verwijst de commissie voor een meer gedetailleerde toelichting naar haar algemene beschouwingen.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding

Vermits de commissie de facetten 'niveau en oriëntatie' en 'domeinspecifieke eisen' voor de bachelor- en de masteropleiding als positief beoordeelt, geeft ze derhalve het onderwerp 'doelstellingen' voor beide opleidingen een positieve beoordeling.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Beschrijving programma

In de bijlage van dit visitatierapport werden de programma's van de bachelor- en de masteropleiding Geschiedenis aan de UGent opgenomen, zoals weergegeven in het zelfevaluatie-rapport.

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het bachelor- en masterprogramma als goed.

De commissie stelt vast dat het programma een adequate concretisering inhoudt van de doelstellingen. Ze is tevreden over de logische samenhang tussen het competentiemodel, de doelstellingen en het programma. In de bacheloropleiding ligt het accent op het verwerven van een polyvalente kennis en inzicht in een kader van tijd, ruimte en sociale verhoudingen, op het leggen van multidisciplinaire fundamenten en op het aankweken van een wetenschappelijke habitus. De basisopleiding van de historicus bestaat daarom uit enerzijds historische kennis- en inzichtsvakken, theoretische en methodologische vakken, en praktijkvakken, en anderzijds inleidingen tot andere sociale en humane wetenschappen, waarvan er minstens één wordt uitgediept in het minortraject. In de masterfase ligt de nadruk op vakspecialisatie en op zelfstandig historisch-wetenschappelijk onderzoek. De master is geconcentreerd rond de masterproef, waaraan de helft van de studiepunten wordt toegekend (30).

De opleidingsverantwoordelijken geven in hun zelfevaluatie-rapport aan de hand van twee tabellen een overzicht van de wijze waarop de beoogde competenties in de verschillende opleidingsonderdelen gerealiseerd worden. De commissie stelt een mooi resultaat vast. In het kader van toekomstige optimalisatie raadt de commissie echter een grotere aandacht voor mondelinge vaardigheden aan, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding. Ook met betrekking tot de systematiek rond het bewaken van de link tussen doelstellingen en programma ziet de commissie nog mogelijkheden ter verdere verbetering, vooral om de potentieel negatieve invloed van de grote hoeveelheid individuele trajecten en de grote mate van keuzevrijheid te minimaliseren. Wel waardeert de commissie de keuze om ruimte te voorzien voor disciplineoverschrijdende opleidingsonderdelen, zowel in de bachelor- als in de masterfase.

De bachelorproef verdient in deze context verdere aandacht. De commissie suggereert om toe te werken naar een werkstuk waarin studenten de verschillende verworven competenties geïntegreerd moeten toepassen. Momenteel blijft de bachelorproef in vele gevallen beperkt tot een literatuurstudie.

De commissie heeft vastgesteld dat de motivatie duidelijk aanwezig is om een opleidingsprogramma aan te bieden met een uitgesproken internationale dimensie. Studenten kunnen de derde studiefase van het bachelorprogramma (minstens gedeeltelijk) in een universiteit buiten Vlaanderen volgen. De commissie constateert dat de studentenuitwisseling op gang lijkt te komen, zij het in beperkte mate. De inkomende studentenmobiliteit blijft echter uit. De internationale oriëntatie van het aanwezige personeel geeft de commissie nochtans een sterke indruk. De leden van de vakgroep geschiedenis beschikken over een uitgebreid netwerk van internationale contacten. In zoverre lijkt de opleiding zichzelf tekort te doen. Het aanwezige netwerk zou ook intensiever kunnen worden aangesproken voor internationalisation at home. De commissie begrijpt dat de taal vaak de spelbreker is met het oog op een bevredigend aantal inkomende studenten. Niettemin ziet de commissie mogelijkheden in het aanbieden van een Engelstalig profiel; indien niet voor alle onderdelen dan toch in elk geval voor die onderwerpen die internationaal in de belangstelling staan. Op zijn minst kan in de bachelorfase passieve talenkennis meer nadruk krijgen en mag in de masterfase het academisch Engels een grotere rol te spelen. Volgens de commissie dienen ook andere talen uitgebreider aan bod komen.

Facet 2.2 Academische en professionele gerichtheid van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'academische en professionele gerichtheid' van het bachelor- en het masterprogramma als voldoende.

De commissie is onder de indruk van de academische gerichtheid van zowel het bachelor- als het masterprogramma. De verantwoordelijken willen historici opleiden met een onderzoeksgerichte attitude. Daarmee staan zij in een waardevolle Gentse traditie. Er wordt verwacht dat studenten zelfstandig historisch onderzoek kunnen verrichten, de resultaten schriftelijk en mondeling kunnen voorstellen aan een breed publiek, en kunnen deelnemen aan het maatschappelijk debat. Het bachelorprogramma werkt hier op adequate wijze naar toe. Op het niveau van de Master komen deze ambities ten volle aan bod. Concreet verloopt de wisselwerking tussen

onderwijs en onderzoek in twee richtingen. Enerzijds tracht men de studenten in te leiden in het lopende onderzoek en worden de resultaten in de lessen geïntegreerd. Anderzijds worden de studenten actief betrokken in het onderzoek van de onderzoeksgroepen. In de lessen gaat ook systematisch aandacht uit naar recente ontwikkelingen en inzichten in de behandelde materie.

Een belangrijk zorgpunt is evenwel de professionele gerichtheid van zowel het bachelor- als het masterprogramma. Hoewel er al specifieke trajecten voor archivistiek en de lerarenopleidingen bestaan en er ook in publieksgeschiedenis ontwikkelingen terzake zijn, heeft de aansluiting bij de actuele beroepspraktijk volgens de commissie meer aandacht nodig. De commissie stelt vast dat er in deze context een aantal mogelijkheden onbenut blijven. De commissie begrijpt echter dat een aantal aspecten en ambities in het gedrang komen door de gebondenheid aan het ene masterjaar en zet de opleidingsverantwoordelijken aan om bij de invoering van de tweejarige master dit aspect ten volle aan de orde te stellen. Gezien het instellingsoverschrijdende karakter van dit aspect verwijst de commissie voor een meer gedetailleerde toelichting naar haar algemene beschouwingen. Specifiek voor de masteropleiding (maar dit relateert uiteraard ook aan de bacheloropleiding), begrijpt de commissie dat het onevenwicht tussen het academische en het professionele aspect niet los te beschouwen is van het gevoelde tekort aan tijd. De commissie volgt de opleidingsverantwoordelijken in die zin dat een 2-jarige masteropleiding veel meer mogelijkheden biedt om het evenwicht tussen het professionele en het academische aspect te handhaven. De commissie adviseert de opleidingsverantwoordelijken ook om er op toe te zien dat de éénjarige master in de toekomst niet als (minderwaardig) tussenstadium tussen de licenties en tweejarige master gezien zal worden.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de samenhang van het bachelorprogramma als voldoende en van het masterprogramma als goed.

Globaal gezien is de commissie positief over de coherentie en consistentie van het modeltraject, zowel op bachelor- als op masterniveau. De commissie stelt vast dat de programma's gefaseerd en planmatig opgebouwd zijn. Het bachelorprogramma vormt een geïntegreerd geheel, waarbij de opleidingsonderdelen adequaat op elkaar inhaken. De echte vakspecialisatie

gebeurt in de masteropleiding. Deze is geconcentreerd rond de masterproef. De student kiest voor een onderzoeksproject. De vakken en werkcolleges die de studenten volgen, sluiten aan bij de gekozen invalshoek.

Specifiek betreffende de bacheloropleiding, stelt de commissie vast dat de meeste studenten tevreden zijn over de samenhang van hun programma, vooral in het eerste bachelorjaar. In het 2e en het 3e bachelorjaar geeft een niet te negeren aandeel van de studenten echter aan verloren te lopen in het kluwen van individuele trajecten en uitgebreide keuzemogelijkheden. Op masterniveau is de keuzemogelijkheid dan weer beperkter. Voor de nieuwere periodes mogen de keuzemogelijkheden zelfs uitgebreid worden.

De commissie heeft veel waardering voor het modeltraject. Aangezien slechts een deel van de studentenpopulatie het modeltraject volgt, betreffen de verbeteringsuggesties van de commissie vooral de gevolgen van de individuele trajecten. In combinatie met het grote aandeel van keuzeopleidingsonderdelen, ziet de commissie inzake coherentie en consistentie een kwetsbaarheid. Beide factoren resulteren in een zekere mate van 'shopgedrag' bij de studenten, wat potentieel een bedreiging kan vormen voor de samenhang van hun (individuele) programma's. De commissie meent dat striktere volgtijdelijkheidsregels door de opleidingen ingevoerd en gecontroleerd moeten worden en acht striktere voorkenniseisen wenselijk om voor elke individuele student een samenhangend programma te kunnen garanderen. Ook de verdere uitwerking en implementatie van nultoleranties dient meer uitvoerige aandacht te krijgen. Zonder de goede samenhang van het modeltraject in twijfel te trekken, ziet de commissie een noodzaak om de ongunstige effecten van het grote aantal individuele trajecten te bestrijden.

Een ander punt, waarover de commissie voor de toekomst de nodige waakzaamheid wenst te adviseren, betreft de invulling van de vakinhouden. De commissie heeft vastgesteld dat de interesses van de staf een grote invloed hebben op de vakinhouden, in het bijzonder met betrekking tot de onderwerpen die aansluiten met de bachelor- en de masterproeven. Dit is een efficiënte aanpak en getuigt van een grote dosis van enthousiasme over de eigen specialisaties van de stafleden. Maar het brengt een zeker risico met zich mee van fragmentatie en gebrek aan evenwichtigheid van het aanbod aan vakinhouden, juist met betrekking tot die bachelor- en masterproeven. Het verdient aanbeveling de mogelijkheden voor studenten eigen onderwerpen in te brengen systematisch te bewaken (zonder de noodzaak van adequate vakinhoudelijke begeleiding uit het oog te verliezen).

Facet 2.4 Studieomvang

Het bachelorprogramma voldoet met 180 studiepunten aan de decretaal vastgelegde eisen. Het masterprogramma voldoet met 60 studiepunten aan de decretaal vastgelegde eisen.

Facet 2.5 Studietijd

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet studietijd voor zowel de bachelor- als de masteropleiding als voldoende.

Studietijdmetingen worden vanuit het centrale niveau uitgevoerd door de afdeling Onderwijskwaliteitszorg van de Directie Onderwijsaangelegenheden (DOWA). Voor de geschiedenisopleidingen werden recent evenwel geen studietijdmetingen uitgevoerd. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat via onderwijsevaluaties met de studenten problemen aan de oppervlakte kunnen komen. De commissie stelt ook vast dat tijdens vergaderingen van opleidingscommissies kwesties als deze kunnen worden aangekaart. De commissie meent echter dat met kracht gestreefd moet worden naar een meer systematische aanpak die meer éénduidige indicaties kan geven over de studietijd. De commissie heeft waardering voor de aansturing op centraal niveau, en raadt de opleidingsverantwoordelijken aan om het aangereikte instrumentarium in de toekomst ter harte te nemen. Ook acht de commissie het aangewezen om in deze context een strakker beleid te voeren.

De commissie constateert echter ook dat de informele aanpak tot nu toe nog geen negatieve implicaties gehad heeft ten aanzien van de studeerbaarheid. De door de commissie gemaakte opmerking rond formalisering van de aanpak, zal vooral oplossingen moeten bieden voor de (in bepaalde gevallen gemiste) overeenkomst tussen reële en begrote studietijd. De commissie stelt in vele gevallen een adequate overeenkomst vast, maar wijst op een aantal lacunes. In bepaalde gevallen lijkt de begroting in termen van studiepunten namelijk niet helemaal overeen te komen met de reële studietijd.

Wat de bacheloropleiding betreft, ziet de commissie het nut in van meer sturing van de studenten bij het vormgeven van hun eventuele individuele programma's, dit om toe te streven naar meer gelijkvormigheid in deze individuele programma's met betrekking tot het gewicht. Vooral in het

laatste bachelorjaar, acht de commissie een grotere mate van sturing vanuit de opleiding wenselijk.

Wat de masteropleiding betreft, vraagt de commissie om aandacht voor de studielast van de masterproef in relatie tot de andere taken. De voorbereidingen worden aangevat in het eerste semester, waarbij een opzet met seminars gebruikt wordt. Gezien de grote hoeveelheid taken in het eerste semester, beginnen de meeste studenten pas na de eerste examenperiode aan de eigenlijke masterproef. Velen van hen slagen er dan ook niet in om dit opleidingsonderdeel in eerste zittijd af te werken. Het feit dat studenten ervoor kunnen kiezen om de masterproef te laten aansluiten op de bachelorproef biedt voor dit probleem veelal wel een oplossing. Er is dan als het ware al enig voorwerk gedaan en het is zelfs mogelijk in de zomervakantie na de bachelorfase al tijd voor die masterproef uit te trekken. Dat maakt het makkelijker de masterproef in de eerst zit af te werken. Maar niet voor alle studenten is dit mogelijk en het is vanuit het oogpunt van de vrijwillige onderwerpkeuze ook niet wenselijk dat een keuze voor een ander onderwerp voor de masterproef dan voor de bachelorproef te kansen op tijdig afstuderen bemoeilijkt. De commissie bepleit daarom het programma vanuit dit oogpunt nog eens te bekijken. Veel wijst er op dat met pragmatische ingrepen van beperkte omvang hier veel gewonnen kan worden.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' als goed, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De commissie is positief over de onderlinge afstemming tussen het didactisch concept, de doelstellingen en de werkvormen. De gebruikte werkvormen zijn aangepast, zowel aan de beoogde competenties van de opleiding in het algemeen als aan die van elk opleidingsonderdeel afzonderlijk. Ze zijn ook afgestemd op de karakteristieken en begincompetenties van de studenten. Het aantal hoorcolleges (een in bachelor 1 dominante werkvorm) neemt in de loop van het curriculum af ten voordele van een variëteit aan werkvormen die een grotere persoonlijke inzet impliceren, zowel van docenten als van studenten. Deze trend zet zich voort tot aan het einde van de masterfase. Wat het leermateriaal betreft, worden aanvankelijk vooral Nederlands- of anderstalige handboeken en syllabi gebruikt. Naarmate de opleiding vordert (bachelor 2 en bachelor 3, master) wordt steeds meer

gewerkt met wetenschappelijke artikels gepresenteerd in de vorm van een reader. De commissie waardeert dit alles. Wel meent ze dat de vormgeving van de opleidingen verder kan worden bijgestuurd in functie van een sterkere klemtoon op mondelinge vaardigheden. Dit werd tijdens de gesprekken ook door de studenten gesuggereerd. Wat de bacheloropleiding betreft, suggereert de commissie om meer presentaties van de studenten te vragen; wat de masteropleiding betreft, raadt de commissie aan om de mogelijkheden te verkennen met betrekking tot een mondelinge verdediging van de masterproef. Om deze en andere potentiële hiaten in te vullen, kan het aanbod van onderwijsprofessionalisering volgens de commissie in grotere mate aangewend worden om bij de docenten toe te werken naar een meer systematische keuze van onderwijsmiddelen en werkvormen, in overeenstemming met de doelstellingen.

Ten slotte uit de commissie haar waardering over het gebruik van de elektronische leeromgeving Minerva. Powerpointpresentaties en andere leermiddelen worden via Minerva ter beschikking gesteld. Minerva wordt aangewend voor het uitwisselen van documenten en bestanden, voor aankondigingen, voor gedachtewisselingen en voor permanente feedback. Alle verschillende geledingen van de opleidingen zijn zeer enthousiast over dit systeem en beschouwen deze leeromgeving ondertussen als onmisbaar.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als goed.

De commissie heeft waardering voor de wijze waarop de evaluaties toelaten om na te gaan in welke mate de leerdoelen van de verschillende opleidingsonderdelen worden gerealiseerd. Ook de organisatie van de evaluatieactiviteiten staat op punt: de examenperiodes worden jaarlijks vastgelegd in de academische kalender, opgesteld door de Facultaire Studentenadministratie en tijdig elektronisch meegedeeld aan de studenten. De regels voor de examinering worden centraal vastgelegd in het Onderwijs- en Examenreglement (OER) van de UGent. De examencommissie geschiedenis vergadert per deliberatiepakket of per opleiding.

De commissie heeft examenvragen ingekeken en stelde daarin het nodige evenwicht tussen kennis, vaardigheden en attitudes vast. Een examen kan mondeling of schriftelijk (of een combinatie) zijn en kan met open boek

of met gesloten boek (of een combinatie). De permanente evaluaties zijn doorgaans gequoteerde oefeningen, evaluaties van een paper, bijdrage aan discussies, etc. De niet-permanente evaluatie wordt vaak gehanteerd wanneer de werkvorm in hoofdzaak hoorcollege is. Dankzij de permanente evaluatie kan een hele waaier van vaardigheden getoetst worden. Wat bacheloropleiding betreft, stelt de commissie een beperkt aanbod van mondelinge examens vast. De commissie begrijpt dat de grote studentenpopulaties een hinderpaal zijn. In functie van de reeds eerder aangehaalde opmerking rond mondelinge vaardigheden, acht de commissie het toch aangewezen om het aandeel van mondelinge examens verder op te drijven. De commissie erkent en waardeert dat het aantal mondelinge examens gradueel stijgt, naarmate de student in zijn traject vordert. De lesgevers beschikken over een grote autonomie in het samenstellen van evaluaties en in het beoordelen van studenten. De lesgevers dienen echter steeds post factum verantwoording te kunnen afleggen over de vragen en de beoordelingen. Toch is ook hier, ten behoeve van een grotere mate van overeenstemming tussen de doelstellingen en de keuze van evaluatievorm, de suggestie met betrekking tot verdere onderwijsprofessionalisering aan de orde. Globaal gezien beschouwt de commissie de waaier van evaluatievormen als evenwichtig.

Wat de transparantie van de evaluatie betreft, is de commissie positief. Voor elk opleidingsonderdeel wordt vóór de aanvang van het academiejaar de evaluatievorm in de studiefiche meegedeeld. In bepaalde gevallen kan, volgens de commissie, de heldere communicatie van de evaluatiecriteria en mogelijkheden tot feedback strikter bewaakt worden.

Facet 2.8 Masterproef

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de masterproef als goed.

De masterproef is, met 30 studiepunten, het belangrijkste opleidingsonderdeel van de masteropleiding. In het proces dat leidt tot de masterproef, worden vrijwel alle wetenschappelijke, intellectuele, communicatieve en maatschappelijke competenties op niveau van de master geoperationaliiseerd. De commissie heeft de masterproeven bestudeerd en staat positief tegenover het niveau van de werkstukken. Deze blijken goed aan te sluiten bij het lopend onderzoek aan de faculteit, waarbij de nodige aandacht uitgaat naar het bijbrengen van een kritische onderzoeksingesteldheid bij de student. Wat de eindproducten betreft, suggereert de commissie in

het kader van het verbeterperspectief om een grotere variatie in vormen na te streven, waarbij naast een sterk wetenschappelijk gerichte masterproef, ook bijvoorbeeld tentoonstellingen, documentaires in het opleidingsonderdeel geïntegreerd worden. Ook de studenten vragen naar een meer gevarieerde aanpak. De combinatie met een stage en een verdere uitwerking van de relatie tot publieksgeschiedenis, verdient verdere reflectie en opvolging. De commissie meent bovendien dat het maken van een Engelstalige masterproef in grotere mate gestimuleerd moet worden; dit om meer mogelijkheden open te houden voor studenten met (internationale) onderzoeksambities. Verder suggereert de commissie een meer uniforme benadering wat de omvang van de eindproducten betreft. Vooral de masterproeven, ressorterend onder de vakgroep Middeleeuwen, zijn qua omvang vrij groot. De commissie wijst de opleidingsverantwoordelijken op een kwalitatief gevaar in deze tendens. Het kan de aandacht afleiden van de interpreterende en analytische aspecten van de masterproef. De commissie suggereert om een nadrukkelijke maximumomvang voor te schrijven in het kader van de bevordering van een cultuuromslag op dit punt.

Tegenover de aanpak met betrekking tot voorbereiding, begeleiding en evaluatie staat de commissie positief. De commissie is positief over het voorbereidingstraject naar de master toe. De opleidingsverantwoordelijken stellen in het kader van de voorbereidingsactiviteiten een brochure ter beschikking, bedoeld als een gids voor de studenten. Hierin krijgen ze een volledig beeld van mogelijke onderwerpen. De studenten geven aan dat meestal de aangeboden lijst gevolgd wordt. De onderwerpen in de aangeboden lijst hebben een voldoende algemeen karakter en studenten kunnen binnen het gekozen onderwerp, in grote mate zelf hun onderzoeksvraag bepalen. Ook eigen voorstellen van studenten zijn bespreekbaar. De promotoren staan ter beschikking voor toelichting bij elk onderwerp. De opleiding streeft naar een maximum van 10 studenten per promotor. De commissie beschouwt dit met de grote studentenpopulatie in het achterhoofd als een aanvaardbare verhouding. Los van deze aanpak, waarvoor de commissie waardering heeft, blijkt dat studenten, indien mogelijk, verder kunnen werken met het onderwerp van hun bachelorproef. De studenten hebben in deze context een zekere onevenwichtigheid vastgesteld, in die zin dat deze studenten doorgaans veel beter voorbereid zijn en meestal, in tegenstelling tot de andere, hun masterproef wel binnen de voorziene tijd kunnen afwerken. Zoals reeds aangegeven, meent de commissie dat dit nadere overweging verdient. Hierin sluimert namelijk het gevaar dat de bachelorproef gepercipieerd zal worden, louter als voorbereiding op de masterproef.

De masterproef is het resultaat van interactie tussen de student en de promotor. In de begeleiding wordt de promotor soms bijgestaan door doctorendi. De begeleiders hebben een oriënterende functie op de achtergrond. Sommige promotoren organiseren scribentenbijeenkomsten wanneer meerdere studenten werken rond eenzelfde onderwerp. De commissie stelt vast dat de studenten tevreden zijn over de begeleiding en menen dat de promotoren voldoende inhoudelijke input geven. Een aantal studenten zegt dat men in bepaalde gevallen lang moet wachten op feedback. Ook blijkt de begeleiding in zekere mate wisselend van aard en intensiteit, afhankelijk van promotor tot promotor. Een grotere mate van systematiek verdient volgens de commissie de aanbeveling.

Elke masterproef wordt beoordeeld door een jury bestaande uit de promotor en twee leescommissarissen. De juryleden schrijven afzonderlijk een verslag en kennen een cijfer toe op 20. De secretaris van de examencommissie maakt per masterproef het mathematisch gemiddelde van de drie quoteringen en belegt een deliberatie. Tijdens deze vergadering wordt het eindcijfer vastgelegd. Na de deliberatie wordt het eindresultaat meegedeeld en krijgen studenten inzage in de leesverslagen. De commissie beschouwt dit als een uitstekende manier om de evaluatie van en feedback rond de masterproef vorm te geven. In het kader van het verbeterperspectief, is echter een verdere uitwerking en bredere bekendmaking van de evaluatiecriteria wenselijk.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' als goed voor de bacheloropleiding en als voldoende voor de masteropleiding.

Wat de bacheloropleiding betreft, is de commissie tevreden over de aansluiting naar vorm en inhoud van het programma bij de kwalificaties van de instromende studenten. Er is formeel gezien geen bijzondere voorkeuren vereist. Informeel wordt echter minstens een passieve kennis van Frans en Engels gevraagd. De commissie begrijpt dit, maar meent dat dit duidelijker en vroeger gecommuniceerd mag worden. Het grootste aantal studenten stroomt in vanuit het secundair onderwijs: economie-moderne talen, Latijn-moderne talen, wetenschappen-wiskunde, moderne talen-wetenschappen, Latijn-wetenschappen en Grieks-Latijn. De commissie beschouwt dit als een te verwachten instroomprofiel, maar constateert dat dit aanleiding geeft tot een zekere heterogeniteit in de studentenpopulatie.

De commissie volgt de mening van de studenten dat dit verrijkend kan werken en stelt bovendien vast dat de opleidingsverantwoordelijken hun best doen om deze verrijkende elementen te benadrukken. Toch suggereert de commissie naar de toekomst toe een grotere mate van waakzaamheid, aangezien dit een niet te onderschatten factor vormt voor de relatief lage slaagcijfers en de toenemende nood aan individuele begeleiding en aangepaste trajecten.

Wat de masteropleiding betreft, stelt de commissie vast dat de meeste bachelorstudenten verder gaan met de masteropleiding. Voor studenten die vanuit elders instromen is er een schakelprogramma voorzien. Een voorbereidingsprogramma is bedoeld voor overstappers na de bachelor, maar kan uiteraard ook gevolgd worden door houders van een licentiaats- of masterdiploma. Ook hier geven de opleidingsverantwoordelijken volgens de commissie blijk van engagement om de aansluiting tussen de bachelor- en de masterfase te optimaliseren. Een belangrijk punt dat met betrekking tot de masteropleiding om opvolging vraagt, betreft de volgtijdelijkheid tussen de bachelor- en de masteropleiding. De commissie stelt vast dat studenten die de bacheloropleiding nog niet volledig afgerond hebben, reeds aan de masteropleiding kunnen beginnen. De commissie is van mening dat op z'n minst de bachelorproef afgerond moet zijn alvorens men met de masterproef en de onderzoekseminaries van start kan gaan.

Concluderend is de commissie, vooral wat de bacheloropleiding betreft, globaal gezien tevreden over de toelatingsvoorwaarden op zich, maar suggereert zij omwille van de gevolgen van niveauverschillen binnen de studentenpopulatie (die aanleiding geven tot een toenemende aantal van individuele trajecten en een vrij hoge uitval) een strakkere formulering van de voorkenniseisen

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

Vermits de commissie de facetten van het onderwerp 'programma' voor de bachelor- en de masteropleiding als positief beoordeelt, geeft ze derhalve het onderwerp 'programma' voor beide opleidingen een positieve beoordeling.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit personeel

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' als goed, zowel voor de bachelor- als de masteropleiding.

De commissie is zeer positief over de deskundigheid van het personeel, zowel vakinhoudelijk, onderwijskundig en didactisch, technisch, administratief als organisatorisch. Ook de studenten zijn globaal gezien positief. Het personeelsbeleid van de opleiding wordt grotendeels op facultair niveau geregeld. De instroom van het ZAP in de vakgroep geschiedenis gebeurt op twee manieren: (1) via de middelen die door de faculteit toegekend worden aan de vakgroep, (2) via de BOF-mandaten voor onderzoeksprofessoren. Gastprofessoren worden aangesteld door de faculteitsraad. Binnen het AAP-kader bestaan de functies van assistent en doctor-assistent. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om praktijkassistenten aan te werven. In het kader van aanstellingen, benoemingen en bevorderingen van AAP- en ZAP-leden, raadt de commissie aan om naast onderzoekscapaciteiten, ook onderwijscapaciteiten, op evenwaardige wijze te laten meespelen in beslissingen, al stelt zij hierin al een groot verschil vast in vergelijking met de vorige visitatie. Zo stelt de commissie vast dat in bepaalde gevallen aan sollicitanten gevraagd wordt om een proefles te geven. De commissie waardeert dit initiatief en raadt de opleidingsverantwoordelijken aan om deze lijn door te trekken naar alle kandidaten die solliciteren voor functies waarbij onderwijs tot het takenpakket zal behoren.

De afdeling Onderwijskwaliteitszorg richt op regelmatige basis driedaagse docententrainingen in, met daaraan gekoppeld een aantal specifieke vervolgopleidingen. Een groot deel van de ZAP'ers heeft de basisdocententraining gevolgd. Ook de vervolgopleidingen worden gevolgd, zij het in iets mindere mate. De afdeling Onderwijskwaliteitszorg richt ook specifieke assistententrainingen in. Ook voor het ATP worden er door de UGent allerlei opleidingen ingericht. De ATP-leden van de vakgroep volgen deze geregeld. De universiteit organiseert regelmatig onthaalsessies voor nieuwe werknemers uit de verschillende personeelscategorieën. Doctorandi worden begeleid door een doctoraatsbegeleidingscommissie. Tijdens de gesprekken blijken de verschillende geledingen enthousiast te zijn, vooral over het niveau en de praktijkgerichtheid van deze trainingen.

De commissie beschouwt deze aanpak als een goed kader waarin personeelsleden kunnen groeien, zowel op vakinhoudelijk, onderwijskundig, didactisch, technisch, administratief en organisatorisch vlak. De gesprekken tijdens het bezoek hebben aanleiding gegeven tot dezelfde conclusie.

Facet 3.2 Eisen academische en professionele gerichtheid

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'eisen academische en professionele gerichtheid' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als goed.

De commissie heeft waardering voor de onderzoeksdeskundigheid van het personeel. Er bestaat geen twijfel over het hoge academische gehalte van de staf. De commissie is vooral positief over de waaier van specialisaties, aanwezig in de onderzoeksgroepen. De vakinhoudelijke competenties van het academisch personeel zijn een absolute voorwaarde tot benoeming of aanstelling. Alle onderzoekers zijn lid van één of meerdere van de zeven onderzoeksgroepen die in de schoot van de opleiding bestaan: Classical History, Henri Pirenne-Institute for Medieval Studies, Institute for Early Modern History, Sociale Geschiedenis na 1750, City & Society in the Low Countries, 1200-1800, Economie, Ecologie en Demografie, Communities/Comparisons/Connections. Onder het academisch personeel vormen zich bovendien naast de periodegebonden specialisaties in toenemende mate ook thematische clusters, hetgeen ook een vertaling krijgt in het onderwijs. De leden van de vakgroep geschiedenis beschikken bovendien over een uitgebreid netwerk van formele en informele contacten met buitenlandse onderwijs- en onderzoeksinstellingen.

De professionele gerichtheid werd eerder aangehaald als een problematisch aspect van de programma's. Op het niveau van het personeel acht de commissie de professionele gerichtheid, via het gebruik van gastdocenten, echter voldoende. Het zal dan ook vooral op het programmaniveau zijn, dat verdere stappen zullen moeten genomen worden om de aanwezige professionele expertise (met inbegrip van externe contacten) in grotere mate te benutten. Gezien het instellingsoverschrijdende karakter van deze opmerking, verwijst de commissie voor een meer gedetailleerde toelichting naar haar algemene beschouwingen.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Oordeel visitatiecommissie

De commissie acht het facet 'kwantiteit van het personeel' voor de bacheloropleiding als onvoldoende en voor de masteropleiding als voldoende.

De verschillende geledingen van zowel de bachelor- als de masteropleiding getuigen van een hoog ambitieniveau. Het enthousiasme van de personeelsleden om het leerproces van de student optimaal te ondersteunen, genereert echter een hoge werkdruk, vooral in de bachelorfase. De commissie stelt dan ook een onevenwichtigheid vast tussen ambities en middelen. Weliswaar is op dit moment nog sprake van hoogwaardig presteren op alle fronten, maar de kwetsbaarheid voor de toekomst is groot. De facultaire en universitaire autoriteiten dragen in dit opzicht een zware verantwoordelijkheid. Vooral voor de bachelorfase acht de commissie de omvang van het personeelsbestand onvoldoende om alle omvangrijke taken uit te voeren, om langdurig de opleidingen voor zoveel studenten te verzorgen, om het eigen onderzoek door middel van publicaties op internationaal niveau te onderhouden met inbegrip van de zorg voor het aanvragen van subsidies voor onderzoek van promovendi en postdocs, alsook om de eenheid geschiedenis te besturen. De werkdruk in de masterfase is eveneens hoog, maar lijkt nog aanvaardbaar.

De verhouding tussen de omvang van het personeel en het aantal studenten is alles behalve optimaal. Bovendien blijven de inschrijvingscijfers globaal gezien erg hoog. Wat betreft het AAP-kader zijn binnen de faculteit en de vakgroep op middellange termijn grote hervormingen gepland (de creatie van een middenkader van doctor-assistenten, de omzetting van de voltijdse mandaten van assistenten naar halftijdse mandaten van praktijkassistenten). Deze ingrepen moeten o.a. leiden tot een besparing op het aantal personeelspunten. Er wordt nauwgezet over gewaakt dat de assistenten minstens de helft van hun werktijd aan onderzoek kunnen besteden. De zwaarste onderwijslast ligt echter bij het ZAP. Door de grote onderwijsbelasting en de vele en voortdurend toenemende administratieve taken is de onderzoekstijd voor ZAP-leden doorgaans beperkt.

Een belangrijk pijnpunt situeert zich bij de BOF-mandaten voor onderzoeksprofessoren, waaronder 3 personeelsleden gecategoriseerd zijn. Er is in het Beleidsplan van de Faculteit anderzijds wel voorzien dat de Vakgroep Geschiedenis de volgende jaren zal moeten overgaan tot de afbetaling van vijf ZAP-leden, met name de drie BOF-ZAP'ers en daarenboven de twee

ZAP'ers die in 2008 werden overgenomen van de (uitgedoofde) opleiding Geschiedenis van de Katholieke Universiteit Brussel (KUB). De commissie heeft vastgesteld dat dit de mogelijkheden voor vernieuwing van de staf ernstig bemoeilijkt. De commissie wijst de opleidingsverantwoordelijken op het feit dat het van belang is dat een staf in de loop der jaren vernieuwd wordt en waarschuwt, zeker ook met verdere bezuinigingen in het vooruitzicht, voor een mogelijke stagnatie en voor het vallen van 'toevallige gaten' waardoor de spreiding van vakinhoudelijke deskundigheid dreigt.

De situatie genereert problemen die grotendeels onder te brengen zijn in twee categorieën. De eerste betreft de ondersteuning van de 2-jarige masteropleiding. Het officiële standpunt van de Gentse staf is een pleidooi voor de invoering van een extra masterjaar. De commissie sluit zich hier, rekening houdende met haar algemene bedenkingen, bij aan, maar vraagt zich af hoe dit ingevuld zal worden op personeelsniveau, mede in functie van de toenemende nood aan begeleiding. Dit zou zich moeten vertalen in een toename van middelen. De commissie concludeert uit de gesprekken echter dat er zich in de toekomst eerder een omgekeerde beweging zal voordoen. Een tweede cluster binnen de problematiek, betreft de dreigende stagnatie van de periodieke vernieuwing van de staf in zijn geheel. Hierop rust een zware hypotheek. In dit opzicht waardeert de commissie de huidige jonge en dynamische ploeg, maar wil zij wijzen op een kwetsbaarheid naar de toekomst toe.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de facetten 'kwaliteit van het personeel' en 'academische en professionele gerichtheid van het personeel' voor de bacheloropleiding als positief en het facet 'kwantiteit van het personeel' voor de bacheloropleiding als negatief. De commissie is echter van mening dat de te beperkte personeelsomkadering van de bacheloropleiding vooral in de toekomst kwaliteitsverlies kan opleveren, maar dat het hoge niveau tot nu toe nog niet onder gedrang gekomen is. Op dit moment blijven de mogelijke gevolgen van de te beperkte staf uit, door de grote inzet en de hoogwaardige (academische) kwaliteiten van het personeel. De commissie beoordeelt de facetten 'kwaliteit van het personeel' en 'academische en professionele gerichtheid van het personeel' en 'kwantiteit van het personeel' voor de masteropleiding als positief. Derhalve krijgen beide opleidingen op onderwerpniveau een positieve beoordeling.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als goed.

De commissie stelt vast dat de universiteit, de faculteit en de opleidingen grote inspanningen geleverd hebben inzake de kwaliteit van de huisvesting en de materiële voorzieningen. De vakgroep geschiedenis is, sinds het academiejaar 2009–2010, gehuisvest in het UFO, hetgeen een verbetering is ten opzichte van de oude locatie in het Blandijncomplex. Het onderwijs vindt plaats in het UFO, het Blandijncomplex en de Rozier. De commissie heeft de materiële faciliteiten bezocht en wijst, los van haar tevredenheid, op de nodige waakzaamheid ten aanzien van de bereikbaarheid van de docenten. Vele lessen en oefeningen gaan door in het Blandijncomplex, terwijl de staf in het UFO gehuisvest is. Uiteraard hoeft dit, gezien de korte afstand en de gemakkelijke bereikbaarheid, geen probleem te genereren. Toch wenst de commissie de nodige waakzaamheid te adviseren om te vermijden dat er een psychologische drempel ontstaat bij de studenten.

De grote studentenaantallen vormen een bedreiging inzake materiële voorzieningen. Het aantal auditoria in de Blandijn en de capaciteit blijven problematisch. Het grote nieuwe auditorium in het UFO biedt deels een oplossing, maar is ook populair bij andere studentrijke opleidingen. Toekomstige verhuisbewegingen van vakgroepen, alsmede de creatie van een integrale faculteitsbibliotheek in de Rozier, zullen in deze situatie enige verbetering brengen. Los hiervan meent de commissie dat de infrastructuur in de auditoria sterk verbeterd is ten opzichte van de vorige visitatie.

De commissie meent dat de bibliotheek verdere optimalisatie behoeft. Over het boeken- en tijdschriftenbestand is de commissie positief, maar in functie van de verschillende verhuisactiviteiten, dient er nog veel te gebeuren. Enerzijds is er de Universiteitsbibliotheek en anderzijds zijn er de faculteits-, vakgroep- en seminariebibliotheken. De eengemaakte vakgroeplibrotheek Geschiedenis omvat momenteel 4 vakgebieden die teruggaan op de vroegere seminariebibliotheken: Klassieke Geschiedenis, Middeleeuwse Geschiedenis, Vroegmoderne Geschiedenis, Nieuwste Geschiedenis. De vakgroep heeft een Bibliotheekcommissie met coördinator opgericht om de algehele reorganisatie van haar bibliotheek in goede

banen te leiden. In afwachting van de verhuis (zomer 2013) zijn de bibliotheken van de vakgroepen archeologie en geschiedenis tijdelijk samengebracht in het Blandijngebouw. De commissie meent dat alle potentialiteit aanwezig is om tot een kwaliteitsvol resultaat te komen, maar suggereert om werk te maken van een adequaat beveiligingssysteem. Ook de beperkte bestaafing genereert een moeilijk te dragen belasting voor de vakgroep, waardoor men soms een beroep moet doen op vrijwilligers.

Wat de computerlokalen betreft, heeft de commissie van de studenten enkel positieve opmerkingen gehoord. Studenten gebruiken de facultaire computerfaciliteiten in het Blandijngebouw. De faculteit Letteren en Wijsbegeerte beschikt in de Blandijn over een PC-knooppunt en een PC-klas. Er zijn 66 computers in het knooppunt en 48 computers in de leszaal. In de cafetaria staan 8 computers. Verder is er draadloos netwerk voorzien in een aantal publieke ruimtes. Sinds 2005 is de webapplicatie Athena beschikbaar voor alle studenten en personeelsleden. Athena biedt de mogelijkheid om een bijzonder ruim aanbod aan softwarepakketten te gebruiken op elke computer binnen het UGent-domein.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' voor de bacheloropleiding als voldoende en voor de masteropleiding als goed.

Op centraal niveau gebeurt de informatieverstrekking door de afdeling Studie- en loopbaanadvies van de Directie Onderwijsaanlegenheden. Secundaire scholen en CLB's ontvangen jaarlijks alle documentatie over het studieaanbod en de voorzieningen aan de UGent. Ook wordt er deelgenomen aan voorlichtingsactiviteiten (de SID-In's), worden er zelf voorlichtingsactiviteiten georganiseerd en worden jaarlijks 25.000 potentiële studenten aangeschreven. Een meer opleidingsgerichte voorlichting gebeurt door de faculteit en de opleidingen. De faculteiten en opleidingen organiseren infodagen in de loop van maart en een introductiesessie bij aanvang van het academiejaar. Hier zijn ook vertegenwoordigers van de studentenkring aanwezig. Wat begeleiding tijdens het bachelortraject betreft, worden op opleidingsniveau verschillende initiatieven genomen. In het tweede semester van de eerste bachelor wordt een infosessie georganiseerd over de minorkeuze. In het tweede semester van de derde bachelor vindt een infosessie over de masteropleiding plaats. Binnen de faculteit kunnen studenten terecht bij de studiebegeleiders, de trajectbe-

geleider en de facultaire studentenadministratie. In de faculteit werd gewerkt aan de uitbouw van een monitoraat. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de studiebegeleiding voor eerstejaarsstudenten en de trajectbegeleiding van studenten in een latere studiefase. Op het niveau van de opleiding staan de lesgevers en hun medewerkers in voor vakgebonden studiebegeleiding. De trajectbegeleider organiseert een bijeenkomst over flexibele jaartrajecten, zet alle informatie op de website, staat ter beschikking van de studenten en geeft indien nodig feedback aan de faculteit en de opleidingscommissies.

De commissie heeft waardering voor de globale aanpak in het kader van de bacheloropleiding. Toch acht zij in functie van het grote aantal individuele trajecten en de vastgestelde uitval, een meer geïndividualiseerde begeleiding aangewezen. Dit zal zich best vertalen in een grotere mate van initiatief en systematiek in de trajectbegeleiding. Veel studenten blijken, vooral na het nog redelijk overzichtelijke eerste jaar, nauwelijks overzicht te hebben over hun situatie. Een te groot aantal voelt zich na dat eerste jaar gedesoriënteerd, verliest het gevoel van samenhang, raakt op achterstand om niet zelden zonder duidelijk spoor te verdwijnen. Wie hulp zoekt kan deze meestal op adequate wijze vinden, maar wie dat eigen initiatief niet neemt loopt veel kans op olopende achterstanden en afval. Wat de trajectbegeleiding betreft, stelt de commissie zich vragen bij de omvangrijke opdracht van de ene trajectbegeleider.

Ook het monitoraat zal een grotere bestaffing behoeven om in een meer individuele begeleiding te kunnen voorzien. De studenten zijn wel tevreden over de individuele begeleiding die ze krijgen na eigen initiatief. Toch dienen er vanuit de opleidingen zelf ook meer initiatieven uit te gaan. Verder vindt de commissie het aangewezen om meer aandacht te besteden aan de factoren die ten grondslag liggen aan de uitval en aan een meer vroegtijdige detectie van de noodzaak van heroriëntering. De commissie vernam tijdens de gesprekken dat er door omzetting van mandaten van assistenten meer praktijkassistenten zullen aangeworven worden, die ook kunnen ingeschakeld worden voor begeleidingsactiviteiten. Ze suggereert om hen in te schakelen voor een meer opleidingsgebonden signalerende activiteit inzake voortgang van de studie en uitval. Verder suggereert de commissie om de mogelijkheden van de bijdrage van de studentenorganisatie te verkennen.

In de masteropleiding stelt de commissie geen problemen vast. De afgestudeerde bachelors geven aan goed geïnformeerd te zijn naar het master-

niveau toe. Het centraal niveau verzorgt bovendien activiteiten voor afgestudeerde masters. De commissie suggereert om de informatievoorziening en begeleiding naar het professionele leven toe, ook op het opleidingsniveau verder uit te breiden.

Studenten kunnen zich met problemen omtrent examens steeds wenden tot de facultaire ombudspersonen, die ieder academiejaar opnieuw aangesteld worden. Indien een student niet bij de facultaire ombudsdienst terecht kan, dan kan men bij de institutionele ombudspersoon aankloppen. De studenten geven aan dat deze ombudsfunctie goed werkt.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

Vermits de commissie de facetten ‘materiële voorzieningen’ en ‘studiebegeleiding’ zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als positief beoordeelt, krijgt het onderwerp ‘voorzieningen’ voor beide opleidingen derhalve een positieve beoordeling.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITZORG

Op centraal niveau is de Onderwijsraad (OWR) de draaischijf van het proces. Op facultair niveau is het de Kwaliteitscel Onderwijs (KCO) die in samenspraak met de verschillende opleidingscommissies waakt over de conceptuele opbouw van het curriculum en de praktische implementatie ervan.

Zowel de Raad van Bestuur (RVB) als het Bestuurscollege (BC) nemen beslissingen m.b.t. onderwijs en interne kwaliteitszorg. Het centrale onderwijsbeleid aan de UGent wordt in sterke mate bepaald door de Onderwijsraad. De Onderwijsraad is het adviesorgaan van de Raad van Bestuur en het Bestuurscollege inzake de onderwijspolitiek. Administratief vallen alle onderwijsaangelegenheden onder de Directie Onderwijsaangelegenheden (DOWA). Deze bestaat uit de afdelingen Onderwijskwaliteitszorg, Studieren loopbaanadvies, Studentenadministratie en studieprogramma's en Internationale Betrekkingen. Regelmatig worden werkgroepen ad hoc ingesteld, voor voorbereidend werk voor de Onderwijsraad. Alle kwaliteitsgerelateerde activiteiten werden gebundeld in de afdeling Onderwijskwaliteitszorg. Zij heeft een ondersteunende en faciliterende functie tegenover de opleidingscommissies en de kwaliteitscellen onderwijs.

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' als voldoende, zowel voor de bachelor- als de masteropleiding.

De visitatiecommissie stelt vast dat zowel de universiteit, de faculteit als de opleidingen op een serieuze manier bezig zijn met continue kwaliteitsverbetering, maar dat naar de toekomst toe een verdere formalisering aangewezen is. Het centrale niveau levert een aantal nuttige instrumenten aan. De evaluatie van opleidingsonderdelen door studenten werd aan de Universiteit Gent ingevoerd in het academiejaar 1993–1994. Er zijn ook de opleidingsevaluaties en de curriculumbewaking door de opleidingscommissie, de KCO en de faculteitsraad. Het is echter aan de opleidingen om de aangeleverde instrumenten op periodieke wijze te implementeren op opleidingsniveau. Uit het zelfevaluatierapport en de gesprekken leert de visitatiecommissie dat de faculteitsraad (FR) de eindverantwoordelijkheid draagt voor het beleid met betrekking tot kwaliteitszorg van de opleidingen. De opleidingscommissies zijn permanente adviesorganen rond het algemeen beleid en de organisatie van het onderwijs. Hun taak omvat tevens de voortdurende optimalisering van de kwaliteit.

De visitatiecommissie stelt vast dat een formele benadering rond kwaliteitszorg niet de core-business van de opleidingen blijkt te zijn en raadt aan om dit in de toekomst op een meer gerichte wijze ter harte te nemen. De visitatiecommissie meent dan ook dat er meer formele en systematische mechanismen moeten ingebouwd worden, zowel voor de bachelor als voor de masteropleiding. Zoals eerder vermeld, doet een gelijkaardig probleem zich voor bij de studietijdmetingen. Wat de interne kwaliteitszorg betreft, merkt de visitatiecommissie echter wel een (informeel) engagement om het kwaliteitsniveau te handhaven en zo mogelijk te verbeteren. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat bepaalde dominante klachten van studenten sowieso aan de oppervlakte komen. Maar mede in het licht van de hoge studentenaantallen acht de commissie verdere formalisering op het niveau van de opleiding toch wenselijk.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen ter verbetering' als goed, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De uitkomsten van de evaluaties vormen volgens de visitatiecommissie de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen. Zoals opgemerkt, acht zij verdere formalisering van de interne kwaliteitszorg en een meer gerichte implementering daarvan op het opleidingsniveau wenselijk. Ondanks de weinig formele aanpak, blijken de resultaten toch aanleiding te geven tot de nodige verbetermaatregelen. De visitatiecommissie beschouwt ook het zelfevaluatie-rapport, waarbij zij erg positief is over de overzichtelijke, open en duidelijke weergave, als een aanwijzing van grote gedrevenheid met het oog op kwaliteitsverbetering. De opleidingsverantwoordelijken slagen er ook in om streefdoelen uit het verleden te realiseren en om streefdoelen voor de toekomst te formuleren. Ook de opmerkingen in het kader van de vorige visitatie zijn goed opgevolgd.

In het kader van het verbeterperspectief vraagt de visitatiecommissie aandacht voor de continuïteit van de kwaliteitsverbetering. De visitatiecommissie heeft tijdens het bezoek de indruk gekregen dat veel verbetermaatregelen aangestuurd zijn vanuit de externe motivatie ten gevolge van het bezoek van de visitatiecommissie. Veel van de genomen verbetermaatregelen blijken zich dan ook in de beginfase te bevinden. De visitatiecommissie heeft hier, in het licht van de turbulente afgelopen periode (integratie van de vakgroepen, verhuisactiviteiten) begrip voor. De commissie merkt in dit verband wel op, dat zij met waardering heeft vernomen dat na en veelal ook naar aanleiding van het visitatiebezoek al weer vernieuwingen in de opleidingen zijn aangebracht. De commissie heeft die vernieuwingen uiteraard niet in haar rapport kunnen verdisconteren, maar spreekt toch haar waardering hiervoor uit.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van personeel, studenten, alumni en beroepenveld' als voldoende.

De visitatiecommissie heeft een grote dosis gedrevenheid vastgesteld om alle geledingen te kunnen horen met het oog op kwaliteitsverbetering. Tijdens de gesprekken stelde zij echter enige variatie vast in het kader van tevredenheid over deze betrokkenheid. Ook hier ziet de visitatiecommissie het nut in van een verdere formalisering. Op het niveau van de vakgroep en van de opleiding, nemen alle geledingen van het personeel deel aan de besluitvorming. In de facultaire instanties zijn de historici goed vertegenwoordigd. Met betrekking tot de betrokkenheid van de personeelsleden, is de visitatiecommissie zeer tevreden. Wat de betrokkenheid van studenten, alumni en beroepenveld betreft, ziet de commissie een nood aan verdere opvolging.

Betreffende de betrokkenheid van de studenten, wordt er aandacht besteed aan een gegarandeerde en numeriek voldoende vertegenwoordiging in alle raden en commissies. In het geval van de bachelor- en de masteropleiding, lijkt dit te lukken. Verder verenigen de studenten zich in een studentenraad (Stuart) die de facultaire studentenvertegenwoordigers en studenten uit de verschillende opleidingscommissies, vakgroepraden en stuurgroepen, samenbrengt om zo een eensgezinde en duidelijke stem te kunnen laten weerklinken. De visitatiecommissie stelt vast dat de nodige procedures op gang aan het komen zijn en waardeert de gedrevenheid van de studenten. De studenten geven echter aan dat communicatie een groot pijnpunt blijft. De visitatiecommissie merkt op dat de recrutering van studenten en de effecten hiervan efficiënter gestuurd kunnen worden. De communicatie van vergaderdata lijkt in bepaalde gevallen problemen te geven. Zo kunnen studenten soms niet aanwezig zijn in de opleidingscommissie omwille van overlap met andere activiteiten. Ook de communicatie tussen de studentenvertegenwoordigers en hun achterban verloopt soms moeizaam. De visitatiecommissie suggereert om toe te werken naar meer effectieve (ICT-) ondersteuning. De studenten geven aan dat er vanuit de opleidingen zeker een goede wil is om hen te betrekken, maar omwille van de aangehaalde communicatieproblemen blijkt het rendement hiervan niet optimaal te zijn. De aangehaalde wenselijkheid van meer systematiek is ook hier dus relevant.

Wat de alumni en het beroepenveld betreft, acht de visitatiecommissie een grotere inspanning noodzakelijk. Deze worden slechts in geringe mate betrokken. De visitatiecommissie betreurt dit. Vooral de afgestudeerden blijken hier namelijk duidelijk interesse in te vertonen.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

Vermits de commissie de facetten 'evaluatie van de resultaten', 'maatregelen tot verbetering' en 'betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als positief beoordeelt, krijgt het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor beide opleidingen derhalve ook een positieve beoordeling.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' als goed, zowel voor de bacheloropleiding als voor de masteropleiding.

De commissie constateert dat de opleidingsverantwoordelijken erin slagen om, zowel na de bachelorfase als na de masterfase, afgestudeerden af te leveren van hoog niveau. De afgestudeerden blijken globaal gezien tevreden te zijn over hun opleiding en de commissie meent dat de doelstellingen bereikt worden. Ze merkt wel op dat het grote aantal individuele trajecten en de hoge mate van keuzevrijheid een bedreiging kunnen vormen voor het niveau van de individuele student. De commissie heeft op doelstellingsniveau ook de suggestie gedaan van verdere concretisering. Beide factoren pleiten voor een verdere verstrakking van de aanpak. Na verdere concretisering van de doelstellingen, meent de commissie dat er systematischer moet getoetst worden dat de vooropgestelde doelstellingen, door elke individuele student, bereikt worden. Ten gevolge van de uitgebreide flexibilisering en de grote keuzevrijheid, zal een strakkere en transparantere aanpak aangewezen zijn.

Wat de bacheloropleiding betreft, blijken de studenten uitstekend voorbereid te zijn op de masteropleiding. Zoals aangegeven ziet de commissie enige noodzaak om de bachelorproef te herbekijken, met het oog op een invulling als een sluitstuk van het bachelorniveau. Momenteel krijgt

de bachelorproef hoofdzakelijk vorm als voorbereiding op de masteropleiding/masterproef. De algemene tevredenheid over de bacheloropleiding ligt iets lager dan deze over de masteropleiding.

Wat de masteropleiding betreft, ziet de commissie nog opportuniteiten om de studenten voor te bereiden op het werkveld. De opleidingsverantwoordelijken vermelden de infotheek, de studieadviseurs en infosessies. De commissie wijst ook op een meer doorgedreven contact met de afgestudeerden en het inrichten van stages, waarbij de mogelijkheid moet nagegaan worden om alumni en stagemeesters te betrekken in de infosessies rond arbeidsmarktperspectieven. Wat de tevredenheid over de voorbereiding op de arbeidsmarkt betreft, zijn de meningen onder de afgestudeerden verdeeld. Iets meer dan de helft beschouwt de masteropleiding als een degelijke basis. Bij een niet te negeren aandeel van de studentenpopulatie, werd er een mindere mate van tevredenheid vastgesteld. Van de in 2008 afgestudeerde Masters Geschiedenis, die aan de eerste peiling hebben meegewerkt, bleek er in 2009 iets meer dan 50% aan de slag in het professionele veld. De Gentse historici blijken vooral in de tertiaire sector terechtkomen, met een duidelijk overwicht voor de overheid. Ongeveer 65% van de net tewerkgestelde historici zijn van mening een taakinhoud op universitair niveau te hebben. De commissie stelt een discrepantie vast tussen de relatieve tevredenheid van de afgestudeerden en de relatief geringe professionele gerichtheid van de masteropleiding. Studenten blijken in deze context geen hoge verwachtingen te hebben. Een groot aantal kiest dan ook voor een bijkomende studie. De commissie meent dat het ambitieniveau over voorbereiding op het werkveld opgedreven dient te worden en dat de verwachtingen van de masterstudenten bijgesteld moeten worden. Over het gerealiseerde academische niveau, dat zich weerspiegelt in het niveau van de masterproef, is de commissie lovend. Toch stelt de commissie enige variatie vast. De zeer goede masterproeven leiden geregeld tot publicaties in artikelvorm.

Wat de realisatie van de internationaliseringsdoelstellingen betreft, stelt de commissie een zekere teleurstelling vast onder het personeel. Met name de inkomende studentenmobiliteit blijft ondanks de inspanningen effectief laag. Het aantal uitgaande studenten is na een dalende tendens in het academisch jaar 2010–2011 weer gestegen tot meer dan 15% en nadert daarmee het in 2009 in Vlaanderen afgesproken streefgetal van 20%. De opleidingen halen het korte tijdsbestek, waarin beide opleidingen afgelegd dienen te worden, aan als een drempelverhogende factor. Een uitwisseling wordt opgenomen in het vijfde semester van de bacheloropleiding en kan

met het zesde semester worden uitgebreid. Binnen de huidige masteropleiding, waarin ook de masterproef dient te worden voorbereid, acht de opleiding het problematisch dat studenten deelnemen aan een Erasmus-uitwisseling. Zoals de commissie op programmaniveau aangegeven heeft, kan een verder doorgedreven gebruik van de Engelse taal (en van andere talen) een alternatief bieden. De commissie stelt voor om de mogelijkheden van Engelstalige masterproeven en een Engelstalig profiel binnen de opleiding te verkennen. Dit kan ook de inkomende studentenmobiliteit, waar het taalprobleem de belangrijkste barrière blijkt te zijn, ten goede komen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' voor de bacheloropleiding als voldoende en voor de masteropleiding als goed.

De commissie heeft vastgesteld dat beide opleidingen grote inspanningen leveren om met betrekking tot het onderwijsrendement een aanvaardbaar niveau te handhaven. De commissie is zich bewust van de moeilijke taak om een dergelijke heterogene studentenpopulatie binnen een dergelijk kort tijdsbestek onder controle te houden. Volgens het zelfevaluatierapport ligt, met betrekking tot de generatiestudenten, het percentage geslaagden op alle ingeschrevenen, wat betreft de periode voor de flexibilisering, rond de 50%. Rond de 80% slaagde na één jaar studie, 17% deed er twee jaar over en 3% langer dan twee jaar. Wat betreft de periode na de flexibilisering, ligt het percentage van generatiestudenten die alle credits behalen, volgens het zelfevaluatierapport, rond de 25%. Dit ligt aan de lage kant. In de zes bestudeerde academiejaren behaalde minstens 39% van de generatiestudenten minstens 75% van de credits. In 2008–09 bedroeg dat aandeel 54%. Het aandeel studenten dat minder dan 26% van de credits behaalde, situeert zich over de bestudeerde jaren tussen de 25% en de 35%.

Wat de daarop volgende studie jaren betreft, geeft het zelfevaluatierapport voor de periode voor de flexibilisering een slaagpercentage aan van rond de 80% (2e kandidatuur en 1ste licentie). In de 2de licentie bedroeg het slaagpercentage 65%. 71% slaagt hier na één jaar studie, terwijl 22% er twee jaar voor nodig had en 6,3% meer dan twee jaar. Met betrekking tot de periode na de flexibilisering, stelt de commissie vast dat de selectiefunctie van het eerste bachelorjaar deels weggevallen is. In het verdere traject van de bacheloropleiding blijven relatief lage slaagper-

centages voorkomen. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat het grote aantal van individuele trajecten hierin sterk meespelen. Vele studenten kiezen er bewust voor om de opleidingen te spreiden over een langere periode. Wat de masteropleiding betreft ziet de situatie er dan weer relatief beter uit. In 2007–08 behaalde 70%, van alle studenten die minstens 60 studiepunten opnamen, alle credits. In 2008–09 behaalt 78% van de studenten die minstens 53 studiepunten opnemen alle credits. In 2009–10 bedraagt dit percentage 76%.

Waar het opleidingstraject in theorie vier jaar duurt, ligt de studieduur over de voorbije zeven academiejaren volgens het zelfevaluatie-rapport tussen vier jaar en vijf maanden en vier jaar en acht maanden. Van de afgestudeerden heeft 61% het diploma in de normale studieduur van vier jaar verkregen, 25% deed er een jaar langer over, 9,1% studeerde zes jaar, 4,9% studeerde zeven jaar of langer. In de vier afstudeerjaren zien we dat 68% het bachelordiploma in drie jaar behaalt. 21% behaalt het bachelordiploma in vier jaar, 4,6% in vijf jaar en 1,9% in zes jaar. Het masterdiploma wordt door 80% van de gediplomeerden in één jaar behaald. 17,4% doet er twee jaar over, 2,5% drie jaar.

Zoals aangegeven, beschouwt de commissie dit vooral voor de bacheloropleiding (zeker met betrekking tot de periode na de flexibilisering) als een moeilijke situatie. De opleidingsverantwoordelijken doen hun best, maar met betrekking tot de uitvallers, heeft de commissie echter een nogal 'berustende' houding vastgesteld bij de opleidingsverantwoordelijken. De commissie raadt aan om verdere intensifiëring van reflectie en discussie met betrekking tot dit punt in te voeren.

De commissie maakt zich vooral zorgen over de inzichtelijkheid van het cijfermateriaal met betrekking tot rendement en studie-uitval. De commissie begrijpt echter dat de complexe situatie, sinds de invoer van de flexibilisering van het hoger onderwijs, een echt helder inzicht in het rendement bemoeilijkt. De mogelijkheden van de staf dit te beïnvloeden lijken overigens beperkt. Toch wenst de commissie de opleidingsverantwoordelijken te stimuleren om blijvend te reflecteren over hoe deze inzichtelijkheid vergroot kan worden. Ook suggereert de commissie om een grotere inspanning te leveren met betrekking tot de analyse van de factoren die meespelen in het uitvalgedrag, opdat er een efficiënter beleid gevoerd kan worden met betrekking tot uitval. Bovendien hoopt de commissie dat men op voldoende personeel zal kunnen (blijven) rekenen om de suggestie van een meer geïndividualiseerde begeleiding te kunnen opvolgen. De commissie pleit namelijk voor een monitorenstelsel waarin de staf een

belangrijke rol speelt. Ook een meer uitvoerig, periodiek en idealiter individueel overleg over de studievoortgang kan een stap in de goede richting zijn. Ten slotte wenst de commissie de nood aan striktere formulering en opvolging van voorkenniseisen ook in deze context te herhalen.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

Vermits de commissie de facetten 'gerealiseerd niveau' en 'onderwijsrendement' voor de bachelor- en de masteropleiding positief beoordeelt, krijgt het onderwerp 'resultaten' voor beide opleidingen derhalve een positieve beoordeling.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE COMMISSIE

De commissie is van mening dat er binnen de bacheloropleiding Geschiedenis voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft aldus een positief eindoordeel over de opleiding.

De commissie is van mening dat er binnen de masteropleiding Geschiedenis voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft aldus een positief eindoordeel over de opleiding.

SAMENVATTING VAN DE AANBEVELINGEN VAN DE COMMISSIE IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

De commissie heeft voor zowel de **bachelor- als de masteropleiding** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- In de doelstellingen een hoger niveau van nuance nastreven met betrekking tot professionele gerichtheid; en streven naar een hoger bewustzijnsniveau met betrekking tot de doelstellingen.
- In het programma meer aandacht schenken aan mondelinge (presentatie) vaardigheden; een meer systematisch instrumentarium hanteren om de link tussen doelstellingen en implementatie te kunnen bewaken; via het aanbod van onderwijsprofessionalisering toewerken naar een meer systematische keuze van onderwijsmiddelen, werkvormen en evaluatievormen bij de docenten.
- De mogelijkheden rond het aanbieden van een Engelstalig profiel bekijken.
- De aansluiting bij de actuele beroepspraktijk bevorderen via stages en een grotere mate van betrokkenheid van de alumni.
- Het evenwichtige aanbod van noodzakelijke vakinhouden en de samenhang van de programma's bewaken.
- Meer strikte volgtijdelijkheidsregels hanteren, strikter omgaan met voorkenniseisen en meer uitvoerig gebruik maken van nultoleranties.
- Studietijdmetingen uitvoeren, toewerken naar een meer formele en gerichte benadering rond kwaliteitszorg op opleidingsniveau; de continuïteit van de kwaliteitsverbetering uitvoeriger bewaken, de communicatieproblemen in het kader van de betrokkenheid van studenten wegwerken; en de alumni in grotere mate betrekken bij de kwaliteitszorg.
- Meer duidelijkheid scheppen in de criteria voor de evaluatie en de mogelijkheden tot feedback.
- De werkdruk en periodieke vernieuwing van het personeel bewaken in relatie tot de beperkte omvang van het personeel.

- De capaciteit van de onderwijsruimtes bewaken in functie van de stijgende studentenaantallen, werk maken van een adequaat beveiligingssysteem voor de bibliotheek; en beleidsmatig bewuster omgaan met het inschakelen van vrijwilligers ter ondersteuning van de bibliotheek.
- Meer garanties inbouwen in de programma's opdat op meer individueel niveau getoetst kan worden of de vooropgestelde doelstellingen (door elke individuele student) bereikt worden.

De commissie heeft daarnaast specifiek voor de **bacheloropleiding** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- De bachelorproef meer vormgeven als een sluitstuk, waarbij alle verworven competenties geïntegreerd aangewend moeten worden.
- Passieve taalbeheersing meer benadrukken (Engels en andere talen); en deze eis duidelijker communiceren.
- Duidelijkheid scheppen in het kluwen van individuele trajecten en keuzemogelijkheden en het gewicht van elk individueel programma uitvoeriger bewaken.
- Toewerken naar een meer geïndividualiseerde begeleiding en de mogelijkheden nagaan tot een bredere inschakeling van de docenten, praktijkassistenten en de studentenorganisatie in het kader van begeleiding.
- Aandacht besteden aan de factoren ten grondslag aan de uitval en aan een meer vroegtijdige detectie van de noodzaak van heroriëntering.

De commissie heeft ten slotte specifiek voor de **masteropleiding** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- Meer aandacht besteden aan academisch Engels (en andere talen).
- Reflecteren over de mogelijkheid tot het aanbieden (behouden) van een optie van een masteropleiding met een meer professionele uitgang.
- De keuzemogelijkheid met betrekking tot de nieuwere periodes uitbreiden.
- De tijdige aflevering van de masterproef uitvoeriger bewaken; en het onevenwicht qua studievoortgang wegwerken, tussen studenten die met de masterproef verder werken op hun bachelorproef en studenten die een nieuw onderwerp aanvangen; de mogelijkheden met betrekking tot een mondelinge verdediging van de masterproef verkennen; binnen de masterproef een grotere variatie in vormen nastreven; en de tijdige feedback in de begeleiding van de masterproef bewaken.
- De informatievoorziening en begeleiding naar het professionele leven toe op het opleidingsniveau verder uitbreiden; en het ambitieniveau over voorbereiding op het werkveld opdrijven.

UNIVERSITEIT ANTWERPEN

Bachelor in de Geschiedenis

Master in de Geschiedenis

WOORD VOORAF

Dit rapport behandelt de opleidingen Geschiedenis aan de Universiteit Antwerpen. De visitatiecommissie bezocht deze opleidingen op 16, 17 en 18 november 2011. Conform haar opdracht geeft de visitatiecommissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Anderzijds heeft de visitatiecommissie in het rapport, met het oog op de verbeterfunctie van kwaliteitszorg, punten aangegeven die volgens haar kunnen worden geoptimaliseerd en doet zij daarbij aanbevelingen om te komen tot kwaliteitsverbetering.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en bijbehorende beoordelingscriteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatierapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, het ondersteunend academisch, administratief en technisch personeel, de studenten en alumni en de verantwoordelijken voor interne kwaliteitszorg en studiebegeleiding. Er is door de commissie een bezoek gebracht aan faciliteiten, zoals de leslokalen, de computerinfrastructuur en de bibliotheek. Ten slotte zijn ook het voorgelegde studiemateriaal, bachelorproeven, masterproeven en examenvragen ingekeken.

Per facet geeft de commissie aan of de opleidingen hierop onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. De beoordeling 'onvoldoende' wijst er op dat het facet beneden de gestelde verwachting ligt en dat beleidsaandacht op dit punt nodig is. De beoordeling 'voldoende' houdt in dat het facet beantwoordt aan de basisstandaard of basisnorm voor dit facet. De beoordeling 'goed' houdt in dat het niveau van het facet uitstijgt boven de basiskwaliteit. De beoordeling 'excellent' houdt in dat voor het facet een niveau wordt gerealiseerd waardoor de beoordeelde opleiding zowel in Vlaanderen en in België als internationaal als een voorbeeld van goede praktijk kan functioneren. De commissie heeft daarbij inzichtelijk gemaakt hoe zij, rekening houdend met de bijbehorende criteria, tot een beoordeling per facet is gekomen, zodat duidelijk is waarop de beoordeling is gegrond. De oordelen zijn zo goed mogelijk onderbouwd met feiten en analyses en zijn mede gebaseerd op een vergelijking met internationaal gehanteerde normen in het betreffende domein. Op basis van de beoordelingen per facet geeft de commissie vervolgens een samenvattend oordeel op het niveau van de onderwerpen. Een positieve (+) onderwerpscore houdt in dat voldaan is aan de minimumeisen voor basiskwaliteit. Een negatieve (-) onderwerpscore houdt in dat niet aan de minimumeisen voor basiskwaliteit voldaan is. Ten slotte geeft de visitatiecommissie aan het eind van het rapport een eindoordeel over de basiskwaliteit van de opleidingen.

De aanbevelingen om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering, zijn opgenomen bij de respectieve facetten. Aan het eind van het rapport is ten behoeve van de opleiding een overzicht opgenomen van verbeteringsgesties. De oordelen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende specialisatieprofielen, tenzij anders vermeld.

INLEIDING

Sinds de vorige visitatie van de opleiding Geschiedenis in 2004 zijn, door verschuivingen in het onderwijslandschap in het algemeen en meer specifiek aan de Universiteit Antwerpen, de opleiding en de context waarin ze functioneert grondig veranderd. Tijdens de vorige visitatie was de opleiding Geschiedenis aan de Universiteit Antwerpen nog volop bezig om de kandidaatsopleiding aan te vullen met een licentieopleiding, waarvoor ze bevoegdheid kreeg sinds het academiejaar 2003–2004. In 2005 studeerden de eerste Licentiaten Geschiedenis in Antwerpen af. Nagenoeg gelijktijdig bracht de invoering van de bachelor-masterstructuur in het academiejaar 2004–2005 grote structuurveranderingen teweeg die aanpassingen aan het curriculum noodzakelijk maakten. Ondertussen is de opleiding Geschiedenis aan de Universiteit Antwerpen op basis van de studentenpopulatie en de personeelsbezetting uitgegroeid tot een middelgrote opleiding.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN VAN DE ACADEMISCHE BACHELOR- EN MASTEROPLEIDING

Beschrijving doelstellingen

In de bijlage van dit visitatierapport werden de doelstellingen van de bachelor- en de masteropleiding Geschiedenis aan de UA opgenomen, zoals weergegeven in het zelfevaluatie-rapport.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' als goed, zowel voor de bachelor- als de masteropleiding.

De commissie stelt vast dat de opleidingsverantwoordelijken met de doelstellingen van de bacheloropleiding het vereiste niveau ambiëren en constateert dat deze in overeenstemming zijn met het Structuurdecreet en het door haar geformuleerde referentiekader. Deze doelstellingen geven ook blijk van de nodige focus op het beheersen van algemene (wetenschappelijke) competenties en op het bijbrengen van de basiskennis met betrekking tot het vakgebied. Wat de masteropleiding betreft, stelt de commissie vast dat ook deze doelstellingen voldoen aan de vereisten met betrekking tot niveau en oriëntatie, met inbegrip van het gevorderde niveau, dat van een masteropleiding verwacht wordt. Voor de masteropleiding is het beheersen van de competenties met betrekking tot zelfstandig wetenschappelijk onderzoek gerepresenteerd in de doelstellingen.

De commissie is tevreden over het feit dat internationalisering en competentiegericht leren aan bod komen in de doelstellingen. Internationalisering wordt in het onderwijsontwikkelingsplan van de Universiteit Antwerpen als strategische doelstelling van het onderwijs aangehaald en de opleidingsverantwoordelijken nemen dit ernstig. Bij de invoering van de bachelor-masterstructuur heeft de Universiteit Antwerpen van het competentiegericht en studentgecentreerd onderwijs het centraal uitgangspunt voor alle opleidingen gemaakt. Vanuit die bekommernis heeft de opleiding de kerntaken van een Bachelor of Master Geschiedenis geconcretiseerd in competentiematrixen.

De commissie meent dat de formulering van de doelstellingen op een duidelijke en doordachte wijze ter harte genomen wordt. Dit vertaalt zich ook in de nodige transparantie en een goed bewustzijn bij de studenten rond

doelstellingen. De doelstellingen zijn raadpleegbaar op de website van de Universiteit Antwerpen en in de studiegids. Studenten kunnen de vertaling naar leerdoelen voor concrete opleidingsonderdelen via verschillende kanalen vernemen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de domeinspecifieke eisen zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als goed.

De commissie stelt vast dat de vertaling van de algemene doelstellingen naar het vakgebied met de nodige zorg gebeurd is. Zowel voor de bachelor- als voor de masteropleidingen zijn de doelstellingen afgestemd op de internationale eisen. Bovendien slagen de opleidingsverantwoordelijken erin om dit te combineren met een profiel, waarbij de aandacht voor Oude Geschiedenis beperkt is en waarbij vooral ingegaan wordt op de daarop volgende periodes. De commissie heeft kennis genomen van de duidelijke visie van de opleidingsverantwoordelijken in deze context en meent dat dit een interessant alternatief is om een geschiedenis-opleiding vorm te geven, zonder dat de eisen van de internationale wetenschapsbeoefening in het gedrang komen.

Zowel voor de bachelor- als de masteropleiding, suggereert de commissie om een meer duidelijke finaliteit met betrekking tot de beoogde beroepenvelden te ambiëren. Voor een meer gedetailleerde toelichting van deze aanbeveling, verwijst de commissie, gezien het instellingsoverschrijdende karakter van dit probleem, naar haar algemene beschouwingen. Alleszins overheerst, gezien het sterk academische karakter en de intrinsieke gerichtheid op (een evolutie naar) zelfstandig wetenschappelijk onderzoek, het kennisverleggend historisch onderzoek. In kader van het verbeterperspectief zou volgens de commissie informatie over en voorbereiding op een breder beroepenveld een meer prominente plaats moeten krijgen in de doelstellingen.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding

Vermits de commissie de facetten 'niveau en oriëntatie' en 'domeinspecifieke eisen' voor beide opleidingen als positief beoordeelt, geeft ze derhalve het onderwerp 'doelstellingen', zowel voor de bacheloropleiding als voor de masteropleiding, een positieve beoordeling.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Beschrijving programma

In de bijlage van dit visitatierapport werden programma's van de bachelor- en de masteropleiding Geschiedenis aan de UA opgenomen, zoals weergegeven in het zelfevaluatie-rapport.

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma zowel voor de bachelor als voor de masteropleiding als goed.

De commissie beschouwt het programma als een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding en meent dat de studenten hiermee de geformuleerde doelstellingen kunnen bereiken. De relatie tussen de doelstellingen en de programma's werd in het zelfevaluatie-rapport, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding overzichtelijk uiteengezet in een congruentietabel. Daarmee krijgen de verschillende onderdelen een duidelijke plaats in de opleiding. De hoorcolleges 'Inleiding tot de geschiedenis' geven de nodige basiskennis van de voornaamste historische ontwikkelingen, van de oudheid tot heden, inclusief de wereldgeschiedenis. In 'Geschiedenis per periode en per gebied' wordt die kennis al iets meer vertaald naar specifieke kennis; studenten kunnen zich verdiepen in een tijdvak (middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd) waarbij met een 'kruisbestuiving' ook meteen voor een benadering kan worden gekozen (politieke, cultuur-, en sociaal-economische geschiedenis). Wijsbegeerte en sociale wetenschappen verschaffen de studenten inzicht in de meest relevante menswetenschappen en versterkt zowel de historisch-kritische dimensie als de multi-disciplinariteit. De kroon op de opleiding is wel het luik 'methodologie van de geschiedenis' waarin de nodige onderzoekscompetenties worden aangeleerd, met name in de 'oefeningen middeleeuwen/nieuwe tijd en nieuwste tijd'. In de bachelorproef komen alle competenties samen, maar vooral ook weer de onderzoekscompetentie. Een aantal vakken bereiden de student voor op een toekomstige plaats in de maatschappij, met name via het vak 'Erfgoed en publieksgeschiedenis'. Een geheel aan keuzevakken zorgt voor mogelijke aansluiting bij de individuele interesses van de student. De wetenschapshistorische component is sterker in de masterfase dan in de bachelor, met name in het vak 'Theorie van de historische kennis'. Het historisch-kritisch denken, de multi-discipli-

nariteit, en onderzoeksvaardigheden worden bevorderd in het Historisch atelier, de keuzevakken en de masterproef. In de masterproef komen alle competenties weer samen. Het hele programma is zodanig opgebouwd dat de student gestimuleerd wordt steeds zelfstandiger te opereren.

Hierbij waardeert de commissie ten eerste het feit dat de bachelor-master-hervormingen aangegrepen zijn om, los van de vroegere programma's, een volledig nieuw programma op te stellen. De commissie stelt vast dat dit resulteert in een fris programma, dat weliswaar niet orthodox is, maar wel getuigt van een interessante profilering, waarbij gekozen werd om de aandacht voor de oude geschiedenis te beperken.

In het kader van toekomstige verbeteringen, vraagt de commissie in deze context, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding, om verdere opvolging. Zoals eerder aangegeven beschouwt de commissie de keuze van de Antwerpse geschiedenisopleiding, om de aandacht voor de oudheid te beperken, als een verdedigbare profilering, die ook aansluit bij de expertisegebieden van het departement, maar acht zij een meer doordachte aanpak wenselijk. Vooral in het kader van de diachronische opleidingsonderdelen kan meer bewust omgegaan worden met de mogelijkheden en beperkingen van deze keuze. Onderwerpen uit de Oude Geschiedenis kunnen bijvoorbeeld in grotere mate aan bod komen in colleges waarin bepaalde thema's diachronisch en comparatief worden behandeld en zodoende in grotere mate geïntegreerd worden in een longitudinale aanpak. Verder ziet de commissie meer mogelijkheden voor aandacht in het programma met betrekking tot niet-westerse geschiedenis dan thans wordt gerealiseerd. De commissie stelt vast dat er veel gebeurt is met het oog op een minder Eurocentrische oriëntatie van het hele opleidingstraject, waarbij de aanstelling van een docent wereldgeschiedenis de waardering van de commissie verdient. De commissie beschouwt dit als een stap in de goede richting en moedigt de opleidingsverantwoordelijken aan om verder te gaan op de ingeslagen weg.

Een andere opmerking betreft internationalisering. De internationale leercontext wordt in de opleidingen Geschiedenis gerealiseerd op twee niveaus: enerzijds via het aanbieden van opleidingsonderdelen met een internationale dimensie, waarbij op goede wijze gebruik wordt gemaakt van de recente internationale vakliteratuur; en anderzijds via studenten- en docentenmobiliteit. De commissie heeft echter vastgesteld dat er met betrekking tot mobiliteit nog veel werk aan de winkel is, gezien de voorlopig uitblijvende resultaten. In het recente verleden verzorgden wel

gastdocenten van buitenlandse universiteiten colleges aan de opleiding Geschiedenis, terwijl ZAP-leden van de opleiding Geschiedenis via uitwisselingsakkoorden aan buitenlandse universiteiten doceerden. De commissie heeft vastgesteld dat recente internationale ontwikkelingen in het vakgebied op deze wijze wel duidelijk aanwezig zijn in het programma, maar dat de internationale dimensie in de concrete uitvoering van het onderzoek van de studenten dikwijls beperkt blijft. Voor een meer gedetailleerde toelichting, verwijst de commissie (omwille van het instellingsoverschrijdende karakter van de vaststellingen rond internationalisering) naar haar algemene beschouwingen. De commissie heeft tijdens de gesprekken alleszins vastgesteld dat de opleidingsverantwoordelijken de beperkte en zelfs teruglopende internationale studentenuitwisseling als een belangrijke zwakte beschouwen, en stelt dan ook een grote wil vast om dit probleem aan te pakken. De plannen om meer gastdocenten te betrekken en een aantal anderstalige opleidingsonderdelen aan te bieden stemmen de commissie hoopvol.

Facet 2.2 Academische en professionele gerichtheid van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'academische en professionele gerichtheid van het programma' als voldoende, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

Zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding is de commissie zeer tevreden over de aandacht voor kennisontwikkeling, onderzoeksattitudes, en -vaardigheden en recente ontwikkelingen in het wetenschapsgebied. Van bij de aanvang is het opleidingstraject gericht op zelfstandig wetenschappelijk onderzoek. Al in Ba1 worden de studenten de vaardigheden bijgebracht om dit onderzoek stap voor stap zelf te verrichten. De academisch-wetenschappelijke gerichtheid van de opleiding loopt verder als een rode draad door het geschiedenisprogramma. Bovendien is er zowel op bachelor- als masterniveau een zeer tastbare band tussen het verstrekte onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek dat aan het Departement Geschiedenis verricht wordt. Dit komt vooral in de masteropleiding tot uiting, in de vorm van een opleidingstraject opgebouwd rond de masterproef.

De professionele gerichtheid van de programma's (zowel de bachelor- als de masteropleiding), in de betekenis van oriëntatie op de mogelijke beroepen en beroepssectoren, waarin historici werkzaam zouden kunnen geraken, vraagt daarentegen om verdere opvolging. Blijkens de gesprekken

geldt thans als aanname dat de vaardigheden die de studenten in de academische sfeer verwerven als zodanig heel goed bruikbaar blijken in tal van andere beroepenvelden. De commissie deelt deze overtuiging, maar meent dat daarnaast niettemin meer aandacht nodig is voor kennismaking met deze sectoren in de samenleving. Voor een meer gedetailleerde toelichting, verwijst de commissie gezien het instellingsoverschrijdende karakter van dit probleem, naar haar algemene beschouwingen. De commissie waardeert alvast dat in de opleiding wel reeds enige maatregelen genomen zijn, in de vorm van de invoering van een aantal nieuwe opleidingsonderdelen en beveelt de opleidingsverantwoordelijken aan om de op dit terrein genomen initiatieven verder uit te bouwen.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de samenhang van het programma als goed, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De commissie is globaal gezien tevreden over de inhoudelijk samenhang van zowel het bachelor- als het masterprogramma. Ook de studenten hebben hun tevredenheid laten blijken over de consistentie en coherentie van het opleidingstraject.

In het bachelorprogramma is er sprake van een gefaseerde, sequentiële opbouw waarin drie belangrijke krachtlijnen naar voor komen: inleidende (geschiedenis) opleidingsonderdelen, meer verdiepende opleidingsonderdelen, en methodologie van de geschiedenis. Interessant in deze context is het feit dat het opleidingsonderdeel Academisch schrijven in het eerste bachelorjaar gebruikt wordt als selectiemechanisme. In het kader van toekomstige verbeteringen suggereert de commissie om Academisch schrijven in de toekomst niet als een apart onderdeel te programmeren, maar om dit als een zeer herkenbaar onderdeel (met een afzonderlijke docent en een afzonderlijke beoordeling inzake Academisch schrijven) te koppelen aan één of meerdere papers, die voor één of meerdere andere opleidingsonderdelen geschreven moeten worden. De moeilijkheidsgraad en de creatieve inbreng van studenten nemen toe naarmate ze vorderen in het bachelorprogramma. Al deze elementen komen samen in de bachelorproef van Ba3. De commissie is vooral lovend over de wijze waarop de samenhang gegarandeerd wordt door een kruisstructuur in te bouwen in het programma. In het kader van toekomstige verbeteringen, suggereert de commissie de sequentiële opbouw van de bacheloropleiding nog te

versterken. De studenten hebben namelijk aangegeven dat de oefeningen adequaat voorbereiden op de bachelorproef, maar dat de stap van de oefeningen ba2 naar de bachelorproef nogal groot is. Een ander aandachtspunt betreft de major-minor opsplitsing. De commissie staat waarderend tegenover dit initiatief, maar acht het in het kader van toekomstige verfijning aangewezen om een duidelijker visie rond de finaliteit hiervan te ontwikkelen en, in samenwerking met de betreffende facultaire en universitaire instanties, een aantal organisatorische zaken op orde te stellen. Zo zou de informatievoorziening over de verschillende minoren sterker kunnen, waarbij ook gelet moet worden op de mogelijke roostertechnische overlappingsen. De studenten geven namelijk aan deze minores omwille van vaak overlappende opleidingsonderdelen minder interessant te vinden.

De commissie vindt dat de competenties ontwikkeld in het bachelorprogramma een uitstekende voorbereiding vormen voor het aanvatten van het masterprogramma Geschiedenis. De studenten beschouwen de bachelorproef als een uitstekende voorbereiding op de masterproef. In het masterprogramma neemt deze masterproef een centrale plaats in. Het Historisch atelier biedt via een rapportering over de progressie van het onderzoek en het aanbieden van een aantal hulpwetenschappen een ondersteuning van de masterproef. De studenten hebben tijdens de gesprekken duidelijk hun enthousiasme laten blijken voor dit atelier en de commissie kan zich hier achter zetten. In het opleidingsonderdeel Theorie van de historische kennis leren de studenten op een kritische manier reflecteren over het historisch onderzoek en de positie van historici in de maatschappij en de sociale wetenschappen in bredere zin. De keuzeopleidingsonderdelen (4 x 6 sp) kunnen gekozen worden in functie van de masterscriptie, maar kunnen ook tot verdere verdieping en verbreding van de historische kennis leiden. In het kader van het verbeterperspectief, raadt de commissie ook hier aan om een meer duidelijke finaliteit voor deze keuzeopleidingsonderdelen te doordenken en om roostertechnische problemen met overlap tussen opleidingsonderdelen, verder te bekijken. Ook acht de commissie een breder aanbod van keuzeopleidingsonderdelen wenselijk, waarbij eventueel meer uitvoerig contact met andere faculteiten en/of instellingen aan te raden is. De studenten geven aan dat het mogelijk is om opleidingsonderdelen elders te volgen, maar wijzen op een lange administratieve weg, die vaak demotiverend werkt.

Ten slotte vraagt de commissie aandacht voor een algemeen punt met betrekking tot volgtijdelijkheid en flexibilisering. De commissie meent namelijk dat de flexibilisering een hypotheek kan leggen op het prijzens-

waardige normtraject. De commissie stelt vast dat een groot aandeel van de studenten een individueel traject volgt en dat er vanuit de opleidingen meer sturing wenselijk is om de samenhang van de individuele opleidingstrajecten meer uitvoerig te kunnen bewaken. De commissie verbaast zich vooral over het feit dat studenten die de bacheloropleiding nog niet afgerond hebben, reeds de masteropleiding kunnen aanvatten. De commissie suggereert om een meer strenge volgtijdelijkheid in te bouwen, waarbij men liefst eerst het volledige bachelorprogramma dient af te ronden alvorens de masteropleiding aan te vatten. In ieder geval dient de bachelorproef afgewerkt te zijn alvorens de studenten toegang krijgen tot de masterproef en de daarbij horende ateliers.

Facet 2.4 Studieomvang

Het bachelorprogramma Geschiedenis voldoet met 180 studiepunten aan de decretaal vastgelegde eisen. Het masterprogramma Geschiedenis voldoet met 60 studiepunten aan de decretaal vastgelegde eisen.

Facet 2.5 Studietijd

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet studietijd als voldoende, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat de studietijdmetingen ten gevolge van een lage respons tot nu toe nog geen representatieve resultaten hebben opgeleverd. In afwachting van de beschikbaarheid van representatieve kwantitatieve gegevens, hanteert de opleiding focusgesprekken als een middel om zicht te krijgen op de studeerbaarheid van de opleiding. Zowel de commissie als de studenten zijn lovend over het feit dat deze focusgespreken in vele gevallen adequate resultaten opleveren. De studenten geven bovendien aan dat eventuele pijnpunten via het laagdrempelige contact rechtstreeks met de docenten kunnen overlegd worden.

Toch dienen deze kwalitatieve gegevens volgens de commissie aangevuld te worden met kwantitatieve gegevens, resulterend uit studietijdmetingen. De commissie heeft namelijk vastgesteld dat bepaalde opleidingsonderdelen met betrekking tot de overeenkomst tussen reële en begrote studietijd verdere opvolging verdienen. De huidige intuïtieve aanpak dient verder onderbouwd te worden door een meer systematische aanpak. Een aantal opleidingsonderdelen blijkt namelijk onderbegroot te

zijn. Ook de studenten geven aan dat reële en begrote studietijd beter opgevolgd kan worden, hetgeen volgens de commissie de nood aan meer systematiek onderstreept.

Globaal gezien stelt de commissie dat zowel het bachelor- als het masterprogramma studeerbaar zijn, al moet de verdeling van de studielast wel steeds goed geëvalueerd worden. Vooral met betrekking tot de masteropleiding acht de commissie verdere opvolging wenselijk, in die zin dat het eerste semester (keuzeopleidingsonderdelen, ateliers) nogal zwaar is in vergelijking met het tweede semester (schrijven masterproef).

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als goed.

De commissie heeft vastgesteld dat zowel de bachelor- als de masteropleiding uitgaan van een goed afgelijnd didactisch concept, dat goed aansluit bij de vormgeving van de opleiding. De opleidingsverantwoordelijken hechten duidelijk belang aan het begeleiden van nieuwe studenten en het stapsgewijs opbouwen van de autonomie en zelfredzaamheid, alsook aan het nastreven van een verantwoord evenwicht tussen zelfstandig werk en meer collectieve werkvormen. De commissie meent dat deze ambities duidelijk geïmplementeerd worden in de wijze waarop het programma is vormgegeven.

In de bacheloropleiding blijkt er een gezond evenwicht te zijn tussen hoorcolleges, discussiecolleges zelfstandig werk, opdrachten en oefeningen. Vooral de seminaries in het kader van de Bachelorscriptie bieden de ideale gelegenheid om diepgaand met studenten te discussiëren, waarbij zowel de schriftelijke als de mondelinge vaardigheden van de studenten worden aangescherpt. In het masterjaar zijn de collectieve contactmomenten tot een minimum herleid, om plaats te laten voor het zelfstandig werk van de studenten. Zowel in de bachelor- als in de masteropleiding wordt dit ondersteund door een gevarieerd aanbod van studiemateriaal, waarin de stelselmatige opbouw van de verwachting van zelfstandigheid ten aanzien van de student duidelijk aanwezig is. De opleidingsverantwoordelijken doen bovendien duidelijk moeite om met zo klein mogelijke groepen te werken.

Over de elektronische leeromgeving Blackboard is de commissie lovend. Dit werd onthaald als een goed systeem en blijkt ondertussen ingeburgerd te zijn, zowel in de studenten- als in de docentenpopulatie. Blackboard wordt gebruikt om studiemateriaal ter beschikking te stellen, als communicatiemiddel tussen student en docent, voor aankondigingen en voor opdrachten. Ook een interactieve heuristische module, in het kader van UFOO-project Leerbanken Letteren, waarin de student ingewijd wordt in de logica van een historische zoekstrategie, verdient volgens de commissie grote waardering.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' als goed, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De commissie is positief over de organisatie van toetsen en examens, hetgeen geregeld wordt door het Onderwijs- en Examenreglement Universiteit Antwerpen. De Faculteit Letteren en Wijsbegeerte is verantwoordelijk voor het opstellen van de examenroosters en streeft hierbij naar een goede spreiding van de examens. De roosters worden tijdig bekendgemaakt. De ombudspersonen zorgen ervoor dat het Onderwijs- en Examenreglement correct wordt gevolgd en bemiddelen tussen de student, de betrokken docent(en) en de bevoegde administratieve diensten. Aangezien ze aanwezig zijn bij de vastlegging van de examenresultaten, kunnen ze zo nodig de zaak van de student aan de Examencommissie ter bespreking en beoordeling voorleggen. De wijze en data van de bekendmaking van de examenresultaten aan de studenten worden bij het begin van het academiejaar gemeld. Studenten hebben recht op inzage van hun schriftelijke examens en op bespreking van hun andere examens. De Cel voor Innovatie en Kwaliteitszorg (CIKO) van de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte volgt de kwaliteit van de beoordeling en de toetsing op, via schriftelijke studentenbevragingen en via groepsinterviews met studenten. Ook geven de studenten aan dat de organisatie vlot verloopt en dat zij in geval van problemen altijd bij de ombudspersoon terecht kunnen.

De commissie stelt vast dat de keuze van evaluatievormen in eerste instantie bepaald wordt door de doelstellingen van de opleidingsonderdelen. De commissie heeft begrip voor het feit dat in bepaalde gevallen ook de omvang van de studentengroep bepalend kan zijn. Over het algemeen stelt de commissie zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding een

mooie variatie van evaluatievormen vast. De commissie heeft de examenvragen bestudeerd en constateert dat de examens een gezond evenwicht tussen essayvragen, korte-antwoordvragen en oefeningen bevatten. Hoe verder de studenten het bachelorcurriculum doorlopen, hoe minder zij met klassieke examens worden geconfronteerd en hoe meer de klemtoon ligt op een combinatie van permanente evaluatie, groepswork, schriftelijke of digitale collectieve of individuele werkstukken, mondelinge presentaties, casusexamens, enzovoort. Los van deze positieve aspecten, merkt de commissie wel op dat het geven van feedback op papers consequenter doorgevoerd dient te worden. De commissie waardeert het feit dat bij elke paper de voorziening van feedback nagestreefd wordt, maar meent dat dit in bepaalde gevallen varieert in functie van de docent. In deze context zal strengere opvolging aangewezen zijn. In het masterjaar gebeurt de toetsing overwegend op basis van mondelinge presentaties, schriftelijke werkstukken en permanente evaluatie.

Ook met betrekking tot de transparantie van de evaluatie is de commissie positief. De evaluatievormen liggen vóór de aanvang van het academiejaar vast en worden aan de studenten bekendgemaakt door middel van de vakbeschrijvingen (die ook op de website van de Universiteit Antwerpen en op Blackboard terug te vinden zijn) en de studiewijzers. Zij worden bovendien door de verschillende docenten tijdens het eerste college toegelicht en deze informatie wordt doorgaans tijdens het laatste college herhaald.

Facet 2.8 Masterproef

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de masterproef als goed.

De opleidingsverantwoordelijken halen aan dat met de eindproducten van dit opleidingsonderdeel aangetoond wordt dat de studenten uitgroeien tot professionele historici die in staat zijn om probleemgestuurd, internationaal ingebed en methodologisch verantwoord onderzoek te verrichten en om de onderzoeksresultaten helder en bondig te communiceren. In deze context achten de opleidingsverantwoordelijken de vormgeving van een wetenschappelijk tijdschriftartikel het meest geschikt. De commissie heeft een selectie van masterproeven grondig doorgenomen en beschouwt de masterproef in deze vorm als origineel en succesvol. De commissie meent echter dat aan de mogelijkheden tot daadwerkelijke publicaties nog meer gewerkt kan worden. In deze context kan de nodige opvolging van stu-

denten die een potentiële publicatie afleveren aangewezen zijn, alsook het inbouwen van de mogelijkheid van het afleveren van een Engelstalige masterproef. De commissie is echter ook van mening dat slechts een deel van de studentenpopulatie als onderzoeker verder zal kunnen en willen gaan. In dat licht is wenselijk na te gaan op welke wijze naast de masterproef in de vorm van een publiceerbaar wetenschappelijk artikel, alternatieve vormen ontwikkeld kunnen worden, die soms beter zouden kunnen aansluiten op de professionele ambities van bepaalde studenten. Met name de invoering van de tweejarige master zou hiervoor gebruikt kunnen worden (zoals reeds aangegeven werd in de algemene beschouwingen van de commissie).

De studenten geven aan zich, door de oefeningen tijdens de bacheloropleiding en de bachelorproef, goed voorbereid te voelen op de masterproef. De studenten kiezen zelf een onderzoeksonderwerp. Daarbij kunnen ze zich laten leiden door de onderzoeksthema's die de promotoren voorstellen in een brochure Dossier masterproef, maar ze kunnen ook zelf voorstellen doen aan de beschikbare promotoren. De commissie beschouwt dit als een sturende aanpak die niet ten koste gaat van de creativiteit en vrijheid van de student. In het kader van de begeleiding van de masterproef wordt er gestreefd naar een maximum aantal van acht masterproeven per ZAP-lid. Het schrijven van een wetenschappelijk tijdschriftartikel is een moeilijke opdracht, die veel professionaliteit en maturiteit van de studenten veronderstelt. Mede daarom is er naast het individuele contact tussen promotor en student een vorm van collectieve begeleiding in de vorm van het Historisch atelier. Vóór elke samenkomst schrijven de studenten een korte paper, waarin ze (cumulatief) steeds meer elementen van hun project introduceren en toelichten (vraagstelling, historiografische inbedding, bronnen, methodologie). Deze papers worden gepost op Blackboard en gelezen door alle deelnemers van de groep. Per paper zijn er twee studenten (referenten) die tijdens de samenkomst de discussie inleiden. De commissie beschouwt dit atelier, naast een individuele opvolging door de promotor, als een uitstekende manier om de begeleiding op de masterproef aan te vullen. Bovendien heeft de commissie achter deze werkwijze een duidelijk concept vastgesteld en blijkt zij in de praktijk ook echt te werken.

Ook de evaluatie van de masterproef beschouwt de commissie als bevredigend, hetgeen ook tot uiting komt in een realistische becijfering in verhouding tot het niveau. De uiteindelijke masterproef wordt beoordeeld door drie lezers met doctorstitel. Eén van deze lezers is uiteraard de promotor.

Elke lezer schrijft een rapport volgens een vast stramien. De scores van de drie lezers worden opgeteld en het gemiddelde wordt berekend. Op een vergadering van alle lectoren wordt het uiteindelijke punt van de master-scriptie vastgesteld; doorgaans bepaalt het berekende gemiddelde de eindscore, maar er kan – na een inhoudelijke discussie over de scriptie – ook van worden afgeweken. Studenten krijgen op de dag van de beraadslaging hun eindscore, samen met de individuele rapporten (zonder de scores). Op basis daarvan kunnen ze beslissen om (binnen de 24 uur) een mondelinge verdediging aan te vragen.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' voor de bacheloropleiding als goed en voor de masteropleiding als voldoende.

De commissie is tevreden over de aansluiting van het bachelorprogramma bij de kwalificaties van de instromende studenten. De commissie stelt vast dat de instroom een grote mate van heterogeniteit vertoont. De overgrote meerderheid van de instromende generatiestudenten in het academiejaar 2009–2010 had een voortraject in het ASO. Ongeveer een derde kwam uit de richting talen in combinatie met Latijn of Grieks, een vijfde uit de humane wetenschappen, circa 15% uit de richting talen in combinatie met economie of wetenschappen en een kleine 5% uit de richting wiskunde in combinatie met economie of wetenschappen. De commissie meent dat de opleidingsverantwoordelijken deze heterogene instroom in de mate van het mogelijke onder controle hebben via een zeer duidelijke en adequate organisatie van voorlichtingsactiviteiten. Ondanks de grote inspanningen die de opleiding levert, blijkt de uitval toch groot te zijn. De commissie stelt vast dat voor bepaalde studenten de taaleisen een probleem vormen. Hoewel de informatie correct in de relevante documenten is opgenomen, kan op het punt van de talenkennis volgens de commissie nog geschaafd worden aan de te communiceren verwachtingen bij de instromende studenten. Toch is de commissie globaal gezien van mening dat de opleidingsverantwoordelijken op een goede wijze omgaan met deze moeilijke situatie. Opmerkelijk is dat een groot deel van de studenten van het eerste bachelorjaar niet rechtstreeks instroomt uit het secundair onderwijs. Via het verkorte bachelorprogramma kunnen zij in een flexibel studietraject een bachelordiploma Geschiedenis behalen. Studenten die houder zijn van een bachelordiploma Onderwijskunde, Leraar Secundair Onderwijs, optie Geschiedenis, worden toegelaten tot

het schakelprogramma Geschiedenis. De commissie acht dergelijke programma's voor specifieke doelgroepen belangrijk en juicht dan ook de populariteit van dit schakelprogramma toe.

De Master Geschiedenis richt zich hoofdzakelijk tot Bachelors Geschiedenis, hetgeen ook blijkt uit het profiel van de instromende studentenpopulatie. In deze context wenst de commissie het aspect volgtijdelijkheid aan te halen als aandachtspunt. De commissie vindt het namelijk niet aangewezen om de toegang tot de historische ateliers en de masterproef open te houden voor bachelorstudenten die de bachelorproef nog niet afgerond hebben. De commissie raadt de opleidingsverantwoordelijken dan ook aan om bij de instroom in de masteropleiding de voorwaarde van een bachelordiploma (in dit geval het bachelordiploma geschiedenis) strikter te hanteren.

Bij de start van de bachelor-masterstructuur heeft men ernaar gestreefd flexibele leerwegen te voorzien. Daarom werden verscheidene mogelijkheden gecreëerd om de studie deeltijds te volgen, te combineren met een professionele activiteit of een initiatie in een ander vakgebied en om in te stromen met een al verworven diploma hoger onderwijs. De commissie waardeert deze initiatieven, maar wijst erop dat dit resulteert in heterogeniteit qua niveau binnen de studentenpopulatie, hetgeen volgens de commissie verdere doordenking behoeft. De commissie stelt namelijk vast dat niveauverschillen in de studentenpopulatie in bepaalde gevallen aanleiding geven tot studievertraging. De commissie acht het in deze context van belang dat studenten die ten gevolge van een lager beginniveau studievertraging oplopen, sterker gestuurd en meer individueel opgevolgd dienen te worden.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

Vermits de commissie de facetten van zowel het bachelor als het masterprogramma als positief beoordeelt, geeft ze derhalve het onderwerp 'programma' voor beide opleidingen een positieve beoordeling.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit personeel

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' als goed, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De commissie heeft tijdens haar bezoek een jong, dynamisch en enthousiast personeelsteam aangetroffen. De bachelor- en masteropleidingen worden ondersteund door een bevolgen personeelsploeg, waarin zowel de vakinhoudelijke, onderwijskundige, didactische, technische, administratieve als organisatorische deskundigheid gegarandeerd is. De faculteit stelt een 'strategisch beleidsplan' op met betrekking tot het academisch personeelsbeleid voor een periode van tenminste vijf jaar. In het zelfevaluatie-rapport worden de procedures voor aanstellingen, benoemingen, bevorderingen en evaluaties op heldere wijze uiteengezet, zowel voor het zelfstandig academisch personeel, het assiterend academisch personeel, het bijzonder academisch personeel als het administratief-technisch personeel. In het kader van toekomstige verbeteringen suggereert de commissie om een duidelijker beleid te vormen in functie van leeftijd en vooral geslacht. De commissie stelde namelijk vast dat het zelfstandig academisch personeel in overgrote meerderheid mannelijk is. Hoewel de leeftijdsopbouw als zodanig niet zeer onevenwichtig is, is deze toch zodanig dat, indien uitbreiding van het ZAP uit zou blijven, de vernieuwing van het ZAP door natuurlijke doorstroming wel erg gering zal zijn (tweederde is onder de vijftig) en op den duur een vergrijzende staf niet langer de energie en dynamiek op kan brengen die nodig is voor een hoogwaardige opleiding.

Sinds 2000 wordt aan de Universiteit Antwerpen om de twee jaar een jaaropleiding voor beginnende docenten georganiseerd. Het Expertise Centrum Hoger Onderwijs (ECHO) zorgt eveneens voor bijscholing op diverse gebieden. Sinds 2001 wordt aan de Universiteit Antwerpen jaarlijks een semesteropleiding voor beginnende assistenten georganiseerd. Het Departement Personeel en Organisatie staat in voor de organisatie van een kwaliteitsvol vormingsaanbod en geeft de nodige ondersteuning aan medewerkers en leidinggevenden bij het creëren van ontwikkelingskansen. De commissie stelt vast dat dit aanbod ook daadwerkelijk benut wordt. De personeelsleden zijn dan ook enthousiast over de mogelijkheden die dit vormingsaanbod biedt.

Facet 3.2 Eisen academische en professionele gerichtheid

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'eisen academische en professionele gerichtheid' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als goed.

Binnen het Departement Geschiedenis zijn twee onderzoeksgroepen actief: het Centrum voor Stadsgeschiedenis en de Onderzoeksgroep Politieke Geschiedenis. Daarnaast is er nog het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis. Het onderwijs van de opleiding Geschiedenis is volgens de commissie ingebed in een sterke onderzoeksdynamiek. ZAP-leden zijn vaak betrokken bij één of meerdere internationale onderzoeksnetwerken en -samenwerkingsverbanden. Hun engagement vertaalt zich in deelname aan internationale colloquia, publicaties in essaybundels of themanummers van wetenschappelijke tijdschriften, lidmaatschappen van redacties of doctoraatsjury's, gastcolleges, enzovoort. De zo verworven expertise draagt er uiteraard toe bij dat ook het onderwijs van de ZAP-leden optimaal blijft sporen met de meest recente ontwikkelingen in hun respectieve vakgebieden. De commissie heeft ook de lijst van publicaties bestudeerd en is van mening dat de opleidingsverantwoordelijken in deze context hoogwaardig presteren, maar acht waakzaamheid geboden in functie van de grote kwetsbaarheid met betrekking tot personeelsaantallen (*zie facet 3.3*).

Wat de professionele gerichtheid betreft, meent de commissie dat er aanzetten zijn met betrekking tot de verdere uitbouw van de professionele expertise in de staf. Zo is er binnen het opleidingsonderdeel Erfgoed en Publieksgeschiedenis plaats voor gastcolleges van historici die werken buiten het strikt academische veld, zoals de museum- en erfgoedwereld. Toch acht de commissie het wenselijk om in het kader van toekomstige verbeteringen nog meer stappen te ondernemen om de professionele expertise meer aanwezig te maken in het programma.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Oordeel visitatiecommissie

De commissie acht het facet 'kwantiteit van het personeel' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als onvoldoende.

Zoals reeds aangegeven werd, staat de commissie positief tegenover het enthousiasme en de energieke werkkraft van het personeel. De commissie is onder de indruk van het vele werk dat er verricht wordt door het zeer

beperkte personeelsbestand. De commissie stelt zich echter de vraag hoe lang deze boog zo gespannen kan blijven en heeft haar twijfels over de duurzaamheid van de onderwijskwaliteit, in de context van een dergelijke beperkte groep.

In totaal zijn er 45 ZAP-leden betrokken zijn bij het onderwijs van de opleiding (Bachelor en Master gecombineerd). Van dat totaal behoren 11 voltijdse en 3 deeltijdse ZAP-leden tot het Departement Geschiedenis. De opleiding geeft duidelijke prioriteit aan voltijdse aanstellingen. Slechts voor het onderwijs binnen expertisevelden waarvoor geen onderzoekers op het departement aanwezig zijn, worden deeltijdse ZAP-leden aangesteld. De kern van de opleiding wordt gedragen door 12 ZAP-leden. Dit betekent dat de student-staf-ratio ligt op 40 tegenover 1. Recentelijk kunnen de opleidingen, via omzetting van eerdere mandaat- in praktijkassistentenschappen, rekenen op één extra voltijds mandaatassistent, twee extra praktijkassistentenschappen (van elk 90%) en één extra academisch medewerker. In totaal is er 45,4 fte in bezoldigde BAP-posities verbonden aan de onderzoeksgroepen van het departement; in absolute aantallen gaat het om 47 personen. De formatie van het ATP voor de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte bedraagt 15,4 fte. De opleiding Geschiedenis doet voor een aantal opleidingsonderdelen een beroep op ZAP-leden buiten de eigen opleiding. Ook wordt een aantal keuzeopleidingsonderdelen in het programma vermeld, die buiten de opleiding worden georganiseerd. Op die manier doet de opleiding een beroep op docenten uit de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, de Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen en de Faculteit Toegepaste Economie. Omgekeerd zijn een aantal ZAP-leden van de opleiding betrokken in de programma's van andere opleidingen.

De personeelsploeg is net uitgebreid met één voltijds mandaatassistent, twee praktijkassistenten en één academisch medewerker. De uitbreiding van de ondersteuning van het onderwijs gebeurde uitsluitend door de omzetting van eerdere mandaat- in praktijkassistentenschappen. Globaal genomen is het aantal assistenten niet gestegen.

Zoals reeds aangegeven werd, is de commissie onder de indruk van het succes van deze groep, ondanks een spanningsboog, die duidelijk te hoog ligt. Het succes van de staf richt zich zowel naar het onderwijs (bijvoorbeeld individuele begeleiding) als naar het onderzoek (bijvoorbeeld binnenhalen externe onderzoeksfondsen). Toch beschouwt de commissie deze situatie, mede gezien de vlakke leeftijdsstructuur, als niet houdbaar op termijn. Het ZAP staat namelijk voor een zeer zware taak om groeiende studentenaantallen hoogwaardig te bedienen, in toenemende mate onder-

zoeksgelden binnen te halen en de gecompliceerde opleidingen te besturen. De vraag stelt zich of het hoogwaardig functioneren op alle terreinen vol te houden is. De omzetting van mandaatassistenten in praktijkassistenten kan op korte termijn wellicht een compensatie vormen, maar lost het probleem niet echt op. De commissie heeft echter vastgesteld dat het probleem door de faculteit erkend wordt. Zij hoopt echter ook dat deze erkenning ook daadwerkelijk opgevolgd wordt.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de facetten 'kwaliteit van het personeel' en 'academische en professionele gerichtheid van het personeel' als positief en het facet 'kwantiteit van het personeel' als negatief; zowel voor de bachelor als voor de masteropleiding. Zij kreeg van de faculteit de boodschap dat het departement Geschiedenis in de toekomst uitgebreid zal kunnen worden. Wanneer het facultair allocatiemodel onverkort zal worden toegepast, heeft het departement Geschiedenis recht op 3,5 ZAP-posities, waarvan er 2 in 2014 zullen worden gerealiseerd. De commissie meent dat de opleidingsverantwoordelijken de situatie momenteel nog wel onder controle hebben, hetgeen vooral te danken is aan een enorm grote inzet en gedrevenheid van het personeel. Derhalve krijgt zowel de bachelor- als de masteropleiding op onderwerpniveau een positieve beoordeling.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als goed.

Wat de omvang en kwaliteit van de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft, is de commissie tevreden, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding. Ook het beleid hierrond, hetgeen gestuurd wordt door de Onderwijsraad en de Werkgroep Leeromgeving, is volgens de commissie in orde. De opleidingen Geschiedenis kunnen gebruik maken van het gevarieerde (en tijdens de voorbije jaren snel uitgebreide) aanbod aan onderwijsruimten van de UA Stadscampus. Het 'epicentrum' van het onderwijs bevindt zich in de zogenaamde R-blok. Voor de colleges van Ba1 wordt vooral veel gebruik gemaakt van de volgens de commissie adequate aula's ter plaatse. Tijdens de latere jaren wordt voor de algemene hoorcolleges,

praktijkgerichte colleges en keuzeopleidingsonderdelen doorgaans uitgeweken naar de kleinere auditoria. De onderwijsruimten zijn uitgerust met de nodige attributen om het leerproces bij de student te ondersteunen. In bepaalde gevallen heeft de commissie verouderde lokalen vastgesteld. De commissie verheugt zich daarentegen over het feit dat een deel van de aula's gerenoveerd zijn en acht de oudere lokalen zeker niet ontoereikend. Wat het eerste bachelorjaar betreft, geven de studenten echter aan dat in een aantal gevallen de studentengroepen te groot zijn voor de lokalen die voorzien worden. De commissie suggereert verdere opvolging in deze optiek, maar staat lovend tegenover de inspanningen van de opleidingsverantwoordelijken om, waar mogelijk, met kleinere groepen te werken.

Door de opening van de nieuwe Bibliotheek Humane en Sociale Wetenschappen in 2007 bevindt de opleiding Geschiedenis van de Universiteit Antwerpen zich op dat vlak in een gunstige positie, waarbij ook enkele troeven van de oude seminariebibliotheken behouden zijn. Meer bepaald bevat zij een aantal ruimtes waar studenten groepswork of andere vormen van overleg kunnen organiseren. Over het boekenbestand is de commissie tevreden. De bibliotheek bevat meer dan 500.000 volumes in open kast en meer dan twee keer zoveel in de magazijnen van de oude bibliotheek. Het aantal databanken waartoe de Universiteit toegang heeft, is de voorbije jaren snel gestegen. Ook op het vlak van de e-tijdschriften groeit de collectie van de UA-bibliotheek snel aan. Bij het begin van het nieuwe academiejaar zorgt de bibliotheek voor een serie introductielessen over de beschikbare papieren en elektronische informatie en de diensten die de bibliotheek aanbiedt. De bibliotheek telt 850 zitplaatsen van diverse soorten en heeft bijna 250 PC's ter beschikking. Op de Stadscampus zijn 154 PC's in vrije studieruimte terug te vinden in de bibliotheek. De 46 PC's in afzonderlijke lokalen opgesteld, zijn ook beschikbaar als vrije studieruimte wanneer er geen lessen zijn. De computerklassen zijn gehuisvest in het Scribanigebouw. Het geheel van de zeven computerklassen telt momenteel 180 PC's. De commissie beaamt dat de opleidingsverantwoordelijken, zowel wat de bibliotheek als wat computervoorziening betreft, in een gunstige positie zitten.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' als goed, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De doorstroming van informatie naar potentiële bachelorstudenten gebeurt via gedrukte publicaties en via contactmomenten (SID-in's, infodagen van de Universiteit Antwerpen). In het begin van september wordt er een infomarkt georganiseerd. De studenten lieten ook hun enthousiasme blijken over de open-lesweek. Voor de aanvang van de opleiding biedt de Dienst voor Studieadvies en Studentenbegeleiding alle studenten hulp bij het maken van een geschikte studiekeuze. Tijdens de inschrijvingsperiode kunnen de studenten die dat wensen een gesprek over hun studiekeuze hebben met een studentenbegeleider van het Studenten Informatie Punt (STIP). Tijdens het academiejaar kunnen de studenten voor bijkomende informatie terecht bij het STIP. De Stuurgroep Studieloopbaanbegeleiding coördineert de hele studieloopbaanbegeleiding van studenten, ondersteund door de Dienst voor Studieadvies en Studentenbegeleiding, met afdelingen op de verschillende campussen. De Dienst voor Studieadvies en Studentenbegeleiding blijft ook een aanspreekpunt voor studenten die bijzondere faciliteiten nodig hebben. De studentenbegeleiders van deze dienst bieden bovendien diverse trainingen en begeleidingssessies aan. Op het facultaire niveau is de studietrajectbegeleider het eerste aanspreekpunt. Het takenpakket van de studietrajectbegeleider behelst onder andere het adviseren van studenten over hun studietraject en het beoordelen van aanvragen van geïndividualiseerde trajecten. Wanneer de problematiek het administratief-technische en algemeen inhoudelijke niveau overstijgt (bijvoorbeeld bij vragen rond concrete vakinhouden), kan de studietrajectbegeleider een student doorverwijzen naar de academische studiebegeleider. De commissie is tevreden over deze voorzieningen op centraal en facultair niveau.

De commissie stelt bovendien vast dat de begeleiding op niveau van de opleiding in de eerste plaats wordt geboden door de docenten en assistenten. De toegankelijkheid van de docenten en assistenten wordt hoog gewaardeerd door de studenten. De goede banden met de docenten en de aanspreekbaarheid en bereidheid van de docenten bij onduidelijkheden, worden door de studenten aangehaald als een duidelijke sterkte van de opleidingen. Bij praktijkgeoriënteerde vakken wordt de concrete begeleidingstaak grotendeels opgenomen door de betrokken assistenten en/of

onderzoeksmedewerkers. De studenten halen een zeer snelle opvolging van vragen bij onduidelijkheden aan in het kader van de oefeningen. De commissie waardeert het feit dat ook de opleidingsverantwoordelijken zelf de nodige initiatieven nemen om de studenten individueel op te volgen in het kader van feedbackmomenten. De opleidingen zijn in dit opzicht duidelijk een erg goede weg ingeslagen. Aanvullend suggereert de commissie om het peter-meter-systeem, dat door de studenten in beperkte mate georganiseerd wordt, verder te structureren. Ook verdient het de overweging om aan elke docent een aantal studenten toe te wijzen om op te volgen. Indien de docenten daarbij ook inzage krijgen op de studieresultaten van de studenten, zijn zij zeker goed geplaatst om de individuele begeleiding verder vorm te geven.

Ook in het kader van de masteropleiding, acht de commissie de begeleidingsactiviteiten toereikend. Zo wordt er een bijeenkomst georganiseerd over de masteropleiding en meer bepaald over de masterscriptie. Laatstjaarsstudenten ontvangen informatiebrochures over de overgang naar het beroepsleven of eventuele vervolgstudies. Jaarlijks worden er sessies rond doctoreren, studiefinanciering en voortgezette academische opleidingen georganiseerd. Bovendien juicht de commissie de plannen voor een jaarlijks terugkerende jobavond toe. Bij de Dienst Studieadvies en Studentenbegeleiding kunnen studenten terecht voor diverse initiatieven ter bevordering van de stap naar het werkveld. Op Blackboard worden ook relevante informatie voor afstuderenden en vacatures bekend gemaakt.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

Vermits de commissie de facetten 'materiële voorzieningen' en 'studiebegeleiding' als positief beoordeelt, krijgt het onderwerp 'voorzieningen' derhalve een positieve beoordeling.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

In het systeem van interne kwaliteitszorg wordt de verantwoordelijkheid gedeeld door het centrale Departement Onderwijs van de Universiteit Antwerpen en de faculteiten. De spilfiguren in de interne kwaliteitszorg van het onderwijs aan de Universiteit Antwerpen zijn de onderwijscommissies en de facultaire Cellen voor de Innovatie en Kwaliteitszorg van het Onderwijs (CIKO's). De CIKO's staan in voor de praktische organisatie van de interne onderwijsbeoordelingen. De opleidingscommissies (OC's) zijn verantwoordelijk

voor de analyse en opvolging van de resultaten en voor het nemen van verbetermaatregelen. De Werkgroep Innovatie en Kwaliteitszorg van het Onderwijs (WIKO) fungeert als een interfacultair overlegplatform. Hij bestaat uit een afvaardiging van de CIKO's en van het Departement Onderwijs van de Universiteit Antwerpen.

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als goed.

De visitatiecommissie leert uit het zelfevaluatie-rapport en de gesprekken dat het systeem van interne kwaliteitszorg gericht is op de bewaking van de kwaliteit van de opleidingsprogramma's door middel van programma-evaluaties en door middel van evaluaties van opleidingsonderdelen. Focusgesprekken leveren kwalitatieve gegevens op over de manier waarop de studenten het onderwijs ervaren. Om de kwaliteitszorgcirkel volledig te sluiten is er een procedure ontworpen voor de opvolging van de visitaties aan de hand van opvolgingsplannen. Per opleiding is een kwaliteitszorgcyclus met een totale tijdsduur van 8 jaar voorzien. Een algemene reflectie over het curriculum en een grondige programma-evaluatie, begint twee jaar vóór de onderwijsvisitatie. Eén of twee jaar na de onderwijsvisitatie vindt een curriculumherziening plaats, op basis van eigen bevindingen en van suggesties van de visitatiecommissie. Het systeem van evaluatie van opleidingsonderdelen heeft ook tot doel om de onderwijsprestaties van de ZAP-leden te beoordelen. Verder heeft het Departement Onderwijs een korte vragenlijst ontwikkeld waarmee de studenten tussen de vierjaarlijks evaluaties in snel tempo kunnen worden bevraagd over hun appreciatie van het onderwijs.

De visitatiecommissie is tevreden over de wijze waarop de interne kwaliteitszorg georganiseerd is. De visitatiecommissie is van mening dat het geformaliseerde karakter van het systeem de nodige garantie biedt in het kader van een duurzaam kwaliteitszorgbeleid. De visitatiecommissie stelt echter wel vast dat de oefeningen en ateliers nog niet formeel geëvalueerd zijn, maar leert uit de gesprekken dat deze evaluaties er in de nabije toekomst ook zullen komen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen ter verbetering' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als goed.

De visitatiecommissie constateerde tijdens haar bezoek dat de staf blijk geeft van een hoge mate van enthousiasme en van een duidelijke tendens tot vernieuwing. De visitatiecommissie stelt vast dat voor de opleidingen het belangrijkste streefdoel blijft om een aantal sterktepunten te continueren en ze zo mogelijk nog te versterken.

Elke opleiding dient één tot twee jaar na de visitatie een opvolgingsverslag in bij de Onderwijsraad. De Onderwijsraad heeft een systeem van leescommissies die de opvolgingsverslagen nalezen. De visitatiecommissie stelt vast dat de conclusies van de vorige visitatie de opleidingen aangemoedigd hebben om op de ingeslagen weg door te gaan. Alle commentaren, opmerkingen en aandachtspunten uit het visitatieverslag werden samengebracht in een checklist die mee aan de basis lag van het beleid dat in de tussenliggende jaren door de onderwijscommissie is gevoerd. Ook het zelfevaluatie-rapport beschouwt de visitatiecommissie als een adequaat document dat uitblinkt in duidelijkheid en openheid, al meent zij dat de zelfkritische dimensie in bepaalde gevallen in grotere mate op de voorgrond mocht treden.

De commissie merkt in dit verband ten slotte op, dat zij met waardering heeft vernomen dat na en veelal ook naar aanleiding van het visitatiebezoek al weer vernieuwingen in de opleidingen zijn aangebracht. De commissie heeft die vernieuwingen uiteraard niet in haar rapport kunnen verdisconteren, maar spreekt toch haar waardering hiervoor uit.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van personeel, studenten, alumni en beroepenveld' als voldoende, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De visitatiecommissie leert uit de gesprekken dat de bachelor- en de masteropleiding ondersteund wordt door een jong en dynamisch team waarbij de

betrokkenheid bij het handhaven en verbeteren van de onderwijskwaliteit hoog is. Vooral de stafleden blijken zowel op formele als op informele basis betrokken te zijn bij de kwaliteitszorg. De onderwijscommissie Geschiedenis bestaat uit alle leden van het academisch personeel die actief zijn in het onderwijs van de opleiding (ZAP, BAP en AAP). Ook de studenten blijken begaan te zijn met de opleidingen en geven aan zich duidelijk gehoord te voelen door de opleidingsverantwoordelijken. Toch acht de commissie een meer duidelijke structurering van hun betrokkenheid aangewezen. De commissie begrijpt dat de relatieve kleinschaligheid van de opleidingen een informeel en spontaan contact tussen docenten en studenten mogelijk maakt. De studenten zijn in alle bestuursorganen vertegenwoordigd. De commissie waardeert het feit dat studenten ter voorbereiding van elke vergadering worden uitgenodigd om agendapunten aan te reiken, maar acht verdere initiatieven wenselijk om de studenten in grotere mate te overtuigen van het nut van verdere formalisering van hun betrokkenheid via de geëigende bestuursorganen. De commissie meent namelijk dat binnen de formele kanalen toegewerkt moet worden naar een sterkere band tussen de studentenvertegenwoordigers en hun achterban.

Los van deze opmerking rond verdere structurering van de betrokkenheid van de studenten, constateert de visitatiecommissie dat er binnen de muren van de opleidingen en de faculteit een duidelijke kwaliteitszorgcultuur aanwezig is. Van zodra men deze werking echter plaatst binnen de context van een bredere kring, blijken de structurele contacten echter af te nemen. De visitatiecommissie is van mening dat zowel de alumni als het beroepenveld in grotere mate betrokken dienen te worden bij de interne kwaliteitszorg. De alumni zijn vooral via enquêtes betrokken bij de programma-evaluatie. De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat er wel een alumnivereniging bestaat, maar dat deze niet structureel ingebed is in de opleidingen. De visitatiecommissie waardeert de autonomie waarbinnen de alumnivereniging kan bewegen, maar ziet toch een noodzaak tot het vormen van een nauwere band met de opleidingsverantwoordelijken; dit om een meer optimale betrokkenheid te genereren bij de kwaliteitszorg van de opleidingen. Ook heeft de visitatiecommissie geen sterke neiging opgemerkt om het beroepenveld in grotere mate te betrekken bij de kwaliteit van de bachelor- en masteropleiding. Gezien de contacten die er zijn, ziet de visitatiecommissie ook in deze context nog veel opportuniteiten die momenteel nog onbenut blijven.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

Vermits de commissie de facetten 'evaluatie van de resultaten', 'maatregelen tot verbetering' en 'betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld' als positief beoordeelt, zowel voor de bachelor als voor de master, krijgt het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor beide opleidingen derhalve ook een positieve beoordeling.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' als goed, zowel voor de bachelor als voor de masteropleiding.

De commissie constateert dat zowel met het bachelor- als met het masterprogramma de realisatie van de doelstellingen bereikt wordt. Zowel de bachelor- als de masteropleiding leveren studenten af van hoog niveau. Wat de bacheloropleiding betreft, stelt de commissie vast dat aan de bachelorproef hoge eisen worden gesteld. De commissie vraagt aandacht voor het nodige niveauverschil met de masterproef, maar waardeert het feit dat de hoge ambities ook daadwerkelijk worden gerealiseerd. Ook in het kader van de masteropleiding geven de masterproeven blijk van een hoog gerealiseerd niveau. Toch is de commissie van mening dat er meer kan gedaan worden om ook de bacheloropleiding te concipiëren als afgesloten geheel, waarna men in principe kan doorstromen naar het werkveld, ook al is daarvoor in de huidige maatschappelijke werkelijkheid niet veel ruimte. Vooral in het kader van de masteropleiding, heeft de commissie vastgesteld dat de meeste studenten de behoefte voelen om een tweede diploma te halen. De commissie begrijpt dit in die zin dat ondanks het feit dat het beoogde niveau bereikt wordt, de stap naar het werkveld vrij groot blijft. De commissie moet vaststellen dat in de huidige situatie het academisch niveau wel wordt bereikt, maar dat bij gebrek aan beroepsoriëntatie in de opleiding en door de beeldvorming in de samenleving de stap naar de arbeidsmarkt zonder extra opleidingscomponenten moeilijk te zetten is. Dat is een onwenselijke situatie die vraagt om versterking van de professionele gerichtheid van de opleiding. De commissie begrijpt echter dat in de context van een eenjarige Master de versterking van die professionele component geen sinecure is. De commissie waardeert dan ook de voornemens om in de plannen voor de tweejarige Master bij de programmahervorming

meer aandacht te laten gaan naar professioneel georiënteerde uitstroommogelijkheden. Voor een meer gedetailleerde toelichting, verwijst de commissie naar haar algemene beschouwingen.

De commissie is onder de indruk van de tevredenheid van zowel de bachelorstudenten, de masterstudenten als de alumni. De bacheloropleiding wordt door de studenten globaal genomen als zeer positief beoordeeld: 70% geeft aan tevreden te zijn en 30% zegt zelfs zeer tevreden te zijn. De overgrote meerderheid vindt dat de geformuleerde doelstellingen bereikt worden. De cijfers van de masteropleiding liggen in de lijn van die van de bacheloropleiding. In lijn met de bevindingen van de commissie, vindt echter een groot deel van de studenten dat er meer aandacht mag uitgaan naar de aansluiting bij de beroepswereld. Dat belet echter niet dat bijna 60% van de alumni 'zeer tevreden' zijn over hun huidige werksituatie en nog eens 25% eerder tevreden. Meer dan 25% onder hen kon onmiddellijk beginnen werken, en nog eens iets meer dan 25% had binnen de drie maanden na het afstuderen een baan gevonden. 12 procent van alle respondenten volgt een doctoraatsopleiding, 71% van alle respondenten volgde of volgt nog een andere academische opleiding en 35% van alle respondenten koos voor een lerarenopleiding. Van de respondenten geeft niemand aan langer dan een jaar naar werk gezocht te hebben. Bijna de helft van studenten (43%) is aan de slag in de sector onderwijs en vorming, 17% heeft een baan bij de overheid en 9% in de sector pers en media. Ongeveer twee derde van de werkende alumni vindt dat zijn of haar functie 'volledig' (31%) of 'eerder wel' (28%) in het verlengde ligt van het diploma. 28% van de respondenten percipieert zijn of haar tewerkstelling als helemaal niet in het verlengde van het diploma.

Wat de internationaliseringsdoelstelling betreft, blijven de realisaties eerder beperkt. Vooral wat de uitwisseling van studenten (in het kader van Erasmus) betreft, is er werk aan de winkel. De deelname blijkt de voorbije jaren sterk gedaald te zijn. Ook hier begrijpt de commissie dat het niet evident is om een Erasmusverblijf in te passen in een 3+1-traject. De commissie verwijst in deze context dan ook naar haar algemene beschouwingen, waarin zij haar visie uiteengezet heeft rond de tweejarige master. Toch baart de recente daling de commissie ook los hiervan zorgen. Ook de inkomende studentenmobiliteit blijft erg beperkt. Om dit probleem te verhelpen, willen de opleidingen een Engelstalig vakkenaanbod ontwikkelen in de masteropleiding. De commissie wenst dit nadrukkelijk aan te moedigen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als goed.

De commissie stelt vast dat de slaagcijfers van de generatiestudenten voor de invoer van de flexibilisering relatief laag liggen. Deze schommelen, na twee zittijden, tussen de 55% en de 60%. De uitval na het eerste bachelorjaar blijkt rond de 30% te liggen. Wat betreft de periode na de invoer van de flexibilisering ligt het percentage van de opgenomen studiepunten waarvoor effectief de credits werden verworven tijdens het eerste bachelorjaar op 57%. De commissie vindt dit gezien de zeer heterogene instroom aanvaardbare cijfers voor een eerste bachelorjaar, maar blijft wijzen op de verantwoordelijkheid van de opleidingsverantwoordelijken om dit strikt te blijven opvolgen. Wat betreft de daarop volgende bachelor- en masterjaren, ziet de commissie tot haar genoegen een groot verschil. De commissie waardeert dan ook de vele aandacht die uitgaat naar individuele begeleiding en stelt vast dat deze haar vruchten afwerpt. In het kader van toekomstige verbeteringen, acht de commissie echter meer analyse wenselijk met betrekking tot de motivaties van studenten die de studie verlaten.

Wat de studieduur betreft, is de commissie tevreden. In het kader van de tweejarige kandidatuursopleiding, liepen studenten een gemiddelde studieduurverlenging op van tussen de vier en de zeven maanden. Terwijl een afgestudeerde licentiaat in 2006 gemiddeld elf maanden studievertraging had opgelopen, bedroeg dat volgens het zelfevaluatierapport in 2007 slechts negen maanden. Het Ka-Li-experiment binnen de opleiding is echter te kortstondig geweest om langetermijn-evoluties te kunnen vaststellen. De gemiddelde afgestudeerde bachelorstudent loopt volgens het zelfevaluatierapport een gemiddelde studieduurverlenging op van ongeveer vijf en een halve maand. Dit ligt iets hoger dan het gemiddelde van de hele universiteit, maar blijft volgens de commissie in relatie tot de zeer heterogene instroom binnen de perken van het aanvaardbare. De masterstudenten die in 2008–2009 hun diploma kregen, hadden gemiddeld 1,22 jaar over hun opleiding gedaan. Een jaar later was dat opgelopen tot 1,44 jaar. De commissie begrijpt dat de invoering van de flexibilisering een negatief effect gehad heeft op de studieduur. Studenten die aan de masteropleiding beginnen zonder dat zij hun bachelorproef hebben afgerond lopen bijna per definitie forse vertraging op. In de masteropleiding dient het grootste deel van de studenten de scriptie al tijdens de eerste zit-

tijd in (77,4%), maar behaalt een relatief groot aantal studenten een tekort op dit opleidingsonderdeel.

In het kader van toekomstige verbeteringen, wenst de commissie de opleidingsverantwoordelijken van zowel de bachelor- als de masteropleiding aan te sporen om, zeker gezien de heterogene instroom, meer aandacht te besteden aan analyse van de cijfergegevens en aan het strakker toepassen van volgtijdelijkheid.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

Vermits de commissie de facetten 'gerealiseerd niveau' en 'onderwijsrendement' voor de bachelor- en de masteropleiding positief beoordeelt, krijgt het onderwerp 'resultaten' voor beide opleidingen derhalve een positieve beoordeling.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE COMMISSIE

De commissie is van mening dat er binnen de bacheloropleiding voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft aldus een positief eindoordeel over de opleiding.

De commissie is van mening dat er binnen de masteropleiding voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft aldus een positief eindoordeel over de opleiding.

SAMENVATTING VAN DE AANBEVELINGEN VAN DE COMMISSIE IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

De commissie heeft voor zowel de **bachelor- als de masteropleiding** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- Een meer duidelijke finaliteit met betrekking tot de beoogde beroepenvelden ambiëren.
- Een thematische aanpak, waarbij topics rond de oudheid geïntegreerd aan bod komen, overwegen; en niet-westerse geschiedenis een grotere plaats geven in het programma.
- De internationale studentenmobiliteit opdrijven en de nodige dosis pragmatiek met betrekking tot anderstalig onderwijs toepassen.
- Een meer kwantitatieve aanpak met betrekking tot de meting van studietijd hanteren; de overeenkomst tussen reële en begrote studietijd verder opvolgen; en de alumni en het beroepenveld in grotere mate betrekken bij de interne kwaliteitszorg.
- De aanwezigheid van systematische feedback in de evaluatieactiviteiten bevorderen; en de oefeningen en het atelier formeel evalueren.
- De opvolging in het kader van studievertraging sterker sturen en verder reflecteren over de omgang met niveauverschillen als gevolg van de flexibilisering.
- Een duidelijker beleid vormen in functie van geslacht en leeftijd in de staf; in de vervanging van mandaatassistenten door praktijkassistenten de academische gerichtheid bewaken; blijvende aandacht schenken aan potentieel meer duurzame oplossingen, bij voorkeur door uitbreiding van het ZAP.
- Meer aandacht schenken aan het concipiëren van de opleidingen als afgesloten geheel, waarna men in principe kan doorstromen naar het werkveld.
- Gezien de heterogene instroom, meer aandacht te besteden aan analyse van de cijfergegevens met betrekking tot studierendement en studievertraging.

De commissie heeft specifiek voor de **bacheloropleiding** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- De opleiding nadrukkelijker als een zelfstandig geheel programmeren waarna uitstroom naar de arbeidsmarkt in beginsel mogelijk is.
- Verdere aandacht besteden aan de sequentiële opbouw van de stap van de ba2-oefeningen naar de bachelorproef; meer sturing inbouwen om de samenhang van de individuele opleidingstrajecten meer uitvoerig te kunnen bewaken.
- Met betrekking tot de major-minor opsplitsing een meer duidelijke visie ontwikkelen rond de finaliteit en overlappingsen van opleidingsonderdelen wegwerken.
- De te communiceren verwachtingen rond talenkennis naar de instromende studenten toe bijschaven.
- De organisatie van het peter-meter-systeem door de studenten verder structureren en aan elke docent een aantal studenten toewijzen in het licht van individuele opvolging.
- De rendementcijfers in het eerste bachelorjaar strikt blijven opvolgen in het licht van de heterogene instroom; en toewerken naar meer uitvoerige analyses met betrekking tot de motivaties van studenten die de studie verlaten.

De commissie heeft specifiek voor de **masteropleiding** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- De internationale dimensie in het praktische onderzoek van de studenten opdrijven en ook een Engelstalige masterproef als optie communiceren.
- In grotere mate contact maken met het werkveld en alternatieve opleidingstrajecten uitwerken die zich eerder richten op het beroepenveld.
- Studenten die een potentiële publicatie afleveren in grotere mate stimuleren en opvolgen met het oog op een daadwerkelijke publicatie; en met betrekking tot de masterproef overwegen om de vorm van wetenschappelijk artikel aan te vullen met alternatieve vormen, in het licht van een grotere mate van professionele gerichtheid.
- Toewerken naar een meer duidelijke finaliteit en een breder aanbod van keuzeopleidingsonderdelen, via meer uitvoerig contact met andere faculteiten en/of instellingen.
- Een strengere volgtijdelijk inbouwen, waarbij men pas aan de ateliers en de masterproef kan beginnen van zodra men het bachelorprogramma (bachelorproef) afgerond heeft.
- De evenwichtige verdeling van studielast over het eerste en het tweede semester verder opvolgen.

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

Bachelor in de Geschiedenis

Master in de Geschiedenis

WOORD VOORAF

Dit rapport behandelt de opleidingen Geschiedenis aan de Vrije Universiteit Brussel. De visitatiecommissie bezocht deze opleidingen op 7, 8 en 9 december 2011. Conform haar opdracht geeft de visitatiecommissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Anderzijds heeft de visitatiecommissie in het rapport, met het oog op de verbeterfunctie van kwaliteitszorg, punten aangegeven die volgens haar kunnen worden geoptimaliseerd en doet zij daarbij aanbevelingen om te komen tot kwaliteitsverbetering.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en bijbehorende beoordelingscriteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatierapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, het ondersteunend academisch, administratief en technisch personeel, de studenten en alumni en de verantwoordelijken voor interne kwaliteitszorg en studiebegeleiding. Er is door de commissie een bezoek gebracht aan faciliteiten, zoals de leslokalen, de computerinfrastructuur en de bibliotheek. Ten slotte zijn ook het voorgelegde studiemateriaal, bachelorproeven, masterproeven en examenvragen ingekeken.

Per facet geeft de commissie aan of de opleidingen hierop onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. De beoordeling 'onvoldoende' wijst er op dat het facet beneden de gestelde verwachting ligt en dat beleidsaandacht op dit punt nodig is. De beoordeling 'voldoende' houdt in dat het facet beantwoordt aan de basisstandaard of basisnorm voor dit facet. De beoordeling 'goed' houdt in dat het niveau van het facet uitstijgt boven de basiskwaliteit. De beoordeling 'excellent' houdt in dat voor het facet een niveau wordt gerealiseerd waardoor de beoordeelde opleiding zowel in Vlaanderen en in België als internationaal als een voorbeeld van goede praktijk kan functioneren. De commissie heeft daarbij inzichtelijk gemaakt hoe zij, rekening houdend met de bijbehorende criteria, tot een beoordeling per facet is gekomen, zodat duidelijk is waarop de beoordeling is gegrond. De oordelen zijn zo goed mogelijk onderbouwd met feiten en analyses en zijn mede gebaseerd op een vergelijking met internationaal gehanteerde normen in het betreffende domein. Op basis van de beoordelingen per facet geeft de commissie vervolgens een samenvattend oordeel op het niveau van de onderwerpen. Een positieve (+) onderwerpscore houdt in dat voldaan is aan de minimumeisen voor basiskwaliteit. Een negatieve (-) onderwerpscore houdt in dat niet aan de minimumeisen voor basiskwaliteit voldaan is. Ten slotte geeft de visitatiecommissie aan het eind van het rapport een eindoordeel over de basiskwaliteit van de opleidingen.

De aanbevelingen om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering, zijn opgenomen bij de respectieve facetten. Aan het eind van het rapport is ten behoeve van de opleiding een overzicht opgenomen van verbeteringsmogelijkheden. De oordelen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende specialisatieprofielen, tenzij anders vermeld.

INLEIDING

De opleidingen van de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte van de Vrije Universiteit Brussel vinden hun oorsprong in deze van de Université Libre de Bruxelles (ULB), de moederuniversiteit van de VUB. In navolging van de Bologna-verklaring en het stemmen van het Structuurdecreet van de Vlaamse Gemeenschap in 2003 werd vanaf het academiejaar 2004–2005 progressief overgestapt naar de Bachelor/Master structuur. Vanaf het academiejaar 2007–2008 is deze belangrijke transformatie voltooid.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN VAN DE ACADEMISCHE BACHELOR- EN MASTEROPLEIDING

Beschrijving doelstellingen

In de bijlage van dit visitatierapport werden de doelstellingen van de bachelor- en de masteropleiding Geschiedenis aan de VUB opgenomen, zoals weergegeven in het zelfevaluatie-rapport.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' als goed, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De commissie heeft waardering voor de doelstellingen. Deze zijn, via duidelijke formuleringen, op adequate wijze gericht op het bijbrengen van wetenschappelijke competenties, met inbegrip van het gevorderde niveau van de masteropleiding. De vakgroep plaatst zijn onderwijsfilosofie ten volle in het onderwijsconcept van de VUB. Dit concept betracht een studentgericht en activerend onderwijs, waarbij de verwerving van academische competenties in belangrijke mate via zelfstandig leren moet gebeuren en waarbij een 'life long learning'-ingesteldheid moet worden gevormd. De doelstellingen zijn ook in overeenstemming met het Structuurdecreet. De commissie acht het duidelijk dat de opleidingen sterke accenten leggen op het concreet bijbrengen van de onderzoeksvaardigheden van de historicus. Ook de internationale dimensie is aanwezig in de doelstellingen. Wat de bacheloropleiding betreft, waardeert de commissie dat deze op ambitieniveau geconcipieerd wordt als een opleiding met een eigen finaliteit. In het kader van toekomstige verbeteringen raadt de commissie aan om, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding de aanwezigheid van mondelinge vaardigheden in de doelstellingen sterker in de verf te zetten.

Wat de transparantie van de doelstellingen betreft, ziet de commissie in het kader van het verbeterperspectief nog mogelijkheden ter verbetering, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat de doelstellingen en eindtermen op diverse manieren aan de studenten worden gecommuniceerd (via de eigen website van de opleidingen, via de opo-fiches, via het leerplatform PointCarré, tijdens de onthaalweek). De commissie waardeert dit, maar stelt vast dat dit niet altijd in de gewenste mate de studenten bereikt. De commissie

heeft vastgesteld dat de studenten niet altijd op de hoogte zijn van de doelstellingen en acht verder opvolging wenselijk.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de domeinspecifieke eisen zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als goed.

De domeinspecifieke dimensie in de doelstellingen acht de commissie als toereikend en in overeenstemming met het referentiekader van de commissie. Ook dit geldt zowel voor de bachelor als voor de masteropleiding. De commissie ziet geen problemen met betrekking tot de afstemming van de doelstellingen op de eisen gesteld door (buitenlandse) vakgenoten, de wetenschappelijke discipline en de internationale wetenschapsbeoefening. In 2007 werd een zogenaamde Subject Benchmark Statement voor de opleiding in de Geschiedenis opgesteld. Ook de behoeften van het beoogde beroepenveld zijn aanwezig. De commissie is in het bijzonder positief dat de bacheloropleiding als een opleiding met eigen finaliteit naar het beroepenveld geconcipieerd wordt.

Meer in het algemeen spreekt de commissie waardering uit over de ambities met betrekking tot het aanbieden van een breed wetenschappelijk palet. Dit krijgt duidelijk een voornamelijk plaats in de formulering van de beoogde competenties.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding

Vermits de commissie de facetten 'niveau en oriëntatie' en 'domeinspecifieke eisen' voor zowel de bachelor- als voor de masteropleiding als positief beoordeelt, geeft ze derhalve het onderwerp 'doelstellingen' voor beide opleidingen een positieve beoordeling.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Beschrijving programma

In de bijlage van dit visitatierapport werden de programma's van de bachelor- en de masteropleiding Geschiedenis aan de VUB opgenomen, zoals weergegeven in het zelfevaluatierapport.

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma als goed, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De commissie heeft vastgesteld dat de relatie tussen doelstellingen en implementatie op duidelijke wijze in tabelvorm vastgelegd zijn, en kan zich hier zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding achter zetten.

In de doelstellingen stelde de commissie een duidelijk onderscheid vast tussen het bachelor- en het masterprogramma, waarbij de Bachelor als een opleiding met een eigen finaliteit geconcipeerd wordt. De commissie meent wel dat er meer gedaan kan worden om dit ook op implementatieniveau uit te werken. Dit geldt bijvoorbeeld voor de bachelorproef, die door de studenten doorgaans toch vooral als opstapje gebruikt wordt naar de masterproef. Verder waardeert de commissie de aanwezigheid van disciplineoverschrijdende elementen in de bacheloropleiding. De opleiding hecht veel belang aan de inbreng van andere menswetenschappen en de sociale wetenschappen. Wat de masteropleiding betreft, is het een van de expliciete doelstellingen dat studenten “oog hebben voor de betekenis en de aanbreng van niet-historische wetenschappen voor de analyse van een bepaald onderdeel van de geschiedenis”. De commissie ziet echter nog mogelijkheden om dit discipline-overschrijdende element in het daadwerkelijk onderwijs in grotere mate te benutten. Zij denkt daarbij vooral aan de analytische gedeelten van de bachelor- en masterproeven.

De commissie begrijpt dat het in het kader van de huidige 3+1 ba-ma-structuur niet evident is om tegemoet te komen aan de ambities met betrekking tot internationalisering. Studenten worden aangemoedigd om in het derde bachelorjaar op Erasmus te gaan. Met het oog op het Erasmus-programma heeft men een aanzienlijk aantal bilaterale contracten met andere Europese universiteiten op basis waarvan zowel studenten als

docenten kunnen worden uitgewisseld. De commissie heeft echter vastgesteld dat dit zich niet vertaalt in een cultuur waarin studentenmobiliteit een belangrijke plaats inneemt. De internationale dimensie blijkt op programma-niveau wel aanwezig te zijn, maar de studenten geven aan dat er veel obstakels zijn, die drempelverhogend werken ten aanzien van mobiliteit. De commissie begrijpt dat de nogal rigide aanpak met betrekking tot de bachelorproef en de huidige 1-jarige duur van de masteropleiding het meest ontmoedigend werken. Zij meent dat juist de korte duur van de masteropleiding, de noodzaak genereert om de bachelorproef zo te benaderen dat het mogelijk is om deze in het buitenland af te werken. De commissie beseft dat dit een grotere mate van flexibiliteit vergt. De commissie waardeert alvast de inspanningen om de studenten via internationale gastdocenten een internationale gerichtheid bij te brengen, maar beschouwt dit slechts als een eerste stap in de goede richting. Goede mogelijkheden lijken te liggen in het aangaan van nauwe samenwerking met universiteiten in het buitenland met het oog op het opstellen van vastgelegde programma's waarin studenten kunnen instappen.

Facet 2.2 Academische en professionele gerichtheid van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'academische en professionele gerichtheid van het programma' als voldoende, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De commissie waardeert de wijze waarop in zowel het bachelor- als het masterprogramma omgegaan wordt met kennisonwikkeling. In de bachelorjaren wordt sterk ingezet op de ontwikkeling van nieuwe wetenschappelijke kennis. Vanaf het eerste jaar produceren de studenten werkstukken over originele onderwerpen in het kader van de werkcolleges. De commissie waardeert in deze context dat studenten via een minorprogramma de mogelijkheid hebben om hun geschiedenisprogramma te combineren met een ander studiegebied, hetgeen resulteert in een flexibeler traject met het oog op de overschakeling naar andere masterprogramma's. De studenten van de Master worden aangemoedigd zich te verdiepen in een gespecialiseerd veld van de geschiedenis, dat bij voorkeur aansluit bij het thema van hun masterproef.

Ook de aanpak met betrekking tot het bijbrengen van onderzoeksattitude en -vaardigheden, verdient de waardering van de commissie. De opleidingen geschiedenis zijn expliciet academisch gericht. Wat de bacheloropleiding betreft, blijkt dit duidelijk uit de wetenschappelijke vormgeving van de bachelorproef. Het wetenschappelijke karakter van de bacheloropleiding vormt dan ook een adequate voorbereiding op de masteropleiding, die (zoals onder andere blijkt uit de masterproef) een zeer uitgesproken research-karakter heeft.

De commissie meent dat de professionele zijde van het verhaal achter blijft tegenover het uitgesproken wetenschappelijke karakter. Aangezien de commissie vastgesteld heeft dat de geringe professionele gerichtheid een instellingsoverschrijdend fenomeen is, verwijst zijn naar haar algemene beschouwingen voor een meer gedetailleerde toelichting. De aansluiting met het werkveld vraagt, voor de bacheloropleiding duidelijk om verdere opvolging. In de masteropleiding bestaat de mogelijkheid om reeds enkele vakken van de Lerarenopleiding te volgen als keuzevak, om zich voor te bereiden op het behalen van het diploma dat toegang verleent tot het lesgeven in het secundair onderwijs. De commissie meent echter dat afgestudeerde historici veel meer mogelijkheden in petto hebben met het oog op andere beroepenvelden.

De commissie waardeert kortom het bestaan van een opleidingstraject met een uitgesproken research-karakter, maar meent dat een programmatische vormgeving nagestreefd moet worden, waarbij ook voor alternatieve oriëntaties gekozen kan worden.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de samenhang van het programma als goed, zowel voor de bachelor als voor de masteropleiding.

De commissie heeft veel waardering voor de inhoudelijk samenhang van zowel het bachelor- als het masterprogramma.

Bij de opbouw van het bachelorprogramma is de vakgroep Geschiedenis uitgegaan van het nodige evenwicht op drie cruciale domeinen: het evenwicht tussen geschiedenis en andere menswetenschappen, het evenwicht tussen historische kennis en onderzoeksvaardigheden en het evenwicht tussen een periode-gerichte en een thema-gerichte aanpak. Dit geeft

volgens de commissie aanleiding tot een opleidingstraject met goed uitgewerkte minoren, een adequate diachrone benadering en een mooie kruisbestuiving met andere relevante wetenschappen. Na de algemene introducties per periode in het eerste jaar volgen logischerwijze de thematische opleidingsonderdelen. Die meer onderwerpsgerichte opleidingsonderdelen bouwen (ten minste voor een deel) voort op de chronologische ankerpunten aangereikt door de 'Maatschappijgeschiedenissen'. In het derde Bachelorjaar ten slotte worden de periodegebonden en de thematische invalshoeken gekruist om de studenten een diepgaander inzicht te bieden in een aantal specifieke thema's.

In het kader van toekomstige verbeteringen van de bacheloropleiding, meent de commissie dat het beleid met betrekking tot flexibilisering strakker ingevuld zou dienen te worden, met een meer uitgesproken waakzaamheid ten aanzien van volgtijdelijkheid van de opleidingsonderdelen. Deze suggestie heeft een urgent karakter, aangezien een groot aandeel van de studentenpopulatie op een bepaald moment terecht komt in een individueel traject. De commissie leert uit het zelfevaluatie rapport en uit de gesprekken dat de vakgroep Geschiedenis op aandringen van de faculteit aanvankelijk vrij zuinig is omgesprongen met het invoeren van volgtijdelijkheidseisen. De student dient wel eerst de werkcolleges afgerond te hebben, alvorens aan de bachelorproef te mogen beginnen, maar de commissie is enigszins verbaasd over het feit dat de masteropleiding reeds aangevat kan worden zonder dat de bachelorproef afgerond is. De commissie waardeert dan ook het feit dat de opleidingsverantwoordelijken een aantal punten in deze context op heel korte termijn willen herzien. Zo wordt aangegeven dat de studievoortgangscommissie vroeger en kortader signalen wil uitsturen naar 'hangende' studenten, opdat de afwerking van het normprogramma systematischer kan gebeuren. De commissie beschouwt dit echter slechts als een eerste stap in een aanpak die op goede wijze aangepast is aan het flexibele karakter van het hogere onderwijs.

Los van deze opmerking, stelt de commissie vast dat het normtraject van de bacheloropleiding uitmondt in een coherente masteropleiding. Deze opleiding is opgebouwd rond de masterproef en bevat daarnaast goed uitgewerkte profielen. Het programma van de Master moedigt studenten aan zich te specialiseren in een thematisch en periodegebonden veld dat bij voorkeur aansluit bij het onderwerp van hun masterproef. De studenten hebben in de masteropleiding veel keuzemogelijkheden, hetgeen duidelijk gewaardeerd wordt.

Facet 2.4 Studieomvang

Het bachelorprogramma voldoet met 180 studiepunten aan de decretaal vastgelegde eisen. Het masterprogramma voldoet met 60 studiepunten aan de decretaal vastgelegde eisen.

Facet 2.5 Studietijd

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet studietijd als voldoende, zowel voor de bachelor als voor de masteropleiding.

De commissie constateert dat zowel het bachelor- als het masterprogramma studeerbaar is en stelt vast dat de werkelijke studietijd *grosso modo* overeenkomt met de in termen van studiepunten begrote studietijd. De studietijd komt aan bod in de instrumenten ter controle van de kwaliteit van de opleidingen. Via geëigende formulieren, die kaderen in het systeem van interne kwaliteitszorg, kan worden aangegeven of een onderdeel te zwaar dan wel te licht is. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat het informele, laagdrempelige contact tussen studenten en docenten doorgaans ook duidelijke punten aanreiken ter verdere opvolging.

De commissie suggereert echter wel om de studietijd een groter aandeel te geven in de studentenbevragingen en acht het van groot belang om meer pogingen te ondernemen om op minder impressionistische, intuïtieve wijze zicht te krijgen op de effectieve studietijd. De commissie ziet geen onoverkomelijke problemen in deze context, maar spoort de opleidingsverantwoordelijken toch met nadruk aan om een verder doorgevoerde formalisering van de aanpak na te streven.

Tijdens de gesprekken met de studenten werd aangegeven dat de studietijd voor het totale programma leek te kloppen, maar dat er, wat betreft overeenkomst tussen reële en begrote studietijd, in bepaalde gevallen uitschieters waren naar boven en naar beneden op het niveau van afzonderlijke opleidingsonderdelen. De commissie heeft bovendien vastgesteld dat er in bepaalde gevallen gegoocheld wordt met de urentallen, waarbij soms te grote deviaties van urentallen bij dezelfde ECTS-getallen vastgesteld werden. De reeds aangehaalde wenselijkheid van formalisering zal in dit kader verbeteringen moeten opleveren.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' als voldoende voor de bacheloropleiding, en als goed voor de masteropleiding.

De commissie stelt over het globale opleidingstraject een voldoende mate van gerelateerdheid tussen het didactisch concept, de doelstellingen en de werkvormen vast. Het centrale onderwijsconcept van de VUB, 'competentiegericht leren', vertaalt zich duidelijk in een didactisch verantwoorde aanpak van de vakgroep Geschiedenis.

Wat de bacheloropleiding betreft, betreurt de commissie echter dat dit niet leidt tot een evenwicht tussen hoorcolleges en andere werkvormen. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat zowel aan de hoorcolleges als aan de werkcolleges specifieke oefeningen gekoppeld zijn, waarbij zelfstudie een belangrijke plaats inneemt. De commissie beaamt dat er een brede waaier van werkvormen gehanteerd wordt, maar ziet in dit aanbod nog steeds een relatief overgewicht aan hoorcolleges. De commissie waardeert wel het feit dat de opleidingsverantwoordelijken zich hiervan bewust zijn, in die zin dat er gestreefd wordt naar een afname van klassieke hoorcolleges ten voordele van discussiecolleges. Toch meent de commissie dat er in het kader van toekomstige verbeteringen meer gedaan kan worden om een meer optimaal evenwicht tussen hoorcolleges en activerende werkvormen te bewerkstelligen. Wat de masteropleiding betreft, is de commissie wel tevreden over dit evenwicht.

Over het studiemateriaal is de commissie tevreden, zowel voor de bachelor- als de masteropleiding. In het kader van toekomstige verbeteringen, meent de commissie dat het studiemateriaal in de bacheloropleiding een grotere mate van methodologische reflectie en toespitsing op recente wetenschappelijk ontwikkelingen verdient. Verder verdient het grote aanbod van syllabi, aangevuld te worden met handboeken. De commissie acht de aanpak met hoofdzakelijk syllabi als schoolser dan wenselijk en te eenzijdig gericht op kennisverwerving. Wat de masteropleiding betreft ziet de commissie een aanpak die toegespitst is op het gevorderde niveau, waarbij zelfstandigheid een grote rol speelt. Hier worden slechts voor enkele vakken syllabi voorzien. Zo worden studenten verplicht zelf hun weg te vinden in een aanzienlijke hoeveelheid wetenschappelijke literatuur, en deze op een kritische manier te verwerken, door met ter beschikking gestelde readers te werken.

Een opmerking die zowel voor de bachelor- als de masteropleiding aan gaat, betreft de aanlevering van cursusmateriaal door de cursusdienst, waarbij de studenten een duidelijk probleem van erg laattijdige voorziening van studiemateriaal aanhalen. Een grotere mate van systematiek met het oog op de nodige studentgerichtheid, verdient hier de verdere opvolging. Ook wat de elektronische leeromgeving Pointcarré betreft, halen de studenten een zekere chaotische aanpak aan. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat via deze weg allerlei documenten beschikbaar gesteld worden voor de ingeschreven studenten. De commissie stelt echter vast dat de voorziening van studiemateriaal en de duidelijkheid hieromtrent sterk afhangt van opleidingsonderdeel tot opleidingsonderdeel. De opmerking met betrekking tot de cursusdienst en de elektronische leeromgeving, blijkt vooral vervelende implicaties te hebben voor de bachelorstudenten.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als voldoende.

De commissie meent dat de gerichtheid van de evaluatie op de realisatie van de leerdoelen van het programma en de opleidingsonderdelen, verdere aandacht verdient. Wat de evaluatievormen betreft, stelt de commissie een groot aandeel van mondelinge examens vast. De commissie is overtuigd van de mogelijkheden die mondelinge examens bieden, maar ziet nog mogelijkheden om dit aan te vullen met andere evaluatievormen. De commissie heeft de examenvragen bestudeerd en stelt vast dat kennis, vaardigheden en attitudes worden getoetst. Net zoals echter het geval is bij de vormgeving van het programma, ligt bij de examenvragen en de aanpak met betrekking tot andere evaluatievormen het evenwicht tussen kennis en inzicht relatief wel erg zwaar op het eerste. Dit zware accent op kennisgerichtheid, blijkt eigen te zijn, zowel aan de bachelor- als aan de masteropleiding. Ook acht de commissie de becijferingen in een aantal gevallen aan de hoge kant.

Wat de bacheloropleiding betreft, is de commissie van mening dat feedback een belangrijke plaats behoort in te nemen. De commissie stelt vast dat dit door de opleidingsverantwoordelijken dan ook ter harte genomen wordt. Aansluitend constateert de commissie dat er duidelijk belang gehecht wordt aan proefexamens, waarbij ook duidelijke feedback gegeven wordt. Hierbij worden ook oefeningensessies georganiseerd, met voor-

beelden van examenvragen die aan de studenten worden voorgelegd en gezamenlijk worden verbeterd. De studenten kunnen bij de bekendmaking van hun resultaat desgewenst persoonlijke feedback bekomen van de docenten of de begeleidende assistenten. Ook met betrekking tot de masteropleiding, meent de commissie dat het geven van feedback door de opleidingsverantwoordelijken zeer serieus genomen wordt. Een gelijkaardige mate van studentgerichtheid, komt ook tot uiting in de transparantie van de evaluatie, eveneens zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding een sterk punt. De evaluatiewijze en beoordelingscriteria van een opleidingsonderdeel worden door de titularissen verstrekt aan het begin en het einde van de reeks hoorcolleges en in de opleidingsfiches (op de website en op de elektronische leeromgeving). Voor de studenten is het doorgaans dan ook duidelijk wat er van hen verwacht wordt. Studenten worden bovendien betrokken in de kwaliteitsbewaking van het toetsgebeuren, die in grote mate op de feedback van de studenten berust.

Ten slotte wenst de commissie de opleidingsverantwoordelijken te stimuleren om in het kader van het verbeterperspectief te streven naar een gelijkaardige mate van studentgerichtheid met betrekking tot de organisatie van de examens. De commissie stelt vast dat er op dit vlak maatregelen getroffen dienen te worden, waarbij het facultaire niveau eveneens betrokken dient te worden. De problemen blijken zich namelijk vooral te situeren op het facultaire niveau, waar de administratie met betrekking tot evaluatie gebeurt. Zo leert de commissie van de studenten dat zij in vele gevallen lang moeten wachten om de examenroosters. Ook blijven de studenten niet gespaard van administratieve problemen met betrekking tot de lessenroosters.

Facet 2.8 Masterproef

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de masterproef als voldoende.

De commissie meent dat de student met de masterproef kan aantonen dat hij/zij in staat is om zelfstandig een uitgebreid historisch onderzoek tot een goed einde te brengen, in de vorm van een originele wetenschappelijke monografie.

De masterproef moet volgens de vastgestelde criteria een historisch perspectief bevatten en gebaseerd zijn op originele bronnen. Verder moet een samenvatting in publiceerbare vorm worden toegevoegd, alsook een be-

knopte tekst voor opneming in de gangbare lijsten van verhandelingen in de Belgische vaktijdschriften. De commissie meent dat de student hiermee blijk kan geven van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau, waarbij de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeks-ingesteldheid van de student gegarandeerd is. Ook een Engelstalige masterproef blijkt mogelijk te zijn, hetgeen volgens de commissie in het kader van de internationale gerichtheid waardering verdient.

In de voorbereidingsfase bepaalt de student het onderwerp in overleg met de promotor. Er is een richtinggevende lijst van mogelijke topics, maar de student kan ook een eigen onderzoeksvoorstel aan een ZAP-lid voorstellen, met de vraag om op te treden als promotor. De studenten zijn tevreden over de wijze waarop de voorbereiding van de masterproef verloopt. De promotor begeleidt de student gedurende alle fases van het onderzoek en superviseert de rapportage van de resultaten. De student kan ook rekenen op de nodige mate van ondersteuning met betrekking tot de vraagstelling, methodologie en opbouw van argumenten. Voor praktische ondersteuning kan de student ook terecht bij een AAP-lid. De commissie waardeert deze wijze van begeleiding, maar suggereert om de vormgeving van de individuele begeleidingsmomenten in grotere mate te standaardiseren over de verschillende promotoren heen. Ook verdienen collectieve begeleidingsmomenten de overweging. De evaluatie van de masterproef acht de commissie toereikend. Er wordt een jury samengesteld door de vakgroep Geschiedenis. De drie juryleden lezen en beoordelen de masterproef onafhankelijk van elkaar, schrijven elk een evaluatieverslag en quoteren de masterproef. Vervolgens worden de evaluaties besproken tijdens een deliberatie van alle juryleden, in aanwezigheid van de vakgroepvoorzitter en de overige collega's. De eindevaluatie wordt het gemiddelde van de evaluaties door de drie juryleden en gebeurt bovendien op basis van vastgestelde criteria. Het eindcijfer wordt bepaald door de evaluatie van de schriftelijk ingediende masterproef. Zonder het eindniveau van de masterproef in twijfel te trekken, ziet de commissie een noodzaak aan reflectie met betrekking tot de scoring. De commissie meent namelijk zoals eerder opgemerkt dat deze aan de hoge kant is. De commissie, alsook de studenten, betreuren ten slotte de recente afschaffing van de verplichte mondelinge verdediging van de masterproef, maar waarderen het feit dat dit optioneel nog mogelijk is.

Aan de commissie zijn met betrekking tot de masterproef voorts een aantal dingen opgevallen. Ten eerste is de omvang van de masterproeven in veel

gevallen opmerkelijk groot. Weliswaar geldt omvang niet als een criterium voor kwaliteit, maar de commissie stelt wel een cultuur vast waarin tenminste niet negatief wordt gedacht over soms disproportioneel omvangrijke masterproeven. De commissie acht dat nadelig omdat in deze tendens ook een kwalitatief gevaar besloten ligt. Het kan de aandacht afleiden van de interpreterende en analytische aspecten van de masterproef, waarin de doorslaggevend kracht uiteindelijk gevonden dient te worden. De commissie suggereert om een nadrukkelijke maximumomvang voor te schrijven in het kader van de bevordering van een cultuuromslag op dit punt. Een tweede verschijnsel dat de commissie opviel betreft de interdisciplinaire benadering, in het bijzonder van geschiedenis en sociale wetenschappen, hetgeen een belangrijk beginsel vormt van de masteropleiding. In de meeste masterproeven ziet de commissie nog mogelijkheden om dit op analytisch of interpretatief niveau te beklemtonen. Het accent ligt nu soms te sterk op de presentatie van (soms overmatig) veel, op zich relevant, historisch bronnenmateriaal. Ten derde merkt de commissie op dat de studenten worden aangemoedigd om met het thema van hun bachelorpaper verder te gaan voor de masterproef. De commissie waardeert het feit dat de studenten hier doorgaans zelf de keuze kunnen maken, maar betreurt het feit dat dit niet voor alle onderwerpen mogelijk is, hetgeen in deze gevallen meer aanleiding geeft tot een studievertraging, die vermeden zou moeten worden. Tenslotte acht de commissie het relevant om ook hier te attenderen op een bijeffect van het zware accent op onderzoeksvaardigheden, dat hoofdzakelijk in de richting van de wetenschappelijk verhandeling als eindproduct wijst en alternatieve vormen bemoeilijkt.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' als goed voor de bacheloropleiding en als voldoende voor de masteropleiding.

De commissie is tevreden over de aansluiting van het bachelorprogramma bij de kwalificaties van de instromende studenten. Om tot de bacheloropleiding toegelaten te worden moet men minstens houder zijn van een diploma hoger secundair onderwijs. Het grootste deel daarvan komt uit richtingen als Economie-Moderne Talen, Menswetenschappen, Moderne Talen-Wetenschappen. De commissie merkt op dat dit aanleiding geeft tot een heterogene studentenpopulatie, maar meent dat dit zeer goed opgevangen wordt via geëigende begeleidingsactiviteiten en een zeer toereikend brugprogramma.

Wat de overgang naar het masterprogramma betreft, organiseert de vakgroep een 'Masterdag' voor de studenten van de derde Bachelor. Enkel het bachelordiploma geschiedenis geeft een directe toegang tot de masteropleiding. Wie beschikt over een academisch bachelordiploma in een andere studierichting kan zich inschrijven in een voorbereidingsprogramma in de Geschiedenis. Verder is er ook een schakelprogramma voor studenten uit de professionele Bachelor in het Onderwijs: Secundair Onderwijs/Optie Geschiedenis. Door het Vlaamse onderwijsdecreet kunnen kandidaatstudenten ten slotte ook beroep doen op eerder verworven kwalificaties (EVK's) of eerder verworven competenties (EVC's). Toch stelt de commissie vast dat de opleidingsverantwoordelijken niet altijd even consequent zijn met betrekking tot de toelating tot het masterprogramma. De opleidingsverantwoordelijken geven namelijk aan dat de toekomstige masterstudent over een bachelordiploma in de Geschiedenis moet beschikken, terwijl studenten reeds toegelaten worden tot de masteropleiding indien zij hun bachelorproef nog niet afgewerkt hebben. De commissie acht dit niet gewenst. Zij heeft echter vastgesteld dat dit in de praktijk geen toelating tot de masterproef zonder voltooiing van de bachelorproef betekent en dat bovendien maatregelen in voorbereiding zijn om de regeling nog verder te verstrakken.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

Vermits de commissie de facetten van het onderwerp 'programma' voor de bachelor- en de masteropleiding als positief beoordeelt, geeft ze derhalve het onderwerp 'programma' voor beide opleidingen een positieve beoordeling.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit personeel

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' als goed, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De commissie kan alleen maar lovend zijn over de deskundigheid van het personeel. Deze deskundigheid blijkt bovendien alle relevante aspecten te bestrijken (vakinhoudelijk, onderwijskundig, didactisch, technisch, administratief en organisatorisch). De commissie is onder de indruk van

de grote mate van gedrevenheid om kwaliteitsvol onderwijs aan te bieden. Ook bij de studenten en alumni stelt de commissie op dit vlak een grote mate van tevredenheid vast.

In het zelfevaluatierapport worden de procedures voor aanstellingen, benoemingen en bevorderingen helder omschreven. De commissie meent dat deze zowel voor het ATP als voor het AAP en het ZAP toereikend zijn. Onder de recente benoemingen stelt de commissie bovendien veel vrouwelijke personeelsleden vast, hetgeen aanleiding geeft tot een bevredigend genderevenwicht over het totale personeelsbestand. De procedures worden bovendien gekoppeld aan het aanbod en gebruik van professionalisering. In het kader van toekomstige verbetering, suggereert de commissie echter om deze koppeling te verstrakken. Het professionaliseringsaanbod, blijkt namelijk vooral toegesneden te zijn op nieuwe, aanstormende generaties. Binnen de opleiding bestaat er ook geen vaste procedure voor de introductie en begeleiding van nieuwe personeelsleden. Aangezien de vakgroep eerder klein is, levert dit volgens de opleidingsverantwoordelijken geen noemenswaardige moeilijkheden op. De commissie stelt vast dat volgens het reglement van de VUB nieuwe voltijdse AP-leden met een onderwijsopdracht van het professionaliseringsaanbod gebruik moeten maken en dat de Onderwijsraad heeft voorgesteld dit vanaf 2014-2015 ook verplicht te maken voor alle AP-leden die in totaal voor minstens 50% zijn aangesteld en daarbinnen voor minstens 10% een aanstelling hebben als ZAP-, gast(onderwijs)professor of AAP-praktijkassistent. De commissie verwacht daarvan een positief effect op de professionalisering in dit opzicht.'

Facet 3.2 Eisen academische en professionele gerichtheid

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'eisen academische en professionele gerichtheid' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als goed.

De commissie heeft de lijst met publicaties van de vakgroep bestudeerd en meent dat er geen twijfel kan bestaan over de onderzoeksdeskundigheid van het personeel. De onderzoeksexpertise die in de vakgroep aanwezig is wordt gedragen door actieve en kwalitatief hoogstaande onderzoeksgroepen: FOST (Social and cultural food studies), HOST (historical research into urban transformation processes), FREE (interdisciplinaire Onderzoeksgroep vrijmetselarij), BRIO (brussels informatie-, documentatie- en onderzoekscentrum) en HIST. Verder stelt de commissie vast dat er veel

internationale contacten zijn. In het kader van verdere optimalisering, suggereert de commissie om deze contacten in grotere mate te benutten voor het onderwijs.

Met betrekking tot de balans tussen onderwijs- en onderzoekslast, suggereert de commissie de opleidingsverantwoordelijken om hierover blijvend te reflecteren. In bepaalde personeelscategorieën stelt de commissie een beperkte onderwijsruimte vast. Vooral onder de postdoc'ers is er een vraag naar meer flexibiliteit en een wens om meer bij het onderwijs betrokken worden. De commissie beveelt aan hen vaker bij de colleges in te schakelen, enerzijds ter versteviging van de link tussen onderwijs en onderzoek en anderzijds om de problemen met betrekking tot het beperkte aantal personeelsleden op te vangen.

Wat de professionele gerichtheid van het personeel betreft, waardeert de commissie het feit dat er een professionele kennis van de beroepspraktijk aanwezig is bij de twee deeltijdse AAP-leden die instaan voor de vakdidactic in de lerarenopleiding. In het kader van verder optimalisatie, suggereert de commissie om de koppeling met het werkveld verder te verstevigen, ten behoeve van het bevorderen van de professionele expertise rond een bredere waaier van relevante beroepspraktijken.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Oordeel visitatiecommissie

De commissie acht het facet 'kwantiteit van het personeel' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als onvoldoende.

Het officiële personeelskader van de vakgroep bedraagt thans 7 vte ZAP en 2,8 vte AAP. Daaraan dienen nog 0,2 vte ZAP-onderzoeksprofessoren te worden toegevoegd. In het kader van het Algemeen Strategisch Plan van de VUB uit 2009 heeft de vakgroep bovendien bijkomend kader bekomen. Deze extra mandaten zijn echter tijdelijk en hun continuering hangt af van een evaluatie voorzien voor 2012. Buiten het eigenlijke personeelskader van de vakgroep zijn er thans ook nog 2 maal 0,1 vte ZAP-BOF-mandaten toegewezen aan leden van de vakgroep. Voor geen enkele periode is dus een voltijds assistent aanwezig; voor Middeleeuwen was tot 1 januari 2012 zelfs helemaal geen AAP-begeleiding beschikbaar, maar per 1 januari is voorzien in een 20% aanstelling praktijkassistent voor paleografie en werkcollege ME. Naast het eigenlijke AP-kader van de vakgroep is er een grote verwevenheid met andere opleidingen en diensten. Dit maakt dat de oplei-

ding eigenlijk op meer kader kan beroep doen dan de veeleer krappe cijfers van hierboven laten uitschijnen.

De verhouding van het aantal studenten tot het volledige AP-kader betreft 1 staf lid per 11 studenten maar dat is geen adequate maat. Als de ratio beperkt wordt tot het reguliere ZAP, op welke de volle last van de opleiding drukt, bedraagt het cijfer 1 ZAP-lid per 38 studenten. Voor het AAP is de ratio 1 assistent per 95 studenten. Samengevoegd is de ratio 1 ZAP/AAP-lid per 27 studenten. De commissie meent dat een staf met een dergelijke kleine omvang niet toereikend is om op termijn het huidige kwaliteitsniveau te handhaven. De commissie heeft een erg gedreven en samenhangende staf vastgesteld, maar vreest dat de boog met een dergelijk klein personeelsbestand op termijn zo niet verder gespannen kan blijven. De commissie meent dat de huidige omkadering in kwantiteit een dergelijke mate van kwetsbaarheid vertoont, dat maatregelen nodig zijn om het huidige succes op termijn te kunnen handhaven.

Los van deze vaststelling meent de commissie dat de staf wel op verschillende dimensies het nodige evenwicht vertoont. Zo blijken de relatief oudere generaties, die in hoofdzaak mannelijk zijn, recentelijk aangevuld te zijn met nieuwe, jonge personeelsleden, waarin ook vrouwen een toereikend aandeel vormen.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de facetten 'kwaliteit van het personeel' en 'academische en professionele gerichtheid van het personeel' als positief en 'kwantiteit van het personeel' als negatief; zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding. De commissie meent echter dat in het personeel een dergelijke hoge mate van kwaliteit, inzet en gedrevenheid aanwezig is, dat de programma's tot nu toch niet leiden onder het lage personeelsaantal. De commissie is zo onder de indruk van het enthousiasme en de toewijding van de personeelsleden, dat zij overtuigd is van de kwaliteit die momenteel aangeboden wordt. De aangehaalde zorgen richten zich hoofdzakelijk op de zeer riskante toestand voor de toekomst. Derhalve krijgen zowel de bachelor- als de masteropleiding op onderwerpniveau een positieve beoordeling.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als goed.

De commissie meent dat met de huisvesting en de materiele voorzieningen de basiskwaliteit bereikt wordt. Het beleid betreffende huisvesting en materiële voorzieningen wordt aan de Vrije Universiteit Brussel centraal bepaald via inspraakorganen op verschillende niveaus. Alle lessen hebben plaats op de campus Etterbeek. Op de campus zijn verschillende types van onderwijsruimten beschikbaar, waarvan ruimten voor hoorcolleges, oefeningsessies en practica, computerlokalen en laboratoria de belangrijkste zijn. In alle lokalen zijn een bord, een overheadprojector, een beamer en de nodige audiovisuele apparatuur aanwezig. De commissie is van mening dat de onderwijsruimten aangepast zijn aan de basisnoden van de opleiding. Ook de studenten en de docenten blijken tevreden te zijn over deze voorzieningen.

Wat de bibliotheekvoorzieningen betreft, wenst de commissie een aantal punten onder de aandacht te brengen. De bibliotheekcollecties met betrekking tot Geschiedenis zijn in de bestanden van de Centrale Bibliotheek (CB) op de campus Etterbeek geïntegreerd. Ook zorgt de aanwezigheid van de Koninklijke Bibliotheek, het Algemeen Rijksarchief, ministeriële en andere wetenschappelijke bibliotheken, archieven en documentatiecentra in de hoofdstad, voor een ruim aanbod aan onderzoeksmogelijkheden in de nabijheid van de VUB. Alle VUB-studenten kunnen eveneens gratis van de faciliteiten van de ULB-bibliotheek gebruik maken. De commissie is van mening, dat de collectie in de Centrale Bibliotheek, met betrekking tot Geschiedenis, ondanks het relatief behoorlijke aandeel van geschiedenis in de collectie als geheel, toch meer in den brede vergelijkend vrij beperkt is. De commissie acht de toegankelijkheid van naburige bibliotheken een zeer positief te waarderen verworvenheid, maar wel een noodzakelijkheid, die daardoor ook als zodanig een niet echt wenselijke afhankelijkheid met zich mee brengt. De commissie is dan ook van mening dat in de toekomst gestreefd dient te worden naar een minimum van opleidingsgerichte bibliotheekvoorzieningen in eigen huis. Een ander probleem in het kader van de bibliotheekvoorzieningen, betreft het feit dat de bibliotheekkredieten in grote mate opgeslorpt worden door de verplichting om onder andere abon-

nementen op tijdschriften voort te zetten. De commissie stelt vast dat dit gevolgen heeft die de faculteiten overstijgen. De impact van de uitgaven voor de tijdschriften is namelijk vooral in de exacte en toegepaste wetenschappen zo groot geworden, dat de uitgaven in deze faculteiten de hun toegekende bibliotheekkredieten overstegen. Om binnen de begroting te blijven heeft men dan ook vaak een beroep moeten doen op de solidariteit tussen de faculteiten, waarbij vooral de faculteit Wijsbegeerte en Letteren een nadelige impact voelt. Verder worden aan de VUB werkingsgelden van personeel aangewend voor reguliere aanschaf. Het grootste probleem is niet dat dat gebeurt, maar dat die niet goed in het totale bibliotheekbestand en -beheer worden ingepast. De commissie acht dit geen positieve ontwikkelingen en meent dat vooral de behoeften van de faculteit centraal moeten staan in de begroting van de bibliotheekkredieten.

Ook de computerlokalen van de Humane Wetenschappen bevinden zich op de campus. In totaal zijn er 6 lokalen. In het grootste lokaal staan er 22 computers en zijn er 44 zitplaatsen. In de andere lokalen zijn er 16 computers met 32 zitplaatsen. Sedert juni 2004 beschikt de faculteit over een eigen computerzaal met twintig zeer performante en multimediaal uitgeruste toestellen. De commissie wenst duidelijk haar waardering te uiten voor deze voorzieningen. Zowel de zelfstudiecentra als de computerfaciliteiten acht de commissie toereikend.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als goed.

Wat de informatievoorzieningen en de studiebegeleiding betreft, stimuleert de commissie de opleidingsverantwoordelijken om verder te gaan op de ingeslagen weg. De commissie stelt vast dat er recentelijk een aantal positieve initiatieven ondernomen zijn die op zeer korte termijn aanleiding gegeven hebben tot verbetering en grote tevredenheid van de studenten.

Wat de bacheloropleiding betreft, gebeurt de informatievoorziening voor instromende studenten op verschillende wijzen. Naast mond aan mond reclame, zijn websites evenals de studiegids/opleidingskaart tegenwoordig meestal de eerste middelen waarmee potentiële studenten bereikt worden. Naast een aantal puur opleidingsgebonden middelen (website, studiegids) neemt de VUB ook deel aan de Wetenschapsweek en SID-Ins, en

houdt ze infodagen en open lesdagen. Ook de dienst Studieadvies speelt een belangrijke rol. Deze dienst biedt naast de al genoemde initiatieven nog tal van andere activiteiten om studenten te helpen bij het maken van een realistische studiekeuze. Om de overgang van het secundair onderwijs naar het universitair onderwijs te ondersteunen, kunnen instromende studenten gebruik maken van de jaarlijkse brugcursus Geschiedenis, groeps-trainingen in studievaardigheden, en worden zij tijdens de introductieweek vertrouwd gemaakt met de belangrijkste ondersteunende diensten binnen de opleiding en op de VUB.

Betreffende de studiebegeleiding van ingestroomde studenten, constateert de commissie eveneens een aantal interessante initiatieven met het oog op het bevorderen van de studievoortgang. Ook hier biedt de dienst Studieadvies en Diversiteit de nodige ondersteuning aan, zowel in de vorm van begeleiding als van informatie. Naast individuele begeleidingsmomenten, wordt tevens collectieve begeleiding georganiseerd. Een voorbeeld hiervan zijn de proefexamens, die de studenten verhelderend vinden. In de eerste week van het tweede semester wordt een feedbackweek georganiseerd. Ook heeft de opleiding Geschiedenis een sterke traditie opgebouwd in het organiseren van individuele en collectieve feedback tijdens evaluatiemomenten. Ook de toegankelijkheid van ZAP en AAP wordt door de studenten spontaan aangehaald als een pluspunt. Verder staat de commissie ook zeer lovend tegenover de wijze waarop de opleidingsverantwoordelijken tegemoet gekomen zijn aan de vraag van de studenten naar een algemeen aanspreekpersoon. Een dergelijke functie wordt waargenomen door een voltijds AAP-lid met als onderwijsopdracht de begeleiding van eerstejaarsstudenten. De commissie stelt vast dat deze aanstelling veel meer mogelijkheden biedt om zicht te krijgen op de redenen van drop-out en studievertraging, hetgeen in de toekomst een meer gerichte begeleiding zal mogelijk maken.

De commissie waardeert bovendien de recente versterking in het personeel met betrekking tot studietrajectbegeleiding. Ook hierover zijn de studenten lovend, al meent de commissie dat dit zich in de toekomst meer zal moeten vertalen naar een vlottere doorstroom. In deze context suggereert de commissie om aanvullend een studentenmentoraat uit te werken.

Ook de ombudsfunctie wordt door de opleidingsverantwoordelijken adequaat ingevuld. Vóór het begin van elk academiejaar wordt per faculteit een lid van het ZAP aangesteld tot ombudspersoon. Volgens dezelfde procedure wordt er ook een centrale ombudspersoon en een plaatsvervanger

aangeduid. Het International Relations and Mobility Office (IRMO) van de VUB biedt advies en administratieve ondersteuning bij de uitgaande en inkomende mobiliteit van studenten en docenten. De coördinatie van de Erasmus-opleiding binnen de opleiding wordt waargenomen door een postdoctoraal medewerker. De commissie waardeert de voornemens om de informatievoorziening en begeleiding te stroomlijnen via campagnes, infosessies en het opstellen van modeltrajecten. In functie van de tot nu toe beperkte resultaten met betrekking tot internationalisering, beschouwt de commissie dit als een noodzaak, en acht zij blijvende reflectie aangewezen.

Wat de masteropleiding betreft, stelt de commissie vast dat de studenten via infosessies adequaat worden voorbereid op de masteropleiding en op de masterproef. De commissie heeft vastgesteld dat de begeleidingsactiviteiten zich vooral richten naar bachelorstudenten, maar begrijpt dat daar de nood het hoogst is. Op masterniveau blijkt de nodige begeleiding opgevangen te worden via de docenten en assistenten. Hierbij genereren de kleine studentenaantallen een erg goed contact met de docenten. Met het oog op toekomstige verbeteringen, wijst de commissie nog eens op de wenselijkheid van een grotere mate van toespitsing van begeleidingsactiviteiten in het kader van de instap in het werkveld.

Ten slotte spreekt de commissie haar grote waardering uit over de mogelijkheden voor werkstudenten. De commissie is van mening dat dit aan de VUB sterk uitgewerkt is. De commissie is dan ook van mening dat de opleidingsverantwoordelijken dit aspect in grotere mate mogen promoten.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

Vermits de commissie de facetten 'materiële voorzieningen' en 'studie-begeleiding' als positief beoordeelt, krijgt het onderwerp 'voorzieningen' derhalve een positieve beoordeling.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITZORG

Vanuit de centrale academische Commissie Onderwijsbeleid (adviesorgaan van de centrale Onderwijsraad) wordt permanent gewaakt over de kwaliteit van het onderwijs. Het dagelijks management is in handen van de Cel Kwaliteitszorg en Onderwijsinnovatie van het Departement Onderwijs. Op het niveau van de opleidingen en van de opleidingsonderdelen spelen de onderwijs-e-valuaties een cruciale rol. Ten slotte zijn er initiatieven van de docenten zelf en van de Opleidingscommissie en de Stuurgroep om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren.

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als voldoende.

De visitatiecommissie constateert dat er halfjaarlijks een 'onderwijs-e-valuatie' plaats vindt, die gericht is op het detecteren en remediëren van problemen in het onderwijsproces. In tweede instantie vormt de onderwijs-e-valuatie een algemene tevredenheidsenquête over de kwaliteit van het verstrekte onderwijs. Deze evaluatie gebeurt online, onmiddellijk na het afsluiten van een semester (na de examenperiode). Volgens het AP-reglement van de VUB maken de evaluatieresultaten, samen met de opgevolgde probleemsignalen, deel uit van het onderwijsluik van het academisch dossier van het ZAP-lid.

De visitatiecommissie is van mening dat de interne kwaliteitszorg zich nogal eng concentreert rond deze onderwijs-e-valuaties, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding. De visitatiecommissie is van mening dat deze belangrijke bron van informatie meer dan nu het geval is, aangevuld dient te worden met resultaten van andere werkwijzen en instrumenten. De visitatiecommissie stelt namelijk vast dat de respons van de onderwijs-e-valuaties vrij beperkt is, hetgeen de betrouwbaarheid van de resultaten potentieel kan bedreigen. Uit de gesprekken blijkt dat het personeel en de studenten ten gevolge van het nauwe informele contact, wel duidelijk op dezelfde golflengte zitten wat betreft de vastgestelde pijnpunten. In het kader van toekomstige verbeteringen, ziet de visitatiecommissie echter een noodzaak aan initiatieven die enerzijds de deelname van de studenten bevorderen en die anderzijds aanvullend bij de onderwijs-e-valuaties de betrouwbaarheid van de resultaten bevorderen. De reeds beschikbare alumni-enquête vervult in dat opzicht reeds een rol.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen ter verbetering' als goed, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De visitatiecommissie waardeert de wijze waarop de uitkomsten van de evaluaties de basis vormen voor aantoonbare verbetermaatregelen. Dit blijkt ook uit het zelfevaluatie-rapport, waaruit een duidelijk bewustzijn blijkt van sterke en zwakke punten van de opleidingen en waarin de visitatiecommissie de gepaste verbetermaatregelen leest. De visitatiecommissie stelt vast dat zowel de resultaten van de onderwijs-e-valuationen en het nauwe informele contact tussen studenten en personeel de nodige input vormen voor de juiste verbetermaatregelen. De visitatiecommissie constateert bovendien dat deze maatregelen ontspruiten uit een open houding van de staf ten aanzien van toekomstige verbeteringen. Er kan volgens de visitatiecommissie geen twijfel zijn over de verbeteringsgezindheid van de opleidingen.

Deze open houding vertaalt zich duidelijk ook naar de visitaties toe. Voortgaande op de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie en aansluitend bij de nieuwe optiek die de BaMa-structuur met zich bracht, werden een aantal doelen voorop gesteld en werd naar een adequate realisatie gestreefd. De visitatiecommissie stelt vast dat er ten aanzien van de vorige visitatie een grote kwaliteitssprong gemaakt is. Een aantal van de in het kader van de vorige visitatie aangehaalde werkpunten, wachten echter nog op verdere remediëring. Het betreft hier vooral de aanpak met betrekking tot internationalisering, het ter harte nemen van studietijdmetingen en de omvang van de staf. De visitatiecommissie begrijpt echter dat een aantal externe factoren meespelen, die niet binnen de controle liggen van de opleidingsverantwoordelijken. Wat internationalisering betreft, merkt de visitatiecommissie op dat de ondersteuning en informatievoorziening duidelijk verbeterd is, maar dat de gewenste resultaten tot nu toe echter uitgebleven zijn. De studenten halen in deze context de bachelorproef en de 1-jarige duur van de masteropleiding aan als obstakels. Wat de omvang van de staf betreft, begrijpt de visitatiecommissie dat de situatie grotendeels afhankelijk is van centrale en facultaire beslissingen. Enkel de gelaten houding ten aanzien van studietijdmetingen blijft te betreuren.

Los van deze kanttekeningen, staat de visitatiecommissie globaal gezien positief tegenover de aanpak met het oog op toekomstige verbetering. Een groot aantal streefdoelen uit het verleden zijn gerealiseerd. Naar de toekomst toe zullen de hierboven aangehaalde kanttekeningen belangrijke aanknopingspunten zijn voor het formuleren van streefdoelen voor de toekomst. Uit de enthousiaste en open houding van de opleidingsverantwoordelijken tijdens de gesprekken, leidt de visitatiecommissie echter af dat dit in de toekomst in de positieve richting zal evolueren.

De commissie merkt in dit verband ten slotte op, dat zij met waardering heeft vernomen dat na en veelal ook naar aanleiding van het visitatiebezoek al weer vernieuwingen in de opleidingen zijn aangebracht. De commissie heeft die vernieuwingen uiteraard niet in haar rapport kunnen verdisconteren, maar spreekt toch haar waardering hiervoor uit.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van personeel, studenten, alumni en beroepenveld' als voldoende, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De visitatiecommissie stelt vast dat de aanpak met betrekking tot het werkstelligen van de nodige betrokkenheid (van zowel het personeel als de studenten) bij de interne kwaliteitszorg, globaal gezien in z'n kinderschoenen staat. Over de bevoegenheid van de staf ten aanzien van een gezonde cultuur rond kwaliteitsverbetering, twijfelt de visitatiecommissie niet. Ze meent echter dat dit zich tot nu toe nog niet altijd vertaalt in een cultuur waarin kwaliteitsverbetering resulteert uit de inbreng van alle geledingen. Wat de docenten betreft, ziet de visitatiecommissie een duidelijke betrokkenheid bij de onderwijskwaliteit. Wat de assistenten betreft, heerst er echter verdeeldheid over de tevredenheid over hun inbreng. De studenten blijken globaal gezien tevreden te zijn over hun betrokkenheid. Ondanks het feit dat dit gezien het goede informele contact tot nog toe vlot verliep, werden reeds een aantal interessante initiatieven genomen met het oog op verdere formalisering en democratisering. Per faculteit is een student afgevaardigd in de centrale Plenaire Onderwijsraad. Een delegatie van studenten maakt ook structureel deel uit van het Bestuurscollege en de Raad van Bestuur. Ook binnen de opleiding zijn initiatieven genomen ter bevordering van het aandeel van studenten in de continue

bijsturing van het onderwijs. Gelet op vaak aangehaalde laagdrempeligheid binnen de opleiding, nemen studenten vrij gemakkelijk initiatief voor opmerkingen, suggesties en ook klachten naar de onderwijsgevenden toe. De mogelijkheid van een formele studentenvertegenwoordiging op opleidingsniveau bestond al geruime tijd, maar lange tijd kwam het niet tot een vlotte en democratische kandidaatstelling voor die positie. In het academiejaar 2011-2012 is door de voltijdse assistente van de vakgroep een formele verkiezing georganiseerd. Dit resulteerde in een grotere interesse in het opnemen van deze functie bij de studenten. Tot voor kort bleek deze oproep namelijk niet altijd in de gewenste mate beantwoord te worden. De studentengemeenschap heeft daarenboven een eigen orgaan waarmee de stem van de student kan gehoord worden, met name de Studentenraad.

De visitatiecommissie meent dat er vooral verdere aandacht moet gaan naar het betrekken van de alumni en het beroepenveld, zowel bij de bachelor- als de masteropleiding. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat er rekening gehouden wordt met de visie van de afgestudeerden, via de onderwijsbeoordelingen en alumni-enquêtes. De visitatiecommissie meent echter dat er meer gedaan kan worden. Vooral in de context van het bewerkstelligen van een grotere mate van oriëntatie op de potentiële beroepssectoren voor historici, verdienen zowel de alumni als het beroepenveld meer aandacht.

Concluderend stelt de visitatiecommissie vast, dat er recentelijk een aantal initiatieven genomen zijn, die vooral interessant zijn met het oog op een grotere interne participatiecultuur (docenten, assistenten en studenten). De visitatiecommissie meent dat deze open houding in de toekomst ook in grotere mate gericht kan worden op relevante geledingen buiten de muren van de faculteit.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

Vermits de commissie de facetten 'evaluatie van de resultaten', 'maatregelen tot verbetering' en 'betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld' als positief beoordeelt, krijgt het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' derhalve een positieve beoordeling.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' als voldoende, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding.

De commissie meent dat de doelstellingen globaal gezien bereikt worden. Uit een alumni-enquête blijkt dat de alumni van mening zijn dat de belangrijkste doelstellingen, zowel van de bachelor- als van de masteropleiding gerealiseerd worden. Uit de onderwijs-e-valuatie blijkt een zelfde positief beeld. Ook de diverse beroepen en sectoren, waarin alumni naar hun tevredenheid terechtkomen, vormen een indicatie van de waardering voor hun vorming vanuit verscheidene hoeken van de arbeidsmarkt. Van de ondervraagde alumni oefent 70% een bezoldigd beroep uit op het moment van de enquête. Van de werkenden had 62% binnen een maand na het afstuderen werk. Onderwijs en vorming is de belangrijkste sector van tewerkstelling is (39%). 24% van de afgestudeerden werkt voor openbare diensten. Daarnaast blijken de afgestudeerden Geschiedenis gespreid te zijn over diverse andere sectoren. Voor 72% van de werkende respondenten stemt het niveau van de huidige functie overeen met het niveau van hun opleiding.

Wat de bacheloropleiding betreft, ziet de commissie in de bachelorproef een aanwijzing voor het feit dat het gewenste niveau bereikt wordt. De commissie vindt het echter problematisch dat de bachelorproef in de meeste gevallen bovenal vorm krijgt als een voorbereiding op de masterproef. De commissie acht verdere opvolging wenselijk, in die zin dat de bachelorproef in grotere mate geconcentreerd wordt als een sluitstuk waarin de studenten de volledige waaier van verworven competenties kunnen etaleren. Ook voor de masteropleiding blijkt uit de producten van de masterproef dat het gewenste niveau bereikt wordt, maar dat er meer gedaan kan worden om studenten toe te laten om hun kennis en kunde ten toon te spreiden. Het niveau van de eindverhandelingen blijkt uit het feit dat er jaarlijks eindverhandelingen genomineerd worden en uit het feit dat telkens ook een aantal publicaties voortvloeien uit de masterproeven. Ook de commissie acht de masterproeven op niveau, maar meent dat in die proeven de studenten de mogelijkheden moeten hebben om zich sterker te profileren door scherpere eigen analyses en interpretaties (eventueel ten koste van een deel van de presentatie van een overvloed aan bronnen-

materiaal). Daarnaast ziet de commissie een noodzaak aan verdere opvolging met betrekking tot de relatie met het beroepenveld. De commissie is van mening dat de masterproef ook naar de arbeidsmarkt toe een visitekaartje van de student moet kunnen zijn. De commissie suggereert dan ook om voor studenten, die geen verdere academische ambities hebben, mogelijkheden te bieden zich juist in de richting van bepaalde beroepssectoren te profileren, waarbij flexibel omgesprongen zou kunnen worden met alternatieve vormen (uiteraard zonder dat het academische gehalte van de eindproducten hieronder lijdt). Overigens is de commissie van oordeel dat het academische niveau van de masterproeven gegarandeerd is.

De commissie stelt ten slotte vast dat er met betrekking tot de realisatie van de internationaliseringsdoelstelling werk aan de winkel is. De deelname van de studenten aan internationale uitwisselingsprogramma's bleef de voorbije jaren ondermaats. Over de drie academiejaren 2008–2011 ontving de opleiding 9 inkomende studenten, en stuurde ze slechts 5 studenten uit. Dit ondanks de positieve genomen initiatieven om de deelname te bevorderen (nieuw aangestelde Erasmus-verantwoordelijke, stroomlijning van het aanbod aan bestemmingen, vervroeging van de timing van de informatievergaderingen). Uit de gesprekken met de studenten blijkt dat de timing van de werkzaamheden aan de bachelorpaper en de éénjarige duur van de masteropleiding, studenten ervan weerhouden om naar het buitenland te gaan. De commissie meent alleszins dat een meer flexibele houding aan de orde is om de bachelorproef in het buitenland af te werken. Ook wat de inkomende studentenmobiliteit betreft, blijven de resultaten uit. Wellicht biedt het maken van op de uitwisselingsstudenten gerichte afspraken met collegae in het buitenland mogelijkheden om studenten het vertrouwen te geven dat zij elders direct in het kader van hun opleiding aan de slag kunnen. De commissie waardeert in deze context alvast het feit dat de vakgroep momenteel werkt aan het uitbreiden van het aanbod aan opleidingsonderdelen in het Engels en Frans.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' als voldoende voor de bacheloropleiding en als goed voor de masteropleiding.

De commissie stelt vast dat het beleid met betrekking tot het onderwijsrendement zich de voorbije jaren voornamelijk gericht heeft op het identificeren van pijnpunten en het gericht inspelen op een aantal nieuwe

mogelijkheden en problemen die zich in het kader van de flexibilisering manifesteren. De overgang naar het bama-systeem heeft in combinatie met de veranderingen ten gevolge van de flexibilisering van het onderwijs geïmpliceerd dat een aantal nieuwe dynamieken en initiatieven zich nog aan het uitkristalliseren zijn. Een voorbeeld van een, volgens de commissie, zeer goed initiatief in deze context, betreft de aanwerving van een AAP-lid, met als belangrijke taak het terugdringen van de cijfers in het eerste bachelorjaar. De commissie raadt de opleidingsverantwoordelijken aan om de nieuwe dynamiek ook ter harte te nemen om concrete streefcijfers op het vlak van onderwijsrendement te formuleren.

Globaal gezien, stelt de commissie vast dat de cijfers met betrekking tot onderwijsrendement aanvaardbaar zijn. Wat de bacheloropleiding betreft, stelt de commissie dat de slaagcijfers aan de lage kant zijn, vooral bij de generatiestudenten. Binnen deze studentenpopulatie stelt de commissie vast dat, vóór de invoering van de flexibilisering van het onderwijs, van de (aan de examens deelnemende) studenten, gemiddeld 50% in hun eerste jaar slaagden. In gevolge van de selectie die in het eerste jaar plaatsvond, stegen deze slaagcijfers tot gemiddeld respectievelijk 71% en 75% in het tweede en derde jaar. Wat de periode na de invoer van de flexibilisering betreft, behaalt volgens het zelfevaluatierapport gemiddeld 49% van de generatiestudenten 75% tot 100% van de opgenomen studiepunten. In de groep die reeds tussen de 60 en 120SP verworven had gaat het om 64%; in de groep die reeds tussen de 120 en 180SP verworven had, gaat het om 83%. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat de invoer van de flexibilisering een goede begeleiding van eerstejaarsstudenten en een vroege diagnose van studieproblemen des te belangrijker maakte. De commissie beaamt dit en acht verdere opvolging wenselijk, vooral in het licht van het terugdringen van de lage percentages in het eerste bachelorjaar. In deze context waardeert zij het feit dat de reeds aangehaalde verhoogde omkadering van de eerstejaarsstudenten alvast geresulteerd heeft in een groter inzicht in de factoren die aan de grondslag liggen van uitval en studievertraging. Nu zal het erop aankomen om op basis van dit inzicht, gerichte maatregelen te nemen.

Van de masterstudenten blijkt volgens het zelfevaluatierapport gemiddeld 59% te slagen voor 100% van de opgenomen studiepunten en zo'n 82% voor minstens 50% van de opgenomen studiepunten. Deze cijfers liggen in lijn met wat onder het vroegere kandidatuur-licentie systeem werd waargenomen. Daar werd in de tweede licentie een terugval tot 60% waargenomen, hetgeen, net zoals in het huidige systeem, te wijten was aan het

niet afwerken van de eindverhandeling. De commissie beschouwt dit als relatief mooie cijfers, maar meent dat in het kader van toekomstige verbeteringen een meer systematische opvolging van de timing van de masterproef, nog betere resultaten kan opleveren.

Wat de studieduur betreft, blijkt dat de gemiddelde studieduur in het kandidatuur-licentie-systeem schommelde rond de vier jaar en zes maanden, terwijl gemiddeld ongeveer 70% het licentiaatsdiploma 'op tijd' behaalde. Uit gegevens met betrekking tot het huidige systeem, blijkt dat gemiddeld 82% van de studenten hun bachelordiploma 'op tijd' behaalt en dat 65% van de studenten hun masterdiploma op één jaar haalt.

De commissie beschouwt dit globaal gezien als aanvaardbare cijfers, zeker wat de masteropleiding betreft. Wat de bacheloropleiding betreft, hoopt de commissie dat de interessante initiatieven die genomen zijn in de context van studiebegeleiding en analyse van factoren die aan de grondslag liggen van uitval en studievertraging, in de nabije toekomst hun vruchten afwerpen.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

Vermits de commissie de facetten 'gerealiseerd niveau' en 'onderwijsrendement' zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding als positief beoordeelt, krijgt het onderwerp 'resultaten' derhalve een positieve beoordeling.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE COMMISSIE

De commissie is van mening dat er binnen de bacheloropleiding voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft aldus een positief eindoordeel over de opleiding.

De commissie is van mening dat er binnen de masteropleiding voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft aldus een positief eindoordeel over de opleiding.

SAMENVATTING VAN DE AANBEVELINGEN VAN DE COMMISSIE IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

De commissie heeft voor de **bachelor- en de masteropleiding** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- Meer aandacht schenken aan mondelinge vaardigheden in de doelstellingen en de bekendheid van de doelstellingen bij de studenten bevorderen.
- Toewerken naar een cultuur waarin studentenmobiliteit een belangrijke plaats heeft.
- Meer aandacht schenken aan de professionele dimensie van het programma.
- De studietijd een belangrijkere plaats geven in de studentenbevragingen, de metingen verder formaliseren en het variabele karakter van de overeenkomst tussen reële en begrote studietijd opvolgen; de deelname van de studenten aan de activiteiten in het kader van de interne kwaliteitszorg bevorderen; en toewerken naar een cultuur waarin kwaliteitsverbetering resulteert uit de inbreng van alle geledingen (vooral alumni en beroepenveld).
- Organisatorische problemen met betrekking tot de aanlevering van cursusmateriaal door de cursusdienst en de administratie met betrekking tot de evaluatieactiviteiten opvolgen; toestreven naar een meer gestructureerde aanpak met betrekking tot de elektronische leeromgeving; het evenwicht tussen mondelinge en schriftelijke examens bevorderen; en in de examenvragen het evenwicht tussen kennis en inzicht optimaliseren.
- In het personeel het professionaliseringsaanbod en internationale contacten optimaler benutten; blijvend reflecteren over de balans tussen onderwijs- en onderzoekslast; de koppeling met het werkveld verstevigen; en de kwetsbaarheid met betrekking tot personeelsaantallen bewaken.

- De afhankelijkheid van de naburige bibliotheken verminderen; streven naar een minimum van opleidingsgerichte bibliotheekvoorzieningen in eigen huis; en de behoeften van de faculteit centraal stellen in de begraoting van de bibliotheekkredieten.
- Een studentenmentoraat uit te werken.

De commissie heeft specifiek voor de **bacheloropleiding** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- Het bachelorprogramma in grotere mate beschouwen als een opleiding met een eigen finaliteit en het beleid met betrekking tot flexibilisering strakker invullen, met een meer uitgesproken waakzaamheid ten aanzien van volgtijdelijkheid; en de bachelorproef niet al te eng beschouwen als een voorbereiding op de masterproef.
- Het relatieve overgewicht aan hoorcolleges wegwerken, het studiemateriaal in grotere mate voorzien van methodologische reflectie en toespitsing op recente wetenschappelijk ontwikkelingen; en het aanbod van syllabi aanvullen met handboeken.
- Op basis van het toegenomen inzicht in de factoren die aan de grondslag liggen van uitval en studievertraging, gerichte maatregelen nemen.

De commissie heeft specifiek voor de **masteropleiding** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- Het discipline-overschrijdende element in het onderwijs in grotere mate benutten.
- De variatie in individuele begeleiding over de promotoren heen wegwerken; collectieve begeleidingsmomenten overwegen; striktere beperkingen leggen op de omvang van de masterproeven; de timing van de masterproef strikter opvolgen; de interdisciplinaire benadering op analytisch of interpretatief niveau in grotere mate beklemtonen; en reflecteren over hoe de masterproeven meer relevant kunnen worden voor het beroepenveld.
- Studenten niet toelaten tot de masteropleiding indien zij hun bachelorproef nog niet afgewerkt hebben.
- Meer begeleidingsactiviteiten uitwerken in het kader van de instap in het werkveld.

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

in samenwerking met KU Leuven, UGent en UA
Master-na-master in de Archivistiek:
Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer

WOORD VOORAF

Dit rapport behandelt de interuniversitaire master-na-masteropleiding Archivistiek: Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer van de VUB, in samenwerking met KU Leuven, UGent en UA. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 8 en 9 december 2011. Conform haar opdracht geeft de visitatiecommissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleiding waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Anderzijds heeft de visitatiecommissie in het rapport, met het oog op de verbeterfunctie van kwaliteitszorg, punten aangegeven die volgens haar kunnen worden geoptimaliseerd en doet zij daarbij aanbevelingen om te komen tot kwaliteitsverbetering.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en bijbehorende beoordelingscriteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatierapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, het ondersteunend academisch, administratief en technisch personeel, de studenten en alumni en de verantwoordelijken voor interne kwaliteitszorg en studiebegeleiding. Er is door de commissie een bezoek gebracht aan

faciliteiten, zoals de leslokalen, de computerinfrastructuur en de bibliotheek. Ten slotte zijn ook het voorgelegde studiemateriaal, masterproeven en examenvragen ingekeken.

Per facet geeft de commissie aan of de opleiding hierop onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. De beoordeling 'onvoldoende' wijst er op dat het facet beneden de gestelde verwachting ligt en dat beleidsaandacht op dit punt nodig is. De beoordeling 'voldoende' houdt in dat het facet beantwoordt aan de basisstandaard of basisnorm voor dit facet. De beoordeling 'goed' houdt in dat het niveau van het facet uitstijgt boven de basiskwaliteit. De beoordeling 'excellent' houdt in dat voor het facet een niveau wordt gerealiseerd waardoor de beoordeelde opleiding zowel in Vlaanderen en in België als internationaal als een voorbeeld van goede praktijk kan functioneren. De commissie heeft daarbij inzichtelijk gemaakt hoe zij, rekening houdend met de bijbehorende criteria, tot een beoordeling per facet is gekomen, zodat duidelijk is waarop de beoordeling is gegrond. De oordelen zijn zo goed mogelijk onderbouwd met feiten en analyses en zijn mede gebaseerd op een vergelijking met internationaal gehanteerde normen in het betreffende domein. Op basis van de beoordelingen per facet geeft de commissie vervolgens een samenvattend oordeel op het niveau van de onderwerpen. Een positieve (+) onderwerpscore houdt in dat voldaan is aan de minimumeisen voor basiskwaliteit. Een negatieve (-) onderwerpscore houdt in dat niet aan de minimumeisen voor basiskwaliteit voldaan is. Ten slotte geeft de visitatiecommissie aan het eind van het rapport een eindoordeel over de basiskwaliteit van de opleiding.

INLEIDING

Tijdens het academiejaar 1988-1989 richtte de Vrije Universiteit Brussel voor de eerste keer de 'Bijzondere licentie Archivistiek' in. Deze opleiding volgde als gespecialiseerde opleiding op de licentie Geschiedenis. De naam wijzigde een academiejaar later in 'Bijzondere licentie Archiveringstechnieken'. Een jaar na de start van de archivistiek-opleiding aan de Vrije Universiteit Brussel startte ook de Katholieke Universiteit Leuven met een 'Bijzondere licentie Archivistiek'.

In 1992 suggereerde de toenmalige minister van onderwijs om beide opleidingen te laten samensmelten. Omdat de Universiteit Gent ook licentiatsdiploma's in de Geschiedenis afleverde, werd ook zij bij dit interuniversitaire initiatief betrokken. Vanaf het academiejaar 1993-1994 werd de specialisatieopleiding Archivistiek onder de noemer 'Gespecialiseerde Studies Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer' door de drie universiteiten samen ingericht. De Vrije Universiteit Brussel werd de coördinerende universiteit. De opleiding werd omgevormd tot een eenjarige opleiding met minstens twee derde specialistische vakken in de Archivistiek en minder historische vakken en hulpwetenschappen. Vanaf academiejaar 2004-2005 werd de GGS Archivistiek een Master na Master met als titel 'Archivistiek: Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer'. Van zodra de Universiteit Antwerpen, die oorspronkelijk enkel de kandidaturen in de Geschiedenis inrichtte, ook een Master in de Geschiedenis aanbood, werd ook zij bij de interuniversitaire opleiding betrokken. Het is de eerste keer in de geschiedenis van de opleiding dat ze gevisiteerd wordt.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN VAN DE ACADEMISCHE MASTER-NA-MASTEROPLEIDING

Beschrijving doelstellingen

In de bijlage van dit visitatierapport werden de doelstellingen van de master-na-masteropleiding Archivistiek opgenomen, zoals weergegeven in het zelfevaluatierapport.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' als goed.

De commissie stelt met instemming vast dat de doelstellingen van de opleiding zich richten op het beheersen van algemene en wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau. Vooral de wetenschappelijke gerichtheid met inbegrip van recente ontwikkelingen in het vakgebied, acht de commissie duidelijk aanwezig. In de eindkwalificaties wordt expliciet verwezen naar internationale kennis en vaardigheden. In de doelstellingen wordt ook verwezen naar theorie en methodologie. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat onderzoeksvaardigheden ook een vereiste zijn om op een verantwoorde manier de functie van archivaris te kunnen uitoefenen. Ook los hiervan oordeelt de commissie positief over de aanwezigheid van competenties met het oog op het uitoefenen van het beroep van archivaris. De doelstellingen van de opleiding zijn namelijk sterk gericht op de eisen van het veld. Verschillende eindtermen zijn daarbij geformuleerd vanuit het perspectief van het 'kunnen'.

De commissie waardeert het feit dat de ambities van de opleidingsverantwoordelijken vertrekken vanuit een duidelijk geformuleerde visie. In tabelvormen wordt bovendien op systematische wijze de koppeling gemaakt met de opleidingsdoelstellingen voor Masters uit het structuurdecreet. De commissie is het ermee eens dat de overeenstemming met het Structuurdecreet hiermee gegarandeerd is.

De doelstellingen en eindtermen zijn terug te vinden op de website van de coördinerende universiteit en op de sites van de andere deelnemende universiteiten. Op de OPO-fiches kunnen bovendien de verwachte eindcompetenties per vak teruggevonden worden. Verder wordt ook melding gemaakt

van de doelstellingen in de brochures ten behoeve van de werving van studenten. Uit een alumni-enquête en de gesprekken tijdens het bezoek, bleek dat de studenten zeer goed op de hoogte zijn van de doelstellingen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de domeinspecifieke eisen als goed.

De commissie is van mening dat de algemene doelstellingen op adequate wijze vertaald zijn naar het vakgebied van Archivistiek en Documentbeheer. Bij de formulering is duidelijk aandacht gegaan, zowel naar de afstemming van de doelstellingen op de wetenschappelijke eisen die worden gesteld door (buitenlandse) vakgenoten als naar de afstemming op de wensen van het beroepenveld. Zo wordt er regelmatig contact onderhouden met buitenlandse opleidingen via het Network of (North Western European) Archival Educators and Trainers (NAET). Verder werd er bij de formulering ook rekening gehouden met door de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) uitgeschreven beroepsprofielen voor de Bibliotheek, Documentatie- en Archiefsector. Ook de Archiefwet van 1955, het Erfgoeddecreet en het decreet op de bestuurlijk-administratieve archiefwerking zijn geraadpleegd bij de formulering van de domeinspecifieke eisen.

De invulling van de eindkwalificaties wordt bovendien regelmatig aangepast aan de soms snelle evoluties in het veld. De opleiding kan in deze context nauwe opvolging garanderen. Een groot deel van het docentenkorps van de opleiding is, zoals gezegd, in internationale netwerken betrokken en bovendien fulltime of bijna fulltime werkzaam op voorhoedeposten in het veld. Dat draagt ertoe bij dat docenten op de hoogte blijven van nieuwe tendensen. Daarnaast houden de stages de band met het veld levend.

Ten slotte blijken de doelstellingen een grote overeenstemming te vertonen met het door de commissie geformuleerde referentiekader. De commissie concludeert door te stellen dat zij positief is over de goede mix tussen de wetenschappelijke en de professionele component in de domeinspecifieke eisen. In de doelstellingen is het onderscheid met een hogere beroepsopleiding duidelijk geformuleerd.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding

Vermits de commissie de facetten 'niveau en oriëntatie' en 'domeinspecifieke doelstellingen' voor de opleiding als positief beoordeelt, geeft ze derhalve het onderwerp 'doelstellingen' voor de opleiding een positieve beoordeling.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Beschrijving programma

In de bijlage van dit visitatierapport werd het programma van de master-na-masteropleiding Archivistiek opgenomen, zoals weergegeven in het zelfevaluatie-rapport.

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma als goed.

De commissie beschouwt het programma als een adequate vertaling van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen. In het zelfevaluatie-rapport wordt op heldere wijze in tabelvorm aangegeven welke opleidingsonderdelen van het programma bijdragen tot het behalen van welke eindtermen. In de opleiding wordt de overgang gemaakt van het 'gebruik van archieven' (= historische invalshoek) naar het 'beheren van archieven' (= archivalische invalshoek) en de archiefwetenschap. De Master na Master Archivistiek is een gespecialiseerde opleiding. De disciplineoverschrijdende vakken in het programma zijn dan ook niet bedoeld als kennismaking met andere vakgebieden maar gekozen in functie van de materie waarmee archivariissen in hun beroepsleven geconfronteerd zullen worden.

De commissie stelt vast dat de master-na-masteropleiding Archivistiek op diverse manieren de internationale dimensie aan bod laat komen in de opleidingsonderdelen. Zo worden studenten in contact gebracht met problematieken en strategieën die op internationale fora besproken worden. Studenten worden gestimuleerd om naar internationale en nationale lezingen en congressen te gaan. Inhoudelijk komen in de opleidingsonderdelen naast internationale archivalische instellingen ook internationaal

aanvaarde en toegepaste standaarden, richtlijnen en methodologieën aanbod. In alle opleidingsonderdelen wordt gebruik gemaakt van internationale vakliteratuur. Vanaf 2005 werd deelgenomen aan een samenwerkingsinitiatief dat ontstond in de schoot van de 'Section on Archival Education and Training (SAE)' van de International Council on Archives (ICA). De samenwerking resulteerde in een internationale Summerschool waar een tiental instellingen uit diverse landen aan deelnemen. Deze is in 2011 voor de eerste maal gehouden; één student van de master-na-masteropleiding en twee onderwijsgeevenden namen aan deze summerschool deel. De commissie heeft hiervoor veel waardering. De docenten onderhouden hiernaast ook uitgebreide internationale netwerken.

Hoewel de commissie begrijpt dat het organisatorisch moeilijk is om studenten de kans te geven ook internationale ervaring op te doen via een uitwisselingsprogramma (anders dan via de summerschool), meent zij dat de mogelijkheden hiertoe nog meer benut kunnen worden (zie ook Facet 6.1).

De commissie waardeert wel dat studenten, dankzij een interuniversitair akkoord met de ULB, hun keuzeopleidingsonderdeel kunnen opnemen uit het curriculum van de opleiding Geschiedenis aan de ULB. Ook een opleidingsonderdeel uit Infodoc (de masteropleiding Informatie- en documentatievoorziening van de ULB) behoort tot de mogelijkheden. Verder kunnen de studenten een opleidingsonderdeel kiezen uit de IBW (de post-graduaatopleiding Informatie- en Bibliotheekwetenschappen van de Universiteit Antwerpen).

Facet 2.2 Academische en professionele gerichtheid van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'academische en professionele gerichtheid van het programma' als goed.

De commissie is positief over de wijze waarop kennis opgebouwd wordt, waarbij in drie van de vier basisvakken de nadruk vooral ligt op kennisverwerving en in mindere mate op het aanleren van vaardigheden. Ook in het eerste deel van het werkcollege staat kennisontwikkeling centraal. Aangezien de eerste twee basisvakken en het eerste deel van het werkcollege in het eerste semester gegeven worden, ligt in dat semester het accent op kennisverwerving. Tijdens het werkcollege worden de studenten voortdurend voor problemen geplaatst en voor de uitdaging om deze op te lossen. Door de casussen van het tweede semester krijgen ze ook voorbeel-

den. Het opleidingsonderdeel bij uitstek waar de studenten de opgedane kennis leren toepassen en omzetten in vaardigheden en attitudes is de 'Masterproef Archivistiek en Stage'. Het grote aandeel van het opleidingsonderdeel 'Masterproef Archivistiek en Stage' in de opleiding, zorgt voor een goede aansluiting bij de beroepspraktijk. De docenten staan zelf ook in de beroepspraktijk en volgen de ontwikkelingen in het veld dus aan de bron. De commissie beschouwt de aansluiting van het programma bij de actuele beroepspraktijk dan ook als een erg sterk punt van de opleiding.

De commissie is echter van mening dat dit niet zonder meer geldt voor het academische niveau. Globaal gezien acht de commissie het academische gehalte wel gewaarborgd. Internationale ontwikkelingen worden zorgvuldig gevolgd via de buitenlandse relaties van de docenten. Het onderzoek van de docenten wordt verwerkt in de cursussen. Studenten krijgen in alle archivistische opleidingsonderdelen onderzoeksvaardigheden aangeleerd in aanvulling op wat zij reeds tijdens hun eerdere masterstudie hebben meegekregen. Bij het opleidingsonderdeel 'Masterproef Archivistiek en Stage' moeten studenten hun eigen onderzoek ontwikkelen waardoor de onderzoeksvaardigheden nog meer aangescherpt worden. De commissie waardeert dit alles, maar meent dat de masterproef in bepaalde gevallen toch te sterk wordt bepaald door de verlangens van de stage-instellingen, die vooral vragende partij zijn naar studenten met competenties relevant voor de beroepspraktijk. De commissie meent dat in deze context de aandacht voor het bijbrengen van een archiefwetenschappelijke onderzoeks-attitude en onderzoeksvaardigheden en de aansluiting van het programma bij recente ontwikkelingen in het wetenschapsgebied, om verdere aandacht vragen. Zonder het basisniveau met betrekking tot deze academische zijde in twijfel te trekken, spoort de commissie de opleidingsverantwoordelijken aan om te zoeken naar mogelijkheden om de wetenschappelijke component in de masterproef op hoog niveau te garanderen. De opleidingsverantwoordelijken geven uitdrukkelijk aan dat ook zij deze wens koesteren, maar dat zij in vele gevallen afhankelijk zijn van het aanbod en de wensen van het beroepenveld. De commissie acht het noodzakelijk dat de opleiding zich sterk maakt tegenover deze wensen van het beroepenveld. Te overwegen valt de wetenschappelijke verhandeling in de masterproef als een hoe dan ook herkenbaar onderdeel ervan te programmeren en zelfs om een eventuele inventaris als bijlage op te nemen.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de samenhang van het programma als goed.

De commissie staat positief tegenover de inhoudelijke samenhang van het programma. De opleiding staat open voor masters in de Geschiedenis en studenten die de opleidingsonderdelen van het voorbereidingsprogramma volgden. De commissie waardeert het feit dat in het eerste semester gezorgd wordt dat de studenten qua kennis en theorie op gelijk niveau raken en dat de studenten daarop in het tweede semester verder bouwen, vooral via de stage, waarbij veel aandacht uitgaat naar bij de functie van archivaris horende vaardigheden. Door de keuze van het stage-onderwerp en eventueel een daarbij aansluitend keuzevak, meten studenten zich een profiel aan van 'klassieke' archivaris of van records manager. De commissie waardeert bovendien het feit dat het nodige gedaan wordt om de samenhang te bewaken en overlap te vermijden tussen de verschillende opleidingsonderdelen. Aan de start van elk academiejaar wordt een docentenvergadering georganiseerd om de inhoud van de diverse opleidingsonderdelen op elkaar af te stemmen. Ook de studenten geven aan dat het programma een logische samenhang vertoont. De commissie waardeert dat ook voor studenten met verschillende instroomprofielen (master geschiedenis en andere masters die het voorbereidingstraject gevolgd hebben) de samenhang bewaakt wordt met volgtijdelijkheidseisen, vooral ten aanzien van het starten met de stage en de masterproef.

In het programma zijn 5 studiepunten voorbehouden voor het opnemen van een of meerdere keuzeopleidingsonderdelen. Studenten mogen voor het keuzevak kiezen uit het curriculum van de vier deelnemende universiteiten en uit het curriculum van de opleiding Geschiedenis aan de ULB. De studenten geven echter aan dat niet alle genoemde keuzeopleidingsonderdelen even relevant zijn met het oog op een vorming in de archivaliek. De commissie stelt bovendien vast dat veel studenten teruggrijpen naar de 'veilige' vakken van de hulpwetenschappen in de geschiedenis of naar een meer algemeen vak, in plaats van de mogelijkheid aangrijpen om hun archiefwetenschappelijke profiel te verdiepen. De commissie raadt aan om enerzijds het aanbod van keuzeopleidingsonderdelen nog eens nader te bezien en om anderzijds meer aandacht te schenken aan de communicatie met de studenten over de relevantie van de keuzeopleidingsonderdelen in het licht van de doelstellingen.

De commissie beschouwt ook de flexibiliteit van het programma ten aanzien van de individuele student als sterk punt. Het programma kan zowel voltijds als deeltijds gevolgd worden. Er is een modeltraject voor de halftijdse opleiding maar in de praktijk stellen bijna alle studenten hun programma samen naargelang hun persoonlijke situatie. De commissie waardeert het feit dat dit mogelijk is. Ook de faciliteiten die ervoor zorgen dat ook werkstudenten en/of deeltijdse studenten de opleiding kunnen volgen beschouwt de commissie als een pluspunt.

Facet 2.4 Studieomvang

Het master-na-masterprogramma voldoet met 60 studiepunten aan de decretaal vastgelegde eisen.

Facet 2.5 Studietijd

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet studietijd als onvoldoende.

In het kader van de kwaliteitscontrole wordt onderzocht of per opleidingsonderdeel de begrote studietijd overeenstemt met de reële studietijd. Volgens het zelfevaluatierapport is dit geen echte studietijdmeting (in de zin van tijdschrijven), maar geeft het wel een idee van het gewicht van de opleidingsonderdelen. De commissie meent dat dit aanleiding geeft tot een te intuïtieve omgang met oog op het begroten van de studietijd in termen van studiepunten. Ook de studenten geven aan dat de begroting in termen van studiepunten in vele gevallen geen beeld geeft van de daadwerkelijk noodzakelijke studietijd.

Los van de opmerkingen over de verschillen in begrote versus reële studietijd per opleidingsonderdeel, geven de studenten aan dat ze het programma als geheel wel zwaar vinden, maar haalbaar met de nodige inspanningen. Toch stelt de commissie ook hier een probleem vast in functie van de heterogeniteit van de studentenpopulatie. Voor afgestudeerde masters in de geschiedenis blijken de opleidingsonderdelen met een meer technologische inslag nogal zwaar. Voor andere studenten blijkt in bepaalde gevallen de geringe voorkennis rond historisch onderzoek moeilijkheden op te leveren.

Belangrijker echter (en van groter invloed op de beoordeling van dit facet) acht de commissie de uitloop van de studieduur als gevolg van de uitloop van de stage en de daarmee verbonden masterproef (zie ook Facet 2.8). De

commissie acht het noodzakelijk om de plaats van de stage in het traject en de afbakening van de stage in de tijd strikter te bewaken. De commissie heeft uit de gesprekken met de studenten namelijk opgemaakt dat in vele gevallen de 2e (of zelfs 3e) zittijd noodzakelijk is om de masterproef af te werken, omdat de stage in de praktijk nogal lang doorloopt in het tweede semester. Ook dat vraagt om nadere doordenking, mede in het kader van de opzet van tweejarige masters. De opzet van een tweejarige master lijkt de ruimte te kunnen bieden om de zo gewaardeerde afstemming op de beroepspraktijk beter vorm te kunnen geven en bovendien het erfgoedbeheer in ruimere zin beter te kunnen integreren in de opleiding.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' als goed.

De commissie stelt vast dat in het eerste semester de klemtoon ligt op hoorcolleges en dat in het tweede semester meer zelfstandige werkvormen gehanteerd worden. Binnen het didactische concept van de opleiding wordt uitgegaan van studentgericht leren. De commissie constateert dat het didactische concept, de doelstellingen en de werkvormen nauw gerelateerd zijn. De commissie meent dat de variatie van werkvormen in orde is. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat studenten door de interactieve manier van lesgeven in de hoorcolleges ook geprikkeld worden om hun eigen competenties aan te spreken. De werkcolleges worden opgevat als 'workshops' waaraan een kritische discussie gekoppeld is. Ook worden er (individueel of in groepjes) vraagstukken opgelost, technieken toegepast, wordt er geleerd om werkinstrumenten te gebruiken, wordt er (met origineel materiaal) aan probleemontdekking, -analyse en -oplossing gedaan en worden er groepsdiscussies gehouden. De studenten geven echter aan dat er toch meer interactie en discussie mag zijn, zowel in de hoorcolleges als de werkcolleges. In de toekomst hopen de opleidingsverantwoordelijken een nieuwigheid in te voeren: één of twee praktijkdagen in het begin van het academiejaar waarop de studenten allen samen als 'flying archivists' in een archiefdienst neerstrijken en er één belangrijk (backlog)probleem oplossen. De commissie waardeert deze intentie en raadt aan om dit in de context van toekomstige optimalisatie zeker concreet te maken, mede om tegenwicht te bieden aan het, in een aantal gevallen, nogal schoolse karakter van de strikte opdeling tussen het eerste semester (kennisverwerving via hoorcolleges) en tweede semester (vaardigheden

via werkcolleges). Globaal gezien acht de commissie deze werkvormen, in combinatie met de stage en de masterproef, zeker binnen de context van een éénjarige manama-opleiding, toereikend.

Wat de leermiddelen betreft is de commissie tevreden. Voor een aantal opleidingsonderdelen geven de docenten een cursus uit die jaarlijks herzien wordt. De docenten van de andere opleidingsonderdelen presenteren hun cursus ofwel in slidevorm, ofwel wordt er gewerkt met uitgeschreven nota's. Soms worden beide gecombineerd. Dit alles, inclusief de presentaties van de gastdocenten, wordt via de elektronische leeromgeving PointCarré ter beschikking van de studenten gesteld. De commissie waardeert deze waaier van onderwijsmiddelen, merkt bij de studenten een grote tevredenheid op en stelt bovendien vast dat er aanvullend goede handboeken intens gebruikt worden. Het elektronisch leerplatform wordt in sommige gevallen ook gebruikt om readers te beschikking te stellen. De commissie stelt ten slotte vast dat de studenten aangemoedigd worden om het discussieforum op PointCarré te gebruiken. De commissie leert dat dit door de studenten ter harte genomen wordt ten behoeve van inhoudelijke discussies, die nu en dan door de docent bijgestuurd worden. Ook bij de oefeningen wordt het discussieforum door de studenten gebruikt. Er wordt ten slotte in de opleiding ook origineel archivistisch materiaal gebruikt, dat door het Universiteitsarchief ter beschikking gesteld wordt.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' als voldoende.

De commissie meent dat de evaluatiewijzen aan de norm voldoen, wat betreft de gerichtheid op de realisatie van de doelstellingen van (onderdelen van) het programma. De manier van lesgeven tijdens het 'Werkcollege Archivistiek' impliceert een permanente evaluatie tijdens de lessen. De wijze van examineren wordt door de docent vastgelegd in functie van de aan het opleidingsonderdeel gekoppelde eindtermen. Er wordt hierbij zowel gebruik gemaakt van evaluatie aan de hand van papers, van open boek examens, van schriftelijke examens als van mondelinge examens. De commissie waardeert deze variatie in de evaluatievormen en suggereert om dit in grotere mate door te trekken naar het niveau van de examenvragen, die naar het oordeel van de commissie wel erg sterk op reproductie van kennis zijn gericht en daarmee een wat 'schools' karakter hebben.

De commissie heeft bij het bestuderen van deze examenvragen weliswaar vastgesteld dat zowel kennis, vaardigheden als attitudes aan bod komen, maar stelt toch een sterke nadruk vast op kennistoetsing.

De examenroosters worden opgesteld door het administratief secretariaat van de faculteit. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat de data van de examens minstens vier weken voor de aanvang van de examenperiode bekend gemaakt worden. De examenroosters zijn elektronisch consulteerbaar door de studenten. De commissie heeft echter vastgesteld dat de studenten niet altijd van administratieve problemen op facultair niveau, in de organisatie van de evaluatieactiviteiten, gespaard blijven; zij suggereert om dit verder op te volgen. Ook de examencommissie wordt georganiseerd door de faculteit. De interuniversitaire docenten moeten zich soms voor de officiële examencommissie laten verontschuldigen, omdat hun aanwezigheid op hetzelfde moment vereist is bij een examencommissie in de universiteit waar ze aan verbonden zijn. De commissie waardeert het feit dat de opleidingsverantwoordelijken dit in de toekomst hopen te verhelpen via een 'forumsysteem'.

De commissie staat positief tegenover de inspanningen van de opleidingsverantwoordelijken om de transparantie van de evaluatie te bevorderen. De docenten leggen in hun lessen uit wat de evaluatiecriteria zijn en op welke manier ze examens afnemen. Verschillende docenten werken bovendien met modelantwoorden. Per opleidingsonderdeel staat de evaluatievorm vermeld op de opleidingsonderdeelfiche. Deze fiches zijn raadpleegbaar via de website van de VUB en via de website van de opleiding.

Facet 2.8 Masterproef

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de masterproef als voldoende.

De master-na-master-opleiding wordt afgesloten met een masterproef die gekoppeld is aan de stage. De commissie meent dat in beginsel het analytisch vermogen, het zelfstandig probleemoplossend vermogen en de kritisch-reflecterende onderzoeks-ingesteldheid van de student blijken uit de eindproducten. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat de student een wetenschappelijke probleemstelling moet formuleren binnen het archiefwetenschappelijk kader, een methodologie moet uitwerken en toevoegen, beschrijvend onderzoek moet doen, archivalische verklaringen en

interpretaties moet kunnen geven, oplossingen voor theoretische en praktische problemen moet voorstellen en eventueel moet testen en in staat zijn om over dit alles te rapporteren.

De masterproef dient de neerslag te zijn van het onderzoek en de werkzaamheden die een student tijdens de stage uitvoert. De opleiding voorziet elk jaar in een lijst met stage-onderwerpen waar studenten uit kunnen kiezen. Als voorbereiding op de keuze van het stage-onderwerp wordt aan de start van het academiejaar een werkcollege gegeven over archiefwetenschap en de diverse soorten onderzoek die binnen de archivaliek mogelijk zijn. Studenten krijgen dan een week de tijd om het onderwerp dat ze graag als verhandeling willen uitwerken, door te sturen. Daarnaast moeten ze minstens twee 'reserveonderwerpen' opgeven. De promotoren worden pas achteraf vastgelegd, om de werklast te kunnen spreiden over het personeel. De stage-onderwerpen worden enerzijds geformuleerd door het veld en anderzijds door docenten van de opleiding. Het indienen van een stage-onderwerp gebeurt op de daartoe ontworpen stagefiche. Wanneer een instelling een klassieke inventarisatie voorstelt zonder veel historische en archivalische uitdaging, wordt er aan de stageplaatsen gevraagd een extra theoretische problematiek te formuleren. De docenten doen sedert 2010 een extra inspanning door zelf (theoretische) onderwerpen aan te brengen.

De commissie waardeert dit, maar onderstreept met de nodige kracht ook de noodzaak van deze extra inspanningen. De commissie beschouwt de vraag uit en de zuigkracht van het werkveld als een potentiële bedreiging voor het academische gehalte van de masterproef. De commissie stelt namelijk vast dat de klemtoon in bepaalde gevallen ligt op het maken van een archief-inventaris, waaraan weinig theoretische reflecties gekoppeld zijn. Aangezien nu juist die wetenschappelijke aspecten wezenlijk zijn voor het academisch gehalte van de opleiding (en deze onderscheiden van een hogere beroepsopleiding) beveelt de commissie de opleidingsverantwoordelijken met veel nadruk aan die druk uit het werkveld te blijven weerstaan en de wetenschappelijke component te bewaken en in bepaalde gevallen te intensiveren.

Wat de begeleiding betreft, is de commissie tevreden over de ondersteuning door de promotoren, maar stelt zij een variatie vast in de wijze waarop de stagebegeleiders hun taak opvatten. Op de meeste stageplaatsen zijn er mensen met kennis van de archivaliek aanwezig die studenten kunnen begeleiden bij hun onderzoek. Op andere stageplaatsen is dat echter niet het geval en wordt de student als 'de expert' gezien. De commissie is

van mening dat elke student recht heeft op een volwaardig leerproces. De commissie waardeert in dat verband dat de kern van de begeleiding de verantwoordelijkheid van de opleiding (promotor) is, maar acht toch grote oplettendheid noodzakelijk. Elke stage start met een intakegesprek.

De commissie constateert dat er in het kader van de timing van de stage waakzaamheid geboden is. Vanuit de opleiding wordt tussen half oktober en half november een afspraak gemaakt met en op de stageplaats. Half december is er een collectief begeleidings- en evaluatiemoment voorzien in de vorm van een seminarie. Tijdens de stage krijgt de student de verplichting om een logboekje bij te houden. Tegelijk licht de stageverantwoordelijke de instelling in over het verloop. De commissie stelt vast dat de timing van de stage niet altijd positieve gevolgen heeft voor het tijdig afwerken van de masterproef. De studenten geven aan dat de stage nogal laat begint (november) en daardoor in bepaalde gevallen nogal uitloopt in de tijd, wat weer tot studievertraging zorgt omdat de masterproef zo in de knel komt. Normaal gesproken neemt de promotor de begeleiding over zodra het stage-intakegesprek is afgerond en de promotor is aangewezen. De commissie suggereert de opleidingsverantwoordelijken om reeds vroeger een kennismaking met en inleiding van de stageplaats te laten plaatsvinden, en meent dat het wellicht ook zinvol is dat de promotor al in een eerder stadium direct contact heeft met de student. Bij de begeleiding door de promotor speelt het logboekje dat de student bijhoudt, een belangrijke rol. De commissie is voor het overige positief over de begeleiding van de studenten door de promotoren.

De commissie stelt vast dat de stage, die een belangrijk deel uitmaakt van de masterproef, niet betrokken wordt in de beoordeling. Enkel de masterproef zelf bepaalt de eindscore. De verantwoordelijke op de stageplaats wordt wel uitgenodigd om een formulier over het verloop van de stage in te vullen. Elke verhandeling wordt gelezen door de promotor en door twee commissarissen. De promotor en de commissarissen maken elk een beoordelingsverslag van minstens een pagina en quoteren de verhandeling elk op 20 punten. Het gemiddelde van die drie resultaten is het eindresultaat van de student. Vooraleer de definitieve punten worden toegekend, vindt er een overleg tussen de promotoren en commissarissen plaats. De commissie acht deze aanpak toereikend met betrekking tot beoordeling, maar suggereert om duidelijker te communiceren met de studenten over de beoordelingscriteria.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' als voldoende.

De commissie constateert dat het programma aansluit bij de kwalificaties van de instromende studenten. De master-na-master-opleiding is rechtstreeks toegankelijk voor studenten die over een Master Geschiedenis beschikken. Na het volgen van een voorbereidingsprogramma, kan de opleiding ook gevolgd worden door studenten met een ander Masterdiploma.

Het voorbereidingsprogramma bestaat uit zes opleidingsonderdelen uit de opleiding Geschiedenis en is zodoende nauw gerelateerd aan de geschiedenis-opleiding. Deze nadrukkelijke koppeling van het voorbereidingsprogramma aan de masteropleiding Geschiedenis behoeft volgens de commissie verdere kritische reflectie omdat ze de toegang tot de opleiding archivalisch voor niet-historici onnodig beperkt. In het kader van recente ontwikkelingen, wenst de commissie de opleidingsverantwoordelijken erop te wijzen dat de archiefwetenschap eerder beschouwd moet worden als een deel van de informatiewetenschap, dan als hulpwetenschap van Geschiedenis. De commissie meent dan ook dat kennis van de archiefvormende instituties ook door niet-historici kunnen verworven worden. Een andere opmerking betreft de problematiek van de flexibilisering. De commissie constateert dat studenten tot de Archivistiek-opleiding worden toegelaten, ook al hebben ze hun masterscriptie van hun basisopleiding nog niet afgewerkt. De commissie beschouwt dit als een duidelijk zorgpunt dat om opvolging op korte termijn vraagt.

Indien studenten aanspraak denken te kunnen maken op vrijstellingen van een of meerdere opleidingsonderdelen of van een deel van een opleidingsonderdeel omwille van eerder verworven kwalificaties (EVK's) en eerder verworven competenties (EVC's), dienen zij daartoe een aanvraag in te dienen bij de Decaan (EVK's) en in het geval van EVC's een zelfbeoordeling te maken op basis van een portfolio. De commissie waardeert deze mogelijkheden. Ook de mogelijkheden om het programma op een flexibele wijze te volgen verdient, gezien de heterogene studentenpopulatie waarin werkstudenten geen grote uitzondering zijn, de waardering van de commissie.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de facetten van het programma, op het facet studietijd na, als positief. Zonder de urgentie van het uitvoeren van studietijdmetingen en van het verder bekijken van de overeenkomst tussen reële en begrote studietijd te ontcrachten, meent de commissie echter dat de opleidingsverantwoordelijken grote inspanningen leveren om de opleiding binnen het korte tijdsbestek van één jaar te kunnen aanbieden. De commissie erkent dat het een zeer moeilijke opgave is om in deze tijdspanne een volledig overzicht te bieden, waarin ook de nodige verdieping een plaats krijgt. Verder stelde de commissie bij de opleidingsverantwoordelijken een grote bereidheid om de problemen met betrekking tot het facet 'studietijd' op korte termijn op te lossen. Derhalve geeft de commissie het onderwerp 'programma' voor de opleiding een positieve beoordeling.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit personeel

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' als goed.

De commissie meent dat met de verzameling van expertises over de verschillende betrokken universiteiten heen, de deskundigheid van het personeel gegarandeerd is. De commissie meent dat daarmee ook een kwaliteitsvolle ondersteuning van het leerproces bij de studenten verzekerd is. Ook op onderwijskundig, didactisch, technisch, administratief en organisatorisch vlak stelt de commissie vast dat de nodige deskundigheid aanwezig is. De commissie waardeert bovendien het feit dat in het licht van de interuniversitaire organisatie, het Universiteitsarchief van de VUB als vast aanspreek- en ankerpunt fungeert. Het interuniversitaire karakter van de opleiding is enerzijds een voordeel, omdat het verspreide expertise kan samenbrengen, maar tegelijk kan het een bijkomende moeilijkheid vormen omdat de opleiding in fine afhankelijk is van de samenwerkende universiteiten. De commissie stelt vast dat de aanpak zo ingericht is dat de voordelen primeren.

De commissie meent bovendien dat de kwaliteit van het personeel een resultaat is van een sterk uitgebouwd personeelsbeleid. In het licht van een interuniversitaire opleiding hecht de commissie hier veel belang aan. De procedures kunnen wel variëren aan de verschillende universiteiten.

Om bij aanwerving een voorstel te kunnen doen dat overeenstemt met de noden van de opleiding heeft de stuurgroep van de opleiding een dirigerende functie. Bij iedere nieuwe AP-aanstelling worden verschillende elementen in rekening gebracht (bekwaamheid op onderwijs- en onderzoeksvlak; verdiensten op onderwijs- en onderzoeksvlak; wetenschappelijke dienstverlening; de nauwgezetheid waarmee voorgaande opdracht werd vervuld; de activiteiten in de onderzoeksgroep(en) waarbij de kandidaat is aangesloten). De commissie constateert dat dit beleid resulteert in een sterke personeelsploeg.

De Cel Kwaliteitszorg en Onderwijsinnovatie neemt initiatieven om de didactische en onderwijskundige kwaliteiten van het onderwijzend personeel op peil te houden, te optimaliseren en zo nodig te verbeteren. In september, net voor het begin van het academiejaar, organiseren IDLO (Interfacultair Departement LerarenOpleiding), de Cel Kwaliteitszorg en Onderwijsinnovatie en het Interfacultair Departement voor Taalonderwijs (ITO) een vierdaags onderwijsseminarie. Tevens worden er geregeld studie(na)middagen georganiseerd. Tot slot kan gemeld worden dat verschillende docenten gebruik maken van de online cursussen om zich te bekwamen. De commissie waardeert het feit dat onderwijsprofessionalisering sterk aangemoedigd wordt.

Facet 3.2 Eisen academische en professionele gerichtheid

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'eisen academische en professionele gerichtheid' als goed.

De commissie stelt vast dat binnen het personeel zowel de academische als de professionele gerichtheid gegarandeerd is. Zowel qua onderzoekdeskundigheid als qua ervaring en kennis van de beroepspraktijk, scoort de opleiding goed. De commissie staat positief tegenover het feit dat de Algemene Rijksarchivaris als docent betrokken is bij de opleiding. De docenten van de stamvakken staan naast hun onderwijsopdracht vol- of deeltijds in de praktijk waardoor er een nauwe binding is met het beroepsleven. Ook wordt er beroep gedaan op afgestudeerden en gastdocenten uit het veld. Voor een aantal gastcolleges verplaatsen studenten zich zelfs naar de werkomgeving van de gastdocent. De professionele gerichtheid van het personeel is hierdoor zonder meer sterk. De opleiding neemt bovendien initiatieven om naast haar onderwijsopdracht onderzoek aan te trekken. In het eerste decennium van haar bestaan werd er weinig aan

onderzoek gedaan. Sedert academiejaar 1999-2000 trekt de opleiding wel regelmatig onderzoeksprojecten aan. In totaal zijn de opleiding Archivistiek en haar docenten betrokken bij een vijftiental onderzoeksprojecten en een zevental doctoraten. De commissie heeft de lijst met publicaties bestudeerd en vastgesteld dat de twee grote richtingen in de archivaliek, de 'klassieke' archivaliek enerzijds en het 'Records Management' anderzijds, gedekt worden door het onderzoek. De commissie begrijpt dat de beperkte omvang van het onderzoek, beoordeeld moet worden in de context van het relatief jonge vakgebied en stimuleert de opleiding verder te gaan op deze ingeslagen weg.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Oordeel visitatiecommissie

De commissie acht het facet 'kwantiteit van het personeel' voldoende.

Op 1 februari 2011 beschikte de manama-opleiding over 3,4 VTE's: 1,9 VTE ZAP-docenten en 1,5 VTE vorsers, ingevuld door 9 personen. Het aantal vorsers varieert per periode, afhankelijk van de projecten die de opleiding aantrekt. Op het referentiemoment van de meting bedroeg het aantal vorsers 1,5 VTE terwijl die over heel 2011 gerekend op meer dan 2,1 FT uitkomt. Er zijn ook een aantal BAP-mandatarissen op archivalische projecten aangesteld, maar deze zijn verbonden aan de vakgroepen Geschiedenis van de partneruniversiteiten. Drie vorsers werken onder contract bij het Algemeen Rijksarchief en het Rijksarchief in de Provinciën op onderzoeksprojecten, en zijn als doctorandi verbonden aan de vakgroep geschiedenis van de UGent. Eén vorser is assistent in de onderzoekseenheid Geschiedenis van de Nieuwe Tijd van de KU Leuven. De commissie stelt vast dat er geen personeelsinzet vanuit de UA is. Het is wenselijk daarover met de instelling te overleggen. De verhouding van het ZAP ten opzichte van het totale studentenaantal bedraagt 1 VTE per 25 studenten.

De commissie meent dat deze stafbezetting op zich de mogelijkheid genereert om een kwaliteitsvolle opleiding aan te bieden, maar vindt wel dat de grens van het aanvaardbare nabij is. Enerzijds zullen creatieve oplossingen gevonden moeten worden, indien de studentenaantallen in de toekomst blijven toenemen. De commissie raadt de opleidingsverantwoordelijken en de interuniversitaire stuurgroep aan om in deze context nu reeds zowel een visie als een strategie te ontwikkelen. Anderzijds wordt de opleiding niet gedragen door voltijdse maar door een collectief van deeltijdse professoren. De commissie meent dat dit resulteert in een zekere versnippering,

die kwetsbaarheid impliceert en in de toekomst een bedreiging kan vormen. Het deeltijdse statuut bemoeilijkt ook bevorderingen, hetgeen geen optimaal gegeven is.

De commissie stelt echter vast dat deze problemen op dit moment geen onaanvaardbare effecten in de praktijk hebben en dat de opleidingsverantwoordelijken zich wel bewust zijn van mogelijke implicaties op termijn. Via de stage-instellingen en gastdocenten wordt bovendien extra expertise bij de opleiding betrokken. De commissie waardeert dit en stelt vast dat dit goed werkt, omwille van het goed functioneren van het centrale aanspreekpunt, zijnde het Universiteitsarchief van de VUB. Maar de afhankelijkheid van het Universiteitsarchief is niet structureel en maakt daarom de opleiding kwetsbaar.

Ten slotte merkt de commissie op dat de ongelijke sexe-verhouding haar zorgen baart. De commissie begrijpt uiteraard dat het, in het licht van het bovenstaande, niet gemakkelijk zal zijn om dit zorgpunt weg te werken. Toch raadt de commissie aan om dit naar de toekomst toe in het achterhoofd te houden.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de facetten 'kwaliteit van het personeel' en 'academische en professionele gerichtheid van het personeel' en 'kwantiteit van het personeel' als positief. Derhalve krijgt de opleiding op onderwerpniveau een positieve beoordeling.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' als goed.

De commissie waardeert het feit dat dankzij een goede interuniversitaire organisatie een kwaliteitsvolle materiele ondersteuning geboden wordt. Het beleid inzake huisvesting en materiële voorzieningen wordt aan de Vrije Universiteit Brussel centraal bepaald via inspraakorganen op verschillende niveaus. De meeste lessen vinden dan ook plaats aan de VUB, waar zowel de huisvesting als de materiële voorzieningen, toereikend zijn,

zowel qua omvang als qua kwaliteit. De onderwijsruimtes beschikken over een bord, een overheadprojector, een beamer en de nodige audiovisuele apparatuur. Voor lessen waar de studenten in groepjes moeten samenwerken, wordt gebruik gemaakt van lokalen met verschuifbare stoelen en tafels. Voor sommige lessen worden ook de computerlokalen gereserveerd. Verder kunnen de studenten ook gebruik maken van een multifunctionele studieruimte, centraal gesitueerd op de campus. Dit centrum beschikt over een grote leeszaal met computervoorzieningen, een infobalie, een aparte ICT-ruimte en drie seminarielokalen. De seminarielokalen worden eveneens door de studenten gebruikt voor groeps- en projectwerk. De commissie stelt vast dat deze voorzieningen aanleiding geven tot tevredenheid van de studenten.

Ook de bibliotheekvoorzieningen stemmen de commissie positief. De opleiding wordt ondersteund door het Universiteitsarchief van de Vrije Universiteit Brussel. Op die manier is er met een beperkt budget voor gezorgd dat studenten actuele archivalische literatuur ter beschikking hebben. Verder kunnen de studenten ook gebruik maken van de Universiteitsbibliotheek, waarvan de Centrale Bibliotheek op de Campus Etterbeek, die voor de studenten Archivistiek het meest relevant is, zeer bereikbaar en toegankelijk is. De Centrale Bibliotheek stelt momenteel circa 350.000 monografieën, ongeveer 15.000 elektronische tijdschriften, meer dan 15.000 elektronische boeken en ongeveer 30.000 thesissen ter beschikking. Via de digitale bibliotheek kan men bovendien buiten de campus toegang krijgen. Op loopafstand van de Centrale Bibliotheek kunnen VUB-studenten ook gebruik maken van de ULB-bibliotheek. Deze bevatten circa 980.000 monografieën, bijna 15.500 elektronische tijdschriften en 56.000 thesissen. Door de overgang van de gedrukte naar de elektronische versie van tijdschriften en de verwerving via 'package deals' is het aantal beschikbare elektronische tijdschriften enorm toegenomen, van 1.700 titels in 1997 naar ongeveer 15.000 nu. Werken die in andere instellingen aanwezig zijn, kunnen aangevraagd worden via de interbibliothecaire uitleendienst (IBL). De commissie waardeert het feit dat de bibliotheekvoorzieningen gecentraliseerd zijn rond de VUB en dat bovendien andere mogelijkheden ook benut worden. Ook de studenten zijn tevreden over de toereikendheid van deze voorzieningen ten aanzien van de manama-opleiding Archivistiek.

Ook de computerlokalen van de Humane Wetenschappen zijn toegankelijk voor de studenten Archivistiek. In totaal zijn er zes lokalen. In het grootste lokaal staan er 22 computers en zijn er 44 zitplaatsen. In de andere

lokalen zijn er 16 computers met 32 zitplaatsen. Sedert juni 2004 beschikt de faculteit bovendien over een eigen computerzaal met twintig zeer performante en multimediaal uitgeruste toestellen.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' als goed.

De commissie is van mening dat de informatievoorziening en de studiebegeleiding toereikend zijn met het oog op de studievoortgang binnen een master-na-masteropleiding. Dit blijkt bovendien aan te sluiten bij de behoeften van de relatief heterogene studentenpopulatie.

Toekomstige studenten vinden op de opleidingswebsite uitleg over het profiel van de archivaris-documentbeheerder. De opleiding is aanwezig op de infodagen op de Campus van de VUB en op de jaarlijkse Afstudeerbeurs van de UGent. Aan de KU Leuven organiseren de Leuvense docenten elk jaar een infomoment voor de studenten Geschiedenis. Tot slot stuurt de opleiding in september aan alle studenten, die in het voorbije academiejaar aan een van de partneruniversiteiten ingeschreven stonden in de Master Geschiedenis, een uitnodiging voor de infosessie Archivistiek. De commissie stelt vast dat de opleiding voor alle studenten aan de betrokken universiteiten bekend is en dat de informatie over de opleiding duidelijk is.

De instroom van de master-na-master-opleiding Archivistiek richt zich op afgestudeerde masters uit de Geschiedenis of uit andere richtingen. De informatievoorziening bij aanvang van het academiejaar, blijkt zich dan ook primair tot afgestudeerde masterstudenten te richten. Studenten kunnen voor verdere informatie altijd terecht in het Infopunt Studenten. De dienst Studieadvies en Diversiteit is een centrale dienst die zich concentreert op de instroom en doorstroom. Informatie over specifieke opleidingsonderdelen kan geraadpleegd worden op de opleidingswebsite, via de pagina van het desbetreffende vak. Op de infosessie op de eerste dag van het nieuwe academiejaar wordt een door de opleiding gemaakte informatiebrochure Archivistiek aan de studenten overhandigd. Deze wordt systematisch met de studenten doorgenomen. Ook de elektronische leeromgeving PointCarré vormt een belangrijk instrument voor de studieondersteuning. Hier wordt informatie rond en aankondigingen over de opleiding kenbaar gemaakt.

De commissie stelt vast dat in het kader van de begeleiding tijdens het opleidingstraject de vele contactmomenten toereikend zijn voor een dergelijke kleinschalige opleiding op manama-niveau. Ook neemt de promotor van de masterproef een belangrijke plaats in binnen de begeleiding van de student, waarmee op bevredigende wijze is voorzien in individuele begeleiding. Voor de masterproef kan de student rekenen op een aantal nuttige terugkoppelingsmomenten. Hierbij wordt er aan het einde van het eerste semester ook een klassikaal feedbackmoment voorzien. Aanvullend roepen diverse promotoren de studenten op gezette tijden op om een afspraak te maken om de vorderingen op te volgen.

Na de invoering van de flexibilisering van het hoger onderwijs, werd er per faculteit een studietrajectbegeleider aangeduid. In het kader van de master-na-masteropleiding Archivistiek, neemt dit vooral de vorm aan van begeleiding van studenten die in een speciale positie zitten, zoals bijvoorbeeld werkstudenten. Onder de studenten heerst tevredenheid over deze begeleiding. In het kader van toekomstige verbeteringen, suggereert de commissie om, ondanks de nauwe contacten tussen studenten en docenten, toch een ombudsfunctie te creëren. Studenten die vragen hebben over het verloop van hun examen of over de daarmee gepaard gaande quotering, kunnen weliswaar contact opnemen met de docent. Dit blijkt in alle gevallen tot nu toe vlot te verlopen. Toch acht de commissie een duidelijk aanspreekbare ombudsman gewenst.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

Vermits de commissie de facetten 'materiële voorzieningen' en 'studiebegeleiding' als positief beoordeelt, krijgt het onderwerp 'voorzieningen' derhalve een positieve beoordeling.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Vanuit de centrale academische Commissie Onderwijsbeleid (adviesorgaan van de centrale Onderwijsraad) wordt permanent gewaakt over de kwaliteit van het onderwijs. Het dagelijks management is in handen van de Cel Kwaliteitszorg en Onderwijsinnovatie van het Departement Onderwijs. Op het niveau van de opleidingen en van de opleidingsonderdelen spelen de onderwijs-e-valuaties een cruciale rol. De studenten van de opleiding Archivistiek zijn ingeschreven aan de coördinerende universiteit. De evaluatie van de opleidingsonderdelen gebeurt dan ook via het systeem van

de Vrije Universiteit Brussel. Ten slotte zijn er initiatieven van de docenten zelf en van de Opleidingscommissie en de Stuurgroep; om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren.

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' als voldoende.

De visitatiecommissie stelt vast dat de opleidingsonderdelen periodiek geëvalueerd worden via de onderwijs-e-valuaties. De evaluatie gebeurt online. De elektronische evaluatie gebeurt onmiddellijk na het afsluiten van een semester, meer specifiek na de examenperiode. Naast deze enquête per opleidingsonderdeel zijn er nog twee subenquêtes die zich op de integrale opleiding richten. Alle resultaten worden na elke semesterevaluatie door de academische overheid gerapporteerd via de Officiële Resultatensite voor Academisch Personeel en Studenten. De persoonsgebonden evaluatieresultaten per opleidingsonderdeel worden gerapporteerd aan de Vice-rector Onderwijs, de Decaan van de betrokken faculteit en de docenten, die hun individuele resultaten kunnen consulteren. Wanneer bij een volgende evaluatie opnieuw een probleemsignaal voor hetzelfde opleidingsonderdeel van de betreffende docent wordt vastgesteld, wordt het initiatief tot opvolging door de Decaan genomen. Volgens het AP-reglement van de VUB maken de evaluatieresultaten deel uit van het onderwijsluik van het academisch dossier van het ZAP-lid. Verder is er ook een alumni-enquête die afgestudeerden hun opleiding retrospectief laat evalueren. Sinds kort voorziet de enquête ruimte voor opleidings specifieke vragen.

De visitatiecommissie is van mening dat de interne kwaliteitszorg zich nogal eng concentreert rond deze onderwijs-e-valuaties. De respons van de onderwijs-e-valuaties is vrij beperkt, hetgeen de betrouwbaarheid van de resultaten potentieel aantast. Uit de gesprekken blijkt dat het personeel en de studenten ten gevolge van het nauwe informele contact (dat samen gaat met de kleinschaligheid van de opleiding), wel duidelijk op dezelfde golflengte zitten wat betreft de vastgestelde problemen. In het kader van toekomstige verbeteringen, ziet de visitatiecommissie echter een noodzaak aan initiatieven die de deelname van de studenten bevorderen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet ‘maatregelen ter verbetering’ als goed.

De visitatiecommissie constateert dat de resultaten van de evaluatie-activiteiten de basis vormen voor de nodige verbetermaatregelen. De visitatiecommissie stelt vast dat er in het kader van de master-na-masteropleiding in het verleden verschillende keren strategische doelstellingen geformuleerd zijn. In 2008 en 2009 werd de basis gelegd voor de doelstellingen die op dit moment nagestreefd worden. Daarbij worden praktische beslissingen genomen die van invloed zijn op de kwaliteit van het onderwijs. Concreet worden deze streefdoelen besproken in de docentenvergadering en de stuurgroep. Daarna zet de voorzitter de streefdoelen om in concrete acties.

De opleiding Archivistiek wordt voor het eerst in haar bestaan gevisiteerd. Er werden in het verleden dus nog geen aanbevelingen gedaan door een visitatiecommissie. De visitatiecommissie stelt vast dat een aantal interessante verbetermaatregelen genomen zijn, naar aanleiding van de resultaten van de interne kwaliteitszorg. Zo zijn er initiatieven genomen in de context van digitalisering en in de context van het bevorderen van het contact met het beroepenveld. De visitatiecommissie concludeert dat de opleidingsverantwoordelijken, ondanks de vaak ingewikkelde besluitvorming die doorgaans gepaard gaan met een interuniversitaire organisatie, er in slagen om een dynamiek te creëren waarin continue verbetering een belangrijke positie inneemt. Dit blijkt ook uit het zelfevaluatie rapport, dat een heldere uiteenzetting bevat van de sterktes en zwaktes van de opleiding.

Naar de toekomst toe ziet de visitatiecommissie voor de opleidingsverantwoordelijken een uitdaging, in die zin dat er uitvoerig gereflecteerd zal moeten worden en een creatieve aanpak aangewezen zal zijn met het oog op de toekomstige tweejarige masteropleidingen in de Geschiedenis. Met betrekking tot de basisopleidingen Geschiedenis heeft de commissie in haar algemene beschouwingen een waaiersmodel gesuggereerd, waarin specifieke trajecten gericht op bepaalde beroepssectoren hun plaats kunnen krijgen. Ook voor deze Archivistiek-opleiding acht de commissie in deze context nadere doordenking en visieontwikkeling aangewezen.

De commissie merkt ten slotte op, dat zij met waardering heeft vernomen dat na en veelal ook naar aanleiding van het visitatiebezoek al weer vernieuwingen in de opleiding zijn aangebracht. De commissie heeft die vernieuwingen uiteraard niet in haar rapport kunnen verdisconteren, maar spreekt toch haar waardering hiervoor uit.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van personeel, studenten, alumni en beroepenveld' als goed.

De visitatiecommissie staat positief tegenover de kwaliteitszorgcultuur die aanwezig is onder de verschillende geledingen van de opleiding. De docenten vormen een enthousiaste drijfkracht, die ondanks de interuniversitaire organisatie van de opleiding en de gefragmenteerde situatie door de deeltijdse aanstellingen, toch de nodige samenhang vertoont. Ook leveren de opleidingsverantwoordelijken duidelijke inspanningen om de betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld bij de interne kwaliteitszorg te bevorderen.

Wat het beroepenveld en de alumni betreft, stelt de visitatiecommissie vast dat de opleidingsverantwoordelijken hier goed in slagen. De docenten en stuurgroepleden vangen zeer veel signalen op tijdens studiedagen en bijeenkomsten van de sector. Daarnaast is er drie à vier keer per jaar een vergadering van de stuurgroep van de alumnivereniging Forum voor Afgestudeerden Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer (FAAD). De belangrijkste activiteit van het FAAD is de jaarlijkse studiedag. Verder wordt door een lid van het FAAD een archiefforum beheerd. Dit is een online community voor en door studenten en alumni van de opleiding Archivistiek. Twee keer per jaar organiseert het FAAD 'Bij de archivaris op schoot'. Afgestudeerden worden dan uitgenodigd een archiefdienst te gaan bezoeken om zo in een informele sfeer te kunnen kijken hoe collega's te werk gaan. Ten slotte publiceert het FAAD ook een nieuwsbrief voor haar leden. Contacten met het beroepenveld verlopen ook via andere wegen dan alleen via de vereniging van afgestudeerden. Via de stages zijn er ook heel wat ontmoetingen. Ook bekleden diverse docenten vrijwillige functies in het beroepenveld. De visitatiecommissie waardeert de grote betrokkenheid van de alumni en het beroepenveld. In het kader van toekomstige verbeteringen suggereert de visitatiecommissie wel om deze betrokken-

heid in grotere mate te institutionaliseren (bijv. door de beroepsvereniging formeel bij de opleiding te betrekken), om zo de mogelijkheden tot kwaliteitsverbetering nog sterker te benutten.

Wat de betrokkenheid van de studenten betreft, stelt de visitatiecommissie op grond van de gesprekken vast dat de éénjarige duur van de opleiding het moeilijk maakt om telkens de nodige studentenvertegenwoordiging te garanderen. Tot voor kort werd er in de praktijk op een meer informele manier gewerkt. Studenten werden aan het begin van het academiejaar aangemaand om problemen meteen aan één van de docenten of aan de voorzitter te signaleren. Na verloop van tijd stelde de studentengroep vaak een informele vertegenwoordiger aan. Vanaf academiejaar 2011-2012 wordt er sterk op aangedrongen dat de studenten aan het begin van het academiejaar twee vertegenwoordigers aanduiden. De visitatiecommissie betreurt het feit dat dit initiatief pas genomen is naar aanleiding van de aangekondigde visitatie, maar waardeert het als zodanig. De studentenvertegenwoordigers worden nu telkens uitgenodigd tot de vergaderingen van de opleidingscommissie. De studenten zijn ook van mening dat hun opmerkingen voldoende aandacht krijgen.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg:

Vermits de commissie de facetten 'evaluatie van de resultaten', 'maatregelen tot verbetering' en 'betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld' als positief beoordeelt, krijgt het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' derhalve ook een positieve beoordeling.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' als goed.

De commissie staat positief tegenover de realisatie van de geformuleerde doelstellingen. De afgestudeerden halen tijdens de gesprekken en in het kader van de alumni-enquête aan dat de doelstellingen globaal gezien bereikt worden. De alumni schatten vooral de kwaliteit van de stage hoog in. Er werd tot nu toe geen officiële rondvraag georganiseerd bij de stageplaatsen en bij de rest van het beroepenveld. De commissie raadt aan om hier werk van te maken. Uit het goede informele contact blijkt dat

men doorgaans zeer tevreden is over het werk dat een student Archivistiek aflevert tijdens de stage. De meeste alumni vinden dat ze tijdens hun opleiding duidelijk ingelicht werden over de beroepsmogelijkheden die de opleiding geeft en voelen zich dan ook goed voorbereid op de instap naar het beroepenveld. De commissie hoort tijdens de gesprekken echter wel dat dit vooral opgaat ten aanzien van het onderwijs met betrekking tot de 'klassieke archivistiek'. In het licht van recente ontwikkelingen in het vakgebied, raadt de commissie de opleidingsverantwoordelijken aan om verdere aandacht te besteden aan de realisaties met betrekking tot (digitaal) 'records management'. Op het moment van de alumni-enquête oefende 93% van de respondenten een bezoldigd beroep uit, 7% had geen bezoldigde functie. De alumni wijzen hierin allerlei overheden aan als de belangrijkste werkgevers (gemeentes, federale overheid, gewesten en gemeenschappen, provinciale overheid). Uit de alumni-enquête blijkt dat 75% van de afgestudeerden in een echte archivaris-documentbeheerdersfunctie terecht is gekomen. Volgens driekwart van de afgestudeerden stemt het niveau van de huidige functie overeen met het niveau van de genoten opleiding. 87% van de alumni ervaart duidelijke voldoening met betrekking tot hun tewerkstelling.

De commissie concludeert hieruit dat de goed uitgewerkte professionele zijde van de opleiding duidelijk vruchten afwerpt. Door de koppeling van de masterproef aan de stage, vormt ook het niveau van de masterproef een indicatie voor de realisatie van professionele doelstellingen. De commissie acht in die masterproef ook de realisatie van academische doelstellingen als gegarandeerd. Maar op dat punt meent de commissie dat nog wel versterking mogelijk is. In het licht van de klemtoon op het maken van een archiefinventaris tegenover de wenselijkheid van verdere uitwerking van theoretische reflecties, zal de masterproef wat het academische gehalte betreft blijvende aandacht vragen. De commissie begrijpt dat deze vaststelling gesitueerd moet worden binnen twee spanningsvelden. De verdere evolutie zal namelijk in grote mate gelijklopen met de verdere uitwerking van onderzoek aan de faculteiten, hetgeen in het licht van dit jonge vakgebied een proces in ontwikkeling is. In deze context verdient het de waardering dat ook de studenten hierin een rol krijgen, in die zin dat verhandelingen van de studenten (of stukken hieruit) regelmatig gepubliceerd worden. Sommige stage-instellingen zijn bang dat gevoelige informatie zou uitlekken en willen dan ook niet dat er iets van de onderzoeksresultaten gepubliceerd wordt. Anderzijds stelt de commissie vast dat de behoeften van het werkveld met betrekking tot stagiairs, vooral professioneel van aard zijn. De commissie onderstreept dan ook nogmaals de

noodzaak voor de opleidingsverantwoordelijken om zich sterk te maken tegenover het werkveld, om het academische gehalte van de opleiding te bewaken.

Een aandachtspunt lijkt de commissie de spreiding van afgestudeerden over het werkveld. Uit de alumni-enquête blijkt dat slechts 14% van de afgestudeerden in aan het archiefwezen verwante domeinen (bibliotheek, documentatie, erfgoed) zit. Een opleiding die 'erfgoedbeheer' in haar naam heeft zou juist voor het (brede) erfgoedveld meer kunnen betekenen. Dit houdt ook in dat de opleiding groeipotentie heeft die – vooral in een tweejarige master – uitgebuit zou kunnen worden.

Wat betreft de internationalisering is het aantal uitwisselingsstudenten uitermate beperkt. In academiejaar 2009-2010 werd er een Russische studente voor een opleidingsonderdeel ontvangen. In het academiejaar 2010-2011 stuurden de opleidingsverantwoordelijken zelf een studente uit naar de eerder vermelde Summerschool. In datzelfde kader waren twee docenten uitgezonden. De commissie begrijpt dat dit in de context gezien moet worden van een 1-jarige master-na-masteropleiding, waarbij het moeilijk is om hoge cijfers met betrekking tot uitwisseling te bereiken. Toch adviseert zij om actiever de mogelijkheden van uitwisseling met het buitenland te verkennen en te benutten.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' als goed.

De commissie ziet geen ernstige problemen met betrekking tot het onderwijsrendement. De opleidingsverantwoordelijken leggen in deze context op het eerste gezicht vrij onrustwekkende cijfers voor, maar deze dienen duidelijk genuanceerd te worden. In de periode 2000-2005 lag het slaagcijfer gemiddeld op 79%; in de periode 2005-2010 daalde dit tot 53%, aldus het zelfevaluatie-rapport. De commissie kon evenwel geen duidelijk beeld krijgen uit het in het zelfevaluatie-rapport opgenomen cijfermateriaal en heeft daarom nader onderzoek ingesteld. Daaruit bleek dat (niet meegeteld degenen die voor aanvang van de lessen ermee stoppen) het gemiddeld rendement in de vier jaren 2006-2010 79% was.

Slechts een klein deel behaalt het diploma na één jaar studie: in de jaren 2006–2010 minder dan de helft (43%). In de afgelopen jaren daalde het aantal studenten dat een diploma in één jaar haalt en nam het aantal studenten dat het diploma in twee of in drie jaar haalt, toe. Dit betreft voornamelijk studenten die een extra jaar nemen om hun verhandeling in de Archivistiek af te maken en studenten die hun studie spreiden omdat ze in het jaar dat ze de studie begonnen werk vonden. Ook zijn er studenten die hun verhandeling in de Geschiedenis combineren met een extra studie Archivistiek. Dit laatste acht de commissie onjuist: aan een ma-na-ma behoren studenten alleen te beginnen als ze de eerste master voltooid hebben.

In de alumni-enquête zegt iets meer dan een kwart van de afgestudeerden dat ze studieduurvertraging hebben opgelopen. Ook hier blijkt dat de hierboven aangehaalde individuele factoren een niet te onderschatten rol spelen. Bij de relatief geringe aantallen studenten leidt dat al snel tot grote percentage verschillen.

Al met al concludeert de commissie dat de opleidingsverantwoordelijken deze omstandigheden, waarop zij lang niet steeds greep hebben, goed onderkennen en ook naar oplossingen zoeken. De commissie beveelt aan de studievoortgang continu te bewaken in het bijzonder met het oog op factoren die men wel kan beïnvloeden. Dat geldt vooral voor de studievertraging door het laattijdig afwerken van de masterproef, ten gevolge van de huidige timing van de stage, die heroverweging verdient.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

Vermits de commissie de facetten ‘gerealiseerd niveau’ en ‘onderwijsrendement’ voor de opleiding positief beoordeelt, krijgt het onderwerp ‘resultaten’ derhalve een positieve beoordeling.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE COMMISSIE

De commissie is van mening dat er binnen de master-na-masteropleiding Archivistiek voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft aldus een positief eindoordeel over de opleiding.

SAMENVATTING VAN DE AANBEVELINGEN VAN DE COMMISSIE IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

De commissie heeft voor de **master-na-masteropleiding** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- De aandacht voor onderzoeksattitudes en -vaardigheden en de aansluiting van het programma bij recente ontwikkelingen in het wetenschapsgebied opdrijven en de wetenschappelijke component van de masterproef bewaken. De taak van de stagebegeleiders in het kader van de masterproef standaardiseren en de beoordelingscriteria duidelijk communiceren.
- De plaats van de stage in het traject en de afbakening van de stage in de tijd strikter te bewaken.
- Een mindere schoolse omgang nastreven in het kader van de hoorcolleges en werkcolleges (meer interactie en discussie) en examenvragen (minder gericht op reproductie van kennis); de administratieve problemen (op facultair niveau) in de organisatie van de evaluatieactiviteiten opvolgen; en een ombudsfunctie creëren.
- Meer aandacht besteden aan (digitaal) ‘records management’.
- Het aanbod van keuzeopleidingsonderdelen verder bekijken en duidelijker communiceren over de relevantie ervan.
- Blijven reflecteren over de mogelijkheden tot internationale ervaringen voor de studenten via een uitwisselingsprogramma.
- Een minder intuïtieve omgang met studietijdmetingen en studietijdbevestiging nastreven; en de respons van de onderwijs-e-valuationen bevorderen.
- De betrokkenheid van de alumni en het beroepenveld bij de interne kwaliteitszorg in grotere mate institutionaliseren.
- Een minder nadrukkelijke koppeling van het voorbereidingsprogramma aan de masteropleiding Geschiedenis nastreven.
- Het personeelsaantal bewaken in het licht van de stijgende studenten-aantallen; de versnippering van met personeelsbestand (collectief van deeltijdse professoren) opvolgen.
- Een beter genderevenwicht in de personeelsploeg nastreven.

- Een minder grote afhankelijkheid van het Universiteitsarchief nastreven.
- Een visie ontwikkelen met het oog op de toekomstige tweejarige masteropleidingen in de Geschiedenis, rond hoe Archivistiek hierin haar plaats kan krijgen.

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN - KULAK

Bachelor in de Geschiedenis

Bachelor in de Geschiedenis (KULAK)

Master in de Geschiedenis

Master in de Geschiedenis van de Oudheid

WOORD VOORAF

Dit rapport behandelt de opleidingen Geschiedenis aan de KU Leuven en de KULAK. De visitatiecommissie bezocht deze opleidingen op 19, 20, 21, 22 en 23 december 2011. Conform haar opdracht geeft de visitatiecommissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Anderzijds heeft de visitatiecommissie in het rapport, met het oog op de verbeterfunctie van kwaliteitszorg, punten aangegeven die volgens haar kunnen worden geoptimaliseerd en doet zij daarbij aanbevelingen om te komen tot kwaliteitsverbetering.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en bijbehorende beoordelingscriteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatie-rapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, het ondersteunend academisch, administratief en technisch personeel, de studenten en alumni en de verantwoordelijken voor interne kwaliteitszorg en studiebegeleiding. Er is door de commissie een bezoek gebracht aan faciliteiten, zoals de leslokalen, de computerinfrastructuur en de bibliotheek. Ten slotte zijn ook het voorgelegde studiemateriaal, bachelorproeven, masterproeven en examenvragen ingekeken.

Per facet geeft de commissie aan of de opleidingen hierop onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. De beoordeling 'onvoldoende' wijst er op dat het facet beneden de gestelde verwachting ligt en dat beleidsaandacht op dit punt nodig is. De beoordeling 'voldoende' houdt in dat het facet beantwoordt aan de basisstandaard of basisnorm voor dit facet. De beoordeling 'goed' houdt in dat het niveau van het facet uitstijgt boven de basiskwaliteit. De beoordeling 'excellent' houdt in dat voor het facet een niveau wordt gerealiseerd waardoor de beoordeelde opleiding zowel in Vlaanderen en in België als internationaal als een voorbeeld van goede praktijk kan functioneren. De commissie heeft daarbij inzichtelijk gemaakt hoe zij, rekening houdend met de bijbehorende criteria, tot een beoordeling per facet is gekomen, zodat duidelijk is waarop de beoordeling is gegrond. De oordelen zijn zo goed mogelijk onderbouwd met feiten en analyses en zijn mede gebaseerd op een vergelijking met internationaal gehanteerde normen in het betreffende domein. Op basis van de beoordelingen per facet geeft de commissie vervolgens een samenvattend oordeel op het niveau van de onderwerpen. Een positieve (+) onderwerpscore houdt in dat voldaan is aan de minimumeisen voor basiskwaliteit. Een negatieve (-) onderwerpscore houdt in dat niet aan de minimumeisen voor basiskwaliteit voldaan is. Ten slotte geeft de visitatiecommissie aan het eind van het rapport een eindoordeel over de basiskwaliteit van de opleidingen.

De aanbevelingen om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering, zijn opgenomen bij de respectieve facetten. Aan het eind van het rapport is ten behoeve van de opleiding een overzicht opgenomen van verbeteringsmogelijkheden. De oordelen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende specialisatieprofielen, tenzij anders vermeld.

INLEIDING

De opleidingen Geschiedenis hebben sinds de vorige onderwijsvisitatie een grondige structurele en inhoudelijke verandering ondergaan door de invoering van de BaMa-structuur. In 2004–2005 ging de bacheloropleiding van start; in 2007–2008 volgde de Master. Ook de curriculumstructuur veranderde grondig. De nieuwe structuur van een driejarige bacheloropleiding en een eenjarige masteropleiding bracht herhaalde aanpassingen met zich mee in de te doceren opleidingsonderdelen en met betrekking tot de concrete organisatie van het onderwijs.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN VAN DE ACADEMISCHE BACHELOR- EN MASTEROPLEIDINGEN

Beschrijving doelstellingen

In de bijlage van dit visitatierapport werden de doelstellingen weergegeven van de bacheloropleidingen Geschiedenis (KU Leuven en KULAK) en van de masteropleidingen Geschiedenis en Geschiedenis van de Oudheid (KU Leuven), zoals weergegeven in het zelfevaluatierapport.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' als goed, zowel voor de bacheloropleiding Geschiedenis (KU Leuven), de bacheloropleiding Geschiedenis (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De specifieke opleidingsdoelstellingen vormen een goed geformuleerde vertaling van de eisen vastgelegd in het Structuurdecreet. De commissie stelt vast dat het onderwijs gevoed wordt door en gericht is op reflectie en onderzoek, gedifferentieerd naar de verscheidene opleidingsniveaus. De commissie is van mening dat de doelstellingen van de bacheloropleidingen (KU Leuven en KULAK) duidelijk gericht zijn op het bijbrengen van algemene (wetenschappelijke) competenties en wetenschappelijk-disciplinaire basiskennis, met inbegrip van de nieuwste ontwikkelingen van de discipline. Wat het masterniveau betreft, beogen de opleidingsverantwoordelijken verder te bouwen op de in de bacheloropleidingen bereikte competenties en wordt er een gevorderd niveau nagestreefd. Zowel voor de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid zijn de doelstellingen duidelijk en helder geformuleerd, waarbij competentiegericht leren centraal staat. Ook de internationale dimensie vindt de commissie terug in de opleidingsdoelstellingen van zowel de bachelor- als van de masteropleidingen.

Wat de professionele dimensie betreft, acht de commissie het, los van haar appreciatie voor de doelstellingen, niet wenselijk om de formuleringen met betrekking tot leidinggevende capaciteiten in de doelstellingen op te nemen. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat zij hiermee gevolg geven aan de vereisten in het Structuurdecreet, maar de commissie beschouwt dit als een verkeerde interpretatie van deze bepalingen. De

commissie acht het bijbrengen van leidinggevende competenties niet op zijn plaats, noch in het kader van een academische bacheloropleiding, noch in het kader van een academische masteropleiding. Ook de studenten stellen zich hier vragen bij.

Tot slot meent de commissie dat de doelstellingen bekend zijn onder de verschillende geledingen van de opleiding. De doelstellingen van de opleiding worden via uiteenlopende kanalen kenbaar gemaakt, zowel aan kandidaat-studenten als aan ingeschreven studenten. Dit gebeurt vooral via de facultaire website, een specifieke website voor toekomstige studenten en een centrale webpagina, namelijk het Studentenportaal Letteren. In de eerste week van het academiejaar worden alle bachelorstudenten per fase en alle masterstudenten tijdens een afzonderlijke informatiesessie ingelicht. De docenten lichten de doelstellingen van hun opleidingsonderdeel ook uitvoerig toe in het eerste college.

Facet 1.2 Domeinspecifieke doelstellingen

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de domeinspecifieke eisen als goed, zowel voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

Ook de domeinspecifieke eisen acht de commissie toereikend. De ambities met betrekking tot de eisen van (buitenlandse) vakgenoten en de behoeften van potentieel aansluitende beroepenvelden, worden op heldere wijze geformuleerd. Zowel de wetenschappelijke discipline, de internationale wetenschapsbeoefening als het relevante beroepenveld, komen aan bod in de domeinspecifieke doelstellingen. Bovendien constateert de commissie dat de domeinspecifieke eisen overeenkomen met het door de commissie geformuleerde referentiekader.

De bacheloropleidingen Geschiedenis (KU Leuven en KULAK) zijn vooral op doorstroom naar de master geschiedenis gericht. De commissie heeft hiervoor begrip, in het licht van de tot op heden beperkte arbeidsmarkt voor afgestudeerde bachelors, maar acht in deze context toch blijvende reflectie aangewezen op de vraag of de bachelor niet sterker een zelfstandig opleidingstraject zou moeten zijn, waarna ook de arbeidsmarkt zou

kunnen worden betreden of op basis waarvan een andere vervolgopleiding kan worden gevolgd. Wat het masterniveau betreft, waardeert de commissie het interessante profiel dat aangeboden wordt. In deze context acht de commissie de ambities van de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid vooral noemenswaardig. De commissie waardeert het feit dat het mogelijk is om dit profiel aan te bieden. Tot haar genoegen stelt de commissie dan ook vast dat de studenten vaak voor Leuven kiezen, omwille van het brede aanbod van vakgerelateerde opleidingsonderdelen rond de periode Oudheid en omwille van het bestaan van deze masteropleiding. De commissie beschouwt dit als een interessante profilering ten opzichte van andere binnenlandse opleidingen, al heeft zij ten aanzien van de uitwerking ervan in de praktijk van de opleiding enkele opmerkingen (*zie daarvoor elders in dit rapport*).

Ten slotte vraagt de commissie aandacht voor het aandeel van mondiale elementen (wereldgeschiedenis) in de ambities van de opleidingsonderdelen. De commissie heeft vastgesteld dat de doelstellingen overwegend eurocentrisch van aard zijn, en meent dat met betrekking tot de ambities rond wereldgeschiedenis, de lat hoger gelegd kan worden.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding

Vermits de commissie de facetten 'niveau en oriëntatie' en 'domeinspecifieke eisen', voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis en de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid, als positief beoordeelt, geeft ze derhalve het onderwerp 'doelstellingen' voor de opleidingen een positieve beoordeling.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Beschrijving programma

In de bijlage van dit visitatierapport werden de programma's weergegeven van de bacheloropleidingen Geschiedenis (KU Leuven en KULAK) en van de masteropleidingen Geschiedenis en Geschiedenis van de Oudheid (KU Leuven), zoals weergegeven in het zelfevaluatierapport.

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma als goed, zowel voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat de bacheloropleidingen (KU Leuven en KULAK) gestructureerd zijn in drie clusters: 1) historische ateliers; 2) historische overzichten en historische verdieping; en 3) verbreding. De historische ateliers zijn gericht op de academische competenties met betrekking tot historisch onderzoek en geschiedschrijving en de kritische attitude die daaraan eigen is. Dit geschiedt in de vorm van verplichte opleidingsonderdelen en een beperkte set keuzeopleidingsonderdelen. De cluster historische overzichten en historische verdieping zet in op het verwerven en uitdiepen van kennis over het verleden. De historische overzichten en historische verdiepingsvakken hebben als doel de studenten kennis van en inzicht in de geschiedenis, de historiografische evoluties en de synchronie en diachronie van de historische ontwikkelingen aan te reiken. De cluster verbreding bestaat uit een beperkt aantal opleidingsonderdelen over andere (humane) wetenschappen dan geschiedenis.

De commissie heeft waardering voor de structuur van de bacheloropleiding zowel in de KU Leuven als in de KULAK. Maar zij stelt ook vast dat het gebruik van de historische bronnen sterker aandacht verdient. Dat geldt in het bijzonder voor de bachelorpaper, die toch als het sluitstuk van de opleiding dient te fungeren, waarin alle verworven competenties tot uitdrukking zouden moeten komen, met inbegrip dus van het bronnengebruik, dat in de doelstellingen zo duidelijk aan de orde is en waaraan in het eerste en tweede bachelorjaar wel degelijk ook aandacht wordt gegeven. In de huidige praktijk ligt de nadruk in de bachelorpaper naar het oordeel van de commissie, behoudens voor de optie oudheid, te sterk op de historiogra-

fische analyse, die overigens op zich van veel belang is. Het gebruik van de bronnen laat zich daar op zich goed bij betrekken. Voor de KULAK geldt dat daar geen bachelorpaper aan de orde is, maar dat meer in het algemeen de opmerking ook op die opleiding van toepassing is.

De commissie staat positief tegenover het feit dat studenten reeds vanaf het begin van de bacheloropleiding (KU Leuven) kunnen kiezen voor een aantal opties, waaronder de optie oudheid, die voorbereidt op de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid. Wat deze optie betreft, suggereert de commissie in het kader van het verbeteringsperspectief om de breedte te bewaken. De commissie waardeert de nadruk in het opleidingsprogramma op geschiedenis van de Oudheid maar meent ook dat de grote aandacht voor de brontalen in dat verband afbreuk doet aan het beoogde brede karakter van dit bachelorprogramma. In het licht van de doelstellingen begrijpt de commissie verder ook dat wereldgeschiedenis geen al te zwaar gewicht krijgt in dit bachelorprogramma. Toch meent de commissie dat dit, in het licht van haar opmerking rond de doelstellingen, ook op programmaniveau om verdere opvolging vraagt. Aan de KULAK wordt de optie Oudheid niet aangeboden. In het kader van deze bacheloropleiding waardeert de commissie de anderssoortige profilering, waarbij de studenten kunnen kiezen voor een doorstroomoptie naar sociale wetenschappen. De commissie waardeert hier ook de focus op politieke wetenschappen. Overigens wil de commissie ook haar waardering uiten voor de multidisciplinaire aanpak in het kader van het opleidingsonderdeel Geschiedenis van de 1^e Wereldoorlog.

De masteropleidingen zijn opgebouwd rond een tweeledige structuur, waarbij enerzijds op het eigen onderzoek (masterproef) en anderzijds op de uitdieping van specifieke historische kennis gefocust wordt. De commissie stelt dat het bronnengebruik in het kader van de masterproef wel in sterke mate aanwezig is, hetgeen ook duidelijk blijkt uit de eindproducten. Toch meent de commissie dat ook op masterniveau verdere opvolging wenselijk is. Zowel in de masteropleiding Geschiedenis, als in de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid, ziet de commissie meer opportuniteiten om aandacht te schenken aan internationale inzichten en debatten in het vakgebied. Voor de masteropleiding Geschiedenis ziet de commissie in het bijzonder kansen om de economische en politieke geschiedenis sterker te profileren. Voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid ziet de commissie in het bijzonder mogelijkheden om het comparatieve perspectief, in het licht van recente ontwikkelingen in het vak, duidelijker aanwezig te stellen in het programma. De op zich te waarderen grote na-

druk op de beheersing van de brontalen en het interpreteren van primaire bronnen, brengt het gevaar met zich mee dat de theoretische reflectie en de analytische kant van het historische onderzoek te weinig aandacht krijgen. Laatstgenoemde elementen zouden duidelijker in het opleidingsprogramma kunnen worden verankerd.

Een algemene opmerking betreft de aandacht voor mondelinge vaardigheden. De commissie is van mening dat ook dit aspect meer aandacht verdient en dit zowel op het bachelor- als op het masterniveau.

Zeer positief staat de commissie ten opzichte van de grote stappen die gezet zijn in het licht van de internationaliseringsdoelstelling, in het bijzonder in vergelijkend perspectief. De opleidingsverantwoordelijken gaan ervan uit dat internationalisering in de eigen opleiding begint, hetgeen ook blijkt uit de inspanningen binnen de verschillende opleidingen om het curriculum een internationale dimensie te geven. In de derde bachelorfase is er een verplicht opleidingsonderdeel in het Engels geprogrammeerd (History of European Colonization). Op masterniveau worden enkele keuzeopleidingsonderdelen in het Engels aangeboden. Voor vele opleidingsonderdelen wordt lectuur aangeboden in andere talen dan het Nederlands. Op regelmatige basis organiseren stafleden ook lezingen en werkseminaries met binnenlandse en buitenlandse experts. Verder creëert de effectieve mobiliteit van studenten een belangrijke meerwaarde. In deze context kunnen de opleidingsverantwoordelijken mooie cijfers voorleggen. De POC neemt initiatieven om de internationale mobiliteit van de studenten aan te moedigen. Voor elke Erasmusbestemming is een ZAP-lid geschiedenis als verantwoordelijke aangewezen. In de loop van het eerste semester worden facultaire informatiesessies georganiseerd over de bestemmingen en de procedures. Deze aanpak blijkt de afgelopen jaren duidelijk resultaten opgeleverd te hebben.

Facet 2.2 Academische en professionele gerichtheid van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'professionele en academische gerichtheid van het programma' als voldoende, zowel voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De commissie heeft veel waardering voor het hoge niveau dat de opleiding ambieert in academische opzicht. Onderzoeksattitude en onder-

zoeksvaardigheden nemen een centrale plaats in. Van bij het prille begin wordt de bachelorstudent (KU Leuven en KULAK) via praktijkoefeningen in rechtstreeks contact gebracht met de methodes van het wetenschappelijk historisch onderzoek. De student wordt gedurende de volledige bacheloropleiding begeleid en aangespoord om gaandeweg het leerproces in eigen handen te nemen. Door de opleiding heen verwerven de studenten een bewuste en kritische attitude ten opzichte van informatie.

Zonder het hoogwaardige academische niveau in twijfel te willen trekken, heeft de commissie wel een opmerking, met betrekking tot het opleidingsonderdeel Academisch Nederlands. De commissie is van mening dat dit nadere reflectie verdient, met het oog op een eventueel andere vormgeving. De commissie waardeert dat de competentie wetenschappelijk schrijven in het kader van een duidelijk afgelijnd opleidingsonderdeel bijgebracht wordt, maar stelt vast dat dit aanleiding geeft tot ontevredenheid bij de studenten. Deze betwijfelen het nut van deze competentie niet, maar wel de zinvolheid van een afzonderlijk opleidingsonderdeel. Ook de commissie ziet andere mogelijkheden en meent dat een eventuele koppeling van opdrachten rond academisch Nederlands aan bestaande papers overwogen zou kunnen worden. Dit kan ook een manier zijn om zwakkere studenten te detecteren en door te verwijzen naar een eventuele bijspijkerkursus wat betreft academisch Nederlands.

Op het masterniveau wordt er op adequate wijze voortgebouwd op de kennis, vaardigheden en attitudes, die verworven zijn op bachelorniveau. Dit vertaalt zich in twee masteropleidingen die voor een groot deel gericht zijn op historisch onderzoek van academisch niveau. In de masteropleidingen is de historische kennis gespecialiseerd. Inhoudelijk zijn deze afgestemd op de stand van het historisch onderzoek in de expertisevelden waarin de staf actief is. Zoals reeds aangehaald werd, vraagt de commissie in deze context om aandacht voor de aanwezigheid van politieke en economische geschiedenis (masteropleiding Geschiedenis) en voor het bevorderen van het comparatief perspectief (masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid).

Ook tegenover de professionele gerichtheid van de verschillende opleidingen, staat de commissie positief, al meent de commissie dat hier niet het hoogwaardige niveau bereikt wordt, dat zij vaststelde in het kader van de academische gerichtheid. In het zelfevaluatie rapport leest de commissie dat de opleidingsverantwoordelijken vooral onderwijs en onderzoek beschouwen als aansluitende werkvelden. De opleidingsverantwoordelijken begrijpen uiteraard dat ook andere werkvelden relevant kunnen zijn. Zo

worden de journalistiek, studiediensten, overheidsdiensten, de culturele sector, de bedrijfsweld en zelfs de bank- en financiële sector genoemd. De commissie beaamt dit en meent dat het wenselijk is dit in het gehele traject meer zichtbaar te maken. De commissie waardeert in deze context de inspanningen die geleverd worden om via gastdocenten een meerwaarde te bieden, maar meent dat meer inspanningen aangewezen zijn. Ze begrijpt echter dat de tweejarige masteropleiding in deze context meer mogelijkheden biedt. Alleszins zal er grondig nagedacht moeten worden over het evenwicht tussen professionele en academische gerichtheid. Voor studenten met onderzoeksambities zijn de thans aangeboden trajecten zonder meer erg interessant; voor studenten met andere ambities, zullen in de toekomst (zonder tot duplicatie van hogere beroepsopleidingen over te gaan) alternatieve trajecten uitgestippeld moeten worden om te vermijden dat studenten na hun masteropleiding de noodzaak blijven voelen om nog een andere opleiding, die meer arbeidsmarktperspectieven biedt, te volgen.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de samenhang van het programma als goed, zowel voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

In het kader van de aandacht voor de samenhang van de programma's fungeert de POC als permanent overlegorgaan waar mogelijke knelpunten in de opleiding besproken worden. In het kader van de activiteiten rond interne kwaliteitszorg worden mogelijke overlappings of andere knelpunten aan de orde gesteld. Globaal gezien constateert de commissie dat dit een goede samenhang van de verschillende programma's bevordert, al wenst zij toch een aantal factoren aan te halen die een potentiële bedreiging vormen en daarom in de toekomst strenger bewaakt dienen te worden.

De coherentie van de bachelorprogramma's wordt in de eerste plaats gewaarborgd door de structuur van de clusters over de drie studiefasen heen. Binnen elke cluster worden telkens dezelfde doelstellingen nagestreefd en stap voor stap verdiept. De historische ateliers bieden een stapsgewijze methodologische basisopleiding waarin geleidelijk aan meer en complexere onderzoeksvaardigheden worden verworven. Binnen de cluster historische overzichten en verdieping wordt de samenhang tussen de fasen gecreëerd door een verdere verdieping van historische kennis

en inzicht. In de cluster verbreding wordt samenhang gecreëerd door de organisatie in modules, of in de eerste fase met een coherent pakket van humane wetenschappen. De commissie beschouwt dit als een goede wijze om de nodige samenhang te bewerkstelligen, maar raadt de opleidingen aan om de risico's van inhoudelijke overlap tussen de verschillende modules verder in te perken. In het kader van toekomstige verbetering vraagt de commissie ook aandacht voor het evenwicht tussen verplichte en keuzeopleidingsonderdelen. Wat betreft de bacheloropleiding aan de KU Leuven, stelt de commissie een mooi aanbod van keuzeopleidingsonderdelen vast, al verdient de economische en politieke geschiedenis in dit aanbod verdere uitwerking. Ook blijkt het grote aanbod van keuzemogelijkheden te vragen om meer duidelijke communicatie, aangezien dit in vele gevallen verwarring blijkt te scheppen bij de studenten en een potentiële bedreiging vormt voor de samenhang van het programma. Wat de bacheloropleiding aan de KULAK betreft, stelt de commissie vast dat het keuzeaanbod beperkt is, maar door de grotere mate van sturing ziet de commissie een grotere garantie op samenhang. Concluderend acht de commissie het aangewezen om het keuzeaanbod verder te bekijken in relatie tot de implicaties hiervan voor de samenhang van de bachelorprogramma's.

Het specialiserende karakter van het masterniveau impliceert sowieso een grote inhoudelijke coherentie. De masteropleiding Geschiedenis is opgebouwd rond de masterproef. Studenten kiezen voor één van de vier opties, die gebaseerd zijn op de onderzoekstradities van de stafleden. De commissie heeft dan ook waardering voor de inhoudelijke samenhang van beide masterprogramma's. De commissie heeft geconstateerd dat in het verleden bepaalde opleidingsonderdelen van een aantal bachelormodules ook in de masterfase gekozen konden worden. De commissie waardeert het feit dat dit in het kader van het nieuwe programma gereduceerd is, maar raadt aan om dit in de toekomst blijvend te bewaken. Verder haalt de commissie ook voor de masterfase de vele keuzemogelijkheden en de daaraan gekoppelde bedreiging voor de samenhang van het programma aan als een aandachtspunt.

Ook de Master in de Geschiedenis van de Oudheid is opgebouwd rond de masterproef, een kerngroep en keuzevakken. Net als in de Master Geschiedenis bouwt de masterproef voort op de historische ateliers van het bachelorprogramma en vormt dit het centrale deel van de masteropleiding. Binnen het masterprogramma Geschiedenis van de Oudheid constateert de commissie een grote coherentie, maar ook een vrij nadrukkelijke oriëntatie op de interpretatie van het bronnenmateriaal en op vraagstellin-

gen die als het ware voortkomen uit de overgeleverde documentatie zelf. Hoewel zij grote waardering heeft voor de Leuvense traditie op dit terrein, beveelt zij aan om, met behoud van de coherentie van de opleiding, plaats in te ruimen voor een module theoretische reflectie. In lijn hiermee zouden in de masterscripties de problematiserende en analyserende aspecten een groter gewicht moeten krijgen.

Alle opleidingen hebben de mogelijkheid om het studietraject bindend te sturen door middel van volgtijdelijkheidsvoorwaarden en nultoleranties. Gezien het grote aantal studenten, die niet in een modeltraject zitten, meent de commissie dat deze instrumenten nog strakker kunnen worden toegepast om de samenhang van de programma's te bewaken, vooral voor de oefeningen in de bacheloropleiding en voor de overgang tussen de bachelor- en de masterfase.

Facet 2.4 Studiomvang

De bachelorprogramma's (KU Leuven en KULAK) voldoen met 180 studiepunten aan de decretaal vastgelegde eisen. De masterprogramma's voldoen met 60 studiepunten aan de decretaal vastgelegde eisen.

Facet 2.5 Studietijd

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet studietijd als voldoende, zowel voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De commissie constateert dat elk opleidingsonderdeel in de erop volgende examenperiode geëvalueerd wordt. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat dit hen in staat stelt tot een evenwichtige verdeling van de opleidingsonderdelen. Over die evenwichtige verdeling wordt ook gewaakt door de universitaire overheid en de POC. Door middel van studentenbevragingen (curriculumevaluaties, ad-hoc-evaluaties en de tweejaarlijkse online studentenbevraging over het onderwijs) en occasionele studietijdmetingen, wordt gepeild naar de reële studietijd en naar de belasting van de studenten. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat ook de studie(traject)begeleiders een grote rol spelen in het bewaken van de studietijd. De commissie begrijpt ten slotte dat alle resultaten worden besproken in de POC. De commissie meent dat deze instrumenten en organen de

opleidingsverantwoordelijken in principe in staat moeten stellen om de studeerbaarheid en de overeenkomst tussen reële en begrote studietijd op te volgen. Toch wenst de commissie, omwille van onderstaande opmerkingen, het belang te benadrukken van studietijdmetingen van de volledige programma's. De commissie heeft tot haar genoegen vastgesteld dat de opleidingsverantwoordelijken van de bacheloropleiding aan de KULAK hiermee begonnen zijn, maar ziet een duidelijke noodzaak om dit initiatief op korte termijn door te trekken naar alle opleidingen.

Wat de bacheloropleidingen (KU Leuven en KULAK) betreft, stelt de commissie een doorgaans adequate, maar in bepaalde gevallen variabele mate van overeenkomst vast tussen reële en begrote studietijd. Vooral wat de keuzeopleidingsonderdelen betreft, ziet de commissie nog ruimte voor verbetering. De commissie stelt namelijk vast dat de gewichten van keuzevakken die met evenveel studiepunten begroot zijn, niet altijd gelijk zijn. Bovendien geven de studenten aan dat de studeerbaarheid van de opleidingen in Leuven en Kortrijk in zekere mate afhangt van de keuzemogelijkheden in het programma. Dit brengt het risico met zich mee dat studenten eerder kiezen in functie van het gewicht van het opleidingsonderdeel, dan in functie van hun interesses. Dit blijkt in bepaalde gevallen aanleiding te geven tot individuele programma's die aan de lichte kant zijn. Wat de masteropleidingen betreft, ziet de commissie op zich een voldoende mate van overeenkomst tussen reële en begrote studietijd, maar merkt zij op dat de programma's in hun geheel aan de lichte kant zijn. Ook de studenten getuigen dat de masterprogramma's vrij licht zijn. De commissie ziet een duidelijke noodzaak om aan dit punt de nodige opvolging te bieden en suggereert om een aantal examens aan te vullen of te vervangen door papers. De commissie waardeert echter het feit dat de opleidingsverantwoordelijken zich duidelijk bewust zijn van de noodzaak om bovenstaande aandachtspunten op korte termijn op te volgen.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' als goed, zowel voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De opleidingsverantwoordelijken geven het college, het practicum, de bachelorpaper en de masterproef aan als gehanteerde werkvormen.

Het aandeel van practica neemt toe door de verschillende fases heen, waardoor de zelfwerkzaamheid van de studenten steeds sterker wordt aangesproken. De commissie is van mening dat de opleidingsverantwoordelijken in het algemeen met deze werkvormen een adequate afstemming tussen vormgeving, didactisch concept en doelstellingen bereiken. Verder ziet zij hierin een mooie variatie aan werkvormen. De meeste studenten signaleren dat de variatie aan werkvormen een positieve bijdrage levert tot de verwerking van de leerstof en het aanleren van vaardigheden.

Wat de bacheloropleiding aan de KU Leuven betreft, constateert de commissie echter een relatief sterk aandeel van hoorcolleges. De commissie begrijpt dat dit niet los te koppelen is van de grote studentengroepen en de in dat licht kleine bestaffing, maar meent dat toch verdere reflectie en creatieve initiatieven wenselijk zijn. De commissie stelt namelijk vast dat de klemtoon op hoorcolleges ten koste gaat van de aandacht voor mondelinge vaardigheden (presentaties). Bij de bacheloropleiding van de KULAK ziet de commissie in de praktijk van het onderwijs meer evenwicht omdat de kleinere groepen meer interactie tijdens de lesmomenten mogelijk maken, ook in de hoorcolleges. Wat de masterfase betreft, ziet de commissie eveneens een zeker overwicht aan hoorcolleges. De commissie heeft echter begrepen dat hier de kleinere groepen van studenten meer interactie toelaten in de hoorcolleges. De commissie meent dat er hierdoor in principe een goed evenwicht is in werkvormen. In het kader van het verbeterperspectief suggereert de commissie om dit meer zichtbaar te maken in de manier waarop opleidingsonderdelen met de gehanteerde werkvormen gepresenteerd worden.

Voor de meeste opleidingsonderdelen voorzien de docenten in ondersteunende publicaties. Ook wat dit studiemateriaal betreft, is de commissie positief. Het gaat hierbij niet alleen om handboeken, maar veelal ook om cursusteksten of collegenota's, aanvullende, al dan niet verplichte lectuur in de vorm van lektuurpakketten (readers) of boeken. Wat de bacheloropleidingen betreft, meent de commissie dat het studiemateriaal doordacht gekozen is. Wat de masteropleidingen betreft, ziet de commissie nog opportuniteiten om recente ontwikkelingen een nog meer duidelijke plaats te geven. De commissie meent namelijk dat in een aantal handboeken de recente ontwikkelingen in het vakgebied nog niet (volledig) verwerkt zijn. In dit opzicht waardeert de commissie dat recente literatuur vaak als toegevoegde literatuur aan de studenten meegegeven wordt, maar is van mening dat dit ook een groter aandeel verdient binnen de verplichte literatuur. Ook in het licht van een meer mondiaal perspectief verdient het studiemateriaal verdere aandacht. Alleszins dienen, in het kader van

toekomstige verbeteringen, wetenschapstheoretische en internationale debatten in grotere mate aan de orde gebracht te worden.

Voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid geldt mutatis mutandis hetzelfde. De benadering binnen deze opleiding is naar het oordeel van de commissie sterk brongericht. Hoewel de commissie de voordelen van een dergelijke oriëntatie onderkent, meent zij dat – mede met het oog op de aanscherping van de analytische en interpretatieve vaardigheden van de studenten – meer tijd ingeruimd zou moeten worden voor een kennismaking met belangrijke debatten uit heden en verleden – binnen en eventueel ook buiten de Geschiedenis van de Oudheid. Deze aanbeveling heeft implicaties voor de samenstelling van het studiemateriaal. Op dit moment vormen syllabi een belangrijk deel van het aangeboden lesmateriaal. In de toekomst zouden spraakmakende monografieën dan wel andere publicaties met een meer theoretisch-methodologische inslag een grotere rol in het onderwijs kunnen spelen.

Ten slotte uit de commissie haar waardering voor de elektronische leeromgeving, Toledo, die frequent ingezet blijkt te worden in de opleidingen. Het bestaat uit een leerplatform (Blackboard) en een toetsplatform (Questionmark Perception). In de eerste plaats fungeert Toledo als een platform om gedigitaliseerd cursusmateriaal aan te bieden, maar Toledo biedt eveneens verschillende kanalen aan om vlot te communiceren met studenten en docenten. De commissie waardeert in dit opzicht vooral de bacheloropleiding aan de KULAK. De uitwerking van een onderwijslabo en de recente initiatieven met het oog op verdere digitalisering die hieruit volgden, acht de commissie van zeer hoog niveau.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' als voldoende, zowel voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De commissie constateert dat de verschillende evaluatie-activiteiten de opleidingen in staat stellen om de realisatie van de doelstellingen van de programma's te toetsen. De opleidingen streven naar de nodige variatie in de evaluatievormen. Uitgangspunt is dat kennis en inzicht voornamelijk via mondelinge examens worden getest. Vaardigheden worden

getest via permanente en partiële evaluatie (de verschillende onderzoeksmethoden en oefeningen uit de historische ateliers), via de bachelorpaper en de masterproef, en ten slotte via schriftelijke examens. Het schriftelijke examen wordt ook ingezet in opleidingsonderdelen met grote studentengroepen. Verder nemen schriftelijke examens af en neemt permanente en partiële evaluatie toe door het globale onderwijstraject heen. De commissie kan zich achter deze aanpak scharen, maar merkt niettemin op dat het evenwicht binnen de evaluatievormen in sterke mate overhelst naar mondelinge examens. Zonder het nut van mondelinge examens in twijfel te trekken, meent de commissie dat het evenwicht met schriftelijke examens verdere opvolging verdient. De commissie heeft bovendien een lijst van examenvragen bestudeerd en stelt een aanvaardbaar evenwicht vast tussen toetsing van kennis, inzicht, attitudes en vaardigheden.

Wat de transparantie van de evaluatie betreft, stelt de commissie vast dat de gebruikte evaluatievormen terug te vinden zijn in de studiegids, op de centrale website van de universiteit, op de facultaire website en op Toledo. Bovendien worden ze door de ombudsdienst in verschillende sessies toegelicht. Ook worden voorbeeldvragen ter beschikking gesteld en worden de studenten via profexamens voorbereid op de examens. De commissie hoort echter van de studenten dat feedback op examens te sterk varieert van docent tot docent. Een tweede opmerking met betrekking tot transparantie, betreft de bacheloropleiding, meer specifiek de bachelorpaper. De commissie meent dat de criteria voor de evaluatie van de bachelorpaper veel duidelijker zouden moeten zijn met betrekking tot het gebruik van bronnen en de eis van duidelijke formulering van de onderzoeksvraag, hetgeen ook in lijn is met de opmerking van de commissie om de bachelorpaper in grotere mate te beschouwen als een sluitstuk van de opleiding, waarin alle tijdens de opleiding verworven competenties dienen aangevend te worden.

Wat de organisatie van toetsen en examens betreft, is de commissie tevreden. Examinatoren en studenten houden zich strikt aan de vastgelegde examenregeling. De examenombuds bemiddelt in geval van betwistingen en behandelt vragen voor verplaatsing van examens. De studenten kiezen zelf voor welke opleidingsonderdelen ze eventueel een tolerantie wensen in te zetten, weliswaar binnen bepaalde grenzen. Na elke zitting stelt de examencommissie de resultaten vast en ontvangen de studenten hun resultaten via het KULoket. Aan het einde van de opleiding bepaalt de examencommissie of de betreffende studenten geslaagd zijn voor de opleiding. Elke student heeft recht op feedback over elk examen binnen

de vijf werkdagen na de bekendmaking van de examenresultaten. Voor de aanvang van elke examenperiode worden via Toledo en het secretariaat de dagen en uren bekendgemaakt waarop de docenten zich ter beschikking houden van de studenten. Een eenvoudige e-mail volstaat om gebruik te kunnen maken van het recht op inzage. De examencommissie waakt over de organisatie van de examens, de examenspreiding, de correcte toepassing van de examenvormen en de beoordelingscriteria. Voor de KULAK wordt bij delegatie van de faculteit een examencommissie opgericht die bevoegd is voor de beslissingen die integraal samenhangen met het te Kortrijk gevolgd onderwijstraject van de student.

Facet 2.8 Masterproef

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de masterproef als goed, zowel voor de masteropleiding Geschiedenis, als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De commissie meent dat in beide masteropleidingen de masterproef een mooi sluitstuk vormt waarin de relevante competenties samenkomen. De student wordt via de aanpak met betrekking tot de masterproef, in beide opleidingen in staat gesteld om blij te geven van een analytisch en een zelfstandig probleemoplossend vermogen op het vereiste niveau. Wat de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid betreft, meent de commissie echter dat verdere reflectie aan de orde is rond het concept van de masterproef. De commissie acht een sterkere gerichtheid op de nieuwste ontwikkelingen juist ook in de geschiedwetenschap, die veelal een interdisciplinair karakter hebben, wenselijk. Deze problematiek hangt samen met de centrale plaats die binnen de opleiding wordt toegekend aan de beheersing van de brontalen en de bestudering van de primaire bronnen. De commissie ziet de kracht van deze aandacht voor de brontalen en deze zou ook zeker niet verloren mogen gaan, maar daarbij zou een scherpere gerichtheid op theoretische en analytische reflectie van de onderwerpen wenselijk zijn.

In de loop van de maand juni van het (voorafgaande) academiejaar wordt de lijst met beschikbare onderwerpen per promotor op Toledo en op de facultaire website geplaatst. Bovendien kunnen de studenten nog vóór het begin van de zomervakantie informatie inwinnen en zelfs concrete afspraken maken met de promotor die ze gekozen hebben, in verband met lectuur en archiefonderzoek tijdens de zomermaanden. De meeste studenten kiezen hun thema en promotor echter bij de aanvang van het daarop volgende

academiejaar. Eenmaal de keuze voor een promotor en een thema gemaakt is, worden de werkwijze, het concrete werkplan en de timing van de masterproef in een individueel onderhoud met de promotor schriftelijk vastgelegd aan de hand van een standaardformulier. De commissie beschouwt dit als een goede wijze om studenten voor te bereiden, zowel wat betreft de masterproef Geschiedenis als de masterproef Geschiedenis van de Oudheid.

Wat de begeleiding betreft, ziet de commissie nog ruimte voor verbetering. De voorbereiding van de masterproef loopt verder verspreid over de twee semesters in het kader van de volgende te onderscheiden fasen: ontwikkeling van thematiek en methodologie, heuristiek, literatuur van het beschikbare materiaal, bronnen- en/of archiefonderzoek, redactie. Tijdens het tweede semester wijden de studenten zich grotendeels aan de verwerking van de gegevens en het uitschrijven van de tekst. Van voltijdse ZAP-leden wordt aangenomen dat ze vijf à tien masterproeven begeleiden. De begeleiding neemt vooral de vorm aan van individuele contactmomenten. Uit de hearings blijkt echter dat de aard van de individuele begeleiding soms sterk verschilt van promotor tot promotor. De commissie heeft namelijk met zorg geconstateerd dat in uitzonderingsgevallen masterproeven in het verleden niet gelezen zijn door de promotor tot de periode van indiening (naar mag worden aangenomen vrijwel altijd als gevolg van de zeldzame gevallen waarin de betreffende studenten zelf hun masterproef indienden zonder overleg te hebben gezocht met de promotor). De commissie staat in beginsel wel positief tegenover een variatie in begeleiding, in de zin dat elke docent recht heeft op zijn eigen werkwijze, maar waardeert dat thans iets gedaan wordt om te geringe begeleiding te voorkomen. Zo werd er bijvoorbeeld een begeleidingsformulier ingevoerd, waarin het concrete werkplan vastgelegd wordt en waarin de begeleiding geformaliseerd wordt. Deze weg zou nog verder bewandeld moeten worden. Ook suggereert de commissie om de mogelijkheden van collectieve begeleidingsmomenten verder te exploreren. In dit opzicht staat de commissie positief tegenover het feit dat voor de masterproef Geschiedenis van de Oudheid reeds enige tijd een aanpak met seminars ingevoerd is en dat dit momenteel een voorbeeldfunctie vormt voor verdere uitwerking van de collectieve begeleiding van de masterproef Geschiedenis. Recentelijk werd het aantal studiepunten teruggebracht tot 18 om ruimte te creëren voor een seminarie rond de masterproef. De commissie spoort de opleidingsverantwoordelijken aan om door te gaan in de ingeslagen weg.

De masterproef (Master Geschiedenis en Master Geschiedenis van de Oudheid) wordt beoordeeld door de promotor en door een bijkomende lector. De voorzitter en secretaris van de examencommissie stellen in overleg met de promotoren de lectoren aan. De beoordeling gebeurt aan de hand van een beoordelingsrooster dat via Toledo beschikbaar is. Discussiepunten en eventuele afwijkende meningen worden op basis van deze beoordelingsroosters besproken. De commissie beschouwt dit als een toereikende manier om de evaluatie van de masterproef vorm te geven. Wat de masterproef Geschiedenis van de Oudheid betreft, is de commissie van mening dat de scoring in bepaalde gevallen strenger mag zijn.

Tot slot uit de commissie haar waardering voor de sterk academische inslag van de eindproducten. De studenten kunnen deelnemen aan lopend wetenschappelijk onderzoek en de masterproef leidt regelmatig tot een publicatie. De studenten worden ook verplicht deel te nemen aan onderzoeksseminaries die inhoudelijk of methodologisch passen in het kader van hun onderzoek. De commissie wijst de opleidingsverantwoordelijken er wel op dat dit hoge academische gehalte vooral voor studenten met onderzoeksambities erg interessant is. Voor studenten met andersoortige ambities (die in de meerderheid zijn), suggereert de commissie om ook alternatieve vormen als opties in te voeren, waarbij ook de relevantie voor andere werkvelden duidelijk wordt.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' als goed voor de bacheloropleiding Geschiedenis (KU Leuven) en de bacheloropleiding Geschiedenis (KULAK), en als voldoende voor de masteropleiding Geschiedenis en de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

Wat de aansluiting van de bachelorprogramma's betreft, meent de commissie dat duidelijk vertrokken wordt vanuit de kwalificaties van de instromende studenten. De meeste studenten hebben een vooropleiding gevolgd in het ASO. Gemiddeld 37,3% van hen volgde moderne talen. Opvallend is dat volgens het zelfevaluatierapport gemiddeld 44,9% van de instromende generatiestudenten als vooropleiding een ASO-richting met één of twee klassieke talen heeft. Ook in Kortrijk vertegenwoordigen beide groepen meer dan 35%. Los hiervan blijkt er toch een niet te onderschatten heterogeniteit vast te stellen, die volgens de commissie goed opgevangen wordt. Daarnaast waardeert de commissie dat er goed uitgewerkte verkorte

bachelorprogramma's bestaan voor studenten die reeds een academische of beroepsgerichte vooropleiding afgewerkt hebben. Verder is de commissie zeer positief over de soepele wijze waarop de overgang tussen de tweejarige bacheloropleiding aan de KULAK en het derde bachelorjaar in Leuven zich voltrekt.

Om rechtstreeks te worden toegelaten tot de opleiding Master in de Geschiedenis, moet de student het diploma hebben van Bachelor in de Geschiedenis: afstudeerrichting oudheid tot heden. De beginvoorwaarden van de Master in de Geschiedenis van de Oudheid vallen dan weer samen met de eindtermen van de Bachelor in de Geschiedenis: afstudeerrichting oudheid. Een punt dat volgens de commissie in de context van beide masteropleidingen om verdere aandacht vraagt, betreft het feit dat deze reeds toegankelijk zijn voor studenten die de bachelorpaper nog niet afgerond hebben. De commissie meent dat in deze context strengere volgtijdelijkheidsvoorwaarden aan de orde zijn. Wat betreft de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid, ziet de commissie bovendien een noodzaak om de toelatingsvoorwaarden ten aanzien van de niet te onderschatten instroom van studenten uit andere bacheloropleidingen strakker op te volgen. De masteropleidingen zijn, naast voor afgestudeerde bachelors Geschiedenis, ook toegankelijk voor studenten die een aanverwante initiële academische bacheloropleiding gevolgd hebben, indien zij eerst een voorbereidingsprogramma met goed gevolg afleggen. De omvang van het voorbereidingsprogramma wordt bepaald door de voorkennis en vaardigheden verworven in de vooropleiding. Betreffende de masteropleiding Geschiedenis van de oudheid, stelt de commissie echter vast dat zij-instromers, anders dan studenten die rechtstreeks uit de Bachelor Geschiedenis - Afstudeerrichting Oudheid, instromen, slechts één klassieke taal tot op niveau B behoeven te beheersen. Dergelijke zij-instromers hebben in de Master Geschiedenis van de Oudheid minder keuzemogelijkheden. De commissie meent dat de toelatingsvoorwaarden voor zij-instromers en instromende bachelorstudenten Geschiedenis identiek zouden moeten zijn.

Studenten kunnen voor eerder verworven kwalificaties (EVK's) rechtstreeks een vrijstelling aanvragen en kunnen met eerder verworven competenties (EVC's) een aanvraag doen om hun competenties te laten testen. Elke opleiding kan naast voltijds ook deeltijds worden gevolgd. Een geïndividualiseerd traject kan op grond van een toelating van een centrale assessmentcommissie worden toegekend. In overeenstemming met het flexibiliseringsdecreet maakt de KU Leuven haar opleidingsaanbod ook

beter toegankelijk voor zogenaamde nieuwe doelgroepen (werkstudenten, studenten met functiebeperking(en), allochtone studenten, kansarme studenten). De commissie waardeert dit, maar acht het wenselijk om toe te werken naar een meer zichtbaar beleid met betrekking tot werkstudenten.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

Vermits de commissie de facetten van het programma, voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis en de masteropleiding Geschiedenis van de oudheid, als positief beoordeelt, geeft ze derhalve het onderwerp 'programma' voor de opleidingen een positieve beoordeling.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit personeel

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' als goed, zowel voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De commissie beschouwt de deskundigheid van het personeel zeer toereikend over de hele lijn, zowel wat betreft de staf aan de KU Leuven als wat betreft de combinatie van residerende stafleden met docenten uit Leuven aan de KULAK. De commissie zag tijdens haar bezoek een sterk en samenhangend team, waarbij over de vakinhoudelijke, onderwijskundige, didactische, technische, administratieve en organisatorische deskundigheden geen twijfel bestaat. De continuïteit van de aanwezigheid van deze deskundigheden, wordt bovendien gegarandeerd door een effectief en efficiënt personeelsbeleid. De faculteit stelt jaarlijks een lijst van vacatures op voor nieuwe aanstellingen of benoemingen. De facultaire beoordelingscommissie bestudeert alle ingediende vacature dossiers, nodigt de hoogst gerangschikte kandidaten uit en formuleert een gemotiveerd advies. De commissie waardeert het feit dat dit in bepaalde gevallen gekoppeld wordt aan een proefles en suggereert om dit als een standaard element in te voeren in sollicitatieprocedure. Leden van het ZAP kunnen een bevordering aanvragen indien zij aan de formele anciënniteitscriteria voldoen. Vijfjaarlijks vindt een evaluatie plaats van de wijze waarop elk lid van het aca-

demisch personeel de zijn of haar toegewezen taak in de voorbije periode heeft vervuld. De commissie staat ook positief tegenover het generevenwicht dat via het beleid bewerkstelligd werd, al raadt de commissie de opleidingsverantwoordelijken aan om dit evenwicht blijvend te bewaken.

De onderwijsondersteuning die door praktijkassistenten en predoctorale onderzoekers wordt geboden, bestaat doorgaans uit het voorbereiden of geven van oefeningen in de bacheloropleiding. De recente aanstelling van praktijkassistenten biedt zowel voordelen op het vlak van efficiënte taakverdeling als op het vlak van recurrente ondersteuning van vooral methodologische opleidingsonderdelen. Het statuut van praktijkassistent heeft wel het nadeel dat de band tussen onderzoek en onderwijs ontbreekt. De commissie acht dit statuut dan ook problematisch, temeer daar een loopbaan als praktijkassistent wegens gebrek aan doorstromingsmogelijkheden op termijn een kwetsbaarheid kan genereren. De commissie meent dat dit op facultair niveau verder bekeken moet worden. Verder stelt de commissie vast dat de praktijkassistenten vaak routineklussen voorgeschoteld krijgen, en ziet zij een noodzaak om te werken naar een sterkere inhoudelijke betrokkenheid in deze personeelscategorie.

Een brede waaier aan diensten en centra biedt professionele opleidingen op maat aan. Centraal worden initiatieven genomen door de Dienst Universitair Onderwijs (DUO). Facultair is het de vicedecaan onderwijs die initiatieven neemt voor het uitbouwen van een facultair vormingsaanbod. Onderwijsinnovatie wordt gestimuleerd vanuit de Dienst Onderwijsbeleid (DOWB). De Dienst Studieadvies biedt ook studie(traject)begeleiders uit de faculteiten de mogelijkheid aan om zich te professionaliseren. De commissie beschouwt het aanbod van professionaliseringsmogelijkheden als adequaat. De commissie waardeert de wijze waarop dit aanbod ter harte genomen wordt door de ZAP-leden. Zo blijkt dat bijna twee derde van de ZAP-leden deelgenomen heeft aan één of meer onderwijskundige vormingsinitiatieven. De tevredenheid over de kwaliteit en de relevantie van de aangeboden onderwijskundige vorming is bovendien groot. De KULAK heeft een eigen stafmedewerker onderwijs die bijvoorbeeld ondersteuning biedt bij het aanvragen en opvolgen van onderwijsprojecten. Voor technologische vernieuwingen in het onderwijs kan er aan de KULAK een beroep gedaan worden op de multimedia-coördinator. De commissie is echter van mening dat deelname aan het professionaliseringsaanbod in grotere mate gestimuleerd zou kunnen worden bij de AAP-leden (KU Leuven en KULAK). In deze categorie blijkt de deelname namelijk lager te liggen. De commissie heeft zich hierover enigszins verbaasd, aangezien het aanbod voor deze

categorie juist interessante perspectieven biedt. Vooral kan hiermee deels tegemoet gekomen worden aan de nadelen van het vlakke karakter van een loopbaan als praktijkassistent. De commissie meent dat de opleidingen, gezien de problemen bij dit statuut, de verantwoordelijkheid hebben om de deelname in deze categorie te bevorderen, vooral met het oog op een verbreding van latere beroepsmogelijkheden.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' als goed, zowel voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De commissie constateert dat het onderwijs in de verschillende betrokken opleidingen voor het overgrote deel verzorgd wordt door personeel met een sterk onderzoeksprofiel. De commissie meent dat de waaier van specialisaties binnen de onderzoekseenheden (OE Geschiedenis van de oudheid, OE Geschiedenis van de middeleeuwen, OE Geschiedenis van de nieuwe tijd, OE Cultuurgeschiedenis vanaf 1750, OE Moderniteit en Samenleving 1800–2000–MoSa) interessante mogelijkheden biedt. Dit brede spectrum aan specialisaties van de ZAP-leden wordt geïllustreerd door diverse publicaties, die de commissie grondig bestudeerd heeft. De in het zelfevaluatierapport opgesomde participatie in (internationale) samenwerkingsverbanden bevestigt ook dat de onderzoeksactiviteiten goed ingebed zijn in nationale en internationale netwerken. De commissie suggereert om de internationale gerichtheid van het personeel (nog) meer te gebruiken voor een grotere mate van internationale docentenuitwisseling. De commissie wijst ook in dit verband op het feit dat de aanpak met praktijkassistenten op termijn een kwetsbaarheid kan genereren met betrekking tot de noodzakelijke link tussen onderzoek en onderwijs. De nodige onderzoekskundigheid is op dit moment echter duidelijk aanwezig. In het kader van het verbeterperspectief kan voorts overwogen worden om bij het personeel de band met professionele ervaring in en kennis van de beroepspraktijk verder te bevorderen. De commissie suggereert om, in lijn met de suggestie tot verdere uitbouw van het professionele aspect in de programma's, de onderwijsinbreng vanuit het beroepenveld te bevorderen, bijvoorbeeld via het gebruik van gastdocenten.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Oordeel visitatiecommissie

De commissie acht het facet ‘kwantiteit van het personeel’ als onvoldoende voor de bacheloropleiding Geschiedenis (KU Leuven) en de bacheloropleiding Geschiedenis (KULAK), en als voldoende voor de masteropleiding Geschiedenis en de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De commissie acht de omvang van het personeelsbestand, meer in het bijzonder van het ZAP, onvoldoende om alle omvangrijke taken uit te voeren. Omstreeks 20 ZAP leden geschiedenis is ontoereikend om langdurig de opleiding voor zoveel studenten te verzorgen, het eigen onderzoek door middel van publicaties op internationaal niveau te onderhouden met inbegrip van de zorg voor het aanvragen van subsidies voor onderzoek van promovendi en postdocs, alsook de eenheid geschiedenis te besturen. Weliswaar is op dit moment nog sprake van hoogwaardig presteren op alle fronten, maar de kwetsbaarheid voor de toekomst is groot. Dit geldt in het bijzonder voor de bacheloropleiding geschiedenis, ook voor die van de KULAK afzonderlijk. De commissie meent ook dat de ZAP/student-ratio, die volgens het zelfevaluatierapport 38,7 bedraagt, problematisch is. Wat betreft de bacheloropleiding aan de KULAK, meent de commissie dat de combinatie met het feit dat men aangewezen is op de inzet van de verplaatsende docenten uit Leuven, de situatie in zekere zin kwetsbaar maakt om kwaliteitsvolle onderwijsondersteuning te kunnen blijven garanderen. De commissie acht bij de huidige studentenaantallen voor de KULAK 3 ZAP leden geschiedenis een minimum (thans 2). Ook in het licht van de stijgende studentenaantallen vindt de commissie de omvang van het personeelsbestand niet toereikend om op termijn de continuïteit van het huidige kwaliteitsvol onderwijs te kunnen blijven garanderen.

Ook voor de masteropleiding beschouwt de commissie de situatie als kwetsbaar, maar in het licht van de lagere ZAP/student-ratio's (14,3 voor de masteropleiding geschiedenis en 9,9 voor de masteropleiding geschiedenis van de oudheid) wel als aanvaardbaar. Deze ratio's geven de opleidingen meer ruimte om tegemoet te komen aan de stijgende studentenaantallen. Toch blijft ook hier volgens de commissie waakzaamheid aangewezen. De facultaire en universitaire autoriteiten dragen dus zowel voor het bachelor- als voor het masterniveau een zware verantwoordelijkheid.

Los van deze opmerkingen, die om dringende opvolging vragen, is de commissie wel tevreden over de leeftijdsstructuur, waarin een aanvaardbaar

evenwicht vast te stellen is, en over de verhouding tussen de verschillende personeelscategorieën. Voor de Master Oudheid kan de genderverdeling echter evenwichtiger.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de facetten 'kwaliteit van het personeel' en 'academische en professionele gerichtheid van het personeel' als positief en het facet 'kwantiteit van het personeel' als negatief voor de bacheloropleidingen Geschiedenis (KU Leuven en KULAK). De commissie is echter van mening dat het hoge wetenschappelijke niveau, aanwezig in de staf, in de huidige situatie sterk genoeg is om tegemoet te komen aan de aangehaalde kwetsbaarheid. Ook begrijpt de commissie dat de opleidingen in deze context afhankelijk zijn van externe omstandigheden, waarop zij slechts een zeer beperkte mate van controle hebben. Ten slotte manifesteert de huidige kwetsbaarheid zich vooral als een grote bedreiging naar de toekomst toe en slagen de opleidingsverantwoordelijken er in de huidige situatie in om de kwaliteit van het onderwijs te handhaven. Derhalve krijgen de bacheloropleidingen (KU Leuven en KULAK) op onderwerpniveau een positieve beoordeling. De commissie beoordeelt de facetten 'kwaliteit van het personeel' en 'academische en professionele gerichtheid van het personeel' en 'kwantiteit van het personeel' als positief voor de masteropleiding Geschiedenis en voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid. Derhalve krijgen de masteropleidingen op onderwerpniveau een positieve beoordeling.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' als goed, zowel voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De commissie is over het algemeen tevreden over de omvang en kwaliteit van de huisvesting en de materiële voorzieningen, zowel aan de KU Leuven als aan de KULAK. De diensten van het Algemeen Beheer aan de KU Leuven, hebben tot doel de administratief-technische ondersteuning te verzekeren voor het onderwijs en het onderzoek. De Faculteit Letteren is gehuisvest in

het 'Erasmushuis' in het Leuvense stadscentrum. De subfaculteit Geschiedenis bevindt zich op de vijfde en zesde verdieping van het Erasmushuis. Een groot deel van de opleidingsonderdelen wordt gedoceerd in het MSI, een gebouw dat vlakbij het Erasmushuis gelegen is. Er wordt ook gebruik gemaakt van lokalen in andere faculteiten. Globaal gezien meent de commissie dat er genoeg en goed uitgeruste onderwijsruimtes beschikbaar zijn. Collegezalen zijn meestal voorzien van degelijke zitplaatsen, stift- of krijtbord, geluidsinstallaties en overheadprojectoren. Er zijn ook vaste en draagbare beamers voorhanden voor PowerPoint-presentaties. Voor groepen tot twintig studenten zijn in het Erasmushuis zelf toereikende seminarielokalen beschikbaar. Wat de voorzieningen aan de KULAK betreft, is de commissie zeer positief. De vier onderzoeks- en onderwijsgebouwen, drie studentenresidenties en het studentenhuis (met studentenrestaurant, ontmoetingsruimte, studentencafé en fuifzaal) zijn gesitueerd op de KULAK-campus. De opleiding Geschiedenis maakt vooral gebruik van leslokalen in gebouwen A, B en C, waar de commissie zeer toereikende voorzieningen aangetroffen heeft. Zowel kleine lokalen (voor 20 personen) als grote aula's (voor 280 personen) staan er ter beschikking. Deze leslokalen bevinden zich in dezelfde gangen als de kantoren van docenten en assistenten. Dit zorgt ervoor dat studenten, assistenten en docenten elkaar zeer vaak treffen. Ook de computervoorziening acht de commissie zeer toereikend, zowel aan de KU Leuven als aan de KULAK. Vooral aan de KULAK was de commissie onder de indruk van de mooie computervoorzieningen en zelfstudiecentra. Aan de KU Leuven beschouwt de commissie de plannen voor de bouw van een nieuw zelfstudiecentrum als veelbelovend.

Over de bibliotheekvoorzieningen aan de KU Leuven is de commissie tevreden. Deze zijn verspreid over de hele universiteit. De Centrale Bibliotheek verzamelt voornamelijk algemene en interdisciplinaire literatuur en fungeert als bewaarbibliotheek voor de faculteitsbibliotheek Letteren. De Centrale Bibliotheek bewaart ook een deel van het historisch patrimonium. In het Erasmushuis bevindt zich de faculteitsbibliotheek Letteren. Aan het begin van de opleiding worden studenten geschiedenis wegwijs gemaakt in de werking van de bibliotheek. Behalve over de uitgebreide fysieke collecties kunnen onderzoekers en studenten ook beschikken over digitale bibliotheekcollecties. In de afgelopen jaren is het bibliotheekbudget van de letterenbibliotheek aan de KU Leuven (en in mindere mate van de Kortrijkse campusbibliotheek) echter onder druk komen te staan. De commissie betreurt dit aangezien dit een bedreiging vormt ten aanzien van het handhaven van de kwaliteit van de mooie bibliotheek en de volledigheid van de collecties aan de KU Leuven. De commissie staat lovend

tegenover de huidige bibliotheek en hoopt dat deze in zijn huidige vorm kan blijven bestaan. De KULAK beschikt over een eigen campusbibliotheek. De campusbibliotheek is een open leercentrum waar studenten en onderzoekers gebruik kunnen maken van de wetenschappelijke collecties, digitale bibliotheekdiensten, ICT-faciliteiten, groepswerkruimtes en een stille studieruimte. Geschiedenisstudenten maken, net als in Leuven, kennis met de werking en structuur van de campusbibliotheek tijdens een bibliotheekintroductiesessie. De wetenschappelijke collectie geschiedenis van de Kortrijkse campusbibliotheek omvat ca. 14.000 volumes in open rek en een lopend abonnement op 70 historische tijdschriften, zowel lokale als internationale titels. De commissie is van mening dat de collectie aan de KULAK verder dient aan te groeien. Het niveau zou in de toekomst alleszins niet omlaag mogen gaan. In dit opzicht verdient het de waardering dat Kortrijkse studenten ook terecht kunnen in de bibliotheekvoorzieningen van de KU Leuven. De commissie suggereert dan ook om het interbibliotheecair leenverkeer gratis te maken.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' als goed voor de bacheloropleiding Geschiedenis (KU Leuven), als excellent voor de bacheloropleiding Geschiedenis (KULAK) en als goed voor zowel de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De commissie is over de hele lijn erg tevreden over de informatievoorziening en de studiebegeleiding. De begeleiding van instromende bachelorstudenten wordt zowel op het centrale niveau als op het facultaire niveau verzorgd. Centraal zijn daarbij de Dienst Communicatie en de Dienst Studieadvies betrokken. Studenten kunnen via diverse publicaties terecht voor informatie over het studieaanbod. Ook in de studiewegwijz en op de website voor toekomstige studenten staat alle relevante informatie. Op facultair niveau neemt het monitoraat samen met de communicatieverantwoordelijke en de onderwijsondersteuner de nodige initiatieven. In de zomermaanden ontvangen de monitoren talrijke studenten voor een individueel gesprek. De Centra voor Leerlingenbegeleiding en directies en leerkrachten van secundaire scholen ontvangen elk jaar documentatiesets van de voor hen relevante publicaties van de Dienst Communicatie. Speciaal voor hen worden ook jaarlijks studiedagen ingericht. De commissie meent dat dit een goede manier is om instromende bachelors te informeren.

Ook tijdens het academiejaar worden verschillende initiatieven georganiseerd om toekomstige studenten te informeren. De studenten blijken tevreden te zijn over deze informatievoorziening. In deze context verdient volgens de commissie de bruikbaarheid van de studiegids echter de nodige opvolging, vooral met het oog op een verdere uitbreiding van de ECTS-fiches. De commissie meent dat de informatie in deze fiches een erg minimaal karakter heeft en meent dat deze uitvoeriger en meer volledig dient te zijn.

De begeleiding van nieuwe bachelorstudenten gebeurt vooral door het monitoraat. Ook in deze context is de commissie lovend. Bij de start van het academiejaar organiseren de groepsmonitoren in samenwerking met de decaan (in Kortrijk de voorzitter van de Subfaculteit Letteren), de programmadirecteur (in Kortrijk de residerende ZAP-leden) en de studentenkringen introductiesessies. Tijdens de eerste drie weken van het academiejaar nodigen de groepsmonitoren alle nieuwe studenten uit voor een individueel kennismakingsgesprek. Ook worden monitoraatsoefeningen georganiseerd. In de loop van het eerste en tweede semester biedt het monitoraat studenten verschillende manieren aan om zichzelf te evalueren. Bij het begin van het tweede semester worden alle studenten opnieuw individueel ontvangen door hun groepsmonitor. Tijdens dat gesprek worden de behaalde examenresultaten individueel besproken en, indien nodig, afspraken gemaakt over eventuele bijsturing. Studenten die dat wensen, kunnen naast de oefeningen in groep ook individueel een beroep doen op groeps- en vakmonitoren. Om de opvolging en eventuele heroriënteringsprocessen zo goed mogelijk te sturen, werkt de KU Leuven met niet-bindend en bindend studieadvies. In nauwe samenwerking met het monitoraat spelen de ouderejaarsstudenten een niet te onderschatten rol in het onthaal en de begeleiding van nieuwe studenten. Zo organiseert Historia, de Leuvense en Kortrijkse studentenkring, jaarlijks een peter- en meteravond. De commissie heeft zeer veel waardering voor deze initiatieven, waarbij vooral het individuele karakter van deze begeleiding een duidelijk sterk punt is. De monitoren spelen ook een belangrijke rol in de studietrajectbegeleiding, zowel van de eerstejaars- als van de ouderejaarsstudenten. Studietrajectbegeleiders richten zich tot alle studenten, maar in het bijzonder tot de niet-conventionele instromers en tot vragen over flexibele trajecten. Ook is er een examenombuds (alsook een plaatsvervangende examenombuds), die bij ziekte of bij klachten over het verloop van de examens optreedt als bemiddelaar tussen student en examinator.

Wat de bacheloropleiding aan de KULAK betreft, vindt de commissie de begeleiding zelfs voorbeeldig. Zij heeft namelijk vastgesteld dat de studenten steeds terecht kunnen bij een ATP-lid, die in het kader van een structurele begeleidingsfunctie steeds aanspreekbaar is voor de studenten. Vooral in combinatie met de kleinschaligheid van de opleiding, waarbij er ook goede contacten zijn tussen studenten en docenten, leidt dit tot uitstekende resultaten. De commissie meent bovendien dat de begeleiding erg goed vormgegeven wordt, zonder dat de te ontwikkelen zelfstandigheid van de studenten in het gedrang komt.

Voor instromende masterstudenten worden onlinefolders gemaakt en specifieke webpagina's ontwikkeld. Studenten worden op het einde van de bacheloropleiding geïnformeerd over de verschillende mogelijkheden op masterniveau en over de verwachtingen met betrekking tot de masterproef. De studenten geven aan zeer tevreden te zijn over deze informatievoorziening. Tijdens de opleiding blijkt de begeleiding door de promotor, assistenten en docenten te volstaan. De commissie meent dat dit voor het masterniveau adequaat is, vooral in combinatie met het feit dat de docenten volgens de studenten zeer aanspreekbaar zijn in geval van onduidelijkheden. Studenten die na de bachelor- of masteropleiding Geschiedenis wensen verder te studeren, kunnen met hun vragen terecht op de masterbeurs 'WanaBa?' en op de facultaire masterinfoavond. De Dienst Studieadvies organiseert alleszins jaarlijks diverse activiteiten rond loopbaanbegeleiding voor laatstejaarsstudenten. Naast een reeks van informatie-avonden waarin diverse sectoren van de arbeidsmarkt (zowel nationaal als internationaal) toegelicht worden, is er ook jaarlijks een job-infodag. Aanvullend organiseert ook de studentenkring Historia in opdracht van en in samenwerking met de POC geschiedenis een 'job-infoavond' voor de masterstudenten. Ook de bachelorstudenten van de derde fase worden hierop uitgenodigd.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

Vermits de commissie de facetten 'materiële voorzieningen' en 'studiebegeleiding', zowel voor de bacheloropleiding Geschiedenis (KU Leuven), de bacheloropleiding Geschiedenis (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid, als positief beoordeelt, krijgt het onderwerp 'voorzieningen' derhalve voor de verschillende opleidingen een positieve beoordeling.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITZORG

De kwaliteitszorg ten aanzien van een opleiding aan de KU Leuven kent vier fasen: de definiëring van de onderwijsvisie, de implementatie van het onderwijs, de evaluatie van het onderwijs en de opvolging ervan. In de eerste fase heeft de KU Leuven als instelling haar visie op onderwijs en leren omschreven. De eigenlijke implementatie behoort tot de directe verantwoordelijkheid van de POC en de docenten. De evaluatie van het onderwijs, wordt vormgegeven via periodieke bevraging van curricula en opleidingsonderdelen enerzijds en de uitbouw van een omkadering voor evaluaties ad hoc anderzijds. De resultaten van deze evaluaties worden achteraf verder opgevolgd, met het oog op de volgende visitatie.

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' als goed, zowel voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KU-LAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De visitatiecommissie constateert dat de periodieke evaluatie van het programma en de opleidingsonderdelen, duidelijk ter harte genomen wordt, voor alle betrokken opleidingen. De kwaliteitszorg voor de opleidingen begint in de POC. De bewaking van de kwaliteit van de curriculumvoorstellen gebeurt door het vergelijken van de doelstellingen van individuele opleidingsonderdelen met de algemene lijnen die de opleiding uitzet. In een tweede fase houdt de POC zich bezig met de ontwikkeling van de daaruit resulterende plannen. De facultaire stafmedewerker onderwijs vervult daarin een voorbereidende en ondersteunende rol. De visitatiecommissie stelt vast dat er veel interessante initiatieven uitgaan vanuit de POC, die kan verder bouwen op een mooi uitgewerkt centraal systeem. De commissie waardeert vooral het samenspel tussen centrale (facultaire en universiteitsbrede) initiatieven en initiatieven vanuit de opleidingen.

Alle opleidingen aan de KU Leuven worden om de 8 jaar grondig geëvalueerd in het kader van curriculumevaluaties. De periodieke curriculumevaluatie vormt het scharnierpunt tussen de interne kwaliteitszorg en de externe kwaliteitsbewaking. Ook vindt er om de twee jaar een universiteitsbrede bevraging van afgestudeerde masterstudenten plaats. Eén jaar na de publicatie van het visitatierapport vindt een eerste opvolgingsmoment

plaats. De opvolging van een externe visitatie wordt verder verankerd door in het midden van de visitatiecyclus een moment in te lassen waarop de balans wordt opgemaakt. Er vindt een gesprek plaats tussen de opleiding en een specifiek daartoe samengesteld panel. Ten slotte bestaat er ook een tweejaarlijkse online studentenbevraging van alle opleidingsonderdelen. Aan de KULAK worden jaarlijks studententevredenheidsenquêtes afgenomen. Studenten krijgen hier de kans om uiteenlopende aspecten als infrastructuur, bibliotheek, studiebegeleiding, administratieve diensten, docenten, studiemateriaal, studieprogramma en het studentenleven te quoteren en te commentariëren. De resultaten van deze bevraging worden verwerkt door de rectorale diensten van de KULAK en besproken in het OMT (Onderwijs Management Team), dat bij problemen remediëring voorstelt en daarvoor de nodige stappen onderneemt. De visitatiecommissie beschouwt dit als goede instrumenten om de interne kwaliteitszorg vorm te geven en wenst vooral haar waardering te onderlijnen met betrekking tot de hoge responsratio's die bereikt worden.

De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat er één overkoepelende POC is voor alle aangeboden opleidingen Geschiedenis, met inbegrip van de bacheloropleiding Geschiedenis aan de KULAK en de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid. Wat deze laatste betreft, begrijpt de visitatiecommissie dat dit de uitdrukkelijke wil is van de opleidingsverantwoordelijken. Aan de KULAK worden onderwijsaangelegenheden besproken in het OMT waarin docenten, studietrajectbegeleider en studenten vertegenwoordigd zijn. Een afgevaardigde van het OMT zetelt in de POC in Leuven. Ook hier stelt de visitatiecommissie geen problemen vast en merkt zij dat er zelfs een grote tevredenheid heerst over de vlotte communicatie.

Een subcommissie van de POC analyseert de algemene scores voor de opleidingsonderdelen en stelt de goede en de zwakke punten van de onderwijsactiviteiten binnen de opleiding vast. De POC-subcommissie rapporteert aan de voltallige POC, die de opvolging van de algemene vaststellingen omzet in concrete actiepunten. Bij negatieve scores van specifieke opleidingsonderdelen is de programmadirecteur in eerste instantie degene die in een gesprek met de docent voorstellen tot remediëring bespreekt. Na bespreking in de POC-subcommissie worden alle resultaten beschikbaar gemaakt voor de decaan en stromen de gegevens automatisch door naar het personeelsdossier van de docent. Ook hierover is de visitatiecommissie tevreden.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen ter verbetering' als goed, zowel voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De visitatiecommissie stelt vast dat de uitkomsten van de evaluatieactiviteiten de basis vormen voor aantoonbare verbetermaatregelen. Zowel de realisatie van de streefdoelen uit het verleden als de gefundeerdheid van de streefdoelen voor de toekomst, vormt een duidelijke indicatie voor het feit dat de opleidingsverantwoordelijken steeds bereid zijn om de aangeboden programma's verder te optimaliseren. Tussen 2004 en 2008 werden de inspanningen voornamelijk toegespitst op de implementatie van de nieuwe structuur en op de overgangmaatregelen met betrekking tot het oude en het nieuwe systeem. Daarnaast werden de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie 2003–2004 zoveel mogelijk ter harte genomen. De meest recente verbetermaatregelen en hervormingen zijn tot stand gekomen naar aanleiding van de curriculumevaluatie ter voorbereiding van de visitatie en eveneens met het oog op uitwerking van het dossier van de tweejarige master. De visitatiecommissie heeft over alle opleidingen heen een grote veranderingsbereidheid vastgesteld. Zo meent zij dat de opmerkingen van de vorige visitatiecommissie goed zijn opgevolgd. In gevallen waar er geen opvolging plaatsgevonden heeft, wordt duidelijk beargumenteerd wat daarvoor de redenen zijn. Ook over de veranderingen naar aanleiding van aandachtspunten die uit de interne kwaliteitszorg volgden, is de visitatiecommissie positief. Een andere maatregel, die volgens de commissie de waardering verdient, betreft de invoering van het opleidingsonderdeel Inleiding tot de Psychologie.

De commissie merkt ten slotte op, dat zij met waardering heeft vernomen dat na en veelal ook naar aanleiding van het visitatiebezoek al weer vernieuwingen in de opleidingen zijn aangebracht. De commissie heeft die vernieuwingen uiteraard niet in haar rapport kunnen verdisconteren, maar spreekt toch haar waardering hiervoor uit. Met het oog op de toekomst wijst de visitatiecommissie er wel op dat de vastgestelde grote mate van bereidheid tot verandering ook een keerzijde kan hebben. De visitatiecommissie heeft bij de studenten namelijk een zekere mate van 'veranderingsmoeheid' vastgesteld.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van personeel, studenten, alumni en beroepenveld' als voldoende, zowel voor de bacheloropleiding (KU Leuven), de bacheloropleiding (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De Permanente Onderwijscommissie geschiedenis is het centrale orgaan voor de kwaliteitszorg van de opleidingen. Deze POC geschiedenis is ook bevoegd voor de twee bachelorjaren aan de KULAK en werkt daarvoor samen met het Onderwijsmanagementteam (OMT) van de KULAK, dat samengesteld is uit de residerende docenten, twee ABAP-leden geschiedenis, de onderwijsbegeleider Letteren en twee studentenvertegenwoordigers per opleidingsfase. De POC is samengesteld uit 21 stemgerechtigde leden, van wie 11 ZAP-leden, 3 ABAP-leden en 7 studenten. Onder het aanwezige ZAP is er een vertegenwoordiger van de KULAK. Aanvullend bij de 7 stemgerechtigde studenten vaardigt de KULAK een student als waarnemer af.

De visitatiecommissie heeft een voldoende mate van betrokkenheid bij de verschillende geledingen vastgesteld. Wat de studenten betreft, kan om te beginnen gesteld worden dat er geen twijfel bestaat aan hun grote mate van betrokkenheid. De visitatiecommissie heeft bij de studenten een echte kwaliteitszorgcultuur vastgesteld, waarbij de studenten zichzelf zien als belangrijke spelers met het oog op kwaliteitsverbetering. Dit wordt door de opleidingsverantwoordelijken ook ter harte genomen. De studenten leveren in de POC voor 1/3 van het totaal aantal leden. De studenten kiezen binnen het presidium een of twee onderwijsverantwoordelijken. Daarnaast zijn er studentenvertegenwoordigers voor de verschillende fases van de bachelor en de twee masters. De studentenvertegenwoordigers overleggen onderling voor de POC-vergadering en in het kader van Historia, de kring van geschiedenisstudenten.

Ook de ZAP-leden en de ABAP-medewerkers zijn betrokken bij de kwaliteitszorg. Zij worden vooral in de POC betrokken. De visitatiecommissie meent dat de verschillende medewerkers duidelijk de mogelijkheid hebben om zich te laten horen en dat deze daarvan, indien nodig, ook gebruik maken. De visitatiecommissie meent echter dat de betrokkenheid van het ABAP bij de bestaande cultuur van kwaliteitszorg nog verhoogd kan worden.

De afgestudeerden worden slechts via bevragingen onrechtstreeks betrokken bij de kwaliteitszorg. Ook de betrokkenheid van het afnemend beroepenveld blijft erg beperkt. De visitatiecommissie is van mening dat er dringend behoefte bestaat om deze geledingen veel nauwer bij de opleidingen te betrekken.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg:

Vermits de commissie de facetten 'evaluatie van de resultaten', 'maatregelen tot verbetering' en 'betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld' als positief beoordeelt, zowel voor de bacheloropleiding Geschiedenis (KU Leuven), de bacheloropleiding Geschiedenis (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid, krijgt het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor de verschillende opleidingen derhalve ook een positieve beoordeling.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' als voldoende voor de bacheloropleiding Geschiedenis (KU Leuven) en voor de bacheloropleiding Geschiedenis (KULAK), als goed voor de masteropleiding Geschiedenis en als voldoende voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De commissie stelt vast dat de studenten van beide bacheloropleidingen aangeven dat de geformuleerde doelstellingen bereikt worden. De commissie stemt hiermee in. De studenten van de eerste bachelorfase zijn over het algemeen tevreden over het programma en geven aan dat de verschillende onderdelen ervan hun doel bereiken. Uit de tevredenheidsenquête en uit de aanvullende hearings blijkt bovendien dat de tevredenheid van de studenten over de bacheloropleiding in Kortrijk eveneens groot is. De commissie heeft in het kader van de gesprekken met de masterstudenten ook vastgesteld dat de alumni van de bacheloropleiding van mening zijn dat de doelstellingen bereikt worden. De commissie meent echter dat de bachelorpaper in deze context om verdere opvolging vraagt. De commissie is, zoals eerder toegelicht, van mening dat er meer kan gedaan worden om ervoor te zorgen dat alle bereikte doelstellingen zichtbaar worden in de eindproducten in het kader van de bachelorpaper.

Wat internationalisering betreft, blijkt dat de KU Leuven, vergelijkenderwijs goede resultaten boekt, al stellen de opleidingsverantwoordelijken zelf de doelen nog hoger. Erasmusuitwisselingen gebeuren doorgaans in de bacheloropleiding. De commissie is tevreden over de resultaten die, ondanks de beperkte ruimte in het opleidingstraject, geboekt worden wat studentenmobiliteit betreft. Elk jaar ontvangt de Faculteit Letteren bovendien een twintigtal buitenlandse studenten. Het blijkt echter niet mogelijk om dit zonder meer door te trekken naar de bacheloropleiding aan de KULAK. Hier heeft de commissie een knelpunt vastgesteld, dat nauw verbonden is met het feit dat in de KULAK enkel de eerste twee opleidingsfasen aangeboden worden. De studenten geven namelijk aan dat in het derde bachelorjaar de stap naar de KU Leuven reeds als groot ervaren wordt, hetgeen ontmoedigend werkt ten aanzien van de bereidheid om hier bovenop de stap naar een Erasmus-uitwisseling te zetten. De commissie begrijpt dat de opleidingsverantwoordelijken van de KULAK in dit opzicht met een bijkomende moeilijkheid geconfronteerd worden, bovenop de beperkte ruimte in het programma. Toch adviseert de commissie hierover aan de KULAK (in overleg met de KU Leuven) uitvoerig te reflecteren met het oog op een drempelverlagende aanpak. De commissie suggereert om in deze context duidelijk afgelijnde pakketten te ontwikkelen, waarin beide stappen (overstap KU Leuven en overstap Erasmus-uitwisseling) op een gestuurde en overzichtelijke wijze aangeboden worden.

Wat de masteropleidingen betreft, meent de commissie dat het zeker goed zit met de mate van realisatie van de doelstellingen. In de universiteitsbrede bevragingen bevestigen de afgestudeerden voluit dat hun opleiding de belangrijkste doelstellingen bereikt. De universiteitsbrede bevragingen van de alumni bevestigen ook de realisatie van de eindtermen met betrekking tot de masterproef. De eindwerken van de Leuvense masteropleidingen gooien bovendien geregeld hoge ogen bij de toekenning van de Vlaamse scriptieprijs. Ook de commissie meent dat het hoge niveau van de masterproeven, zowel voor de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid, betekent dat de doelstellingen gerealiseerd worden. In het geval van de Masteropleiding Geschiedenis van de oudheid is de commissie positief onder de indruk van het niveau van bronneninterpretatie dat blijkens de masterproeven wordt bereikt. Dit goede niveau houdt evident verband met de nadruk die in de bacheloropleiding en masteropleiding op de brontalen wordt gelegd. De keerzijde van de medaille is dat in een aantal gevallen de interpretatie van de overgeleverde documentatie lijkt te prevaleren boven het aanwenden van het bronnenmateriaal ter oplossing van een vraagstelling die niet door de documentatie zelf wordt gegenereerd.

Met andere woorden, waar op het punt van bronneninterpretatie een goed niveau wordt bereikt, blijven de problematiserende en analyserende aspecten in veel gevallen onderontwikkeld. Vooral in het geval van een masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid, die nadrukkelijk als een historische opleiding is geconcipieerd, moet dit als een verbeterpunt gelden.

Zoals reeds aangegeven werd, meent de commissie dat in de context van het bevorderen van de professionele gerichtheid, verder gereflecteerd zal moeten worden over het uitwerken van alternatieve vormen die op een meer directe wijze verbonden zijn met de relevante beroepenvelden. De professionele gerichtheid verdient bovendien ook los van de masterproef verdere opvolging. Studenten blijken zich namelijk niet altijd bewust te zijn van de mogelijkheden. Gezien het instellingsoverschrijdende karakter van deze opmerking, verwijst de commissie voor nadere toelichting naar haar algemene beschouwingen.

De masteropleidingen bereiden inhoudelijk voor op historisch werk in onderzoeks- en studiecetra, archieven, bibliotheken en, in combinatie met een diploma SLO geschiedenis, op een baan als leraar geschiedenis. Daarnaast is de inhoud van de studie in het bijzonder relevant voor de brede culturele sector. Met al die werkterreinen komen studenten in de loop van hun opleiding in contact. Maar in de praktijk blijkt slechts een deel van de afgestudeerden in die sectoren terecht te komen. Veel afgestudeerden blijken ook in de publieke sector terecht te komen, waarvan een groot deel in het onderwijs. Anderen nemen functies op in ministeries, openbare diensten, politieke partijen, de diplomatie. Ook komt een groot deel van de afgestudeerden in de meest verscheidene jobs in de privésector terecht (administratief werk in bedrijven, banken en instellingen; werk in de gezondheids-, welzijns- en sociaal-culturele sector). De cijfers over de werkloosheid, één jaar na het afstuderen, schommelen volgens het zelfevaluatierapport tussen 12 en 22%. De commissie beschouwt dit als aanvaardbare cijfers. Uit de alumnibevragingen blijkt bovendien dat de afgestudeerden tevreden zijn over hun tewerkstellingsgebied.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' als voldoende voor de bacheloropleiding Geschiedenis (KU Leuven), en als goed, zowel voor de bacheloropleiding Geschiedenis (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid.

De commissie stelt vast dat de cijfers met betrekking tot het studierendement over de hele lijn toereikend zijn. Wat de bacheloropleiding betreft, blijkt dat, volgens het zelfevaluatie-rapport, het aantal voltijdse generatiestudenten die zich in de bachelor inschrijven en 100% van de opgenomen studiepunten behaalt, tussen 23% en 37% schommelt. De groep studenten die tussen 75% en 100% van het aantal opgenomen studiepunten behaalt, heeft ongeveer dezelfde omvang. Daarentegen bedraagt het totaal aantal studenten van de eerste bachelorfase, dat minder dan de helft van de opgenomen studiepunten behaalt, rond de 30%. Het eerste jaar is dus duidelijk een selectiejaar. Een gelijkaardig beeld blijkt uit de cijfers, aangegeven in het zelfevaluatie-rapport, met betrekking tot de periode voor de flexibilisering van het onderwijs, waar het gemiddelde slaagcijfer van de generatiestudenten 51,8% is. Vanaf de tweede bachelorfase neemt het studierendement significant toe. Slechts 6% behaalt minder dan 50% van de opgenomen studiepunten. Uit de gegevens met betrekking tot de periode voor de flexibilisering van het onderwijs, blijkt dat het gemiddelde slaagcijfer van het 2de jaar zich volgens het zelfevaluatie-rapport rond de 88% situeert en voor het 3de jaar rond de 94%. De commissie waardeert het feit dat het belangrijkste aandeel van de selectie zich situeert in de eerste studiefase, en dat het studierendement sterk toeneemt naarmate de studenten verder in hun opleiding zijn gevorderd. Ook blijkt dat het aantal studiestakers drastisch afneemt naarmate de opleiding vordert. De doorstroomanalyse, zoals aangegeven in het zelfevaluatie-rapport, geeft aan dat 83% van de studenten de bacheloropleiding binnen drie jaar afwerkt, en dat 7% een extra jaar nodig heeft.

Wanneer de cijfers van de bacheloropleiding Geschiedenis aan de KU Leuven en de cijfers van de bacheloropleiding Geschiedenis aan de KULAK uit elkaar gehaald worden, blijkt dat de situatie nog gunstiger is aan de KULAK, ook ten aanzien van de beperking van dropouts. Daar blijkt dat 50% doorstroomt in een modeltraject.

Wat de masteropleidingen betreft, is de commissie eveneens tevreden over de cijfers, zoals die aangegeven zijn in het zelfevaluatie-rapport. In de Master Geschiedenis behaalt ongeveer 75% van de studenten tussen 75% en 100% van de opgenomen studiepunten en haalt ongeveer 85% de helft of meer van de opgenomen studiepunten. Uit de gegevens met betrekking tot de periode voor de invoer van de flexibilisering van het onderwijs, blijkt dat het slaagcijfer zich rond de 76% beweegt. De commissie merkt wel op dat er een lichte daling vast te stellen is ten opzichte van de derde fase van de bachelor en begrijpt dat dit te maken heeft met het niet tijdig indienen

van de masterproef. 81% studeert binnen de normale termijn af, terwijl nog eens 17% een extra jaar nodig heeft. In de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid haalt gemiddeld 80% van de studenten 100% van de studiepunten. Hier behaalt 90% het diploma binnen een jaar, en nog eens 10% doet dat het jaar nadien.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

Vermits de commissie de facetten 'gerealiseerd niveau' en 'onderwijsrendement', zowel voor de bacheloropleiding Geschiedenis (KU Leuven), de bacheloropleiding Geschiedenis (KULAK), de masteropleiding Geschiedenis als voor de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid als positief beoordeelt, krijgt het onderwerp 'resultaten' derhalve voor de verschillende opleidingen een positieve beoordeling.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE COMMISSIE

De commissie is van mening dat er binnen de bacheloropleiding Geschiedenis (KU Leuven) voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft aldus een positief eindoordeel over de opleiding.

De commissie is van mening dat er binnen de bacheloropleiding Geschiedenis (KULAK) voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft aldus een positief eindoordeel over de opleiding.

De commissie is van mening dat er binnen de masteropleiding Geschiedenis voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft aldus een positief eindoordeel over de opleiding.

De commissie is van mening dat er binnen de masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft aldus een positief eindoordeel over de opleiding.

SAMENVATTING VAN DE AANBEVELINGEN VAN DE COMMISSIE IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

De commissie heeft voor de **bachelor- en masteropleidingen** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- Leidinggevende competenties uit de doelstellingen schrappen en het aandeel van mondiale elementen in de doelstellingen en het programma verstevigen; en meer aandacht schenken aan mondelinge vaardigheden.
- Het niveau van de professionele gerichtheid verhogen en meer gelijkwaardig maken aan de academische gerichtheid, in dat kader de onderwijsinbreng vanuit het beroepenveld bevorderen, en bij de studenten een grotere mate van bewustzijn nastreven van de mogelijkheden op de arbeidsmarkt.
- Het evenwicht tussen verplichte en keuzeopleidingsonderdelen optimaliseren, en via volgtijdelijkheidsvoorwaarden en multoleranties de samenhang van de programma's meer nauwgezet bewaken.
- De volledige programma's onderwerpen aan studietijdmetingen, en de betrokkenheid van het ABAP bij de bestaande cultuur van kwaliteitszorg verder verhogen.
- Het evenwicht tussen mondelinge en schriftelijke examens optimaliseren; de variatie van feedback op examens wegwerken, en de ECTS-fiches vervolledigen.

- Waakzaam zijn ten aanzien van de kwetsbaarheid ten gevolge van het veelvuldige aanwenden van praktijkassistenten en toewerken naar een sterkere inhoudelijke betrokkenheid in deze personeelscategorie; een grotere mate van deelname aan het professionaliseringsaanbod door de AAP-leden nastreven.
- Streven naar een grotere omvang van het personeelsbestand.
- De internationale gerichtheid van het personeel meer gebruiken ten aanzien van internationale docentenuitwisseling.
- Waakzaam zijn ten aanzien van de kwaliteit van de bibliotheek; de collectie aan de KULAK uitbreiden; en het interbibliothecair leenverkeer (KU Leuven – KULAK) gratis maken.

De commissie heeft voor de **bacheloropleidingen** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- De bacheloropleidingen als sterkere zelfstandige opleidingstrajecten concipiëren.
- Aandacht schenken aan het gebruik van de historische bronnen in de bachelorpaper; de criteria voor de evaluatie van de bachelorpaper aanscherpen met betrekking tot het gebruik van bronnen en de eis van duidelijke formulering van de onderzoeksvraag.
- Opdrachten rond academisch Nederlands aan bestaande papers koppelen.
- De inhoudelijke overlap tussen de verschillende modules wegwerken.
- Streven naar meer overeenkomst tussen reële en begrote studietijd over de gehele linie.

De commissie heeft voor de **bacheloropleiding Geschiedenis (KU Leuven)** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- De breedte van de optie geschiedenis van de Oudheid bewaken in relatie tot de grote aandacht voor de brontalen.
- Het evenwicht tussen hoorcolleges en andere werkvormen optimaliseren.

De commissie heeft voor de **bacheloropleiding Geschiedenis (KULAK)** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- Duidelijk afgelijnde pakketten ontwikkelen, waarin de overstap naar de KU Leuven en een eventuele Erasmus-uitwisseling op een gestuurde en overzichtelijke wijze aangeboden worden.

De commissie heeft voor de **masteropleidingen** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- Meer aandacht schenken aan internationale inzichten en debatten in het vakgebied, en wetenschapstheoretische en internationale debatten in grotere mate aan de orde brengen.
- De duidelijke scheiding in niveau tegenover de bacheloropleiding meer nauwgezet bewaken, en strengere volgtijdelijkheidsvoorwaarden hanteren ten aanzien van studenten die de bachelorpaper nog niet afgerond hebben.
- Toewerken naar een groter gewicht van de programma's door een aantal examens aan te vullen of te vervangen door papers.
- De aard en mate van individuele begeleiding door de promotoren standaardiseren, en de mogelijkheden van collectieve begeleidingsmomenten verder exploreren.
- Alternatieve vormen van masterproeven als opties invoeren, gekoppeld aan relevante werkvelden.

De commissie heeft voor de **masteropleiding Geschiedenis** de volgende suggestie geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- De economische en politieke geschiedenis sterker profileren.

De commissie heeft voor de **masteropleiding Geschiedenis van de Oudheid** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- Het comparatieve perspectief, in het licht van recente ontwikkelingen in het vak, duidelijker aanwezig stellen in het programma; de aandacht voor theoretische reflectie en de analytische kant van het historische onderzoek bewaken naast het sterk brongerichte karakter van de opleiding, door onder meer invoering van een module theoretische reflectie.
- Spraakmakende monografieën en andere publicaties met een meer theoretisch-methodologische inslag een grotere rol toebedelen in het onderwijs.
- Streven naar een meer interdisciplinair karakter van de masterproef, met ook hier een scherpere gerichtheid op theoretische en analytische reflectie van de onderwerpen.
- De toelatingsvoorwaarden ten aanzien van de studenteninstroom uit andere bacheloropleidingen strakker opvolgen.

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

Master-na-master in de Medieval & Renaissance Studies

WOORD VOORAF

Dit rapport behandelt de opleiding master-na-masteropleiding Medieval & Renaissance Studies aan de KU Leuven. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 19, 20, 21, 22 en 23 december 2011. Conform haar opdracht geeft de visitatiecommissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Anderzijds heeft de visitatiecommissie in het rapport, met het oog op de verbeterfunctie van kwaliteitszorg, punten aangegeven die volgens haar kunnen worden geoptimaliseerd en doet zij daarbij aanbevelingen om te komen tot kwaliteitsverbetering.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en bijbehorende beoordelingscriteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatierapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, het ondersteunend academisch, administratief en technisch personeel, de studenten en alumni en de verantwoordelijken voor interne kwaliteitszorg en studiebegeleiding. Er is door de commissie een bezoek gebracht aan

faciliteiten, zoals de leslokalen, de computerinfrastructuur en de bibliotheek. Ten slotte zijn ook het voorgelegde studiemateriaal, masterproeven en examenvragen ingekeken.

Per facet geeft de commissie aan of de opleidingen hierop onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. De beoordeling 'onvoldoende' wijst er op dat het facet beneden de gestelde verwachting ligt en dat beleidsaandacht op dit punt nodig is. De beoordeling 'voldoende' houdt in dat het facet beantwoordt aan de basisstandaard of basisnorm voor dit facet. De beoordeling 'goed' houdt in dat het niveau van het facet uitstijgt boven de basiskwaliteit. De beoordeling 'excellent' houdt in dat voor het facet een niveau wordt gerealiseerd waardoor de beoordeelde opleiding zowel in Vlaanderen en in België als internationaal als een voorbeeld van goede praktijk kan functioneren. De commissie heeft daarbij inzichtelijk gemaakt hoe zij, rekening houdend met de bijbehorende criteria, tot een beoordeling per facet is gekomen, zodat duidelijk is waarop de beoordeling is gegrond. De oordelen zijn zo goed mogelijk onderbouwd met feiten en analyses en zijn mede gebaseerd op een vergelijking met internationaal gehanteerde normen in het betreffende domein. Op basis van de beoordelingen per facet geeft de commissie vervolgens een samenvattend oordeel op het niveau van de onderwerpen. Een positieve (+) onderwerpscore houdt in dat voldaan is aan de minimumeisen voor basiskwaliteit. Een negatieve (-) onderwerpscore houdt in dat niet aan de minimumeisen voor basiskwaliteit voldaan is. Ten slotte geeft de visitatiecommissie aan het eind van het rapport een eindoordeel over de basiskwaliteit van de opleidingen.

De aanbevelingen om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering, zijn opgenomen bij de respectieve facetten. Aan het eind van het rapport is ten behoeve van de opleiding een overzicht opgenomen van verbeteringsgesties. De oordelen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende specialisatieprofielen, tenzij anders vermeld.

INLEIDING

De postinitiële master ('Master-na-Master') Medieval and Renaissance Studies bestaat in zijn huidige vorm en organisatorische inbedding pas sinds 2004-2005 en is in deze vorm nog niet gevisiteerd. De historische wortels van de opleiding reiken evenwel terug tot in de jaren zestig van de vorige eeuw. In 1966 werd het interfacultair Instituut voor Middeleeuwse Studies opgericht, dat als doelstelling had 'de wetenschappelijke studie van de middeleeuwse beschaving in haar verscheidene vormen en uitingen met de meest aangepaste middelen te bevorderen'. Tot die 'meest aangepaste middelen' behoorde van meet af aan het inrichten van postgraduaat onderwijs. Decennia lang heeft aan de KU Leuven aldus een vervolgopleiding Middeleeuwse Studies gefunctioneerd, waarbij uiteenlopende wetenschapsgebieden, voor zover deze betrekking hebben op het tijdvak van de middeleeuwen, aan bod kwamen. Deze postgraduate opleiding heeft tot 2004-2005 verschillende organisatievormen gekend en is bij de Bachelor-Master-hervorming een postinitiële master geworden. Min of meer terzelfder tijd heeft het Instituut voor Middeleeuwse Studies zijn 'actieradius' verbreed en ook het tijdvak van de renaissance (de vroegmoderne periode) onder zijn vleugels genomen.

In het zelfevaluatie-rapport wordt de eventuele invoering van de tweejarige master als een potentiële bedreiging gezien. De visitatiecommissie deelt die mening in de zin dat het inderdaad hoogst onwaarschijnlijk is dat na een tweejarige reguliere master ook nog een master-na-master gehandhaafd kan blijven. Vooruitlopend op de bevindingen van de commissie hieronder kan echter ook gezegd worden dat zo'n nieuwe situatie juist ook kansen biedt voor een opleiding als de onderhavige. Dat zou in het bijzonder kunnen door een dubbelslag, namelijk enerzijds een tweejarige variant van de reguliere master met veel kenmerken van de huidige master-na-master en anderzijds een in internationaal verband op te zetten voorziening van geclusterde colloquia, masterclasses en cursussen als voorbereiding op een doctoraat.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN VAN DE ACADEMISCHE MASTER-NA-MASTEROPLEIDING

Beschrijving doelstellingen

In de bijlage van dit visitatierapport werden de doelstellingen van de master-na-masteropleiding Medieval and Renaissance Studies opgenomen, zoals weergegeven in het zelfevaluatie-rapport.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' als goed.

De doelstellingen van de master-na-masteropleiding zijn, in overeenstemming met de bepalingen in het Structuurdecreet, gericht op het beheersen van algemene (wetenschappelijke) competenties op een gevorderd niveau. De commissie stelt vast dat de klemtoon ligt op academische aspecten. Zo wordt er ook naar gestreefd om de wetenschappelijk-disciplinaire kennis van de discipline bij te brengen en het inzicht in de nieuwste ontwikkelingen daarin te betrekken. De commissie stelt dan ook vast dat de opleiding primair gericht is op het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek. Beroepsgerichte competenties zijn dan ook hoofdzakelijk gericht op de academische wereld en op het uitbouwen van een onderzoeks-carrière daarin. De beroepsuitwegen voor deze gespecialiseerde kennis zijn op de eerste plaats gesitueerd in academisch onderzoek, maar de opleidingsverantwoordelijken halen daarnaast ook nauw verwante sectoren aan (archieven, bibliotheken). De commissie heeft waardering voor het feit dat de ambities zich primair richten op de academische wereld, maar suggereert toch om steeds te blijven reflecteren over de relevantie van de competenties met het oog op andere werkvelden. Ook de studenten hebben de gerichtheid op niet-academische beroepenvelden genoemd als punt van aandacht. De internationale dimensie acht de commissie duidelijk aanwezig op ambitieniveau, in de vorm van een sterke klemtoon in de opleidingsdoelstellingen.

In het kader van toekomstige verbeteringen, raadt de commissie de opleidingsverantwoordelijken aan toe te werken naar een meer heldere en scherpe formulering. De commissie stelt overigens vast dat de doelstellingen naar de studenten toe wel transparant zijn. De doelstellingen zijn opgenomen in de online programmagids en worden op infodagen en info-

avonden toegelicht. Er is ook een brochure beschikbaar met informatie over de verschillende manama's. Over het algemeen blijken studenten en personeelsleden op de hoogte te zijn van de doelstellingen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke doelstellingen

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de domeinspecifieke eisen als goed.

De hoofddoelstelling van de opleiding is de gevorderde wetenschappelijke studie, zowel van de culturele als van de intellectuele geschiedenis van de middeleeuwen en de renaissance, met bijzondere aandacht voor de Lage Landen. Ze beoogt studenten een geïntegreerde, veelomvattende benadering van de middeleeuwen en renaissance te laten verwerven, waarbij bronnen van uiteenlopend karakter en herkomst met toepassing van methoden uit verschillende disciplines op een integretatieve wijze worden benut en waarin zowel synchronie als diachronie in beschouwing worden genomen. De commissie stelt met waardering vast dat het samenbrengen van Middeleeuwen en Renaissance in één samenhangende studie in overeenstemming is met de belangrijkste internationale ontwikkelingen in het vakgebied.

De commissie is van mening dat de algemene doelstellingen op een nauwgezette wijze vertaald zijn naar het vakgebied toe. Vooral ten aanzien van de eisen die worden gesteld door (buitenlandse) vakgenoten en de internationale wetenschapsbeoefening, zijn de doelstellingen zeker toereikend. Aangezien de opleiding primair gericht is op een voorbereiding op een wetenschappelijke carrière, acht de commissie ook de afstemming op dit specifieke beroepenveld in orde. Toch meent de commissie dat nadere reflectie noodzakelijk is ten behoeve van afstemming van de doelstellingen op andere afzetmarkten.

Binnen de domeinspecifieke doelstellingen staat de integratie van de betrokken domeinen in het mediëvistische, en later ook renaissancistische onderzoek, altijd op het voorplan. De culturele en intellectuele geschiedenis zijn gekozen als expliciet brandpunt, met bijzondere nadruk op de rol van de Lage Landen daarin. Tenslotte wordt er ook ruime aandacht voor methodologie en heuristische vaardigheden geambieerd. De commissie waardeert deze keuzes, omdat dit een interessante profilering vormt tegenover binnen- en buitenlandse opleidingen. De commissie geeft aan dat hierbij een grote mate van overeenstemming vast te stellen is ten aanzien van het door haar geformuleerde referentiekader.

Ten slotte stelt de commissie vast dat de expertises die aanwezig zijn, een belangrijke insteek vormen voor de ambities. Deze samengekomen expertises bieden een zeer interessant profiel. Maar dat profiel is zo te zeer afhankelijk van de ‘toevallig’ aanwezige deskundigheden. Daarom beveelt de commissie aan om in de toekomst eerder visie en onderwijsconcept als vertrekpunt te zien, ten behoeve van het formuleren van de doelstellingen en daarna het implementeren in het programma.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding

Vermits de commissie de facetten ‘niveau en oriëntatie’ en ‘domeinspecifieke eisen’ voor de opleiding als positief beoordeelt, geeft ze derhalve het onderwerp ‘doelstellingen’ voor de opleiding een positieve beoordeling.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Beschrijving programma

In de bijlage van dit visitatierapport werd het programma van de master-na-masteropleiding Medieval and Renaissance Studies opgenomen, zoals weergegeven in het zelfevaluatierapport.

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma als voldoende.

De commissie stelt vast dat het programma de studenten in staat stelt om de doelstellingen te bereiken. Ook hier wenst de commissie op te merken dat het programma samengesteld is op basis van de aanwezige expertise. Aangezien dit eveneens geldt voor de doelstellingen, blijkt de overeenkomst tussen doelstellingen en implementatie wel gegarandeerd. De manier waarop men tot deze overeenkomst komt, vraagt in deze context echter om verdere opvolging.

De commissie stelt vast dat er in de doelstellingen een hoog interdisciplinair gehalte geambieerd wordt. Het interdisciplinaire karakter van de opleiding komt volgens de opleidingsverantwoordelijken vooral tot uiting in twee van de Obligatory Educational Units. De commissie meent ech-

ter dat het op het niveau van het programma als geheel eerder gaat om multidisciplinariteit dan om interdisciplinariteit. Verschillende topics blijken namelijk aan bod te komen vanuit het perspectief van verschillende mono-disciplines. De commissie waardeert dit, maar meent dat er verdere reflectie wenselijk is om in de toekomst het programma sterker een werkelijke interdisciplinariteit te bereiken.

Andere aspecten die de opleidingsverantwoordelijken beklemtonen in de doelstellingen, ziet de commissie duidelijker terug in het programma. Zo blijkt het aanscherpen van onderzoeksvaardigheden centraal te staan in de opleiding. Veel van de opleidingsonderdelen, die specifiek voor deze opleiding worden ingericht, sluiten nauw aan bij het onderzoeks-specialisme van de betrokken docenten, hetgeen de studenten in staat stelt onderzoekswerk in progress mee te maken. Ook de geambieerde diachronie is op programmaniveau mooi uitgewerkt. De naam van de opleiding refereert ook expliciet aan middeleeuwen én renaissance en impliceert dus enige mate van diachronie, hetgeen op programmaniveau duidelijk ter harte genomen wordt. Ook de ambitie met betrekking tot de focus op de culturele en intellectuele geschiedenis van de Lage Landen blijkt uit het programma.

Zoals reeds aangegeven werd, noopt de te verwachten invoering van tweejarige masters tot fundamentele herbezinning op het programma, die nieuwe kansen biedt, indien men – met in het oog houden van de centrale doelstellingen – flexibiliteit inzake de vormen in acht neemt. Veel wijst erop dat een variant van een reguliere tweejarige master ontwikkeld zou kunnen worden, waarin werkelijk de interdisciplinaire doelstelling inzake (visie op) de studie van Middeleeuwen en Renaissance de basis vormt. Daarnaast zou in intensief internationaal overleg met verwante opleidingen elders een boeiend postgraduate programme (colloquia, conferenties, summer schools, master classes, cursussen, ...) aangeboden kunnen worden als voorbereiding op een doctoraat, met gebruikmaking van de internationaal beschikbare expertises.

De opleiding heeft, gezien het feit dat ze Engelstalig is, inherent een internationaal karakter. Alle opleidingsonderdelen worden in het Engels gedoceerd, overwegend door Leuvense docenten, maar incidenteel ook door buitenlandse gastdocenten. Dit heeft als gevolg dat opleidingsonderdelen occasioneel ook worden gevolgd door Erasmusstudenten of door gastonderzoekers. De commissie betreurt, juist gezien de interessante profilering ten aanzien van buitenlandse vakgenoten en de opportuniteiten die dit profiel voor mobiele studenten en docenten biedt, dat dit in feite maar

weinig gebeurt. Het streefgetal ligt (impliciet) veel hoger dan nu wordt bereikt en dat is juist. Om in deze context betere resultaten te boeken, zullen een aantal initiatieven aangewezen zijn. De commissie waardeert alvast het feit dat opleiding zich beraadt over hoe de internationale instroom zou kunnen worden verhoogd. Van de studenten wordt verder verwacht dat ze in staat zijn Engelse en Franse onderzoeksliteratuur te raadplegen. Dat neemt niet weg dat ook de studie van anderstalige (bv. Duitse) literatuur aan bod komt. De commissie suggereert – ook eerder in dit rapport al – bijkomend (in het licht van de beperkte resultaten) om bijvoorbeeld een internationaal consortium, een summer school of colloquia te organiseren, als een soort van ontmoetingsplaats voor studenten die over de grenzen heen met gelijkaardige en relevante topics aan de slag zijn. Dergelijke activiteiten zullen nodig zijn om een meer optimale benutting van de vele interessante opportuniteiten van een dergelijke opleiding te bekomen. Daar waar de programmering en de nog aanwezige weerstand van de studenten (ten aanzien van een substantieel, langdurig volgen van een deel van het programma in het buitenland) de mobiliteit in de weg lijken te staan, verdient het aanbeveling aansluiting te zoeken bij buitenlandse partners (zoals de Landelijke Onderzoeksschool Mediëvistiek in Nederland) om via deelneming aan meer incidentele curriculaire activiteiten en blokcursussen de internationale oriëntatie te versterken.

Facet 2.2 Academische en professionele gerichtheid van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet ‘professionele en academische gerichtheid van het programma’ als goed.

De commissie meent dat kennis in het programma op een systematische wijze ontwikkeld wordt. Gezien het niveau van de opleiding wordt verondersteld dat de studenten reeds vanuit hun vooropleiding een zekere kennisbasis hebben. Deze master-na-masteropleiding bouwt daarop op een interessante wijze op voort, in het licht van de doelstellingen en het profiel van de opleiding. Wat betreft de aandacht in het programma voor het bijbrengen van onderzoeksattitudes en onderzoeksvaardigheden en de aansluiting van het programma bij recente ontwikkelingen in het wetenschapsgebied, heeft de commissie geen twijfel. Wat de academische gerichtheid van het programma betreft, is de commissie dan ook zonder meer heel positief. De interactie tussen onderzoek en onderwijs is een van de basisprincipes van de visie op onderwijs en leren van de KU Leuven en dit wordt in het kader van deze opleiding op een erg intense wijze ter

harte genomen. Tijdens de opleiding worden deze vaardigheden, die reeds ontwikkeld zijn in de basisopleidingen, verder aangescherpt en verbreed. Doordat over het algemeen gesproken de docenten hun eigen onderzoekspecialisme onderwijzen, ligt het voor de hand dat ze de studenten in contact brengen met de meest recente theorievorming en ontwikkelingen in hun vakgebied. Dit is in het bijzonder het geval in de masterproef, maar ook in de andere opleidingsonderdelen is dit van toepassing. Studenten kiezen dan ook veelal voor deze opleiding om zich met het oog op een doctoraat academisch te verdiepen in een bepaalde topic.

Wat de aansluiting van het programma bij de actuele beroepspraktijk betreft, kan de vraag gesteld worden naar wat het werkveld is, dat logisch volgt op deze opleiding. Dit is vooral de academische wereld. Aangezien de opleiding wat betreft academische gerichtheid een erg hoog niveau bereikt, kan de commissie enkel concluderen dat de opleiding op deze wijze ook gericht is op het daarbij horende beroepenveld. De commissie stelt zich dan wel de vraag of deze exclusieve gerichtheid met het oog op toekomstige ontwikkelingen gehandhaafd zal kunnen blijven. Zo zal in het kader van de herdenking van de vorm van het programma, naar aanleiding van de tweejarige masteropleiding, een grote aandacht moeten uitgaan naar de maatschappelijke mogelijkheden van de opleiding, los van de sterke academische gerichtheid. De commissie raadt de opleidingsverantwoordelijken aan om de reflectie daarrond nu reeds ter harte te nemen. Expliciete voorbereiding op meerdere beroepenvelden kan de aantrekkingskracht van de opleiding ook vergroten.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de samenhang van het programma als goed.

Het programma is zo opgebouwd dat de studenten in het eerste semester de vier verplichte opleidingsonderdelen volgen (Obligatory Educational Units). Enerzijds vormen deze opleidingsonderdelen volgens de opleidingsverantwoordelijken de interdisciplinaire nucleus van het programma, anderzijds bieden ze de studenten een methodologisch kader voor het zelfstandig verrichten van onderzoek naar de culturele en intellectuele geschiedenis van de middeleeuwen en de renaissance. In het tweede semester kiezen de studenten minimum twee opleidingsonderdelen (uit een lijst van zes) overeenkomstig hun eigen interesses en profiel.

De commissie is van mening dat het op deze manier goed zit met de coherentie en consistentie van het programma. Het programma op zich in beschouwing nemende, heeft de commissie geen pijnpunten vastgesteld. Wanneer het programma in relatie met de doelstellingen in beschouwing genomen wordt, wenst de commissie echter een aantal suggesties te doen met het oog op toekomstige verbeteringen. Vooral kunnen de interdisciplinaire ambities verder ondersteund worden door de wijze waarop de samenhang bewerkstelligd wordt. De commissie heeft al eerder vastgesteld dat het programma in grote mate vormgegeven werd vanuit de aanwezige expertises en dus vooral een optelsom is van verschillende mono-disciplinaire perspectieven. De commissie meent dat deze perspectieven op bepaalde momenten samenkomen, door de adequate samenhang van het programma, maar dat de opleidingsverantwoordelijken nog mogelijkheden laten liggen. Hiertoe suggereert de commissie om in het programma meer duidelijke lijnen in te bouwen waarlangs de verschillende mono-disciplinaire perspectieven samenkomen. De commissie suggereert ook om het interdisciplinaire gehalte te verhogen door het in grotere mate zichtbaar maken van (de relaties tussen) theoretische reflecties en methodologieën uit verschillende disciplines. De commissie stelt vast dat de opleidingsverantwoordelijken dit reeds ter harte genomen hebben in het opleidingsonderdeel 'Signs and Significations'. De commissie beschouwt dat als een duidelijke stap in de goede richting en raadt de opleidingsverantwoordelijken aan om dit door te trekken naar andere opleidingsonderdelen.

Facet 2.4 Studieomvang

Het master-na-masterprogramma Medieval & Renaissance Studies voldoet met 60 studiepunten aan de decretaal vastgelegde eisen.

Facet 2.5 Studietijd

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet studietijd als voldoende.

De commissie constateert dat de Permanente Onderwijscommissie (POC) waakt over de studeerbaarheid van het programma en over de begroting van de studielast van de verschillende opleidingsonderdelen in termen van studiepunten. Gezien de beperkte groep studenten is hiernaast geopteerd voor kwalitatieve eerder dan kwantitatieve methodes om de studeerbaarheid van het programma in kaart te brengen. De studeerbaarheid werd

geëvalueerd via een curriculumevaluatie en via hearings. De commissie meent dat op zich wel het noodzakelijke gedaan wordt om de studeerbaarheid en de verspreiding van studielast te bewaken, maar zij merkt wel op dat de documentaire ondergrond beperkt is ten gevolge van enerzijds de beperkte respons op de evaluaties en anderzijds de kleine studentenaantallen. In het kader van het verbeterperspectief, raadt de commissie de opleidingsverantwoordelijken ook aan om een bredere en meer kwantitatieve aanpak na te streven, om de gefundeerdheid en betrouwbaarheid van uitspraken met betrekking tot studietijd te bevorderen.

Op basis van de beschikbare gegevens en de gesprekken met de studenten, stelt de commissie vast dat een groot aandeel van de studentenpopulatie de opleiding voltooit met een niet te onderschatten studievertraging. Uit de curriculumevaluatie blijkt volgens het zelfevaluatie rapport ook dat 40% van de respondenten de werklust als vrij hoog beschouwt. Ook de commissie meent dat het programma vrij zwaar beladen is, waarbij vooral de vele papers bepalend zijn. De commissie begrijpt dat de heterogene studentenpopulatie hierin een niet te onderschatten factor vormt, maar acht het toch van belang om dit blijvend te bewaken. De commissie meent te kunnen constateren dat verlenging van de studieduur in vele gevallen veroorzaakt is door doelbewuste keuzes van de – heterogene – studentenpopulatie. Ten aanzien van de hoeveelheid gevraagde schriftelijke rapportages is echter aanpassing wenselijk.

Los van de opmerking met betrekking tot het gewicht van het programma, stelt de commissie wel een mooie spreiding van onderwijsactiviteiten vast. In het zelfevaluatie rapport wordt ook aangegeven dat uit dezelfde curriculumevaluatie blijkt dat 73% van de studenten akkoord gaat met de stelling dat taken evenwichtig over het academiejaar verspreid zijn. De studenten hebben dit bevestigd tijdens de gesprekken met de commissie. De Obligatory Educational Units worden in het eerste semester gedoceerd, de Specialised Educational Units in het tweede semester. De studenten waren tijdens de gesprekken ook positief over de overeenkomst tussen reële en begrote studietijd.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' als goed.

De commissie is van mening dat de opleidingsverantwoordelijken duidelijk aandacht schenken aan de relatie tussen het didactisch concept, de doelstellingen en de werkvormen. Dit resulteert in een gevarieerde waaier van onderwijsvormen, die getuigt van een mooie didactische originaliteit. Bovendien biedt de kleine studentengroep een aantal interessante opportuniteiten, die door de opleidingsverantwoordelijken duidelijk benut worden.

Overeenkomstig het uitgangspunt dat de studenten zelfstandiger dienen te worden naarmate hun opleiding vordert, zijn de opleidingsonderdelen van deze master-na-master zo ingevuld dat ze de zelfwerkzaamheid en kritische zin van de student stimuleren. Globaal gezien zijn er drie werkvormen: het college, het practicum en de masterproef. De commissie hoort zowel van de docenten als van de studenten dat in de praktijk de grens tussen het college en het practicum enigszins artificieel is, omdat er met kleine studentengroepen gewerkt wordt (wat een hoge mate van interactie bevordert). In het kader van toekomstige optimalisatie, suggereert de commissie om aandacht te schenken aan de interdisciplinaire doelstelling op het niveau van de werkvormen. In deze context wenst de commissie de opleidingsverantwoordelijken te suggereren om de mogelijkheden van de werkvorm 'team teaching' te exploreren, zonder daarbij het gevaar van versnippering uit het oog te verliezen.

Wat de leermiddelen betreft is de commissie tevreden. De docenten stellen aan de studenten literatuurpakketten ter beschikking, die bestaan uit algemene referentiewerken en gespecialiseerde studies, alsook pakketten die gebruikt worden voor de discussies tijdens de colleges en practica. Daarnaast worden de studenten in ruime mate geconfronteerd met het historische bronnenmateriaal. Sommige docenten gebruiken hiervoor ook de elektronische leeromgeving Toledo, waarover de commissie ook tevreden is. In het kader van het verbeterperspectief, suggereert de commissie om maatregelen te nemen ter bevordering van het benutten van deze interactieve leeromgeving door alle betrokken docenten.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' als voldoende.

De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat de volgende evaluatievormen gehanteerd worden in de opleiding: uitgebreide papers, beperkte papers (portfolio), mondelinge presentaties en aanwezigheid en medewerking tijdens de contacturen. Er wordt niet gepeild naar encyclopedische kennisvergaring, maar wel naar de capaciteit om verbanden te leggen, om nieuwe inzichten, al dan niet uit andere disciplines, te integreren en om zelfstandig en op niveau nieuwe vraagstellingen uit te werken en hierover, zowel schriftelijk als mondeling, op wetenschappelijke wijze te rapporteren. De commissie meent dat dit aanleiding geeft tot een aanvaardbare waaier van evaluatievormen. De commissie constateert wel dat papers hierin het grootste aandeel hebben en is van mening dat het evenwicht nadere doordinking vraagt, vooral ten aanzien van het aandeel van evaluatievormen die peilen naar mondelinge vaardigheden. De studenten geven ook aan dat het grote aantal papers de studielast vrij hoog maakt, hetgeen vooral gevolgen heeft voor het al dan niet tijdig afwerken van de masterproef. Ook dit verdient volgens de commissie verdere aandacht. Aansluitend heeft de commissie ook de examenvragen ingekeken. Hierin stelt ze het nodige evenwicht vast tussen kennis, vaardigheden en attitudes.

Tegenover de transparantie van de evaluatie staat de commissie positief, al acht de commissie het aangewezen om op de ECTS-fiches, die online raadpleegbaar zijn, meer duidelijke criteria aan te geven. De commissie waardeert ten slotte het feit dat de studenten op verschillende momenten feedback krijgen. Indien ze hun paper en/of leatuur tijdens de contactmomenten voorstellen, volgt de feedback meteen. Krijgen ze nadien nog de kans om hun paper bij te werken, dan hebben ze de mogelijkheid om na afloop van de examenperiode de resultaten van hun paper in een persoonlijk onderhoud met de docent te bespreken. Ook de organisatie van de evaluatieactiviteiten verloopt vlot. Zo worden de data voor mondelinge presentaties (die niet in de contacturen vallen), steeds in overleg met de studenten afgesproken. Na elke examenperiode komt de examencommissie samen om de resultaten vast te stellen. De examencommissie bestaat uit zes stemgerechtigde leden, maar in principe worden alle docenten voor de beraadslaging uitgenodigd.

Facet 2.8 Masterproef

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt de masterproef als voldoende.

De commissie meent dat de masterproef ingevuld wordt als een adequaat sluitstuk van de masteropleiding, dat de opleidingsverantwoordelijken in staat stelt om te peilen naar het analytisch en zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau. De commissie waardeert bovendien de kritische (onderzoeks)ingesteldheid, die blijkt uit de masterproeven. De masterproef beslaat 18 studiepunten en moet een verslag zijn van een persoonlijk, objectief en methodisch uitgevoerd onderzoekswerk. De masterproef is normalerwijs opgesteld in het Engels, maar als het om een taalspecifiek onderwerp gaat kan zij echter ook in een andere taal dan het Engels geschreven worden. De commissie heeft echter geconstateerd dat deze regel niet consequent wordt nageleefd. De uitzonderingsregel lijkt bovendien niet nodig. De commissie brengt verder ook in dit verband haar opvattingen inzake de gewenste interdisciplinariteit naar voren. Deze zou ook in de eindproducten, in het bijzonder het sluitstuk van de opleiding met meer nadruk zichtbaar kunnen en moeten zijn dan nu meestal het geval is.

Over de organisatie rond de masterproef is de commissie positief. Bij de aanvang van het academiejaar kiezen de studenten zo snel mogelijk een thema en een promotor. Tijdens de introductiesessie op de eerste dag krijgen ze informatie over de masterproef. Tevens krijgen ze een lijst met de onderzoeksspecialisaties van de leden van het IMRS die als promotor kunnen optreden en met een aantal concrete voorstellen. Tijdens een verkennend gesprek met een of meer promotoren krijgt de student vervolgens informatie over de mogelijke onderzoeksthema's en de concrete eisen van de promotor in kwestie. Eenmaal de keuze voor een promotor en een thema is gemaakt, worden de werkwijze, het werkplan en de timing van de masterproef in een individueel onderhoud met de promotor vastgelegd. In elk geval kadert het onderzoek van de masterproef binnen het algemene onderzoekskader van de promotor.

Gedurende het jaar voeren de studenten zelfstandig het onderzoek uit, daarbij waar nodig bijgestuurd door de promotor. Deze oriënteert het onderzoek van de student, bespreekt de methodologie en geeft feedback over de onderzoeksresultaten en over de vorm waarin die werden gegoten. In het eerste semester krijgen de studenten bovendien verdere

methodologische ondersteuning in Signs and Signification en in het Interdisciplinary Seminar. De commissie merkt wel op dat de mate van begeleiding varieert van promotor tot promotor en meent dat een hogere mate van standaardisering van de begeleiding aan de orde is. De masterproef wordt ten slotte beoordeeld door de promotor en door een bijkomende lector, die in onderling overleg het eindresultaat bepalen. Om de mondelinge vaardigheden van de studenten aan te scherpen is er sinds kort een mondelinge verdediging. De evaluatie gebeurt aan de hand van duidelijke criteria, die de studenten bij aanvang van het academiejaar horen van de promotor. Indien de studenten dat wensen, kunnen zij achteraf van hun promotor feedback krijgen. De commissie is positief over deze aanpak met betrekking tot evaluatie. Wel acht zij de scores in het algemeen aan de hoge kant.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' als goed.

De commissie begrijpt dat het garanderen van een goede aansluiting van het programma bij de kwalificaties van de instromende studenten geen sine cure is, in het licht van de diversiteit binnen de instromende studentenpopulatie. De commissie staat dan ook positief tegenover de wijze waarop de opleidingsverantwoordelijken deze aansluiting niettemin tot stand weten te brengen, ook indien het studenten van een buiten-Leuvense herkomst betreft. De opleiding richt zich tot studenten die reeds een masterdiploma behaald hebben in geschiedenis, kunstwetenschappen, wijsbegeerte, godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen, of taal- en letterkunde, en eventueel ook in andere sectoren uit de Humane Wetenschappen. De meeste studenten komen uit de richtingen taal- en letterkunde, geschiedenis en kunstwetenschappen.

Er is geen specifiek voorbereidingsprogramma. Voor iedere kandidaat-student wordt echter individueel bekeken of hij/zij toegelaten wordt tot de opleiding. Daarbij wordt specifiek aandacht besteed aan: algemene kennis van de culturele geschiedenis van de middeleeuwen en renaissance (op master-niveau); talenkennis (actieve kennis van het Engels, passieve kennis van het Frans; (basis)kennis van het Latijn is aan te bevelen); en basis-kennis van de methodologie gebruikt in historisch-filologisch onderzoek en/of in kunstwetenschappen. De commissie stelt vast dat deze toelatingsvoorwaarden ook duidelijk gepreciseerd worden op de website.

De ManaMa is Engelstalig en richt zich dus tot een internationaal publiek. De commissie merkt echter op dat het aantal buitenlandse studenten beperkt blijft en acht in deze context verder opvolging noodzakelijk.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

Vermits de commissie de facetten van het programma als positief beoordeelt, geeft ze derhalve het onderwerp 'programma' voor de opleiding een positieve beoordeling.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit personeel

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' als goed.

Over de deskundigheid van het personeel is de commissie zeer positief, wat alle relevante aspecten betreft (vakinhoudelijk, onderwijskundig, didactisch, technisch, administratief en organisatorisch). De commissie is van mening dat het personeelsbeleid hiervoor ook naar de toekomst toe garant kan staan. De faculteit stelt vacatures op. De kandidaat maakt zijn/haar onderwijsprestaties inzichtelijk door ze kort te omschrijven binnen een aantal afgelijnde thema's. Een eerste aanstelling als docent is meestal tijdelijk en elke toewijzing van een leeropdracht is voor vijf jaar. De facultaire beoordelingscommissie adviseert ook de aanvragen voor benoeming en bevordering. Vijfjaarlijks vindt een evaluatie plaats van de wijze waarop elk lid van het academisch personeel zijn of haar taak heeft vervuld in de voorbije periode. Het assisterend en bijzonder academisch personeel wordt tijdelijk aangesteld. Management- en ondersteunende functies worden opgenomen door het Administratief en Technische Personeel. Onderwijstaken worden bij voorkeur toegewezen aan het ZAP. Voor sommige opleidingsonderdelen wordt echter ook een beroep gedaan op gepromoveerde AAP/BAP-leden.

Verskillende diensten ondersteunen de onderwijsprofessionalisering via een vormingsaanbod dat zowel pedagogisch-didactisch als technisch-mediakundig, organisatorisch-logistiek en beleidsondersteunend van aard kan zijn. De commissie is tevreden over de deelname aan dit aanbod, maar wijst in het kader van toekomstige verbeteringen op de noodzaak van blij-

vende aandacht voor het bevorderen van het Engels onder het docentenkorps. De studenten gaven namelijk aan dat dit vaak in het kader van lesactiviteiten een probleem vormt. De commissie is dan ook van mening dat op dit punt verdere professionalisering wenselijk is.

Facet 3.2 Eisen academische en professionele gerichtheid

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' als goed.

Over de onderzoekskundigheid is de commissie zonder meer lovend. De commissie merkt op dat er uit verschillende bronnen geput wordt voor het onderwijs dat de master-na-masteropleiding aanbiedt. Zo worden verschillende Leuvense onderzoekscentra, waarin sedert lange tijd internationaal erkend onderzoek van zeer hoog niveau wordt bedreven, betrokken: Aristoteles Latinus, het De Wulf-Mansion Centrum voor Antieke, Middeleeuwse en Renaissance Wijsbegeerte, Illuminare (centrum voor de studie van het geïllumineerde manuscript), het Seminarium Philologiae Humanisticae, LECTIO – Leuven Centre for the Study of the Transmission of Texts and Ideas in Antiquity, the Middle Ages and the Renaissance, en het Instituut voor Middeleeuwse en Renaissance Studies. De commissie meent dat dit geleid heeft tot een veelbelovend, jong team, waarin een breed palet van onderzoeksexpertises aanwezig is. Ook uit de lijst van publicaties, die de commissie nauwgezet bestudeerd heeft, blijkt een grote onderzoekskundigheid. Toch suggereert de commissie om de onderzoekskundigheid uit te breiden via samenwerkingsverbanden. De aantrekkingskracht van de Master Medieval and Renaissance Studies lijkt namelijk nog te kunnen worden vergroot door de samenwerking met andere krachtpunten in Leuven, zoals Arabistiek. De opleidingsverantwoordelijken geven verder aan dat, gezien de aard van de opleiding, internationale contacten van groot belang zijn. De docenten die in de opleiding participeren, hebben allen een uitgebouwd internationaal netwerk, uiteraard vooral gericht op hun eigen onderzoeksdomain. Het verdient aanbeveling dit nog intensiever in te zetten om de internationalisering van de opleiding te bevorderen.

Aangezien de opleiding in hoofdzaak gericht is op de voorbereiding ten behoeve van een academische carrière, is de commissie ook positief over de professionele gerichtheid. Toch raadt de commissie de opleidingsverantwoordelijken aan om de expertise met betrekking tot andere relevante beroepenvelden verder te bekijken.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Oordeel visitatiecommissie

De commissie acht het facet 'kwantiteit van het personeel' als voldoende.

De master-na-masteropleiding wordt gedragen door reeds beschikbare onderwijscapaciteit in de verschillende betrokken faculteiten en sub-faculteiten. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat dit zowel kwantitatief als kwalitatief tot op heden zeer werkbaar gebleken is. Gezien de eerder gunstige staf/student-ratio treedt een docent doorgaans voor slechts één masterproef (soms twee) als promotor op. De commissie waardeert het feit dat dit mogelijk is en stelt vast dat de begeleidingslast zich op een werkbaar niveau situeert. Bij deze gunstige situatie past echter wel een kanttekening. Verscheidene ZAP-leden hebben namelijk toch een zware onderwijsbelasting doordat alle ZAP-leden een hoofdaanstelling hebben in andere opleidingen. De commissie merkt op dat een personeelsbestand, dat in dergelijke grote mate bestaat uit toegeleverd onderwijs, kwetsbaarheid oplevert, waarbij waakzaamheid geboden is. Aangezien de inzet van de staf bestaat bij de gratie van de toeleverende deeldisciplines, dienen daarvoor ook voor de toekomst waarborgen te worden geschapen. Desondanks constateert de commissie dat de verschillende betrokken docenten een hecht team vormen. De commissie meent bovendien dat de secretariële ondersteuning door de faculteit op een interessante wijze ter harte genomen wordt. Een bijzondere positie wordt namelijk ingenomen door de secretaris van het IMRS. De commissie meent dat dit een bevredigende en efficiënte werkwijze is om in de huidige situatie tegemoet te komen aan de aangegeven kwetsbaarheid. Dat neemt echter de noodzaak van verdere aandacht voor dit probleem in het kader van het verbeterperspectief niet weg.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de facetten 'kwaliteit van het personeel' en 'academische en professionele gerichtheid van het personeel' en 'kwantiteit van het personeel' als positief. Derhalve krijgt de opleiding op onderwerp-niveau een positieve beoordeling.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' als goed.

De commissie meent dat de materiële voorzieningen toereikend zijn om het leerproces van de studenten te ondersteunen. De administratief-technische ondersteuning voor het onderwijs en het onderzoek van de KU Leuven wordt verzorgd door de diensten van het Algemeen Beheer. De opleiding is gehuisvest in de Faculteit Letteren, waar ook het secretariaat van het IMRS gevestigd is, en kan gebruik maken van de daar aanwezige apparatuur die nodig is voor de verschillende opleidingsonderdelen. De commissie staat globaal gezien positief tegenover de voorzieningen aan de KU Leuven, ook ten aanzien van de behoeften van de studenten van de master-na-masteropleiding. Hierbij stelt de commissie vast dat zowel de docenten als de studenten tevreden zijn over de leslokalen. Ook de plannen voor de bouw van een studielandschap Humane Wetenschappen stemt de commissie tevreden. Dit studielandschap moet een centrale studie-, werk- en ontmoetingsruimte voor studenten worden. Ook wat de computerlokalen betreft, ziet de commissie geen problemen. Deze zijn verspreid over Leuven en Heverlee. Ten aanzien van de studenten van de master-na-masteropleiding stelt de universiteit in de eerste plaats de computerfaciliteiten van de binnenstad ter beschikking van studenten en personeel. Hier heeft de commissie een toereikend aanbod van computers, computerlokalen en ICT-voorzieningen aangetroffen.

In de binnenstad kunnen studenten en personeel terecht in de Centrale Bibliotheek. Daarnaast heeft elke faculteit van de Groep Humane Wetenschappen een eigen bibliotheek. Voor de master-na-masteropleiding zijn de bibliotheken van de Faculteit Letteren en Godgeleerdheid en van het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte van bijzonder belang. Studenten maken ook regelmatig gebruik van de Centrale Bibliotheek. De commissie stelt in de huidige situatie nog geen problemen vast. Integendeel; de bibliothecaire voorzieningen (zowel gedrukt als digitaal) zijn op grond van de in het verleden opgebouwde collecties adequaat. Maar de perspectieven zijn aanzienlijk minder gunstig en wijzen op grote kwetsbaarheid in de toekomst. De commissie heeft moeten vaststellen dat het moeilijk wordt om met de vrijgegeven middelen op lange termijn kwaliteitsvolle bibliotheekvoor-

zeningen te kunnen blijven garanderen. De commissie vreest dat dit op termijn potentieel aanleiding kan geven tot kwaliteitsverlies, indien geen maatregelen genomen worden.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' als goed.

De commissie is tevreden over de informatievoorziening en de studiebegeleiding, in de context van wat ten behoeve van een master-na-masteropleiding verwacht kan worden. Centraal zijn daarbij zowel de Cel Onderwijscommunicatie als de dienst Studieadvies betrokken. De Cel Onderwijscommunicatie verspreidt in samenwerking met de faculteiten diverse publicaties. Alle studie-informatie over de opleiding is online gebundeld. Zo worden er online-folders gemaakt en specifieke webpagina's ontwikkeld.

De concrete vormgeving van studietrajectbegeleiding behoort tot de verantwoordelijkheid van de faculteiten. Binnen de master-na-masteropleiding wordt deze begeleiding verzorgd door de betrokken docenten. Gezien het beperkte aantal individuele trajecten in het kader van deze opleiding, acht de commissie deze aanpak toereikend. De commissie raadt de opleidingsverantwoordelijken wel aan om waakzaam te blijven in dit opzicht. Verder speelt ook de ombudspersoon een belangrijke rol bij de begeleiding. Per groep van studenten stelt de faculteitsraad, op voorstel van en in overleg met de studenten, elk jaar een lid van het academisch personeel of een ander personeelslid met relevante ervaring aan tot examenombuds en een ander lid tot plaatsvervangende examenombuds. Gezien het gespecialiseerde karakter van de master-na-masteropleiding en de afwezigheid van schriftelijke examens zijn er zelden problemen met betrekking tot de evaluatiemomenten. Indien zij dit wensen, kunnen studenten terecht bij de ombuds voor bemiddeling bij eventuele conflicten. Indien er zich problemen voordoen met betrekking tot de masterproef, kunnen studenten zich rechtstreeks richten tot de programmadirecteur. Daarnaast kunnen studenten ook terecht bij het ondersteunend AAP-lid of rechtstreeks bij de betrokken docenten.

Voor de instroom van internationale studenten wordt samengewerkt met het International Office. Aan het begin van het academiejaar worden, in samenwerking met het International Mobility and Cooperation Office, voor alle studenten informatiesessies georganiseerd. Internationale studenten aan de KU Leuven kunnen eveneens een beroep doen op de reguliere dienstverlening van de Dienst Studieadvies en van de Dienst Studentenvoorzieningen. Daarnaast voorzien een aantal specifieke initiatieven in onthaal en begeleiding van internationale studenten. De commissie acht, gezien de beperkte huidige internationale instroom, echter meer (andere) initiatieven aangewezen. In het licht van de doelstellingen van de opleiding, is internationale instroom van veel belang. De commissie beveelt daarom aan om ook op andere dan de tot nu toe gebruikelijke wijze studenten van elders te werven, met name door meer toegespitst gebruik van de bestaande internationale contacten en netwerken. Zoals eerder opgemerkt kan tevens worden gedacht in de richting van een in samenwerking met verwante opleidingen elders aan te bieden postgraduate programma.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

Vermits de commissie de facetten 'materiële voorzieningen' en 'studiebegeleiding' als positief beoordeelt, krijgt het onderwerp 'voorzieningen' derhalve een positieve beoordeling.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

De KU Leuven heeft een algemeen kader gecreëerd voor de kwaliteitszorg van het onderwijs dat zij aanbiedt. Binnen dit kader nemen elke faculteit en daarbinnen alle permanente onderwijscommissies op het niveau van de opleidingen hun verantwoordelijkheid. De master-na-masteropleiding valt onder de verantwoordelijkheid van de POC Geschiedenis. Op centraal niveau wordt de universitaire kwaliteitszorg door de volgende organen opgenomen: de Onderwijsraad, de vicerector onderwijsbeleid, de Dienst Onderwijsbeleid, de Cel Onderwijscommunicatie, DUO. De kwaliteitszorg ten aanzien van een opleiding aan de KU Leuven doorloopt vier fasen: de definiëring van de onderwijsvisie, de implementatie van het onderwijs, de evaluatie van het onderwijs en de opvolging ervan.

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' als voldoende.

De visitatiecommissie is van mening dat het kwaliteitsbeleid en de aanpak van de interne kwaliteitszorg aan de KU Leuven op adequate wijze vormgegeven is. Alle opleidingen aan de KU Leuven worden om de acht jaar grondig geëvalueerd. Tussen twee visitaties in wordt op verscheidene momenten een stand van zaken opgemaakt van elke opleiding. De periodieke curriculumevaluatie vormt het scharnierpunt tussen de interne kwaliteitszorg en de externe kwaliteitsbewaking. In 2009–2010 heeft er een dergelijke schriftelijke curriculumevaluatie van studenten en alumni plaatsgevonden. De visitatiecommissie stelt vast dat hierin de nodige aspecten aan bod gekomen zijn. Aansluitend bij deze curriculumevaluatie werd ook een hearing van de studenten georganiseerd. Eén jaar na de publicatie van het visitatierapport vindt een eerste moment van opvolging plaats. Een tweede moment van opvolging vindt plaats in het midden van de visitatiecyclus: het zogenaamde 'balansmoment'. Dit 'balansmoment' is een gesprek tussen de opleiding en een specifiek daartoe samengesteld panel, waaraan ook externen deelnemen. Om de twee jaar vindt er verder ook een universiteitsbrede bevraging van de afgestudeerden plaats. Voor de master-na-masteropleiding Medieval and Renaissance Studies vond deze bevraging voor het eerst plaats in 2010. Ook maakt de POC-subcommissie een algemene inschatting van de geleverde onderwijskwaliteit van elke docent afzonderlijk. In laatste instantie krijgt ook de decaan inzage hierin. Uiteindelijk stroomt een eindrapport bestaande uit de gemiddelde scores, de interpretaties en de eindwaardering door naar het personeelsdossier van de docenten.

De visitatiecommissie meent dat de master-na-masteropleiding zich op een adequate wijze ingeschaard heeft in de universitaire aanpak. Ze stelt wel vast dat de kwaliteitszorg geen dagelijkse zorg is op opleidingsniveau. De commissie constateert dat er een vertegenwoordiger van de staf van de master-na-masteropleiding in de POC zetelt. De commissie leert uit het zelfevaluatierapport echter dat de studenten van de opleiding niet steeds vertegenwoordigd zijn in de POC. De visitatiecommissie begrijpt dat de kleinschaligheid van de opleiding een aantal zaken vereenvoudigt in die zin dat een informele aanpak ook veel nuttige informatie kan opleveren. Dit blijkt door het goede contact tussen docenten en studenten ook daad-

werkelijk het geval te zijn. Toch wil de visitatiecommissie de opleidingsverantwoordelijken aansporen om de centraal aangeleverde instrumenten in de toekomst blijvend ter harte te nemen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen ter verbetering' als voldoende.

De opleiding werd nog niet eerder gevisiteerd. Alle verbetermaatregelen vertrekken momenteel dan ook vanuit de resultaten van de interne kwaliteitszorg. De visitatiecommissie stelt vast dat de resultaten van de evaluatie-activiteiten ook tot concrete maatregelen hebben geleid. Dit blijkt ook uit de proactieve houding van de opleidingsverantwoordelijken. De visitatiecommissie onthaalt het zelfevaluatie-rapport als helder, maar is van mening dat zelfkritiek en analyse van sterktes en zwaktes een duidelijker aanwezigheid verdienen. In dit zelfevaluatie-rapport wordt wel aangegeven dat in de opvolging van de evaluatie ter voorbereiding van de visitatie verscheidene maatregelen ter verbetering genomen zijn, waarbij de interessante vormgeving van het nieuwe opleidingsonderdeel Signs and Significations het meest opvalt.

Toch herhaalt de visitatiecommissie enkele eerder geformuleerde zorgen, inzake de mate waarin de doelstellingen van de opleiding worden gehaald, meer specifiek de interdisciplinaire en de internationaliseringsdoelstelling. Zonder de proactieve ingesteldheid en de open houding ten aanzien van kwaliteitsverbetering in het personeel te willen ontkennen, meent de commissie dat op deze beide punten nog het nodige te doen blijft. De noodzakelijke herprogrammeringen in het kader van de invoering van de tweejarige master zullen daarvoor zeker mogelijkheden bieden.

De commissie merkt in dit verband ten slotte op, dat zij met waardering heeft vernomen dat na en veelal ook naar aanleiding van het visitatiebezoek al weer vernieuwingen in de opleiding zijn aangebracht. De commissie heeft die vernieuwingen uiteraard niet in haar rapport kunnen verdisconteren, maar wenst toch haar waardering mee te geven aan de opleidingsverantwoordelijken.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van personeel, studenten, alumni en beroepenveld' als voldoende.

Zoals reeds aangegeven werd, valt de master-na-masteropleiding onder de POC Geschiedenis. In de POC zetelt namens de opleiding één stemgerechtigd lid. Het Bureau van het IMRS, dat de dagelijkse leiding van de master-na-masteropleiding waarneemt, bestaat uit vijf leden. Voor zaken die een brede discussie behoeven, zoals onderwijsaangelegenheden, wordt steeds formeel of informeel teruggekoppeld naar alle betrokken docenten, AAP/BAP-leden en emeriti. De visitatiecommissie stelt vast dat er sprake is van een grote mate van betrokkenheid onder het personeel, waar zij ook een grote mate van proactiviteit vastgesteld heeft, maar betreurt het feit dat dit tot nog toe beperkt blijft tot deze geleiding.

De visitatiecommissie meent dat er initiatieven genomen dienen te worden, ter bevordering van het overbrengen van de onder het personeel aanwezige positieve attitude ten aanzien van verbeteringen in het programma, naar andere relevante geleidingen, zoals de studenten, de alumni en het beroepenveld. Wat de studenten betreft, blijkt de wil bij de opleidingsverantwoordelijken duidelijk aanwezig te zijn, maar blijft het in vele gevallen erg moeilijk om studentenvertegenwoordigers te vinden voor de formele organen. Ook vanuit de geëngageerde studenten worden pogingen ondernomen ter bevordering van de studentenparticipatie. Alleszins wordt er aan het begin van het academiejaar aan de studenten gevraagd wie namens de opleiding als waarnemer in de POC wil zetelen. Academiejaren waarbij niemand van de studenten op deze vraag ingaat, vormen geen uitzondering. De visitatiecommissie heeft er begrip voor dat dit niet evident is in het licht van de kleine studentenaantallen en de eenjarige duur van de opleiding. Het goede contact tussen studenten en docenten maakt dat er bij de studenten duidelijke tevredenheid heerst over hun inbreng. Wat de alumni betreft, stelt de visitatiecommissie een gelijkaardig gemis vast. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat verscheidene AAP/BAP-leden van het IMRS oud-studenten zijn en dat andere alumni vaak informeel contact houden met de docenten van de opleiding. Ook vanuit het beroepenveld is intensiever contact wenselijk, al ziet de visitatiecommissie ook hier in dat de academische wereld, waarmee het contact als vanzelfsprekend aanwezig is, de voornaamste afzetmarkt is.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

Vermits de commissie de facetten 'evaluatie van de resultaten', 'maatregelen tot verbetering' en 'betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld' als positief beoordeelt, krijgt het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' derhalve ook een positieve beoordeling.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' als voldoende.

De commissie stelt vast dat de doelstellingen blijk geven van hoge ambities en dat dit ambitieniveau in het algemeen bereikt wordt. De commissie ziet echter ruimte voor verbetering met betrekking tot twee aspecten, die eerder in dit rapport al enkele malen aan de orde zijn gesteld. Enerzijds betreft dit de interdisciplinaire ambities. Deze sluiten aan bij het internationale discours op het terrein van de middeleeuwenstudies en zijn zichtbaar in enkele onderdelen van het programma. De commissie is echter van mening dat het curriculum op dit punt nog versterking verdient en dat vooral in de masterproeven consequenter bij de keuze van bronnenmateriaal en analytische methoden naar interdisciplinariteit kan worden gestreefd. In het bijzonder voor een master-na-masteropleiding mogen de eisen op dit punt scherper worden geformuleerd. Bovendien dient het verschil met de eerder in de studie van herkomst geschreven masterproef duidelijker waarneembaar te zijn. Hier is verbetering mogelijk. Globaal genomen zijn de masterproeven van een behoorlijk niveau en worden de doelstellingen, dat de masterproef gebaseerd is op zelfstandig uitgevoerd onderzoek en formeel beantwoordt aan de verwachtingen voor een wetenschappelijke publicatie, behaald.

Anderzijds komt de internationaliserings-ambitie nog teleurstellend weinig tot uiting in de aantallen deelnemers aan het programma vanuit het buitenland. Door een sterkere, geïnstitutionaliseerde samenwerking met de buitenlandse collegae lijken nieuwe kansen te kunnen worden geschaapen om dit ook in uitwisseling tot uitdrukking te laten komen. De gekozen oplossing in de vorm van colleges door gastdocenten uit het netwerk van partners en persoonlijke contacten van de betrokken docenten is voornog te weinig programmatisch ingebed. De opleiding slaagt er slechts

in zeer beperkte mate in, de doelstelling een internationaal studentenpubliek aan te trekken, waar te maken. Daarom moet verder worden gewerkt aan initiatieven ter bevordering van de inkomende studentenmobiliteit. Ook de uitgaande internationale studentenmobiliteit dient verder te worden bevorderd. De introductie van een tweejarige master, waarin deze opleiding indaalt, kan hiervoor ruimte scheppen.

Beide opmerkingen laten onverlet dat de commissie heeft geconstateerd dat bij zowel de studenten als de docenten tevredenheid bestaat ten aanzien van de huidige opleiding. Uit de curriculumevaluatie en de hearings blijkt dat studenten over het algemeen zeer positief zijn over het programma. De afgestudeerden komen hoofdzakelijk terecht in het wetenschappelijk onderzoek en erkennen de duidelijke meerwaarde van de opleiding voor hun werk. Anders ligt het voor studenten die niet in het wetenschappelijk onderzoek maar wel in bijvoorbeeld het onderwijs of de culturele sector terechtkomen. Voor sommigen van hen blijkt de master-na-masteropleiding geen directe meerwaarde te hebben voor hun werk. In deze context suggereert de commissie de professionele gerichtheid breder te concipiëren dan de huidige focus op de academische wereld.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Oordeel visitatiecommissie

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' als goed.

De commissie stelt vast dat de opleiding sinds de inrichting van het traject steeds een beperkt studentenaantal kende: het aantal instromende studenten varieert van 3 tot 9 studenten per jaar. De commissie begrijpt dat dit gezien moet worden in de context van de sterke focus op wetenschappelijk onderzoek, waarbij geldt dat de plaatsen voor afgestudeerden in de academische wereld vrij beperkt zijn.

De commissie stelt eveneens vast dat het percentage van instromende studenten, dat na één voltijds academiejaar met succes de opleiding beëindigt, aanzienlijk schommelt (gaande van 33% in 2006-2007 tot 100% in 2005-2006), waarbij het gemiddelde volgens het zelfevaluatie rapport vrij laag ligt (61%). Logischerwijs variëren ook de cijfers van het studierendement, opgevat als de verhouding tussen verworven studiepunten en de opgenomen studiepunten, sterk over de verschillende academiejaren heen. De commissie begrijpt dat deze sterke schommelingen grotendeels te maken hebben met de kleine studentenaantallen. De commissie constateert

voorts dat de uitval volgens het zelfevaluatie-rapport gemiddeld genomen eerder beperkt is (7,6%). De meeste studenten die zich inschrijven, beëindigen de opleiding. De commissie meent dan ook dat vooral de studievertraging verdere aandacht verdient: 76% van de studenten uit de periode 2005–2010 behaalt het diploma na één academiejaar; 20% na twee en 4% na drie academiejaren. De commissie vindt dit weliswaar geen onaanvaardbare cijfers en begrijpt dat de opleidingsverantwoordelijken duidelijk zicht hebben op de oorzaken van deze studievertraging, maar meent dat er wel nog mogelijkheden zijn ten behoeve van toekomstige verbetering. De oorzaken van de studievertraging, blijken zich vooral te concentreren rond de hoge werkdruk, waarbij de vele papers het tijdig afwerken van de masterproef bemoeilijken. De commissie beschouwt dit als een factor, waaraan zonder al te veel inspanning iets aan gedaan kan worden.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

Vermits de commissie de facetten 'gerealiseerd niveau' en 'onderwijsrendement' voor de opleiding positief beoordeelt, krijgt het onderwerp 'resultaten' derhalve een positieve beoordeling.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE COMMISSIE

De commissie is van mening dat er binnen de master-na-masteropleiding voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft aldus een positief eindoordeel over de opleiding.

SAMENVATTING VAN DE AANBEVELINGEN VAN DE COMMISSIE IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

De commissie heeft voor de **master-na-masteropleiding** de volgende suggesties geformuleerd in het kader van het verbeterperspectief:

- De kansen van de eventuele invoering van de tweejarige master aangrijpen door de huidige opleiding vorm te geven enerzijds als een tweejarige variant van de reguliere master en anderzijds als een in internationaal verband op te zetten voorziening van geclusterde colloquia, masterclasses en cursussen ter voorbereiding op een doctoraat.
- De formulering van de doelstellingen aanscherpen; en de doelstellingen in mindere mate concipiëren op basis van ‘toevallig’ aanwezige deskundigheden.
- De interdisciplinariteit bevorderen door de mono-disciplines via meer duidelijke lijnen te laten samenkomen, door (de relaties tussen) theoretische reflecties en methodologieën uit verschillende disciplines te verstevigen, door middel van een aangepaste wijze waarop de samenhang bewerkstelligd wordt, via aanvullingen op het niveau van de werkvormen (team teaching) en door een meer doordachte keuze van bronnenmateriaal en analytische methoden voor de masterproef.
- Via een meer uitgebouwd netwerk van samenwerkingsverbanden met buitenlandse partners de internationale oriëntatie te versterken, de onderzoeksdeskundigheid uitbreiden en de inkomende en uitgaande internationale studenten- en docentmobilititeit bevorderen.
- De betrouwbaarheid van de resultaten met betrekking tot studietijdmetingen bevorderen, de werklast verminderen door een reductie van te schrijven papers en doelbewuste keuzes van studenten, die het gevaar van studievertraging met zich meebrengen, strenger bewaken.
- De interactieve leeromgeving in grotere mate benutten via meer systematisch gebruik door alle betrokken docenten.
- Het evenwicht tussen papers en andere evaluatievormen optimaliseren, met een meer aandacht voor de evaluatie van mondelinge vaardigheden; op de ECTS-fiches meer duidelijke evaluatiecriteria aangeven.

- De regels rond de taal van de masterproef consequenter naleven en streven naar een hogere mate van standaardisering van de begeleiding van de masterproef.
- Via het aanbod van professionalisering het Engels bevorderen in het docentenkorps.
- De ambities verbreden met het oog op aansluiting met andere werkvelden; de expertise uitbreiden met betrekking tot een bredere waaier van beroepenvelden; en meer waarborgen scheppen voor de inzet van expertises vanuit de toeleverende deeldisciplines.
- De kwetsbaarheid met betrekking tot de bibliothecaire voorzieningen nauwgezet bewaken en maatregelen nemen tegen eventueel kwaliteitsverlies.
- De kwaliteitszorg opwaarderen als een dagelijkse zorg op opleidingsniveau, een studentenvertegenwoordiging in de POC voorzien, en de centraal aangeleverde instrumenten in grotere mate ter harte te nemen.

BIJLAGE 1

Personalia van de leden
van de visitatiecommissie

Prof. dr. Hans (J.C.H.) Blom (1943) studeerde geschiedenis aan de Universiteit Leiden en promoveerde daar in 1975. Vanaf 1970 was hij werkzaam bij de studierichting geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, sinds 1983 als hoogleraar Nederlandse Geschiedenis. Hij publiceerde over uiteenlopende onderwerpen vooral uit de Nederlandse geschiedenis van de 19e en 20e eeuw. In 1996 werd hij met behoud van het hoogleraarschap directeur van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD). In beide functies ging hij met ingang van 1983 met pensioen. Hans Blom was veelvuldig voorzitter en lid van raden, commissies en besturen. Enkele malen was hij direct betrokken bij onderzoek in opdracht van de overheid naar onderwerpen met een sterke politiek lading. De bekendste daarvan waren het onderzoek naar de Affaire Menten (1945-1976) en naar de gebeurtenissen te Srebrenica in 1995 en de nasleep daarvan. Na zijn pensionering was hij Cleveringahoogleraar 2010-2011 aan de Universiteit Leiden.

Prof. dr. Dick (E.H.) de Boer (1947) studeerde aan de Universiteit van Leiden (examen 1971). Hij was assistent, onderzoeksmedewerker en geschiedenisdocent aan een scholengemeenschap voordat hij in 1976 werd benoemd als wetenschappelijk medewerker Middeleeuwse geschiedenis aan de Universiteit van Leiden. Daar promoveerde hij in 1978 op de dissertatie *Graaf en grafiek*. In 1985 werd hij bevorderd tot Universitair Hoofddocent. In juli 1992 trad hij in dienst van de Universiteit Groningen als hoogleraar Middeleeuwse Geschiedenis. In 2011 ging hij met emeritaat, met behoud van een 0.1 aanstelling (tot sept. 2013) als coördinator van een project van de European Science Foundation. Van 2006 tot eind 2010 was hij tevens directeur van de Landelijke Onderzoekschool Mediëvistiek. Hij maakte deel uit van talrijke (inter)nationale besturen en commissies.

Prof. dr. Marjolein 't Hart (1955) is Universitair Hoofddocent in de Economische en Sociale Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Zij specialiseerde zich met name op het gebied van de (Nederlandse en Europese) vroegmoderne geschiedenis en de (interdisciplinaire, vergelijkende) wereldgeschiedenis. Zij doceerde aan verschillende universiteiten in binnen- en buitenland, zowel bij geschiedenis als bij politicologie en sociologie; recentelijk nog was zij Visiting Professor (Queen Wilhelmina leerstoel) aan Columbia University (New York). Haar belangrijkste publicaties zijn *The Making of a Bourgeois State. War, politics and finance during the Dutch Revolt* (Manchester, Manchester University Press 1993) en *De wereld en Nederland. Een sociale en economische geschiedenis van de laatste duizend jaar* (Amsterdam, Boom 2011, met Karel Davids).

Prof. dr. Luuk de Ligt (1963) studeerde Geschiedenis en Griekse en Latijnse Taal en Cultuur aan de Vrije Universiteit Amsterdam en promoveerde daar in 1993 op *Fairs and Markets in the Roman Empire. Economic and Social Aspects of Periodic Trade in a Pre-Industrial Society* (Amsterdam). Vanaf 1992 was hij werkzaam als universitair docent Rechtsgeschiedenis bij de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Utrecht en vanaf 2001 als universitair hoofddocent Oude Geschiedenis bij de opleiding Geschiedenis van dezelfde universiteit. In 2002 werd hij aangesteld als hoogleraar Oude Geschiedenis aan de Universiteit Leiden (oratie *Bevolkingsontwikkeling en armoede in laat-Republikeins Italië*). De meeste van zijn publicaties bestrijken de sociale en economische geschiedenis in brede zin, inclusief de historische demografie en de relatie tussen maatschappelijke en institutionele ontwikkelingen. Zijn belangrijkste recente publicatie is *Peasants, Citizens and Soldiers. Studies in the Demographic History of Roman Italy, 225 BC-AD 100* (Cambridge 2012). Sinds zijn benoeming in Leiden bekleedde hij een reeks van bestuurlijke functies, waaronder de functie van wetenschappelijk directeur van het Leidse Instituut voor Geschiedenis. Daarnaast was hij lid van een aantal raden en commissies, waaronder de Rubicon-commissie en VIDI-commissie van NWO.

Dr. Kim Waeytens (1969) is van opleiding psychologe. Na haar opleiding behaalde ze een doctoraat in de psychologische wetenschappen op basis van onderzoek over 'leren leren' in secundaire scholen. Nadien was ze gedurende een aantal jaren werkzaam bij de Dienst Universitair Onderwijs van de KU Leuven. Sedert januari 2006 is ze coördinator kwaliteitszorg aan de Katholieke Hogeschool Leuven. Ze is verantwoordelijk voor het uitwerken van een beleid inzake kwaliteitszorg, het uitwerken en implementeren van een evaluatiebeleid en de coördinatie en ondersteuning van de opleidingen met betrekking tot interne en externe kwaliteitszorg. In 2008-2009 nam ze als onderwijskundige deel aan de visitatie van medisch-sociale wetenschappen en gerontologie.

Prof. dr. Eric Ketelaar was van 1997 tot zijn emeritaat per 1 januari 2009 hoogleraar in de Archiefwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam. Daarvoor was hij algemeen rijksarchivaris. Van 1992-2002 was hij deeltijd hoogleraar Archiefwetenschap in de afdeling Geschiedenis van de Faculteit der Letteren van de Universiteit Leiden.

Dhr. Joeri Deryckere is a history major currently pursuing a supplementary master's degree in Business Economics, more specific the Management of Public Organizations (UGent). During his career as a students' representative, he was a member on the Board of Governors of Ghent University, managed the social and external policy of the Ghent University Students' Council (GSR) as vice-president, and fulfilled positions as an external representative of the National Union of Students in Flanders (VVS).

Mevr. Marie Heyvaert behaalde in 2011 een master geschiedenis aan de KU Leuven, met een scriptie over het leven en werk van Belgische senator Nora Staels-Dompas (1925-2008). Tijdens haar opleiding vertegenwoordigde ze studenten in verschillende organen van de universiteit (POC, Faculteitsraad, Studentenraad Letteren). Momenteel volgt ze een verkorte bachelor rechten, eveneens aan de KU Leuven.

BIJLAGE 2

Doelstellingen en
programma's van de
gevisiteerde opleidingen

Competentiegebied 1: Kenniscompetenties

Bachelor

Master

B.1.1. Parate kennis hebben van het historische begrippen-kader en de belangrijkste historische feiten en historische verklaringen.

M.1.1. Gevorderd inzicht in het historische begrippenkader aanwenden om nieuwe en complexe ideeën te analyseren en evalueren.

B.1.2. Inzicht hebben in de epistemologie van de geschied-schrijving en de wetenschappelijke praktijk.

M.1.2. Nieuwe en complexe geschiedkundige inzichten analyseren vanuit de epistemologie van de geschiedschrijving, maatschappelijke visies en ethische opvattingen.

B.1.3. Een referentiekader hebben van de geschiedenis van de Nederlanden en België in een internationale context.

M.1.3. Inzichten in de geschiedenis van België en/of Europa en/of de wereld kritisch hanteren bij de analyse van complexe problemen en onderzoeksoplossingen leveren.

B.1.4. Een referentiekader bezitten van de diverse historische periodes: pre- en protohistorie, klassieke oudheid, middeleeuwen, vroegmoderne tijd, moderne en hedendaagse tijd.

M.1.4. Geschiedenis van een bepaald tijdvak of thema kritisch benaderen.

B.1.5. Basiskennis hebben van modellen uit de sociale en historische wetenschappen met inbegrip van sociologie, filosofie, literatuurwetenschappen, recht, politieke wetenschappen, communicatiewetenschappen en economie.

M.1.5. Basiskennis van de randwetenschappen bij onderzoek en/of professionele activiteiten origineel gebruiken en uitdiepen.

B.1.6. Inzicht hebben in de methodologie van de geschiedenis.

M.1.6. Geschiedeniswetenschappelijke onderzoeksmethodologie bij onderzoek of professionele activiteiten aanwenden.

B.1.7. Basiskennis hebben van de diversiteit aan bronnen en wetenschappelijke literatuur voor een historisch onderzoek en de specifieke expertise vereist om bronnen te lezen en te interpreteren.

M.1.7. Algemeen inzicht hebben in de literatuur van het vakgebied en bronnen origineel en creatief gebruiken.

Competentiegebied 2: Wetenschappelijke competenties

Bachelor

Master

B.2.1. Het resultaat van historisch onderzoek in de juiste historiografische context plaatsen en nieuw onderzoek initiëren.

M.2.1. Het lopende geschiedeniswetenschappelijke debat kritisch analyseren en vertalen naar een concreet onderzoeksproject.

B.2.2. Een eenvoudige historische onderzoeksstrategie kunnen uitschrijven in de vorm van een stappenplan.

M.2.2. Een relevant en samenhangend geschiedeniswetenschappelijk onderzoeksproject uitschrijven.

B.2.3. Kwantitatieve en kwalitatieve methoden en technieken kritisch kunnen toepassen.

M.2.3. Zelfstandig passende methoden van kwalitatief en kwantitatief onderzoek selecteren, verantwoord gebruiken en kritisch evalueren

B.2.4. In functie van een specifieke historische vraagstelling de meest geëigende brontypes kunnen aanwijzen.

M.2.4. Op een creatieve wijze eigen onderzoek in de geschiedenis opzetten en uitvoeren.

B.2.5. Een heuristische methode en historisch bibliografisch onderzoek kunnen verantwoorden aan de hand van wetenschappelijke criteria.

M.2.5. Beschikken over technieken om op een zelfstandige, wetenschappelijke wijze historische bronnen en literatuur te verzamelen, beoordelen, bewerken en te integreren in een historisch betoog.

Competentiegebied 3: Intellectuele competenties

Bachelor

Master

B.3.1. Kritisch kunnen reflecteren over de rol van het mondiale perspectief, de dynamiek van processen en recurrencies in historische situaties.

M.3.1. Zelfstandig de dynamiek, processen of recurrencies achterhalen in complexe historische situaties.

B.3.2. In staat zijn historisch onderzoek en het eigen historisch handelen te contextualiseren en te interpreteren binnen een maatschappelijk referentiekader.

M.3.2. Waardenbewust en genuanceerd oordelen over historische kwesties.

B.3.3. De evoluties in de geschiedschrijving op de voet volgen en de eigen competenties verder ontwikkelen.

M.3.3. Een reflexief-kritische houding hebben die getuigt van historisch-wetenschappelijke nieuwsgierigheid, pluralisme en een ingesteldheid tot levenslang leren.

B.3.4. Een onderzoekende houding met zin voor historische kritiek en creativiteit en met een ingesteldheid tot levenslang leren bezitten.

M.3.4. Kritisch reflecteren over de grenzen van de eigen competenties, het eigen denken en handelen.

Competentiegebied 4: Competenties in samenwerken en communiceren

Bachelor

B.4.1. Met een adequaat kritisch apparaat kunnen rap-porteren over hangende wetenschappelijke discussies in de historiografie.

B.4.2. Schriftelijk en mondeling kunnen communiceren over de resultaten van historisch onderzoek, met experts en niet-deskundigen.

B.4.3. Projectmatig kunnen samenwerken met vakgenoten.

Master

M.4.1. Eigen historisch-wetenschappelijk onderzoek neer-schrijven in een wetenschappelijk verantwoord verslag, scriptie of artikel.

M.4.2. Eigen historisch onderzoek presenteren en verantwoorden aan experts en niet-deskundigen.

M.4.3. Naargelang van de situatie gepast inspirerend, advi-serend of gezagheb-bend communiceren, samenwerken en handelen.

Competentiegebied 5: Maatschappelijke competenties

Bachelor

B.5.1. Maatschappelijke problemen en hedendaagse opvattingen met de nodige kritische zin en historische achtergrond inschatten.

B.5.2. Eigentijdse ontwikkelingen interpreteren vanuit een historisch-comparatief perspectief.

B.5.3. Getuigen van cultuurgevoeligheid en reflectiever-mogen over continuïteit en verandering in een langeter-mijnper-spectief.

Master

M.5.1. Maatschappelijke problemen en hedendaagse opvat-tingen met de nodige kritische zin en historische achter-grond inschatten in wetenschap-pelijk werk.

M.5.2. In het eigen wetenschappelijke werk eigentijdse ontwikkelingen kun-nen interpreteren vanuit een historisch-comparatief perspectief.

M.5.3. Cultuurgevoeligheid en historisch bewustzijn integre-ren in het weten-schappelijk werk.

Competentiegebied 6: Beroepsspecifieke competenties

(algemeen bachelor en éénjarige master)

Bachelor

B.6.1. Inzicht hebben in de manier waarop historisch wetenschappelijk onderzoek functioneert en georgani-seerd is.

B.6.2. Inzicht hebben in het functio-neren van aanverwante humane en sociale wetenschappen.

Master

M.6.1. Zelfstandig historisch onderzoek verrichten en zich inpassen in een groep die historisch-wetenschappelijk onder-zoek verricht.

M.6.2. Zich aan interdisciplinaire en multidisciplinaire gespecialiseerde beroepssituaties aanpassen.

Competentiegebied 6: beroepsspecifieke competenties (tweejarige master)

M.6.1. Voor de optie wetenschappelijk werk

M.6.1.1 Eigen historisch-wetenschappelijk onderzoek neerschrijven in een wetenschappelijk verantwoord boek of artikel dat aan peer review kan worden onderworpen.

M.6.1.2. Over wetenschappelijk onderzoek kunnen rapporteren en communiceren in het academisch Engels of in een andere taal dan het Nederlands.

M.6. 2. Voor de optie publieksgeschiedenis

M.6.2.1. De plaats van (publieks)geschiedenis als wetenschappelijke discipline kunnen bepalen ten opzichte van andere wetenschappen (bibliotheekwetenschappen, archivaliek, museumkunde, cultuurmanagement ...).

M.6.2.2. Kennis en inzicht verwerven in het werk van publiekshistorici.

M.6.2.3. Kennis hebben van actuele concepten en theorieën over de maatschappelijke betekenis van geschiedenis, de verwachtingen en behoeften van de verschillende soorten publiek.

M.6.2.4. Kennis hebben van verschillende historische culturen in tijd en ruimte.

M.6.2.5. Beschikken over theoretische inzichten en een interpretatiekader over diverse historische praktijken buiten de academische historiografie (o.m. musea, themaparken, herdenkingen en monumenten, onderwijs ...).

M.6.2.6. Actuele maatschappelijke thema's en ontwikkelingen identificeren en kritisch benaderen vanuit de historische methode

M.6.2.7. Historische kennis en vaardigheden kunnen toepassen in een professionele publieksgerichte omgeving.

M.6.2.8. Historische kennis en vaardigheden verbreden en verdiepen in functie van publiekswerking en cultuurbeheer.

M.6.2.9. Media kennen en communicatietechnieken kunnen toepassen om historische inhoud te presenteren aan een breed publiek.

M.6.2.10. Nationale wet- en regelgeving op het vlak van erfgoedbeheer in het algemeen en archiefwetgeving, informatie- en archiefrecht in het bijzonder (met inbegrip van vraagstukken in verband met privacy, openbaarheid van bestuur, auteursrecht, reproductierecht, enz.) kennen en toepassen.

M.6.2.11. Nationale en internationale wet- en regelgeving op het vlak van materieel en immaterieel erfgoed kennen en toepassen.

M.6.3 Voor de optie archivaliek en documentatiebeheer

M.6.3.1. De plaats van de archivaliek als wetenschappelijke discipline ten opzichte van andere wetenschappen (bibliotheekwetenschappen, informatie- en kennismanagement, geschiedenis, organisatie- en bestuurskunde...) kunnen bepalen.

M.6.3.2. Actuele algemene theoretische principes en methodologieën van de archivistiek, meer bepaald op het gebied van de opbouw van archiveringssyste- men, de creatie van stukken, verwerving, overdracht, ordening en beschrijving, terbeschikkingstelling, selectie, vernietiging en materiële bewaring, alsmede van de standaarden die daarbij gehanteerd worden, kennen.

M.6.3.3. Principes van informatievoorziening, informatietechnologie en auto- matisering, met bijzondere aandacht voor applicaties van geautomatiseerde documentbeerssystemen kennen.

M.6.3.4. De organisatie van het archiefwezen, zowel beschouwd vanuit een his- torisch perspectief als vanuit een hedendaags perspectief, inbegrepen de recente ontwikkelingen in verband met het archiefbeleid, zowel nationaal als internati- onaal kennen.

M.6.3.5. Wet- en regelgeving op het vlak van erfgoedbeheer in het algemeen en archiefwetgeving, infor- matie- en archiefrecht in het bijzonder kennen (met inbegrip van vraagstukken in verband met privacy, openbaarheid van bestuur, auteursrecht, reprografierecht, enz.).

M.6.3.6. Archiefvorming in het algemeen en van registratuur-, ordenings- en ontsluitingsystemen in het bijzonder kennen.

M.6.3.7. Technieken van organisatorische analyse (met inbegrip van structuur- analyse en analyse van werkprocessen) nodig voor documentbeheer kennen.

M.6.3.8. Het gebruik en de categorieën van gebruikers van archieven voor onder- zoek, valorisatie en culturele ontsluiting kennen.

M.6.3.9. Archiveringsstrategieën ten aanzien van niet-conventionele informa- tiebronnen (audio-visuele, elektronische, enz.) en risicomangement in verband met erfgoed kunnen toepassen.

M.6.3.10. De deontologie van de archivaris en de documentbeheerder bezitten.

M.6.3.11. De principes van de archivistiek in een breed perspectief kunnen toe- passen op archieven (op conventionele zowel als op nieuwe dragers).

M.6.3.12. Een theoretisch aspect van de archivistiek kunnen bestuderen, hierover rapporteren (principes, bronnentypologie, selectiecriteria, toegankelijkheid, beschrijvingsstandaarden, enz.) en daartoe het bibliografisch apparaat kunnen hanteren.

M.6.3.13. De dynamische en statische documentbeheerspolitiek in een ad- ministratie (overheid of bedrijf) kunnen ontwerpen en in staat zijn om een archiefbewerkingsplan en een digitaal archiveringsplan op te stellen, archief- en documentbeerssystemen te kiezen en de implementatie ervan te regisseren.

M.6.3.14. Het archieftoezicht en een archiefconsultancy over alle aspecten van archiefbeheer (gaande van de creatie van documenten tot de permanente bewa- ring ervan) op een efficiënte wijze kunnen organiseren .

M.6.3.15. Een wetenschappelijk gefundeerde acquisitiepolitiek voor een archiefdienst kunnen ontwikkelen, uit te voeren, meer bepaald in het kader van een ruimer erfgoedbeleid, met aandacht voor de bewaring op langere termijn.

M.6.3.16. Op een wetenschappelijk verantwoorde manier statische archieven kunnen ordenen en beschrijven, hetzij in een klassieke, hetzij in een elektronische omgeving, overeenkomstig internationaal erkende standaarden. Dit impliceert het kunnen reconstrueren van de institutionele geschiedenis van de publiekrechtelijke en privaatrechtelijke instellingen (organisatie, bevoegdheden, taakstelling, procedures).

M.6.3.17. Op een wetenschappelijk verantwoorde manier kunnen selecteren in dynamisch of semi-dynamisch archief (opmaak van archiefselectielijsten).

M.6.3.18. Alle soorten van archiefonderzoek op wetenschappelijke wijze kunnen begeleiden en er mondelinge en schriftelijke inlichtingen over verstrekken.

M.6.3.19. Een valorisatiepolitiek voor een archiefdienst kunnen ontwikkelen en uitvoeren, meer bepaald in het kader van een ruimer erfgoedbeleid (organiseren van educatieve en interdisciplinaire projecten).

M.6.4. Voor optie Specifieke Lerarenopleiding (SLO)

M.6.4.1. Domeinspecifieke kennis en vaardigheden beheersen, verbreden en uitdiepen.

M.6.4.1.1. Hiaten in de eigen vakdeskundigheid detecteren en aanvullen.

M.6.4.1.2. Domeinspecifieke kennis en vaardigheden verbreden en verdiepen in functie van de leerinhouden van de laatste twee graden van het Secundair Onderwijs.

M.6.4.1.3. De in vooropleiding verworven deskundigheid actualiseren, uitbreiden en verdiepen in functie van de leerinhouden van de laatste twee graden van het Secundair Onderwijs.

M.6.4.2. Vernieuwende elementen aanwenden en aanbrengen.

M.6.4.3. Kennisnemen van toegankelijke resultaten van onderzoek relevant voor de eigen praktijk.

M.6.4.4. Het eigen functioneren bevragen en bijsturen.

M.6.4.5. Actuele maatschappelijke thema's en ontwikkelingen identificeren en kritisch benaderen rond het sociaal-politieke domein, het sociaaleconomische domein, het levensbeschouwelijke domein, het cultureel-esthetische domein, het cultureel-wetenschappelijke domein.

Programma UGent

Bachelor 1 - programma academiejaar 2010-2011

Algemeen vormende opleidingsonderdelen

1. Historisch overzicht van de wijsbegeerte
2. Overzicht van de historische kritiek
3. Inleiding tot de wereldgeschiedenis
4. Inleiding tot de voornaamste moderne literaturen
5. Geschiedenis van de kunst

Overzichten

6. Geschiedenis van de Klassieke Oudheid
7. Geschiedenis van de Middeleeuwen
8. Geschiedenis van de Vroegmoderne Tijd
9. Geschiedenis van de Moderne en Hedendaagse tijd
10. Pre- en protohistorie
11. Geschiedenis van België
12. Ecologische geschiedenis

Praktijk

13. Historische praktijk 1 – Alg. inleid. tot de geschiedbeoefening
14. Historische praktijk 1 – Oefening: KO

Bachelor 2 nieuw programma academiejaar 2011-2012

Methodologie en historiografie

1. Methodologie van de geschiedenis: paleografie met tekstverkl.
2. Tendensen in de historiografie
3. Databeheer en statistiek voor historici

Overzichten

4. Geschiedenis van de Nederlanden

Praktijk

- 5.6 Historische praktijk 2 – Heuristiek: KO
- 5.6 Historische praktijk 2 – Heuristiek: ME
- 5.6 Historische praktijk 2 – Heuristiek: VMT
- 5.6 Historische praktijk 2 – Heuristiek: Moderne en Hedend. Tijd
- 7.8 Historische praktijk 2 – Oefening: KO
- 7.8 Historische praktijk 2 – Oefening: ME
- 7.8 Historische praktijk 2 – Oefening: VMT
- 7.8 Historische praktijk 2 – Oefening: Moderne en Hedend. Tijd
- 7.8 Historische praktijk 2 – Oefening: ecologische geschiedenis

Minor

- 9.10.11 Minoropleidingsonderdelen naar keuze

Keuzeopleidingsonderdeel

12. Keuzeopleidingsonderdeel uit lijst of extra minorvak

Bachelor 3 - nieuw programma academiejaar 2011-2012

Methodologie en historiografie

1. Historische methodes
-

Overzichten

2. Mondiale processen in historisch perspectief
 3. Sociaal-politieke geschiedenis
 4. Cultuurgeschiedenis
 5. Historische economie
 6. Economische geschiedenis
-

Praktijk

7. Historische praktijk 3: onderzoekspaper
-

Minor

- 8.9.10 minoropleidingsonderdelen naar keuze
-

Keuzeopleidingsonderdeel

11. Keuzeopleidingsonderdeel uit lijst of extra-minorvak
-

Master - programma academiejaar 2010-2011

Algemeen opleidingsonderdeel

1. Theoretische geschiedenis
-

Keuzeopleidingsonderdelen

2. Historisch onderzoeksseminarie (OS) naar keuze
 - 3.4.5 Keuzeopleidingsonderdelen (vrije keuze, ook extra OS)
-

Masterproef

6. Scriptie
-

Bachelors in de Geschiedenis

[kerncompetentie 1: historisch referentiekader] hebben een aantoonbare basis kennis van fundamentele ontwikkelingen binnen de wereld- en Europese geschiedenis sinds de oudheid en de vaardigheid om deze kennis in functie van de eigen chronologische, geografische of thematische specialisatie op efficiënte wijze uit te breiden (inzonderheid competenties 1, 4, 5, 12 en 24).

[kerncompetentie 2: historisch-kritisch denken] beschikken over een sterk probleemstellend vermogen. Ze kunnen vanuit een originele onderzoeksvraag die ze onder begeleiding ontwikkeld hebben een status quaestionis van het historische debat formuleren. Daarop voortbouwend zijn ze in staat om een veelheid aan tekstuele en niet-tekstuele informatie op historisch-kritische wijze te lokaliseren, selecteren, analyseren, synthetiseren en te communiceren (zowel schriftelijk als mondeling) naar een gespecialiseerd en niet-gespecialiseerd publiek (inzonderheid competenties 6, 8, 9, 10, 11, 13, 16, 20, 25 en 30).

[kerncompetentie 3: onderzoeksvaardigheden] kunnen bij het analyseren van historische en actuele problemen de belangrijkste historische onderzoeksmethodes en hulpwetenschappen op efficiënte wijze toepassen, vertrekkend vanuit de spatio-temporele eigenheid van het bronnenmateriaal (inzonderheid competenties 7, 12, 14, 17, 18, 19, 21, 22 en 23).

[kerncompetentie 4: multi-disciplinariteit] kunnen historische ontwikkelingen verklaren door hun historische inzicht te combineren met relevante theorieën en inzichten uit andere disciplines, in het bijzonder uit de mens- en gedragswetenschappen (inzonderheid competenties 3, 15, 26 en 27).

[kerncompetentie 5: plaats in de maatschappij] hebben inzicht in de plaats en de rol van het verleden in bredere maatschappelijke ontwikkelingen (van lokaal tot globaal) en in de relatie tussen enerzijds het historisch onderzoek en de historische methode en anderzijds de aanwezigheid en functie van het verleden en geschiedenis in de populaire cultuur, de media, de politiek, het onderwijs, enzovoort. Ze slagen er ook in het historisch-kritisch denken toe te passen in hun werkveld en het maatschappelijke debat in brede zin (inzonderheid competenties 2, 28, 29, 31 en 32).

Masters in de Geschiedenis

[kerncompetentie 1: historisch referentiekader] hebben een uitgediepte kennis van een specifiek domein binnen de Europese of wereldgeschiedenis sinds de middeleeuwen en kunnen deze kennis ook op andere domeinen zelfstandig uitbreiden (inzonderheid competenties 1 en 2).

[kerncompetentie 2: historisch-kritisch denken] hebben zich een probleemstellende, wetenschappelijke en historisch-kritische houding eigen gemaakt. Daardoor zijn ze in staat om op creatieve en innovatieve wijze deel te nemen aan het wetenschappelijk debat op basis van hun onderzoekservaring, kennis van het historisch debat en inzicht in de wetenschapstheoretische achtergrond van hun discipline (inzonderheid competenties 3, 4, 5, 7, 10 en 13).

[kerncompetentie 3: onderzoeksvaardigheden] kunnen bij het analyseren van complexe historische en actuele problemen de historische onderzoeksmethodes en hulpwetenschappen op efficiënte en vernieuwende wijze toepassen, vertrekkend vanuit de spatio-temporele eigenheid van het bronnenmateriaal (inzonderheid competenties 11, 12, 14 en 15).

[kerncompetentie 4: multi-disciplinariteit] kunnen complexe historische ontwikkelingen verklaren door hun diepgaand historisch inzicht te combineren met een gevorderde beheersing van relevante theorieën en inzichten uit andere disciplines, in het bijzonder uit de gedrags- en cultuurwetenschappen (inzonderheid competenties 8 en 9).

[kerncompetentie 5: plaats in de maatschappij] kunnen vanuit hun wetenschapstheoretische achtergrond en historische onderzoekservaring diepgaand reflecteren over de rol van het verleden en het historisch onderzoek in actuele maatschappelijke debatten op verschillende niveaus (van lokaal tot globaal) en op basis daarvan deze debatten verrijken met originele inzichten verkregen door zelfstandig historisch onderzoek (inzonderheid competenties 5, 6 en 7 en de sinds 2010–2011 toegevoegde eindterm 'zijn in staat te reflecteren over de rol van historici en geschiedenis in de cultuur- en gedragwetenschappen en in de huidige maatschappij in de brede zin').

Programma UA

Bachelor

Type 1: Volledig programma Geschiedenis (180 sp)

Methodologie van de geschiedenis 66, Inleiding tot de geschiedenis 48, Geschiedenis per periode en per gebied 30, Wijsbegeerte en sociale wetenschappen 21, Levensbeschouwelijke vorming 3, Keuzevakken 12.

Type 2: Major Geschiedenis (120 sp) + Minor (60 sp)

Methodologie van de geschiedenis 57, Inleiding tot de geschiedenis 36, Geschiedenis per periode en per gebied 18, Wijsbegeerte en sociale wetenschappen 6, Levensbeschouwelijke vorming 3, Minor 60.

Schakelprogramma Geschiedenis (81 sp)

Methodologie van de geschiedenis 48, Inleiding tot de geschiedenis 6, Geschiedenis per periode en per gebied 18, Wijsbegeerte en sociale wetenschappen 6, Levensbeschouwelijke vorming 3.

Methodologie van de geschiedenis

Historische methode 6, Heuristiek per historische periode 6, Oefeningen Paleografie 3, Academisch schrijven 3, Kwantitatieve methoden 3, Geschiedenis en beeld 3, Inleiding tot de historiografie 6, Erfgoed en publieksgeschiedenis 6, Oefeningen middeleeuwen/ nieuwe tijd 1 of, Oefeningen nieuwste tijd 19, Oefeningen middeleeuwen/ nieuwe tijd 2 of Oefeningen nieuwste tijd 29, Bachelorscriptie 12.

Inleiding tot de geschiedenis

Geschiedenis van de oudheid 6, Geschiedenis van de middeleeuwen 6, Geschiedenis van de nieuwe tijd 6, Geschiedenis van de nieuwste tijd 6, Eigentijdse geschiedenis 6, Comparatieve wereldgeschiedenis 6, Kunstgeschiedenis 6, Geschiedenis van de Nederlanden of Geschiedenis van België 6.

Geschiedenis per periode en per gebied

De studenten kiezen de drie opleidingsonderdelen van één periode (middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd) en van één domein (politieke, cultuur-, sociaaleconomische geschiedenis) $5 \times 6 = 30$.

Wijsbegeerte en sociale wetenschappen

Inleiding tot de westerse wijsbegeerte en antropologie 6, Inleiding tot de economie 3, Inleiding tot de sociale geografie 3, Inleiding tot de sociale wetenschappen 6, Wetenschapsfilosofie en kennisleer 3.

Levensbeschouwelijke vorming

Levensbeschouwing 3.

Keuzevakken

De student kiest voor 6 sp keuzevakken in Ba2 en Ba3 $2 \times 6 = 12$.

Master

Methodologie van de geschiedenis en historische kritiek

Theorie van de historische kennis 6, Historisch atelier 6, Masterproef 24.

Keuzevakken

Voor een totaal van 24 sp te kiezen uit een jaarlijks aanbod 24.

Kennis

- de student heeft een gedegen basiskennis van de vier periodes (uit de westerse periodisering), in aansluiting met de recentste literatuur ter zake;
- de student heeft inzicht in de grote historische vragen, zowel wat betreft de politieke, de sociaaleconomische als de culturele geschiedenis;
- de student heeft een periodeoverschrijdend, lange termijnperspectief op de geschiedenis;
- de student heeft inzicht in de grote historische transities;
- de student heeft een gedegen basiskennis van het historisch begrippenarsenaal;
- de student heeft een gedegen basiskennis van andere cultuur- en maatschappijwetenschappen en begrijpt het belang ervan voor een scherper historisch inzicht.

Vaardigheden

- de student kan contextualiseren en kan maatschappelijke fenomenen vanuit een tijdsperspectief situeren;
- de student kan kennis nemen van wetenschappelijke literatuur in beide grote landstalen en in het Engels;
- de student kan het basisontwerp van historisch onderzoek opzetten;
- de student heeft een probleemstellend vermogen;
- de student beheerst de heuristiek en kan de historische methodologie toepassen;
- de student kan historische processen herkennen en analyseren;
- de student kan historische kennis relateren aan vragen van het heden;
- de student kan data verwerken tot een gesynthetiseerd betoog en beheerst daarbij basisvaardigheden van de geschiedbeoefening zoals volledigheid, nauwkeurigheid, creativiteit, onbevooroordeeldheid en zelfstandigheid;
- de student kan wetenschappelijke inhouden schriftelijk en mondeling communiceren;
- de student kan een persoonlijk oordeel vormen over menselijke en maatschappelijke ontwikkelingen en kan dat oordeel staven met wetenschappelijke argumenten.

Attitudes

- de student heeft een kritische benadering van historische en actuele maatschappelijke onderwerpen;
- de student heeft zin voor volledigheid, nauwkeurigheid, is creatief en onbevooroordeeld;
- de student heeft een permanent lerende houding;
- de student heeft een ingesteldheid tot comparatieve benadering van de geschiedenis;
- de student heeft een niet Eurocentrische benadering van de geschiedenis.

Master

Kennis

- de student heeft een grondige kennis van het historisch begrippenarsenaal;
- de student heeft kennis van de uiteenlopende paradigmatische stromingen binnen de historiografie;
- de student heeft een diepgaande kennis over de domeinen van geschiedenis die zich situeren binnen het specialisme van het gekozen thematische pool en heeft aansluiting met de recentste internationale literatuur ter zake.

Vaardigheden

- de student kan een omstandig en oorspronkelijk wetenschappelijk betoog opbouwen;
- de student kan onderzoeksresultaten zowel mondeling als schriftelijk adequaat communiceren;
- de student kan complexe historische onderwerpen probleemgericht benaderen;
- de student kan originele onderzoeksvragen stellen;
- de student kan concrete en oorspronkelijke onderzoeksvragen vertalen in een aangepaste methodologie en heuristiek;
- de student kan omstandig (onontgonnen) bronnenmateriaal verwerken in functie van het adequaat aanreiken van geargumenteerde antwoorden op of hypothesen betreffende historische vragen;
- de student kan inzichten van andere cultuur- en maatschappijwetenschappen gebruiken voor het uitdiepen van het eigen historisch perspectief;
- de student kan leerstof en eigen onderzoek spiegelen aan bredere onderzoeksvragen en onderzoekstradities binnen de geschiedschrijving en kan beide kritisch evalueren;
- de student kan kritisch reflecteren over zijn eigen discipline;
- de student heeft inzicht in de specifieke aard van historische kennis en van de discussies daarover.

Attitudes

- de student heeft een kritische benadering van historische en actuele maatschappelijke onderwerpen;
- de student heeft zin voor volledigheid, nauwkeurigheid, is creatief en onbevooroordeeld;
- de student heeft een permanent lerende houding.

Bacheloropleiding

De bachelor Geschiedenis bestaat uit drie studie jaren van elk 60 studiepunten. Er is keuze uit twee mogelijkheden:

- de generieke opleiding, waarbinnen men vrij kan kiezen uit een ruim aanbod van andere opleidingsonderdelen uit de menswetenschappen en de talen.
- een opleiding met een minor in een aanverwante wetenschap. Het verplicht pakket geschiedkundige opleidingsonderdelen gecombineerd met een minor Latijn, Wijsbegeerte en Moraalwetenschappen, Kunstwetenschappen en Archeologie, Communicatiewetenschappen, Sociologie of Politieke Wetenschappen.

Bachelor 1

Inleidende synthesecursussen

- Maatschappijgeschiedenis van de klassieke oudheid (verplicht; 6 stptn)
- Maatschappijgeschiedenis van de middeleeuwen (verplicht; 6 stptn)
- Maatschappijgeschiedenis van de nieuwe tijd (verplicht; 6 stptn)
- Maatschappijgeschiedenis van de hedendaagse periode (verplicht; 6 stptn)

Theorie, methoden en technieken

- Historische kritiek en historiografie (verplicht; 6 stptn)
- Inleiding tot de paleografie (verplicht; 4 stptn)

Praktijk van de geschiedenis

- Werkcolleges met bronnen en referentiewerken (klassieke oudheid, middeleeuwen, nieuwe tijd, hedendaagse periode) (één werkcollege te kiezen; 8 stptn)

Minor: 20 stptn optioneel

Bachelor 2

Thematische synthesecursussen

- Inleiding tot de wereldgeschiedenis (verplicht; 4 stptn)
- Sociaaleconomische geschiedenis van de oudheid tot heden (verplicht; 4 stptn)
- Geschiedenis van de Nederlanden (verplicht; 4 stptn)
- Geschiedenis van België (verplicht; 4 stptn)

Theorie, methoden en technieken

- Kwantitatieve onderzoeksmethoden (verplicht; 6 stptn)

Praktijk van de geschiedenis

- Werkcolleges met bronnen en referentiewerken (klassieke oudheid, middeleeuwen, nieuwe tijd, hedendaagse periode) (twee werkcolleges te kiezen – anders dan in ba1; 16 stptn)

Bachelor 3

Paper

- Bachelorpaper Geschiedenis (verplicht; 14 stptn)
-

Verplicht

- Cultuur- en mentaliteitsgeschiedenis (verplicht; 4 stptn)
-

Theorie, methoden en technieken

- Oefeningen comparatieve geschiedenis (verplicht; 4 stptn)
-

Verdiepende synthesecursussen (30 stptn te kiezen)

- Politieke problemen betreffende de klassieke oudheid (6 stptn)
 - Politieke problemen betreffende de middeleeuwen (6 stptn)
 - Politieke problemen betreffende de nieuwe tijd (6 stptn)
 - Politieke problemen betreffende de hedendaagse periode (6 stptn)
 - Sociaaleconomische problemen betreffende de klassieke oudheid (6 stptn)
 - Sociaaleconomische problemen betreffende de middeleeuwen (6 stptn)
 - Sociaaleconomische problemen betreffende de nieuwe tijd (6 stptn)
 - Sociaaleconomische problemen betreffende de hedendaagse periode (6 stptn)
-

8 stptn te kiezen uit hulpwetenschappen

Masteropleiding

Verplicht

- Theorie van de geschiedenis (verplicht; 6 stptn)
 - Masterproef Geschiedenis (verplicht; 20 stptn)
-

Discussiecollege (10 stptn te kiezen)

- Geschiedenis van arbeid en onderneming (met discussiecollege) (10 stptn)
 - Geschiedenis van politieke cultuur en praktijk (met discussiecollege) (10 stptn)
 - Stadsgeschiedenis (met discussiecollege) (10 stptn)
-

Keuzevakken (24 stptn te kiezen)

- Historische keuzevakken: arbeid en ondernemerschap
 - Ontwikkelingen van het sociaal beleid van oudheid tot heden
 - Percepties van arbeid, van oudheid tot heden
 - Arbeid in de Romeinse keizertijd gebaseerd op de studie van literaire en documentaire bronnen
 - Geschiedenis van sociale bewegingen
- Historische keuzevakken: politieke cultuur en praktijk
 - Geschiedenis van de politieke cultuur in het Europa van de nieuwe tijd
 - Geschiedenis van de politieke cultuur en ideologie in de hedendaagse periode
 - Globalisering in historisch perspectief
 - Geschiedenis van internationale politieke conflicten
 - Geschiedenis van de buitenlandse betrekkingen

- Historische keuzevakken: stadsgeschiedenis
 - Steden in de vroege middeleeuwen
 - Verstedelijking in de nieuwe tijd
 - Stad en cultuur in de hedendaagse periode
 - Grootstedelijke problemen in historisch perspectief
 - Havengeschiedenis
- Historische keuzevakken: algemeen
 - Food and society in classical antiquity
 - Food traditions and innovations
 - Private en publieke ruimte in de middeleeuwen en de nieuwe tijd vanuit historisch en archeologisch perspectief
 - European cultures and mentalities in historical and comparative perspective
 - Schrift en cultuur in de middeleeuwen
 - Industriële archeologie en industrieel erfgoed
- Andere keuzevakken
 - Precis de litterature urbaine
 - Aspecten van de cultuur en media-theorie
 - Politieke retoriek
 - Urban geography
 - Bouwhistorie en architectuurgeschiedenis
 - Geschiedenis en theorie van de monumentenzorg
 - Hedendaagse cultuur- en politieke filosofie
 - Information society and globalisation: advanced theoretical debates
 - Media and culture: advanced theoretical debates
 - Didactiek van de cultuurwetenschappen
 - Vakdidactische vraagstukken m.i.v. transferoefeningen geschiedenis
 - Pratiques politiques et sociales dans le monde romain
 - Emergence des Etats modernes
 - Regimes politiques et emergence de la societe de masse a l'epoque contemporaine
 - La construction des identites nationales : Canada et Etats-Unis
 - Sociologie politique interne
 - Histoire du travail
 - Evolution economique et sociale des villes et des regions

Doelstellingen VUB master-na-masteropleiding Archivistiek: Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer

De opleiding heeft als doelstellingen dat afgestudeerden van de Master Archivistiek:

- kennis hebben opgedaan van belangrijke archivalische paradigma's, inzichten, theorieën, methodologieën, onderzoeksresultaten en toepassingen, met andere woorden de archivaliek hebben leren benaderen als een theoretische én als een toegepaste wetenschap;
- archiefwetenschappelijke informatie op een zinvolle manier kunnen absorberen en actief kunnen participeren aan en bijdragen tot die kennisontwikkeling;
- archivalische kennis kunnen relateren aan maatschappelijke vraagstukken en aan de problematieken die zich in het werkveld stellen;
- over de vaardigheden en competenties beschikken om archivalische principes (theorieën en methodologieën) breed te kunnen toepassen: dat wil zeggen zowel bij het uitvoeren van onderzoek als bij het oplossen van beheersproblemen wetenschappelijk onderbouwde standpunten kunnen innemen en kunnen handelen en oordelen volgens deze principes.

In termen van eindkwalificaties stellen de opleidingsverantwoordelijken dat de afgestudeerden na het voltooiën van de Master na Master Archivistiek kennis bezitten over:

- de plaats van de Archivistiek als wetenschappelijke discipline ten opzichte van andere wetenschappen (bibliotheekwetenschap, informatie- en kennismanagement, geschiedenis, organisatie- en bestuurskunde, enz.);
- actuele algemene theoretische principes en methodologieën van de Archivistiek, meer bepaald op het gebied van de opbouw van archiveringsystemen, de creatie van stukken, verwerving, overdracht, ordening en beschrijving, terbeschikkingstelling, selectie, vernietiging en materiële bewaring, alsmede van de standaarden die daarbij gehanteerd worden;
- principes van informatievoorziening, informatietechnologie en automatisering, met bijzondere aandacht voor applicaties van geautomatiseerde documentbeheerssystemen;
- de organisatie van het archiefwezen, zowel beschouwd vanuit een historisch perspectief als vanuit een hedendaags perspectief, met inbegrip van de recente ontwikkelingen in verband met het archiefbeleid, zowel nationaal als internationaal;
- wet- en regelgeving op het vlak van erfgoedbeheer in het algemeen en archiefwetgeving, informatie- en archiefrecht in het bijzonder (met inbegrip van vraagstukken in verband met privacy, openbaarheid van bestuur, auteursrecht, reprografierecht, enz.);
- archiefvorming in het algemeen en registratuur-, orderings- en ontsluitingssy- stemen in het bijzonder;
- technieken van organisatorische analyse (met inbegrip van structuuranalyse en analyse van werkprocessen) nodig voor documentbeheer;
- het gebruik van archieven voor onderzoek, valorisatie en culturele ontsluiting en over de categorieën van gebruikers;

- archiveringsstrategieën ten aanzien van niet-conventionele informatiebronnen (audiovisuele, elektronische, enz.) en risicomangement in verband met erfgoed;
- de deontologie van de archivaris en de documentbeheerder.

Tevens beschikken de afgestudeerden over de vaardigheden om:

- de principes van de archivaliek in een breed perspectief toe te passen op archieven (zowel op conventionele als op nieuwe dragers), en meer in het bijzonder:
- een theoretisch aspect van de archivaliek te bestuderen en hierover te rapporteren (principes, bronnentypologie, selectiecriteria, toegankelijkheid, beschrijvingsstandaarden, enz.) en daartoe het bibliografisch apparaat kunnen hanteren;
- de dynamische en statische documentbeheerspolitiek in een administratie (overheid of bedrijf) te ontwerpen, in staat zijn om een archiefbewerkingplan en een digitaal archiveringsplan op te stellen, archief- en documentbeheerssystemen te kiezen en de implementatie ervan te regisseren;
- het archieftoezicht en archiefconsultancy over alle aspecten van archiefbeheer (gaande van de creatie van documenten tot de permanente bewaring ervan) op een efficiënte wijze te kunnen organiseren;
- een wetenschappelijk gefundeerde acquisitiepolitiek voor een archiefdienst te ontwikkelen en uit te voeren, meer bepaald in het kader van een ruimer erfgoedbeleid, met aandacht voor de bewaring op langere termijn;
- op een wetenschappelijk verantwoorde manier statische archieven te ordenen en te beschrijven, hetzij in een klassieke, hetzij in een elektronische omgeving, overeenkomstig internationaal erkende standaarden. Dit impliceert het kunnen reconstrueren van de institutionele geschiedenis van publiek- en privaatrechtelijke instellingen (organisatie, bevoegdheden, taakstelling, procedures);
- op een wetenschappelijk verantwoorde manier te selecteren in dynamisch of semi-dynamisch archief (opmaak van archiefselectielijsten);
- alle soorten van archiefonderzoek op wetenschappelijke wijze te begeleiden en mondelinge en schriftelijke inlichtingen te verstrekken;
- een valorisatiepolitiek voor een archiefdienst te ontwikkelen en uit te voeren, meer bepaald in het kader van een ruimer erfgoedbeleid (organiseren van educatieve en interdisciplinaire projecten).

Programma VUB master-na-masteropleiding Archivistiek: Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer

In het zelfevaluatie-rapport wordt het programma als volgt weergegeven:

- Archivistiek: Theorie en Methodologie (semester 1)
- Hedendaags Documentbeheer (semester 1)
- Bedrijfsinformatica (tot 2010-2011) (semester 1)
- Management voor dienstverlenende organisaties (tot 2010-2011) (semester 1)
- Archiefrecht (semester 2)
- Capita selecta informatiemanagement en informatiesystemen (vanaf 2011-2012) (semester 1 en 2)
- Werkcollege in de Archivistiek (semester 1 en 2)
- Masterproef Archivistiek en Stage (semester 1 en 2)

(a) Algemene competenties

- **Denk- en redeneervaardigheid** is een competentie die bereikt wordt bij de toepassing van de historische methode en bij de ontwikkeling van methodologische vaardigheden in vrijwel alle opleidingsonderdelen van de *historische ateliers* vanaf fase 1, en in de *historische verdieping* vanaf fase 2 (BG 1e en 2c).
- **Verwerven en verwerken van informatie** en een ingesteldheid tot levenslang leren zit vervat in het zelfstandig kunnen opzoeken en synthetiseren van informatie rond een opgegeven thema in de (Nederlands-, Frans-, Engels- en Duitstalige) vakliteratuur en het gebruik kunnen maken van repertoria en elektronische databanken; ook het verzamelen, analyseren en verwerken van historisch bronnenmateriaal sluit nauw aan bij deze competentie. Al deze vaardigheden worden gerealiseerd in de opleidingsonderdelen van de *historische ateliers*, de *historische verdieping* en de *historische overzichten* (BG 1b, 2a en 2b). De verplichting vanaf 2011-2012 om de feedback op taken te implementeren in elke volgende versie van de praktijkoefeningen stimuleert eveneens de houding tot levenslang leren (zie 5.2).
- **Vermogen tot kritische reflectie** wordt vertaald in het aannemen van een kritische attitude ten aanzien van het verleden en zijn bronnen (BG 3a) en ten aanzien van het maatschappelijk gebruik en misbruik van het verleden (BG 3b). Daarnaast zijn studenten zich bewust van de uiteenlopende interpretatiemethoden van het verleden, van het discussiekarakter van de geschiedeniswetenschap (BG 3d), van de context van elk historisch gebeuren (BG 3c) net als van elke historiografische interpretatie (BG 1h). Ook deze aspecten komen voornamelijk in de opleidingsonderdelen van de *historische ateliers*, de *historische verdieping*, de reflectieopleidingsonderdelen en de verschillende keuzemodules aan bod.
- **Het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen zowel aan specialisten als aan leken** wordt weergegeven in de eindtermen: het zowel schriftelijk als mondeling helder kunnen rapporteren van zelf uitgevoerd onderzoek (BG 2d en 2e) en het kunnen synthetiseren van de persoonlijke en kritische verwerking van literatuurgegevens (BG 2f). Ze worden gerealiseerd in de opleidingsonderdelen van de *historische ateliers* en, vanaf 2011-2012, eveneens in de tekstvakken.
- De algemene competentie **creativiteit** op niveau van onderzoekshandelingen is voor de BG uitdrukkelijk van toepassing en vormt een essentieel onderdeel van de *historische ateliers*: het zelfstandig kunnen formuleren van onderzoeksvragen over één brontekst vanaf fase 1 (BG 2c), het onder begeleiding kunnen uitvoeren van eenvoudig historisch onderzoek volgens een opgegeven methodologie vanaf fase 2 (BG 2a en 2b) en het kritisch evalueren van historische literatuur vanaf fase 3 (BG 2c, 2d, 2e en 2f). De creativiteit op niveau van onderzoek wordt nog nadrukkelijker nagestreefd in de masteropleiding, waar van de student wordt verwacht dat hij zelfstandig een wetenschappelijk probleem kan analyseren en probleemoplossend onderzoek kan plannen en uitvoeren (zie *infra*).

- **Het uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken** wordt voornamelijk geconcretiseerd in het time management dat van de student wordt gevraagd en dat voortvloeit uit de toepassing van het universitaire onderwijsconcept, dat via de onderwijsmethode streeft naar dagelijkse studie en spreiding van de studiebelasting over het hele jaar.

(b) Wetenschappelijke competenties

- **Een onderzoekende houding**, grotendeels aangereikt via de historische ateliers, wordt in de eindtermen vertaald als het kunnen formuleren en oplossen van een onderzoeksvraag binnen een opgelegd thema, het analytisch en kritisch kunnen verwerken van informatie uit historische bronnen en wetenschappelijke literatuur (BG 2c en 2b) en het zich bewust zijn van 1) de uiteenlopende interpretatiemethoden van het verleden en 2) het discussie karakter van de geschiedeniswetenschap (BG 3d). Deze twee aspecten worden aangebracht in de *historische verdieping en de historische overzichten*.
- **Kennis van onderzoeksmethoden en technieken en ze adequaat kunnen toepassen** is geconcretiseerd in het kunnen hanteren van een adequate onderzoeksstrategie bij de inzameling en verwerking van informatie uit historische bronnen en wetenschappelijke literatuur (BG 2a) en in de vertrouwdheid met de bijzondere onderzoeksmethoden van minstens twee historische periodes (BG 4c). Vooral de opleidingsonderdelen uit de *historische ateliers* van fase 2 dragen hiertoe bij.
- **Vermogen om relevante data te verzamelen die de oordeelsvorming over maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische vraagstukken kunnen sturen** wordt hoofdzakelijk via de historische ateliers bereikt door het zelfstandig kunnen opzoeken van informatie rond een afgebakend thema in de (Nederlands-, Frans-, Engels- en Duitstalige) vakliteratuur en in elektronische databanken (BG 2a) en door de vaardigheid deze informatie te synthetiseren en helder schriftelijk en mondeling te verwoorden (BG 2f). Met betrekking tot de informatievergaring in functie van maatschappelijke en vooral ethische vraagstukken wordt aangestipt dat de historicus zich bewust is van het voortdurende maatschappelijke gebruik en misbruik van het verleden en daarnaar handelt in zijn of haar taak als verstrekker van wetenschappelijk gefundeerde historische informatie (BG 3b).
- **Appreciatie van de onzekerheid, de ambiguïteit en de grenzen van de kennis** vloeit niet alleen impliciet voort uit de academische kennisaanbreng en het universitaire onderwijsconcept, maar wordt ook bewerkstelligd door de confrontatie met de uiteenlopende interpretatie-mogelijkheden van het verleden en met het constructie- en discussie karakter van de historische wetenschap, met name in de theoretische opleidingsonderdelen van de historische verdieping, in de bachelorpaper, in de *historische verdieping* en in de *historische overzichten* (BG 3d).

- **Vaardigheid tot probleemgestuurd initiëren van onderzoek wordt – opnieuw hoofdzakelijk via de historische ateliers** – ingevuld door het zelfstandig kunnen verzamelen, analyseren en verwerken van informatie rond een afgebakend historisch thema in de vakliteratuur (BG 2a); door het verzamelen, verwerken en analyseren van historisch bronnenmateriaal (BG 2b); door het synthetiseren en het helder schriftelijk en mondeling verwoorden van deze informatie (BG 2d en 2e); en door het verkrijgen van inzicht in historische onderzoeksprocessen (BG 1i). Deze competentie wordt verder bereikt door het onderzoeksgebaseerde onderwijsconcept van de K.U.Leuven.

(c) Wetenschappelijk-disciplinaire competenties

- **Systematische kennis van de kernelementen van een discipline met inbegrip van het verwerven van coherente en gedetailleerde kennis deels geïnspireerd door de nieuwste ontwikkelingen van de discipline en een begrip van de structuur van het vakgebied en de samenhang met andere vakgebieden** worden concreet bereikt door de kennis van de opbouw van het algemene historische referentiekader volgens de gangbare periodisering (BG 1a) en van de geschiedenis van de Lage Landen, de politieke geschiedenis van België (vanaf 2011-2012) of de antieke mediterrane wereld in het bijzonder (BG 4a en 5a); door het inzicht in de eigen kenmerken van diverse brontypes (BG 1d en 5e); door het inzicht in de diachronie en de synchronie van de geschiedenis (BG 1f, 1g, 4b, 5b en 5c); door de basiskennis van de andere humane wetenschappen en hun methodologie (BG 1c); door de kennis van paleografie (BG 4e), door de vaardigheid om historische teksten in minstens één taal van de periode vóór 1800 te begrijpen en interpreteren (BG 4d); door de kennis van klassiek Grieks en Latijn (BG 5d); en, indien van toepassing, door kennis van en inzicht in de archeologische theorie en methode, met inbegrip van de natuurwetenschappelijke analysemethoden (BG 6a en 6b). Elk van deze eindtermen wordt in een of meer onderdelen van het programma, met inbegrip van de keuzemodules, gerealiseerd.

1.1.2.2 Master in de geschiedenis en master in de geschiedenis van de oudheid

(a) Algemene competenties op gevorderd niveau

- **Het vermogen om op een wetenschappelijke wijze te denken en handelen en het kunnen omgaan met complexe problemen** worden geconcretiseerd in het kunnen doorvoeren van gevorderd wetenschappelijk onderzoek, in het kunnen opsporen van de nodige informatie hiervoor, in het opstellen van een onderzoeksstrategie en een werkplan, en in het toepassen van de gepaste methode (MG 2, 3, 4 en 5; MGO 1, 2, 4 en 7).
- **Het vermogen te reflecteren op het eigen denken en werken en die reflectie naar de ontwikkeling van meer adequate oplossingen te vertalen, en het vermogen tot oordeelsvorming in een onzekere context** worden eveneens door het masterproefonderzoek ingevuld (MG 2, 3, 4 en 5; MGO 1, 2, 4 en 7).

- **Het vermogen tot communiceren van het eigen onderzoek en van probleemoplossingen met vakgenoten en leken** is vertaald als helder en op een correcte wetenschappelijke manier rapporteren en communiceren over onderzoeksresultaten (MG 6 en 7; MGO 8 en 9), en als het vermogen om elkaars onderzoek te analyseren en te beoordelen op sterke en zwakke punten (MG 8; MGO 10).

(b) Wetenschappelijke competenties op gevorderd niveau

- **Het kunnen gebruiken van methoden en technieken in onderzoek** is geëxpliciteerd door het zelfstandig kunnen implementeren van een adequate methodologie (MG 2; MGO 7).
- **Het kunnen ontwerpen van onderzoek maakt deel uit van het wetenschappelijk onderzoek** in het kader van de masterproef: historische problemen kunnen analyseren, hiervoor de nodige informatie kunnen opsporen en een onderzoeksstrategie en een werkplan kunnen opstellen (MG 2, 3, 4 en 5; MGO 1, 2, 4 en 7).
- **Het vermogen tot originaliteit en creativiteit met het oog op het continu uitbreiden van de kennis en inzichten** vindt zijn weerslag in de definitie door de POC geschiedenis van het masterproefonderzoek als een origineel historisch werkstuk op basis van eigen historisch onderzoek, waarmee de student een eigen creatieve bijdrage levert tot de kennisontwikkeling op basis van inzicht in de lacunes in het bestaande historisch onderzoek.
- **Het kunnen samenwerken in een multidisciplinaire omgeving** wordt in de opleiding geschiedenis in beperkte mate gerealiseerd: voor sommige masterproefonderwerpen zijn er copromotoren uit andere disciplines betrokken.

(c) Gevorderde wetenschappelijk-disciplinaire kennis en inzicht

- **Gevorderd begrip van en inzicht in de wetenschappelijk-disciplinaire kennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen en inzicht hebben in de nieuwste kennis van het vakgebied of delen ervan** worden geconcretiseerd in het verwerven van uitgediepte en gespecialiseerde kennis over een tijdvak (MG 1), dan wel een gevorderd inzicht in de structurele samenhang van historische fenomenen uit de oudheid (MGO 6).
- **In staat zijn om de wijze waarop de theorievorming beweegt te volgen en te interpreteren** volgt uit de vaardigheid de internationale historische literatuur en de relevante databanken zelfstandig te raadplegen en interpreteren (MG 3; MGO 2) en de belangrijkste historiografische debatten kritisch te analyseren en interpreteren (MG 10).
- **In staat zijn om in een of enkele delen van het vakgebied een originele bijdrage aan de kennis te leveren** wordt geformuleerd als het kunnen participeren aan wetenschappelijk onderzoek via de masterproef en hierin een originele bijdrage leveren (MG 1; MGO 7) en als het helder en op een correcte wetenschappelijke manier rapporteren en communiceren over onderzoeksresultaten (MG 6 en 7; MGO 8 en 9).

- **Het bezitten van specifieke bij het vakgebied horende vaardigheden als ontwerpen, onderzoeken, analyseren, diagnosticeren** is verspreid over een hele reeks eindtermen: de vaardigheid hebben de historische literatuur en relevante databanken zelfstandig te raadplegen en te interpreteren (MG 3; MGO 4); de vaardigheid hebben historische bronnen op te sporen, multidisciplinair te benaderen, te analyseren en te verwerken (MG 4; MGO 1, 2 en 3); nieuwe inzichten verwerven en op basis hiervan nieuwe onderzoeksvragen formuleren (MG 2; MGO 7); het kunnen toepassen van een adequate methodologie en van specifieke hulpwetenschappen en/of onderzoeksmethoden uit andere humane wetenschappen (MG 2 en 5; MGO 7); het kritisch kunnen reflecteren over wetenschapstheoretische componenten van het historisch onderzoek (MG 9; MGO 5).

(d) Onderzoeks- en beroepsgerichte competenties

- **Het zelfstandig kunnen verrichten van wetenschappelijk onderzoek op het niveau van een beginnend onderzoeker** wordt vooral gerealiseerd in het kader van de masterproef (zie boven).
- **Het beheersen van de algemene en specifieke beroepsgerichte competenties voor de zelfstandige aanwending van wetenschappelijke kennis op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar** sluit nauw aan bij de hierboven opgesomde onderzoekscompetenties, die worden aangevuld met het beschikken over de gepaste attitude in verband met plagiaat. Deze competenties zijn dus vooral gericht op het uitoefenen van een functie als wetenschapper.

Programma KU Leuven basisopleidingen

Bachelor

- **Historische ateliers**
De cluster historische ateliers bevat opleidingsonderdelen die inzicht geven in de methodes van de historicus en die de studenten inleiden in de praktijk van het historisch onderzoek. De opleidingsonderdelen zijn gericht op inzicht, onderzoeks- en presentatievaardigheden, reflexiviteit en het aanleren van attitudes. Er is een sterke mate van begeleid eigen werk door de studenten.
- **Historische overzichten en verdieping**
De cluster historische overzichten en historische verdieping stelt de studenten in staat om een grondige eigen kennis van de gehele menselijke geschiedenis uit te bouwen.
- **Verbreiding**
De cluster verbreding bestaat uit drie groepen: 'Reflectie' (7 sp), 'Keuzelijst humane wetenschappen' (fase 1 - 12 sp) en 'Modules' (vanaf fase 2 - 32 sp).

Bachelor Kulak

- De eerste twee fases bachelor worden aan de Kulak parallel georganiseerd met de Leuvense afstudeerrichting oudheid tot heden, drie accentverschillen t.o.v. het Leuvense programma.
- **Historische overzichten en verbreding**
Ten eerste worden binnen de clusters historische overzichten en verbreding negen opleidingsonderdelen tweejaarlijks aangeboden om de docenteninzet te optimaliseren. Ten tweede, omdat voor de cluster verbreding uit het aanbod van andere opleidingen wordt gepuurd, is het keuzeaanbod in fase 2 aan de Kulak in vergelijking met Leuven beperkter
- **Historische ateliers**
Ten derde wordt zoveel mogelijk geprobeerd om de Kortrijkse kleinschaligheid te benutten, in het bijzonder binnen de cluster historische ateliers.

Master in de geschiedenis

- De master geschiedenis bestaat uit een cluster historiografisch onderzoek en uit vier opties. Binnen elke optie is er een kerngroep en een keuzegroep
- **Historiografisch onderzoek**
De cluster historiografisch onderzoek bestaat uit de Masterproef (24 sp) en een opleidingsonderdeel Historiografische debatten in het historisch onderzoek (6 sp).
- **Opties**
Per optie kiezen de studenten een reeks kerncolleges en een reeks keuzeopleidingsonderdelen.

Master in de geschiedenis van de oudheid

De opleiding bestaat uit drie clusters: de masterproef, de kerncolleges en de keuzemodule.

Ze bestaat erin een gevorderde wetenschappelijke studie te verstrekken, gericht op:

- 1 Kennisverdieping en -verbreding met betrekking tot:
 - de cultuur van middeleeuwen en renaissance in al haar facetten, maar met een duidelijk accent op de intellectuele geschiedenis van die tijdvakken, in het bijzonder in de Lage Landen;
 - recente methodologie en resultaten van historisch, filosofisch, theologisch, taal- en letterkundig, alsook kunsthistorisch onderzoek terzake;
- 2 De ontwikkeling van vaardigheden en attitudes om in uiteenlopende, voornamelijk academisch georiënteerde contexten (onderzoek, archieven, bibliotheken, e.d.) de verworven cognitief-inhoudelijke en methodologische kennis en inzichten in te zetten.

In het licht van het voorgaande gelden de volgende eindtermen:

- **Algemeen:** Ingebed in een verbreed en verdiept mediëvistisch en renaissancistisch referentiekader moet een afgestudeerde student vooral een goede gevorderde onderzoeksvorming hebben verworven, waarin wetenschappelijke probleemgevoeligheid en methodologische zelfstandigheid voorop staan (wat tot uiting komt in de vaardigheid zelfstandig een relevante heuristische strategie te kunnen bepalen). De convergentie van domeinspecifieke benaderingswijzen rond het jaarthema is daarbij exemplarisch voor de nagestreefde interdisciplinariteit. Dit kan uitgedrukt worden in eindtermen voor de betrokken mediëvistische en renaissancistische deeldomeinen.
- **Geschiedenis:** op het einde van de opleiding moet de student in staat zijn de bestudeerde inhouden historisch te situeren, niet uitsluitend in chronologische en factische termen, maar ook in termen van historische ontwikkeling, inkadering en wisselwerking.
- **Filosofie en theologie:** op het einde van de opleiding moet de student historische fenomenen kunnen kaderen in en verbinden met de contemporaine reflectie op die fenomenen. De afgestudeerde moet in staat zijn om mediëvistisch en renaissancistisch gedachtegoed genuanceerd en kritisch te confronteren met de historische praktijk.
- **Taal- en letterkunde:** op het einde van de opleiding moet de student in staat zijn om het historische bronnenmateriaal – doorgaans, maar niet uitsluitend, in de vorm van teksten – zelfstandig te ontsluiten en verwerken. Dit impliceert een verbreding en verdieping van de kennis van historische taalfasen, maar ook van de tijdsgebonden retorische aspecten van dit bronnenmateriaal. De afgestudeerde moet op professionele wijze kunnen omgaan met manuscripten en oude drukken, en zelfstandig een tekst uit middeleeuwen of renaissance kunnen transcriberen, vertalen en becommentariëren.
- **Kunstwetenschappen:** artefacten van verschillende aard (muziek, beeldende kunsten, architectuur) zijn een belangrijk uitdrukkingsmiddel van emoties en ideeën. Op het einde van de opleiding moet de student in staat zijn artefacten uit de middeleeuwen en de renaissance te 'lezen' en te duiden in hun historische context.

In het zelfevaluatie rapport wordt het programma als volgt omschreven:

- 1 Het eerste blok (Obligatory Educational Units, 42 studiepunten, hierna OEU) bestaat enerzijds uit de masterproef (18 studiepunten) en anderzijds uit vier opleidingsonderdelen (OPO's- (4 X 6 = 24 studiepunten) die voor alle studenten verplicht zijn:
 - Interdisciplinary Practically Oriented Research Seminar focusing on a Theme from the Cultural History of the Middle Ages and the Renaissance.
 - Medieval and Early Book Illustration.
 - Edition of Medieval and Renaissance Texts: Methodology and Techniques.
 - Signs and Signification in the Middle Ages and Renaissance.
- 2 Het tweede blok (Specialized Educational Units, hierna SEU) bestaat uit zes OPO's, waaruit de studenten er minimum twee moeten kiezen (i.e. min. 12 studiepunten):
 - Humanism in the Low Countries in relation to other European Countries, particularly Italy.
 - Narrative Sources and the Historiography of the Low Countries.
 - Schools and Universities.
 - History of the Church and Religion.
 - Medieval and Renaissance Philosophy and Theology.
 - History of Law.
- 3 Voor zover de OPO's uit (1) en (2) samen geen 60 studiepunten vormen, vullen studenten hun programma aan met OPO's uit andere opleidingen – in principe gaat het om vakken op MA-niveau – die betrekking hebben op een aspect van de geschiedenis van de middeleeuwen en/of de renaissance of die van belang zijn voor hun onderzoeksprofiel. De aanvraag tot opname van aanvullende OPO's moet steeds ter goedkeuring worden voorgelegd aan het Bureau van het IMRS (Instituut voor Middeleeuwse en Renaissance Studies).

BIJLAGE 3

Bezoekschema's

Universiteit Gent

5 oktober 2011

11u00 – 11u15	welkomstmoment visitatiecommissie
11u15 – 13u00	intern beraad visitatiecommissie
13u00 – 13u30	middagmaal (lichte broodjesmaaltijd in werk- en overleglokaal)
13u30 – 14u25	bestuur van de faculteit (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
14u25 – 14u35	intern beraad
14u35 – 15u30	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie
15u30 – 15u40	intern beraad
15u40 – 16u20	studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
16u20 – 16u45	pauze
16u45 – 17u30	personeel betrokken bij onderwijskundig overleg
17u30 – 17u45	intern beraad
17u45 – 18u40	bachelorstudenten
18u40 – 18u50	intern beraad
18u50 – 19u45	masterstudenten
20u00	avondmaaltijd visitatiecommissie

6 oktober 2011

09u00 – 10u20	AAP
10u20 – 10u30	intern beraad
10u30 – 11u30	ZAP bachelor
11u30 – 11u40	intern beraad
11u40 – 12u40	ZAP master
12u40 – 13u30	middagmaal (lichte broodjesmaaltijd in werk- en overleglokaal)
14u30 – 16u30	faciliteiten & extra gelegenheid tot inzage cursussen, nota's en examenopgaven, masterproeven en het overige materiaal ter beschikking gesteld voor de visitatiecommissie
16u30 – 17u30	spreekuur
17u30 – 18u30	afgestudeerden

18u30 – 19u30	informele ontmoeting met een vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur en de opleidingsafgevaardigden
20u00	avondmaaltijd visitatiecommissie

7 oktober 2011

09u00 – 10u00	intern beraad
10u00 – 10u45	afsluitend gesprek met het bestuur van de faculteit, facultair coördinator, opleidingsverantwoordelijken
10u45 – 14u30	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering + middagmaal
14u30 – 15u00	mondelinge rapportering

Universiteit Antwerpen

16 november 2011

11u00 – 11u15	welkomstmoment visitatiecommissie
11u15 – 13u00	intern beraad visitatiecommissie
13u00 – 13u30	middagmaal (lichte broodjesmaaltijd in werken overleglokaal)
13u30 – 14u25	bestuur van de faculteit (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
14u25 – 14u35	intern beraad
14u35 – 15u30	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie
15u30 – 15u40	intern beraad
15u40 – 16u20	studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
16u20 – 16u45	pauze
16u45 – 17u30	personeel betrokken bij onderwijskundig overleg
17u30 – 17u45	intern beraad
17u45 – 18u40	bachelorstudenten
18u40 – 18u50	intern beraad
18u50 – 19u45	masterstudenten
20u00	avondmaaltijd visitatiecommissie

17 november 2011

09u00 – 10u20	AAP
10u20 – 10u30	intern beraad
10u30 – 11u30	ZAP bachelor
11u30 – 11u40	intern beraad
11u40 – 12u40	ZAP master
12u40 – 13u30	middagmaal (lichte broodjesmaaltijd in werk- en overleglokaal)
14u30 – 16u30	faciliteiten & extra gelegenheid tot inzage cursussen, nota's en examenopgaven, masterproeven en het overige materiaal ter beschikking gesteld voor de visitatiecommissie
16u30 – 17u30	spreekuur
17u30 – 18u30	afgestudeerden
18u30 – 19u30	informele ontmoeting met een vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur en de opleidingsafgevaardigden
20u00	avondmaaltijd visitatiecommissie

18 november 2011

09u00 – 10u00	intern beraad
10u00 – 10u45	afsluitend gesprek met het bestuur van de faculteit, facultair coördinator, opleidingsverantwoordelijken
10u45 – 15u00	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering + middagmaal
15u00 – 15u30	mondelinge rapportering

Vrije Universiteit Brussel

7 december 2011

09u00 – 9u15	welkomstmoment visitatiecommissie
11u00 – 11u55	bestuur van de faculteit (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator (ook archivistiek)
11u55 – 12u05	intern beraad visitatiecommissie
12u05 – 13u00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie

13u00 – 13u30	middagmaal (lichte broodjesmaaltijd in werken overleglokaal)
13u30 – 14u10	studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
14u10 – 14u15	intern beraad visitatiecommissie
14u15 – 14u55	personeel betrokken bij onderwijskundig overleg
14u55 – 15u05	intern beraad visitatiecommissie
15u05 – 16u00	bachelorstudenten
16u00 – 16u20	pauze
16u20 – 17u15	masterstudenten
17u15 – 17u30	intern beraad visitatiecommissie
17u30 – 18u30	afgestudeerden
18u30 – 19u30	informele ontmoeting met een vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur en de opleidingsafgevaardigden
20u00	avondmaaltijd visitatiecommissie

8 december 2011

09u00 – 10u20	AAP
10u20 – 10u30	intern beraad visitatiecommissie
10u30 – 11u30	ZAP bachelor
11u30 – 11u40	intern beraad visitatiecommissie
11u40 – 12u40	ZAP master
12u40 – 13u15	middagmaal (lichte broodjesmaaltijd in werken overleglokaal)
14u10 – 14u20	intern beraad visitatiecommissie
14u20 – 15u15	opleidingsverantwoordelijken archivistiek
15u15 – 15u25	intern beraad visitatiecommissie
15u25 – 16u20	studenten archivistiek
16u20 – 16u30	intern beraad visitatiecommissie
16u30 – 17u30	AAP+ZAP archivistiek
17u30 – 18u30	spreekuur
18u30 – 19u30	afgestudeerden archivistiek
19u30 – 20u15	informele ontmoeting archivistiek
20u30	avondmaaltijd visitatiecommissie

9 december 2011

09u00 – 11u00	faciliteiten & extra gelegenheid tot inzage cursussen, nota's en examenopgaven, masterproeven en het overige materiaal ter beschikking gesteld voor de visitatiecommissie
11u00 – 12u00	intern beraad van de commissie
12u00 – 13u00	afsluitend gesprek met het bestuur van de faculteit, facultair coördinator, opleidingsverantwoordelijken (kan nog verschuiven)
13u00 – 13u30	middagmaal (lichte broodjesmaaltijd in werk- en overleglokaal)
16u30 – 17u00	mondelijke rapportering

Katholieke Universiteit Leuven

19 december 2011

18u00 – 20u00	intern beraad visitatiecommissie
20u30	avondmaaltijd visitatiecommissie in restaurant Ter Eycken

20 december 2011

09u00 – 09u15	welkomstmoment visitatiecommissie
09u15 – 10u10	bestuur van de faculteit (decaan, vicedecaan, facultair secretaris), facultair coördinator
10u10 – 10u15	intern beraad
10u15 – 11u10	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie
11u10 – 11u15	intern beraad
11u15 – 12u00	studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
12u00 – 12u05	intern beraad
12u05 – 12u45	personeel betrokken bij onderwijskundig overleg
12u45 – 13u15	middagmaal
13u15 – 14u15	studenten bachelor
14u15 – 14u25	intern beraad
14u25 – 15u20	studenten master
15u20 – 15u45	pauze

15u45 – 16u30	studenten master oudheid
16u30 – 16u40	intern beraad
16u40 – 17u20	studenten master med. & ren.
17u20 – 18u30	nabespreking commissie & extra gelegenheid tot inzage cursussen, nota's en examenopgaven, masterproeven en het overige materiaal ter beschikking gesteld voor de visitatiecommissie
18u30 – 19u30	gesprek met afgestudeerden van de opleiding
19u30 – 20u20	informele ontmoeting met een vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur en de opleidingsafgevaardigden
20u30	avondmaaltijd visitatiecommissie in de Faculty Club

21 december 2011

09u00 – 10u20	A(B)AP
10u20 – 10u30	intern beraad
10u30 – 11u40	ZAP bachelor KU Leuven
11u40 – 11u50	intern beraad
11u50 – 12u40	ZAP master
12u40 – 13u20	middagmaal (lichte broodjesmaaltijd in werken overleglokaal Let.00.10)
14u10 – 14u20	intern beraad
14u20 – 15u00	ZAP master med. & ren.
15u00 – 16u00	spreekuur
16u00 – 17u00	gesprek met verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding (facultair en centraal), ombudspersoon, verantwoordelijke internationalisering (facultair), verantwoordelijken interne kwaliteitszorg (Leuven + KULAK)
17u00 – 19u00	faciliteiten & extra gelegenheid tot inzage cursussen, nota's en examenopgaven, masterproeven en het overige materiaal ter beschikking gesteld voor de visitatiecommissie
19u00	verplaatsing Kortrijk + avondmaaltijd visitatiecommissie

22 december 2011

09u00 – 10u00	
10u00 – 10u10	intern beraad
10u10 – 10u40	studenten betrokken bij onderwijskundig overleg KULAK
10u40 – 11u10	intern beraad
11u10 – 12u10	studenten bachelor KULAK
12u10 – 13u00	middagmaal
13u00 – 14u00	ZAP, ABAP, ATP bachelor KULAK + onderwijskundig overleg
14u00 – 14u20	nabespreking commissie & extra gelegenheid tot inzage cursussen, nota's en examenopgaven en het overige materiaal ter beschikking gesteld voor de visitatiecommissie
14u20 – 15u20	spreekuur
15u20 – 16u20	gesprek met verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding (facultair en centraal), ombudspersoon, verantwoordelijke internationalisering (facultair)
16u20 – 18u00	faciliteiten & extra gelegenheid tot inzage cursussen, nota's en examenopgaven en het overige materiaal ter beschikking gesteld voor de visitatiecommissie
18u00	verplaatsing Leuven + avondmaaltijd

23 december 2011

09u00 – 10u00	intern beraad van de commissie
10u00 – 11u00	afsluitend gesprek met het bestuur van de faculteit, facultair coördinator, opleidingsverantwoordelijken KU Leuven - KULAK
11u00 – 15u30	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering + middagmaal
15u30	mondelinge rapportering

Ravensteingalerij 27 bus 3 & 6
B-1000 Brussel

T +32 (0)2 792 55 00
F +32 (0)2 211 41 99

www.vluhr.be
info@vluhr.be